

P.106

ka

ANNUAIRE DE LA SOCIÉTÉ DES SCIENCES ET DES LETTRES DE VARSOVIE
Année XXV 1932.

**ROCZNIK
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WARSZAWSKIEGO**

Rok XXV

1932

**WARSZAWA
NAKŁADEM TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO
1933**

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title, with a handwritten mark or signature over it.

ANNUAIRE DE LA SOCIÉTÉ DES SCIENCES ET DES LETTRES DE VARSOVIE

Année XXV 1932.

R O C Z N I K
T O W A R Z Y S T W A N A U K O W E G O
W A R S Z A W S K I E G O

R o k X X V

1932

W A R S Z A W A
N A K Ł A D E M T O W A R Z Y S T W A N A U K O W E G O W A R S Z A W S K I E G O
1 9 3 3

DZIEWULSKI
WARSZAWA

SPIS RZECZY.

	Str.
I. Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego	1
II. Sprawozdanie z czynności naukowych	23
III. Sprawozdanie z czynności administracyjnych	51
IV. Wydawnictwa	106
V. Stosunki zewnętrzne	107
VI. Sprawozdanie rachunkowe	111
VIa. Subsydja i ofiary	130
VII. Zebranie Uroczyste, odbyte w XXV-tą rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego dnia 25 listopada 1932 r.	133
1. Przemówienie Prezesa T. N. W. Wacława Sierpińskiego	133
2. Przemówienie Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Pu- blicznego Janusza Jędrzejewicza	137
3. Przemówienie Prezesa Polskiej Akademji Umiejętności Kazimierza Kostaneckiego	139
4. Przemówienie Prezydenta m. st. Warszawy Zygmunta Słomińskiego	142
5. Sprawozdanie Sekretarza Generalnego T. N. W. Edwarda Lotha z czynności T-wa w latach 1930—1932	143
6. Uroczyste wręczenie medalu b. Prezesowi T. N. W. Kazimierzowi Żo- rawskiemu	153
7. Odczyt M. T. Hubera: Twórczość naukowa a wynalazczość techniczna w świetle nowszych zdobyczy nauk matematyczno-przyrodniczych....	157
8. Odczyt Władysława Tatarkiewicza: Pałac Staszica a klasycyzm w Pol- sce	171
VIII. Zmarli członkowie	179
IX. Lista członków zmarłych od początku istnienia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego	225

SPRAWOZDANIE

ze stanu i działalności

Towarzystwa Naukowego Warszawskiego

za rok dwudziesty piąty

od dnia 1 lipca 1931 do dnia 30 czerwca 1932 roku.

Rocznik XXV 1932

I.

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego

A. Zarząd.

Prezes T. N. W.:

Sierpiński Wacław 22.XI.1931. ¹⁾

Wiceprezes T. N. W.:

Brzeski Tadeusz 22.XI.1931.

Sekretarz Generalny T. N. W.:

Loth Edward 30.X.1928; 22.XI.1931.

Zastępca Sekretarza Generalnego T. N. W.:

Mazurkiewicz Stefan 22.XI.1931.

Przewodniczący Wydziału I-go:

Gubrynowicz Bronisław 10.XII.1925; 20.XI.1928; 11.XII.1929.

¹⁾ Liczby oznaczają datę wyboru.

Przewodniczący Wydziału II-go:
Handelsman Marcełi 24.XI.1922; 13.XII.1924; 10.XII.1925;
28.XI.1928; 12.II.1931.

Przewodniczący Wydziału III-go:
Thugutt Stanisław Józef 15.XI.1928; 23.I.1932.

Przewodniczący Wydziału IV-go:
Kryński Leon 15.XI.1928.

Przewodniczący Wydziału V-go:
Wasiutyński Aleksander 12.I.1931.

Sekretarz Wydziału I-go:
Słoński Stanisław 18.XI.1914; 17.I.1917; 13.XII.1924;
4.II.1926; 20.XI.1928; 11.XII.1929.

Sekretarz Wydziału II-go:
Tatarkiewicz Władysław 28.XI.1928; 12.II.1931.

Sekretarz Wydziału III-go:
Lampe Wiktor 15.XI.1928; 23.I.1932.

Sekretarz Wydziału IV-go:
Bassalik Kazimierz 15.XI.1928.

Sekretarz Wydziału V-go:
Broniewski Witold 12.I.1931.

Skarbnik:
Lampe Wiktor 5.XII.1928; 22.XI.1931.

Honorowy radca prawny:
Adwokat Szczepański Stanisław 14.XI.1917.

B. Prezydja Wydziałów.

1. Wydział I językoznawstwa i historii literatury.

Przewodniczący:
Gubrynowicz Bronisław 10.XII.1925; 20.XI.1928; 11.XII.1929.

Zastępca Przewodniczącego:
Szober Stanisław 11.XII.1929.

Sekretarz:
Słoński Stanisław 18.XI.1914; 17.I.1917; 13.XII.1924;
4.II.1926; 20.XI.1928; 11.XII.1929.

Zastępca Sekretarza:
Benni Tytus 11.XII.1929.

2. Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych.

Przewodniczący:

Handelsman Marcełi 24.XI.1922; 13.XII.1924; 10.XII.1925;
28.XI.1928; 12.II.1931.

Zastępca Przewodniczącego:

Brzeski Tadeusz 28.XI.1928; 12.II.1931.

Sekretarz:

Tatarkiewicz Władysław 28.XI.1928; 12.II.1931.

Zastępca Sekretarza:

Batowski Zygmunt 28.XI.1928; 12.II.1931.

3. Wydział III nauk matematyczno-fizycznych.

Przewodniczący:

Thugutt Stanisław Józef 15.XI.1928; 23.I.1932.

Zastępca Przewodniczącego:

Mazurkiewicz Stefan 15.XI.1928; 23.I.1932.

Sekretarz:

Lampe Wiktor 15.XI.1928; 23.I.1932.

Zastępca Sekretarza:

Białobrzęski Czesław 15.XI.1928; 23.I.1932.

4. Wydział IV nauk biologicznych.

Przewodniczący:

Kryński Leon 15.XI.1928.

Zastępca Przewodniczącego:

Sosnowski Jan 15.XI.1928.

Sekretarz:

Bassalik Kazimierz 15.XI.1928.

Zastępca Sekretarza:

Baehr Wacław 15.XI.1928.

5. Wydział V nauk technicznych.

Przewodniczący:

Wasiutyński Aleksander 12.I.1931.

Zastępca Przewodniczącego:

Mikułowski-Pomorski Józef 12.I.1931.

Sekretarz:
Broniewski Witold 12.I.1931.

Zastępca Sekretarza:
Zwierzchowski Stanisław 12.I.1931.

C. Komisja Rewizyjna T. N. W.

Białobrzęski Czesław	22.XI.1931.
Hryniewiecki Bolesław	28.I.1929; 22.XI.1931.
Konopacki Mieczysław	22.XI.1931.
Szperl Ludwik	28.I.1929; 22.XI.1931.
Żórawski Konstanty	22.XI.1931.

D. Członkowie T. N. W.

1. Wydział I językoznawstwa i historii literatury.

a) Honorowi.

Kryński Adam Antoni	1.XII.1918.
---------------------	-------------

b) Zwyczajni.

Benni Tytus	19.I.1908.
Bernacki Ludwik	20.VI.1915.
Bruchnalski Wilhelm	15.VI.1919.
Brückner Aleksander	6.I.1912.
Chrzanowski Ignacy	z. *)
Gubrynowicz Bronisław	15.XI.1919.
Kleiner Juljusz	27.I.1918.
Korbut Gabrjel	z.
Kryński Adam Antoni	z.
Łempicki Zygmunt	9.XII.1929.
Mann Maurycy	28.V.1916.
Porebowski Edward	3.VII.1920.
Przychocki Gustaw	19.VI.1922.
Ptaszycki Stanisław	19.I.1908.
Sinko Tadeusz	15.XI.1919.
Słoński Stanisław	25.XI.1908.
Szober Stanisław	25.XI.1908.

---

*) z = członek założyciel.

Ujejski Józef	19.VI.1922.
Windakiewicz Stanisław	15.XI.1919.
Zdziechowski Marjan	27.XI.1910.
Zieliński Tadeusz	9.XII.1929.

c) **Nadzwyczajni.**

Borowy Wacław	19.VI.1922.
Drogoszewski Aureli	18.X.1914.
Jabłonowski Władysław	25.XI.1908.
Kridl Manfred	25.XI.1911.
† Święcicki Juljan Adolf	19.I.1908.
Wóycicki Kazimierz	21.VI.1914.

d) **Korespondenci,**

Doroszewski Witold	12.XII.1930.
Tretiak Andrzej	9.XII.1929.

2. Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych.

a) **Honorowi.**

Balzer Oswald	18.XI.1917.
---------------	-------------

b) **Zwyczajni.**

Askenazy Szymon	25.XI.1911.
Balzer Oswald	18.XI.1917.
Batowski Zygmunt	24.XI.1922.
Bujak Franciszek	28.XI.1920.
Czarnowski Stefan	22.XI.1931.
Dąbkowski Przemysław Roman	10.V.1914.
Dembiński Bronisław	27.I.1918.
Giedroyć Franciszek	24.XI.1912.
Ks. Biskup Godlewski Michał	30.V.1915.
Halecki Oskar	18.VI.1927.
Handelsman Marcelli	19.I.1908.
Heinrich Władysław	12.I.1913.
Kętrzyński Stanisław	19.I.1908.
Kochanowski Jan	z.
Konopczyński Władysław	19.I.1908.

Kotarbiński Tadeusz	9.XII.1929.
Kucharzewski Jan	25.XI.1911.
Kutrzeba Stanisław	12.I.1913.
Lutostański Karol	19.I.1908.
Makarewicz Juljusz	2.XII.1921.
Nawroczyński Bogdan	22.XI.1931.
Parczewski Alfons	20.VI.1915.
Rybarski Roman	6.II.1928.
Semkowicz Władysław	16.XI.1913.
Siemieński Józef	25.V.1911.
Sobieski Wacław	10.V.1914.
Sosnowski Oskar	22.XI.1931.
Ks. Biskup Szlagowski Antoni	12.XII.1930.
Tatarkiewicz Władysław	18.VI.1927.
Tokarz Wacław	22.XI.1931.
Tomkowicz Stanisław	12.XII.1930.
Tymieniecki Kazimierz	3.VII.1920.
Witwicki Władysław	12.XII.1930.
Zoll Fryderyk	2.XII.1921.

c) **Nadzwyczajni.**

Baruch Maksymiljan	19.III.1916.
Bouffał Bronisław	27.XI.1910.
Gembarzewski Bronisław	19.III.1916.
Kamieniecki Witold	10.V.1914.
Konic Henryk	19.I.1908.
Kukiel Marjan	23.XI.1923.
Mogilnicki Aleksander	27.I.1918.
Mościcki Henryk	1.XII.1918.
† Ochimowski Feliks	19.I.1908.
Poniatowski Stanisław	30.V.1915.
Pułaski Franciszek	25.XI.1908.
Rundstein Szymon	19.I.1908.
Wachowski Kazimierz	19.I.1908.

d) **Korespondenci.**

Antoniewicz Włodzimierz	12.XII.1930.
Jasinowski Bogumił	12.XII.1930.

Kolankowski Ludwik	22.XI.1931.
Łodyński Marjan	22.XI.1931.
Rafacz Józef	22.XI.1931.
Ks. Styger Paweł	22.XI.1931.
Wojciechowski Jarosław	12.XII.1930.
Zieleńczyk Adam	22.XI.1931.

2-a. Sekcja 1) nauk prawniczych i ekonomicznych.

a) Zwyczajni.

Brzeski Tadeusz	6.II.1928.
Grabski Władysław	z.
Kostanecki Antoni	2.XII.1921.
† Kraushar Aleksander	z.
Łyskowski Ignacy	21.VI.1914.
† Suligowski Adolf	z.

3. Wydział III nauk matematyczno-fizycznych.

a) Honorowi.

Skłodowska-Curie Marja	25.XI.1912.
------------------------	-------------

b) Zwyczajni.

Banach Stefan	22.XI.1931.
Banachiewicz Tadeusz	19.I.1908.
Białobrzeski Czesław	24.XI.1922.
Boguski Józef Jerzy	z.
Bydżovský Bohumil	9.XII.1929.
Dickstein Samuel	z.
Dziewulski Władysław	25.XI.1909.
Gorczyński Władysław	19.I.1908.
Kamiński Michał	28.XI.1927.
Kucharzewski Feliks	z.
Kuratowski Kazimierz	22.XI.1931.
Lampe Wiktor	28.XI.1927.
Lewiński Jan Piotr	z.
Łukasiewicz Jan	2.XII.1921.

Mazurkiewicz Stefan	17.VI.1917.
Morozewicz Józef	22.IV.1917.
Natanson Władysław	6.I.1912.
Petrovitch Michał	9.XII.1929.
Pieńkowski Stefan	6.II.1928.
Popoff Cyryl	9.XII.1929.
Romer Eugenjusz	25.IV.1915.
Siemiradzki Józef	16.XI.1913.
Sierpiński Wacław Franciszek	19.I.1908.
Skłodowska-Curie Marja	21.IV.1912.
Smosarski Władysław	15.IV.1915.
Szperl Ludwik	28.XI.1927.
Świętosławski Wojciech	24.XI.1922.
Thugutt Stanisław Józef	19.I.1908.
Tołłoczko Stanisław	16.XI.1913.
Weyberg Zygmunt	z.
Wolfke Mieczysław	28.XI.1927.
Żorawski Kazimierz	28.XI.1920.

c) Nadzwyczajni.

Danielewicz Adam Bolesław	19.I.1908.
Dobrowolski Antoni Bolesław	6.II.1928.

d) Korespondenci.

Garcia Godofredo	9.XII.1929.
Leja Franciszek	22.XI.1931.
Lencewicz Stanisław	22.XI.1931.
Sergescu Piotr	22.XI.1931.
Wojno Tadeusz	22.XI.1931.

4. Wydział IV nauk biologicznych.

a) Zwyczajni.

Adachi Buntaro	12.XII.1930.
Anthony Raul	12.XII.1930.
Baehr Wacław	6.II.1928.

Bassalik Kazimierz	24.XI.1922.
Białaszewicz Kazimierz	25.IV.1925.
Ciechanowski Stanisław	16.III.1913.
Czekanowski Jan	30.V.1915.
Ejsmond Józef	z.
Godlewski Emil	1.XII.1918.
Grynfeldt Edward	12.XII.1930.
Hirschler Jan	24.XI.1922.
Hryniewiecki Bolesław	6.I.1912.
Janicki Konstanty	28.XI.1920.
Keith Artur	12.XII.1930.
Konopacki Mieczysław	1.XII.1918.
Kopec Stefan	12.XII.1930.
Kryński Leon	z.
Loth Edward	26.II.1911.
Modrakowski Jerzy	28.XI.1927.
Mokrzecki Zygmunt	28.XI.1927.
Orłowski Witold	28.XI.1927.
Rabaud Etienne	12.XII.1930.
Roszkowski Wacław	12.XII.1930.
Sosnowski Jan	z.
Talko-Hryniewicz Juljan	3.VII.1920.
Tur Jan	z.
Wóycicki Zygmunt	19.I.1908.

b) Nadzwyczajni.

Czartkowski Adam Marjan	30.V.1915.
Goldflam Samuel	19.I.1908.
Karwacki Leon Paweł	1.XII.1918.
Landau Anastazy	12.VI.1910.
Miklaszewski Sławomir	19.I.1908.
Serkowski Stanisław	19.I.1908.
Stołyhwo Kazimierz	25.XI.1908.
Trzebiński Józef	19.III.1916.

c) Korespondenci.

Dąbrowski Stefan	12.XII.1930.
Dziubałtowski Seweryn	12.XII.1930.

Mydlarski Jan	12.XII.1930.
Przyłęcki Stanisław	12.XII.1930.
Siemaszko Wincenty	12.XII.1930.
Stefański Witold	12.XII.1930.

4-a. Sekcja 2) nauk lekarskich.

a) Zwyczajni.

† Flatau Edward	19.I.1908.
Hirszfeld Ludwik	27.VI.1930.
Nusbaum Henryk	25.XI.1908.

5. Wydział V nauk technicznych.

a) Zwyczajni.

† Bełzecki Stanisław	27.VI.1930.
Broniewski Witold	27.VI.1930.
Chrzanowski Wiesław	27.VI.1930.
Czopowski Henryk	27.VI.1930.
Huber Maksymiljan Tytus	27.VI.1930.
Mościcki Ignacy	27.VI.1930.
Paszkowski Wacław	27.VI.1930.
Piotrowski Jan	27.VI.1930.
Przeborski Antoni	27.VI.1930.
Pszenicki Andrzej	27.VI.1930.
Rothert Aleksander	27.VI.1930.
Smoleński Kazimierz	27.VI.1930.
Staniewicz Leon	27.VI.1930.
Wasiutyński Aleksander	27.VI.1930.
Witoszyński Czesław	27.VI.1930.
Zwierzchowski Stanisław	27.VI.1930.
Żórawski Konstanty	27.VI.1930.

5-a. Sekcja 3) nauk rolniczych.

a) Zwyczajni.

Kosiński Ignacy	27.VI.1930.
Malinowski Edmund	27.VI.1930.
Mikułowski-Pomorski Józef	27.VI.1930.
Moszczeński Stefan	27.VI.1930.

E. Członkowie Komisyj przy Wydziałach.

a) Przy Wydziale I-szym.

KOMISJA DO BADAŃ NAD HISTORJĄ LITERATURY I OŚWIATY.

Członkowie T. N. W.:

Antoniewicz Włodzimierz	Kryński Adam Antoni
Benni Tytus	Lempicki Zygmunt
Borowy Wacław	Mann Maurycy
Drogoszewski Aureli	Mościcki Henryk
Gubrynowicz Bronisław	Ptaszycki Stanisław
Korbut Gabryel	Słoński Stanisław
Kridl Manfred	Ujejski Józef
	Wóycicki Kazimierz

Współpracownicy Komisji:

Adamczewski Stanisław	Kołaczkowski Stefan
Albiński Marjan	Kosiński Kazimierz
Bańkowski Piotr	Makowiecki Tadeusz
Blüth Rafał	Muszalska Irena
Boleski Andrzej	Patkowski Aleksander
Brochocka Zofja	Pini Tadeusz
Chorowiczowa Anna	Piwiński Leon
Elzenberg Henryk	Płoszewski Leon
Furmanik Stanisław	Saski Stefan
Galle Henryk	Schipper Henryk
Gąsiorowska-Szmydtowa Zofja	Szweykowski Zygmunt
Górski Konrad	Szyszkowski Władysław
Hartleb Mieczysław	Waligórska Irena

b) Przy Wydziale II-im.

KOMISJA ATLASU HISTORYCZNEGO POLSKI.

Członkowie T. N. W.:

Antoniewicz Włodzimierz	Handelsman Marcei
Czarnowski Stefan	Kamieniecki Witold
Halecki Oskar	Poniatowski Stanisław
	Sosnowski Oskar

Współpracownicy Komisji:

Arnold Stanisław	Olszewicz Bolesław
Bachulski Aleksy	-Paczkowski Józef
Jakimowicz Roman	Rybarski Antoni
Jakubowski Jan	Sujkowski Antoni
Kuźmińska Marja	Więckowska Helena
Natanson-Leski Jan	Żebrowski Tadeusz

KOMISJA BIBLIOGRAFICZNA.

Członkowie T. N. W.:

Batowski Zygmunt	Kryński Adam Antoni
Borowy Wacław	Loth Edward
Gubrynowicz Bronisław	Poniatowski Stanisław
Handelsman Marcei	Pułaski Franciszek
Korbut Gabryel	Siemieński Józef
Kridl Manfred	Słoński Stanisław
	Szober Stanisław

Współpracownicy Komisji:

Demby Stefan	Rybarski Antoni
Muszkowski Jan	Wisłocki Władysław Tadeusz

KOMISJA HISTORJI NAUK I FILOZOFJI.

Członkowie T. N. W.:

Dickstein Samuel	Kucharzewski Feliks
Giedroyć Franciszek	Łukasiewicz Jan
Gubrynowicz Bronisław	Poniatowski Stanisław
Handelsman Marcei	Stołyhwo Kazimierz
Hryniewiecki Bolesław	Tur Jan
Korbut Gabryel	Ujejski Józef
Kridl Manfred	Zieleńczyk Adam

Współpracownicy Komisji:

Jakubowski Jan	Meyerson Emil
Krassowski Jan	Myślicki Ignacy

Olszewicz Bolesław
Rudniański Stefan

Rulikowski Mieczysław
Wąsik Wiktor

KOMISJA HISTORYCZNA.

Członkowie T. N. W.:

Batowski Zygmunt
Czarnowski Stefan
Dickstein Samuel
Halecki Oskar
Handelsman Marcei
Kamieniecki Witold
Kochanowski Jan
Kolankowski Ludwik
Kukiel Marjan

Łodyński Marjan
Mościcki Henryk
Ptaszycki Stanisław
Pułaski Franciszek
Rafacz Józef
Siemieński Józef
Sosnowski Oskar
Tatarkiewicz Władysław
Tokarz Wacław

Współpracownicy Komisji:

Arnold Stanisław
Bachulski Aleksy
Bojasiński Józef
Dzwonkowski Włodzimierz
Groniowski Stanisław
Iwaszkiewicz Janusz
Jakubowski Jan
Jastrzębska Justyna
Karwasińska Jadwiga
Konarski Kazimierz
Lalewicz Marjan
Lauterbach Alfred
Lewak Adam
Lewicki Józef
† Ks. Likowski Henryk

Lorenz Stanisław
Laskowski Otton
Łopaciński Wincenty
Manteuffel Tadeusz
Mysłowski Adolf
Paczkowski Józef
Paszkiewicz Henryk
Pawłowski Bronisław
Rybarski Antoni
Stebelski Adam
Stojanowski Józef
Wolff Adam
Woliński Janusz
Włodarski Aleksander
Żebrowski Tadeusz

SEKCJA ORJENTALISTYCZNA.

Członkowie T. N. W.:

Poniatowski Stanisław

Stołyhwo Kazimierz

Współpracownicy Sekcji:

Ks. Bromski Józef	Schorr Mojżesz
Chojnacki Aleksander	Smogorzewski Zygmunt
Kowalski Tadeusz	Stasiak Stefan
Michalski Stanisław Fr.	Ks. Stawarczyk Jan
Ks. Michalski Wilhelm	Ks. Szeruda Jan
Richter Bohdan	Śmieszek Antoni
Schayer Stanisław	Wawrzeniecki Marjan
Willmann-Grabowska Helena	

c) Przy Wydziale III-cim.

SEKCJA METEOROLOGICZNA KOMISJI
FIZJOGRAFICZNEJ.

Członkowie T. N. W.:

Banachiewicz Tadeusz	Kamiński Michał
Białobrzęski Czesław	Kosiński Ignacy
Dickstein Samuel	Lencewicz Stanisław
Dobrowolski Antoni Bolesław	Miklaszewski Sławomir
Dziewulski Władysław	Pieńkowski Stefan
Gorczyński Władysław	Smosarski Władysław

Współpracownicy Sekcji:

Bartnicka Stanisława	Liana Franciszek
Bonasewicz Bolesław	Lisowski Konstanty
Gumiński Romuald	Matuszewicz Józef
Hłasko-Hłasek Stefan	Niebrzydowski Władysław
Horwitz Ludwik	Piotrowski Feliks
Jankowski Ksawery	Pogorzelski Witold
Jantzen Kazimierz	Rundo Alfred
Kalinowski Stanisław	Stenz Edward
Kępiński Feliks	Szulc Kazimierz
Kuszel Feliks	Zubrzycki Tadeusz

d) Przy Wydziale IV-tym.

SEKCJA POSIEDZEŃ NAUKOWYCH INSTYTUTU NAUK
ANTROPOLOGICZNYCH.

Członkowie T. N. W.:

Antoniewicz Włodzimierz	Loth Edward
Bujak Franciszek	Mydlarski Jan
Czarnowski Stefan	Poniatowski Stanisław
Czekanowski Jan	Pułaski Franciszek
Hirszfeld Ludwik	Siemiradzki Józef
Lencewicz Stanisław	Stołyhwo Kazimierz
Talko-Hryncewicz Juljan	

Współpracownicy Sekcji:

Bałaban Majer	Karpińska Aleksandra
Brenneisen Leopold	Klawe Janina
Brun Wacław	Klinger Witold
Bugiel Włodzimierz	Kosiński Karol
Bychowski Zygmunt	Kostanecki Kazimierz
Bykowski Jaxa Ludwik	Kostrzewski Józef
Bystroń Jan	Kozłowski Leon
Chętnik Adam	Krukowski Stefan
Czubryński Antoni	Krzywicki Ludwik
Demetrykiewicz Włodzimierz	Kudelska Irena
Drewko Michał	Lipiec-Szwarcowa Domicella
Ehrenkreutzowa Cezarja	Lothowa Jadwiga
Fischer Adam	Maciesza Aleksander
Frankowska Marta	Malinowski Bronisław
Frankowski Eugenjusz	Maurizio Adam
Ganszyniec Ryszard	Moszyński Kazimierz
Godycki-Ćwirko Michał	Piasecki Eugenjusz
Grzybowski Józef	Pietkiewicz Czesław
Gumplowicz Władysław	Piprek Jan
Hertz Amelja	Poplewski Roman
Hochsinger Józef	Popławski M.
Hoyer Henryk	Przeworski Stefan
Janusz Bohdan	Reicher Michał

Richter Bohdan	Stołyhwowa Eugenja
Romanowska Marja	Stopnicki Seweryn
Ks. Rosiński Bolesław	Szpidbaum Henryk
Różycki Stefan	Tyrlpel-Gamarnikoff Regina
Schorr Mojżesz	Udziela Seweryn
Sedlaczek-Komorowski	Wawrzeniecki Marjan
Sieroszewski Wacław	Wrzosek Adam
Sobolski Konstanty	Zakrzewski Józef
Spitzer-Willerowa Olga	Zawistowicz Kazimiera
Stojanowski Karol	Zwierzycki J.
	Zurowski Józef

F. Gabinety.

1. GABINET AKTYNOMETRYCZNY.

Kierownik:

Gorczyński Władysław

Współpracownik:

Ostrowski Franciszek

2. GABINET FILOLOGICZNY.

Kierownik:

Korbut Gabrjel

3. GABINET MATEMATYCZNY.

Kierownik:

Dickstein Samuel

Bibliotekarka:

Nikodymowa Stanisława

4. GABINET NAUK HISTORYCZNYCH.

Kierownik:

Handelsman Marcei

Starszy asystent:

Bachulski Aleksy

Młodsza asystentka:
Bachulska Halina.

G. Zakłady badawcze.

I. Instytut Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego.

Przewodniczący:
Białaszewicz Kazimierz

Sekretarz:
Bogucki Mieczysław

Skarbnik:
Dembowski Jan.

1. ZAKŁAD BIOLOGJI OGÓLNEJ.

Kierownik:
Minkiewicz Romuald

Starsza asystentka:
Dembowska Stanisława

Młodszy asystent:
Czerniewski Zygmunt

Współpracownicy:
Przesmycki Marjan   Sumiński Stanisław.

2. ZAKŁAD BIOMETRYKI.

Kierownik:
Spława-Neyman Jerzy

Laborantki:
Iwaskiewiczówna Karolina   Stępkowska Marja

Współpracownicy:
Buczyński Bogusław   Lewicka Wiktorja
Iwaskiewicz Marja   Szopińska Janina
Kołodziejczyk Stanisław   Szymanowska Janina.

3. ZAKŁAD FIZJOLOGJI.

Kierownik:

Białaszewicz Kazimierz

Asystenci starsi:

Bogucki Mieczysław

Kuczkowski Stanisław

Asystent młodszy:

Niemierko Włodzimierz.

Współpracownicy:

Bachner Felicja

Malinowska Halina

Balsam Natan

Perlberg Alta

Białogłowska Frimet

Rozenberg Anna

Goldmanówna Chaja

Szwejkowska Genowefa

Hołystówna Ksawera

Tutserówna Chaja

Kryszczyński Edmund

Zieliński Mirosław.

4. ZAKŁAD MORFOLOGJI DOŚWIADCZALNEJ.

Kierownik:

Dembowski Jan

Laborantka:

Milicerówna Wanda

Współpracownik:

Chejfec Markus.

5. STACJA HYDROBIOLOGICZNA NA WIGRACH.

Kierownik:

Lityński Alfred

Asystent starszy:

Koźmiński Zygmunt

Asystenci młodszy:

Gieysztor Marjan

Wiszniewski Jerzy

Laborant:

Wasylenko Włodzimierz.

Współpracownicy:

Bogucki Mieczysław

Moszyński Ambroży.

6. STACJA MORSKA NA HELU.
(w stadjum organizacji)

7. BIBLIOTEKA INSTYTUTU.

Bibliotekarka:

Pochapińska Marja.

II. Instytut Nauk Antropologicznych.

Przewodniczący:

Stołyhwo Kazimierz

Zastępca Przewodniczącego:

Poniatowski Stanisław

Sekretarz:

Pietkiewicz Czesław.

1. ZAKŁAD ANTROPOLOGJI I MUZEUM
ANTROPOLOGICZNE.

Kierownik:

Stołyhwo Kazimierz

Asystentka starsza:

Stołyhwowa Eugenja

Asystent młodszy nieetatowy:

Iwanowicz Włodzimierz

Współpracownik naukowy:

Szpidbaum Henryk

Laboranci:

Modrzewski Tadeusz

Pałowska Jadwiga.

2. ZAKŁAD ETNOLOGJI.

Kierownik:

Poniatowski Stanisław

Współpracownik naukowy:
Pietkiewicz Czesław.

3. BIBLIOTEKA INSTYTUTU.

Kierownik:
Poniatowski Stanisław.

4. SEKCJA POSIEDZEŃ NAUKOWYCH INSTYTUTU, STANOWIĄCA JEDNOCZEŚNIE ODDZIAŁ NARODOWY POLSKI MIĘDZYNARODOWEGO INSTYTUTU ANTROPOLOGJI.

Przewodniczący:
Stołyhwo Kazimierz

Zastępca Przewodniczącego:
Poniatowski Stanisław

Sekretarz:
Stołyhwowa Eugenia.

Nadto pozostawały w związku z Instytutem, jako jednostki autonomiczne pod względem budżetowym i organizacyjnym:

a) MUZEUM ARCHEOLOGICZNE im. Erazma Majewskiego.

Dyrektor:
Antoniewicz Włodzimierz

Asystentka:
Rosen Janina

Preparator:
Kuc Kazimierz.

b) SEKCJA ORJENTALISTYCZNA.

Przewodniczący:
Ks. Michalski Wilhelm

Sekretarz:
Michalski Stanisław Franciszek

Skarbnik i Bibliotekarz:
Chojnacki Aleksander.

III. Pracownia Fizyczna.

Kierownik:
Białobrzeski Czesław

Współpracownicy:
Mrozowski Stanisław   Rafałowski Stanisław.

IV. Pracownia Mineralogiczna.

Kierownik:
Thugutt Stanisław Józef

Współpracowniczki:
Chlipalska Eugenja   Kołaczkowska Marja.

V. Pracownia Neurobiologiczna.

Kierownik:
Flatau Edward

Asystent:
Simchowicz Teofil

Laborantka:
Achard Eugenja

Współpracownicy:
Herman Eufemjusz   Mesz Natan
Karbowski Bronisław   Pinczewski Jakób
Melzak Jerzy   Szymanowski Zygmunt
    Zandowa Natalja.

VI. Pracownia Radjologiczna.

(Fundacja im. ś. p. D-ra Mirosława Kernbauma)

Kierownik honorowy:
Skłodowska-Curie Marja

Kierownik:
Wertenstein Ludwik

Współpracownicy:
Birenbaum Michał
Herszfinkiel Henryk
Jędrzejowski Henryk
Niewiedzka Irena
Rotblat Józef
Stelman Oskar
Tołwińska Janina
Żyw Michał.

VII. Pracownia Chemji Koloidów.

Kierownik:
Lachs Hilary Jan

Współpracownicy:
Chwaliński Stefan
Parnasówna Zofja.
Gestłówna Karolina

VIII. Obserwatorium Astronomiczne im. J. Jędrzejewicza.

Kierownik:
vacat.

IX. Biblioteka Centralna.

Kierownik:
Handelsman Marcei
Bibliotekarka:
Szellerowa Henryka.

Biuro T. N. W.

Sekretarz:
Czerwiński Leon
Koresp. jęz. obc.:
Swierczewska Zofja
Buchalterka:
Grabowska Matylda
Administrator:
Zabłocki Stefan.

II.

Sprawozdanie z czynności naukowych.

A. Działalność Wydziałów.

1. WYDZIAŁ I.

Wydział I-szy odbył w okresie sprawozdawczym 8 Zebrań naukowych, na których przedstawiono 9 referatów, a mianowicie:

1. 7.X.1931 r. Ilesić Franciszek — Poglądy Mickiewicza na dramat słowiański a dramat Milutinovića „Tragedja Obilić”.

2. 23.X.1931 r. Turkowski Tadeusz — Archiwum księgarni Zawadzkich w Wilnie.

3. 18.XI.1931 r. Strzelecki Władysław — Badania nad Werrjuszem (Quaestiones Verrianae).

4. 9.XII.1931 r. Gońbek Józef — Ivo Vojnović, chorwacki dramaturg.

5. 27.I.1932 r. Dickstein-Wieleżyńska Julia — Poezje filozoficzne Ludwiki Ackermann.

6. 24.II.1932 r. Szober Stanisław — O podstawach rozróżniania formy prostej i złożonej przymiotników.

7. 11.V.1932 r. Suchodolski Bogdan — Okres bezwzględności indywidualizmu w rozwoju myśli Stanisława Brzozowskiego.

8. 15.VI.1932 r. T a s z y c k i W i t o l d — Formy celownika liczby pojedynczej zaimka osobowego 1 os. w polszczyźnie średniowiecznej.

9. 15.VI.1932 r. K l e m e n s i e w i c z Z e n o n — Studja syntaktyczne. O wypowiedzeniu i jego rodzajach.

2. WYDZIAŁ II.

Wydział II-gi odbył w okresie sprawozdawczym 9 Zebrań naukowych, na których przedstawiono 16 referatów, a mianowicie:

1. 19.X.1931 r. K o s c h e m b a h r - Ł y s k o w s k i I g n a c y — Rola sędziego w bonae fidei iudicium (quid veniat in bonae fidei iudicium) w prawie rzymskim klasycznym.

2. 30.XI.1931 r. S u l i m i r s k i T a d e u s z — Kultura grobów skrzynkowych i podkloszowych w Małopolsce Wschodniej.

3. 30.XI.1931 r. B r y k J a n — Badania archeologiczne w Ostapiu na Podolu.

4. 14.XII.1931 r. M a ń k o w s k i T a d e u s z — Dzieje Królewskiej fabryki fajansu w Belwederze.

5. 25.I.1932 r. Z m i g r y d e r - K o n o p k a Z d z i s ł a w — Studja nad dziejami ustroju rzymskiego.

6. 29.II.1932 r. C y m e r m a n ó w n a S t e f a n j a — O działaniu estetycznym muzyki.

7. 7.III.1932 r. T a t a r k i e w i c z W ł a d y s ł a w — Daty przełomowe w nowożytnej architekturze polskiej.

8. 14.III.1932 r. G ó r k a O l g i e r d — Białogród i Kijów a wyprawa r. 1497.

9. 14.III.1932 r. P y t k o w s k i W a c ł a w — Zależność dochodu surowego w gospodarstwach drobnych od obszaru, nakładu i kapitału krów.

10. 14.III.1932 r. I w a s z k i e w i c z K a r o l i n a — Opłacalność obszaru, nakładu i kapitału krów w drobnych gospodarstwach.

11. 11.IV.1932 r. P o h o s k a H a n n a — Rewolucja szkolna we Francji 1762—1772.

12. 30.V.1932 r. R a f a c z J ó z e f — Dzieje i ustrój Podhala nowotarskiego za czasów Rzeczypospolitej Polskiej.

13. 30.V.1932 r. W e g m a j s t r ó w n a L e j a — Stosunki Kazimierza Wielkiego z Luksemburgami od Przymierza Praskiego do Namysłowskiego.

14. 30.V.1932 r. P o d k o w i ń s k a Z o f j a — Skarb bronzowy z Wojciechowic w pow. jędrzejowskim, woj. kieleckim.

15. 30.V.1932 r. R o s e n J a n i n a — Zabytki celtyckie na ziemiach polskich.

16. 30.V.1932 r. N i e d ź w i e d z k i A d a m — Zabytki epoki kamienia w okolicy Borek koło Krzemieńca na Wołyniu.

2-a. SEKCJA NAUK PRAWNICZYCH I EKONOMICZNYCH.

W okresie sprawozdawczym Sekcja odbyła jedno Zebranie naukowe, na którym przedstawiono poniższy referat:

18.I.1932 r. S i e m i e ń s k i J ó z e f — Prawo polityczne najbliższej przyszłości.

3. WYDZIAŁ III.

Wydział III-ci odbył w okresie sprawozdawczym 9 Zebrań naukowych, na których przedstawiono 42 referaty, a mianowicie:

1. 8.X.1931 r. S z p e r l L u d w i k — O działaniu siarkowodoru na chlorki naftoilu.

2. 8.X.1931 r. S z p e r l L u d w i k — O działaniu siarkowodoru na chlorki toluilu.

3. 8.X.1931 r. G a d o m s k i J a n — Perjodyczne zmiany długości okresu zaćmień gwiazdy X Trianguli.

4. 21.XI.1931 r. S z p e r l L u d w i k i W i o r o g ó r s k i W ł a d y s ł a w — O działaniu selenowodoru na chlorek benzoilu.

5. 21.XI.1931 r. S i e r p i ń s k i W a c ł a w — O zagadnieniu relatywizacji twierdzenia W. H. Young'a.

6. 21.XI.1931 r. Leśniewski Stanisław — O definicjach w tak zwanej teorii dedukcji.
7. 21.XI.1931 r. Łaszkiewicz Antoni — Morfologia polskich cerusytów.
8. 21.XI.1931 r. Sergescu Piotr — O kilku własnościach wielomianów.
9. 21.XI.1931 r. Montel Paul — O granicy górnej modułu pierwiastków równania algebraicznego.
10. 12.XII. 1931 r. Szperl Ludwik i Böhm Jarosław — O działaniu selenowodoru na chlorek oftalilu.
11. 12.XII.1931 r. Jezierski Tadeusz W. i Strumpf Witold — O nowym dwuketonie, wytworzonym z p-metyloacetofenonu.
12. 12.XII.1931 r. Kołaczkowska Marja — Skład mineralogiczny predacytu.
13. 12.XII.1931 r. Lachs Hilary i Chwaliński Stefan — Wpływ nieelektrolitów na koagulację przez elektrolity.
14. 12.XII.1931 r. Lachs Hilary i Gestłówna Karolina — Badania nad roztworami węgla koloidalnego.
15. 12.XII.1931 r. Lampe Wiktor i Jordanówna Irena — Synteza cztero-hydrostrylopentanu.
16. 23.I.1932 r. Mazurkiewicz Stefan — Przyczynek do aksjomatyki rachunku prawdopodobieństwa.
17. 23.I.1932 r. Sierpiński Wacław — O funkcjach, przybierających każdą swą wartość mniej niż $2^{\aleph_0}$ razy.
18. 23.I.1932 r. Leja Franciszek — O spółczynnikach zbieżności szeregów funkcji analitycznych.
19. 13.II.1932 r. Sierpiński Wacław — O rozkładzie płaszczyzny na krzywe.
20. 13.II.1932 r. Tarski Alfred — O własnościach geometrycznych miary Banacha.
21. 13.II.1932 r. Szperl Ludwik i Wiorogórski Władysław — O aldehydzie selenobenzoesowym.
22. 13.II.1932 r. Jezierski Tadeusz W. — Tioindygo z acetofenonu.
23. 13.II.1932 r. Kantorowitch L. i Livenson E. — O dwóch klasach operacji na zbiorach zamkniętych.

24. 12.III.1932 r. Kozłowski Roman, Jaskólski Stanisław i Łaszkiewicz Antoni — Złoża srebrówocynowe Oruro w Boliwji.

25. 12.III.1932 r. Thugutt Stanisław Józef — O rozpuszczalności kruszcu cynowego w wodzie przekroplonej.

26. 30.IV.1932 r. Stelman Oskar — O przypadku szczególnym adsorpcji nieodwracalnej.

27. 30.IV.1932 r. Rajfeld Chaim — Odpowiednik krzywej Bragga w zjawisku świecenia ZnS i powietrza pod wpływem promieni α .

28. 30.IV.1932 r. Jędrzejowski Henryk — Ruchliwość atomów promieniotwórczych na powierzchniach ciał stałych.

29. 30.IV.1932 r. Herszfinkiel Henryk — O emisji elektronowej metali pod wpływem twardych promieni γ .

30. 30.IV.1932 r. Niewiedzka Irena — O wydajności odskoku β .

31. 30.IV.1932 r. Żyw Michał — O ładunku atomów odskoku RaD .

32. 30.IV.1932 r. Tołwińska Janina — Badania nad oddzielaniem UX od UI .

33. 30.IV.1932 r. Koźniewski Andrzej — Kilka uwag o pierścieniach zbiorów.

34. 28.V.1932 r. Szperl Ludwik — Kwas β -tionaftoesowy i dwusiarczek β -dwunaftoilu.

35. 28.V.1932 r. Gorczyński Władysław — przyczynek do poznania wielkości promieniowania rozproszonego w bilansie ogólnym sum ciepła.

36. 28.V.1932 r. Thugutt Stanisław Józef — O nowej konstrukcji aparatu dystylacyjnego do wody.

37. 28.V.1932 r. Thugutt Stanisław Józef — O epinatrolicie jako składniku hydronefelinowym.

38. 28.V.1932 r. Thugutt Stanisław Józef — O filipsycie z dna oceanu Spokojnego.

39. 28.V.1932 r. Wolibner Witold — O zbiorach wartości funkcji analitycznych, wszędzie oznaczonych, o zbio-

rach osobliwości punktkształtnych, przyjmowanych na zbiorach swych osobliwości.

40. 28.V.1932 r. Sierpiński Wacław — O odwracaniu funkcji Baire'a.

41. 30.VI.1932 r. Trzeciakiewicz Leon — Uwaga o przesunięciach zbiorów linjowych.

42. 30.VI.1932 r. Żorawski Kazimierz — Moje dawniejsze lekcje w Uniwersytecie Jagiellońskim, a książka prof. A. Rosenblatta p. t. „Geometria analityczna na płaszczyźnie”. Kraków, 1926.

4. WYDZIAŁ IV.

Wydział IV-ty odbył w okresie sprawozdawczym 7 Zebrań naukowych, na których przedstawiono 31 referatów, a mianowicie:

1. 22.X.1931 r. Loth Edward — O antytezach w filogenji mięśni tułowia.

2. 22.X.1931 r. Mydlarski Jan — Charakterystyka antropologiczna uczestników międzynarodowych zawodów narciarskich w Zakopanem 1929 r.

3. 30.XI.1931 r. Bassalik Kazimierz — O pobieraniu anjonów NO_3 i katjonów NH_4 przez kukurydzę w doświadczeniach krótko- i długo trwałych.

4. 30.XI.1932. Lebenbaum Mejer — O wiązaniu azotu wolnego w zbiornikach wód naturalnych i czynnikach stymulujących.

5. 30.XI.1931 r. Szymańska Stanisława — Budowa aparatu szparkowego u Polytrichaceae.

6. 30.XI.1931 r. Becker Władysław Andrzej — O barwieniu za życia t. zw. przegrody pierwotnej.

7. 10.XII.1931 r. Mész Natan — Przyczynek do sprawy hepato- i linografji.

8. 10.XII.1931 r. Przyłęcki Stanisław i Dobrowolska Zofja — Badania nad wiązaniami między kolloidami.

9. 10.XII.1931 r. Gomólińska Marja — Wpływ soli na stan białek.

10. 10.XII.1931 r. Skarzyńska-Gutowska Marja — Działanie długotrwałego podawania doustnego przedniego płatu przysadki mózgowej na kury nioski.
11. 21.I.1932 r. Białaszewicz Kazimierz — O oznaczaniu objętości fazy rozdrobnionej w komórce.
12. 21.I.1932 r. Niemierko Włodzimierz — Oznaczanie chloru w drobnych ilościach tkanek.
13. 21.I.1932 r. Bogucki Mieczysław — O regulowaniu ciśnienia osmotycznego hemolimfy u równonogów morskich *Mesidotea entomon*.
14. 21.I.1932 r. Kryszczyński Edmund — O chłonięciu składników mineralnych moczu w steku ptaków.
15. 21.I.1932 r. Wiszniewski Jerzy — Wrotki piaszczystych brzegów jeziora Wigierskiego.
16. 21.I.1932 r. Koźmiński Zygmunt — O stosunkach tlenowych w jeziorze Hańcza na Suwalszczyźnie.
17. 10.III.1932 r. Koźmiński Zygmunt — O stanowisku systematycznym „*Cyclops strenuus*“ z jezior górskich.
18. 10.III.1932 r. Koźmiński Zygmunt — O sposobie obliczania deficytu tlenowego w jeziorach suwalskich.
19. 10.III.1932 r. Chejfec Markus — Regeneracja i regulacja u *Paramaecium caudatum*.
20. 10.III.1932 r. Burbianka Marja — Charakterystyka bakterij fermentacji mlecznej w mlekach polskich.
21. 10.III.1932 r. Bassalik Kazimierz — O bilansie azotowym w akwarjach.
22. 12.V.1932 r. Giedroyć Wacław — Badania nad ureligazą.
23. 12.V.1932 r. Gomolińska Marja — Wpływ chlorku wapnia na czynności amylazy w obecności białka.
24. 12.V.1932 r. Iwanowicz Włodzimierz — W sprawie zastosowania metody podobieństwa do analizy typów antropologicznych.
25. 12.V.1932 r. Flancówna Pelagja — Stymulacja wiązania azotu przez *Azotobacter chroococcum* Beij. przez „substancje wzrostowe“.

26. 12.V.1932 r. Bassalik Kazimierz — Karoty-
na jako stymulator w procesie wiązania azotu przez *Azotobacter*
chroococcum Beij.

27. 23.VI.1932 r. Juchnowiecki Grzegorz — Mi-
krometr do oznaczania tłuszczów mleka.

28. 23.VI.1932 r. Konopacka Zofja — Albuminy
i globuliny krwi u kury w okresie nieśności i nienieśności.

29. 23.VI.1932 r. Fonberg Hanna — Podstawowa
przemiana materji u wróbla w okresie wiosennym.

30. 23.VI.1932 r. Laskowski Michał — Dalsze
badania nad zawartością i stanem wapnia we krwi kury.

31. 23.VI.1932 r. Kornblum Ewelina — Bada-
nia nad florą i składem chemicznym kefirów warszawskich.

5. WYDZIAŁ V.

Wydział V-ty odbył w okresie sprawozdawczym jedno po-
siedzenie (wspólnie z Akademią Nauk Technicznych), na któ-
rem przedstawiono następujący referat:

12.IV.1932 r. Huber Maksymiljan Tytus — O pra-
cy D-ra inż. Włodzimierza Burzyńskiego p. t. „O rozwinięciu
potencjału sprężystości i zastosowaniach“.

B. Działalność Komisyj.

1. Komisja do badań nad historją literatury i oświaty.

Przewodniczącym Komisji był p. Gabriel Korbut, Za-
stępca Przewodniczącego — p. Wacław Borowy, Sekretarzem—
p. Leon Płoszewski.

W okresie sprawozdawczym Komisja posiedzeń nie od-
bywała.

2. Komisja Atlasu Historycznego Polski.

Przewodniczącym Komisji był p. Marcei Handelsman,
Wiceprzewodniczącym — p. Oskar Halecki, Sekretarzem —
p. Stanisław Arnold.

Prace nad wykonaniem mapy woj. płockiego w w. XVIII. trwają w dalszym ciągu w Seminarjum Historji Gosp.-Społecznej i Geografji Historycznej U. W.

Wykończeniem mapy zajął się p. Jerzy Stelmasiak pod kierunkiem p. Stanisława Arnolda.

3. Komisja Bibliograficzna.

Przewodniczącym Komisji był p. Stefan Demby, Wiceprzewodniczącym — p. Gabriel Korbut, Sekretarzem — p. Jan Muszkowski.

Kierownikiem prac Komisji był p. Jan Muszkowski; w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie pracowali pp.: Helena Lipska, Stefan Marczyński i Julian Gałek, a w Bibliotece Ord. Krasińskich w Warszawie — p. Aleksandra Stokowska.

W okresie sprawozdawczym ośrodek pracy mieścił się w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie, gdzie kontynuowano sprawdzanie kartoteki redakcyjnej tytułów z samemi drukami, poprawiając pozycje bibliograficzne, znajdujące się w kartotece, lub wypisując nowe, jeżeli ich brakło w kartotece. W Warszawie kierownik opracowywał w dalszym ciągu odsyłacze oraz sprawdził szereg tytułów wydawnictw firmy „Gebethner i Wolff” na podstawie archiwum wydawniczego tejże firmy. Jedyna obecnie na tym terenie współpracowniczka włączała do kartoteki tytuły, nadsyłane z Krakowa, przygotowała materiał do sprawdzania wydawnictw „Gebethnera i Wolffa”, oraz porównywała kartotekę z katalogiem Biblioteki Ordynacji Krasińskich, dopisując nowe tytuły i poprawiając dawne.

Kartoteka redakcyjna liczyła w dniu 1.VII.1931 r. 113.907 pozycji bibliograficznych. W roku sprawozdawczym przybyło 3.985 pozycji nowych, nadto zaś sprawdzono 3.993 poz. dawnych. Stan kartoteki w dniu 30.VI. 1932 r. wynosił zatem 117.892 poz.

4. Komisja Historji Nauk i Filozofji.

Przewodniczącym Komisji był p. Samuel Dickstein, Sekretarzem — p. Ignacy Myślicki.

W okresie sprawozdawczym Komisja posiedzeń nie odbywała.

5. Komisja Historyczna.

Przewodniczącym Komisji, a zarazem Kierownikiem wydawnictw i Redaktorem „Roczników” Komisji był p. Józef Siemieński, Zastępcą Przewodniczącego — p. Zygmunt Batowski, Sekretarzem — p. Antoni Rybarski, Zastępcą Sekretarza — p. Stanisław Antoni Groniowski.

W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 4 posiedzenia, na których przedstawiono 7 referatów, a mianowicie:

1. 24.XI.1931 r. Lewak Adam — Katalogowanie rękopisów bibliotecznych.
2. 24.XI.1931 r. Szachno-Romanowicz Stanisław — Szyfry dyplomatyczne polskie w XVII—XVIII w.
3. 23.II.1932 r. Piekarski Kazimierz — Poszukiwanie materiałów źródłowych w makulaturze introligatorskiej XV—XVI w.
4. 24.V.1932 r. Halecki Oskar — Nowe wydanie Index Saeculi XV.
5. 24.V.1932 r. Lewak Adam — Źródła polskie do Garibaldiiego.
6. 14.VI.1932 r. Karwasińska Jadwiga — Akta procesu polsko-krzyżackiego r. 1414.
7. 14.VI.1931 r. Siemieński Józef — Stan prac nad Archiwum Koronnem.

W poprzednim roku sprawozdawczym Komisja uchwaliła wydać w swoich „Rocznikach” opracowanie Archiwum Koronnego przez archiwistów Archiwum Głównego. Referat o stanie prac nad Archiwum Koronnem był sprawozdaniem z postępu tego opracowania. W ciągu ubiegłego roku p. J. Siemieński opracował stan i inwentaryzację Archiwum Koronnego w w. XVI. Praca ta zajmie około 10 arkuszy druku. Jednocześnie p. Jadwiga Karwasińska i p. Adam Wolff pracowali w dalszym ciągu nad tablicami poszczególnych działów Archiwum Koronnego.

6. Sekcja Orientalistyczna.

Przewodniczącym Sekcji był ks. Wilhelm Michalski, Sekretarzem — p. Stanisław Franciszek Michalski, Skarbnikiem i Bibliotekarzem — p. Aleksander Chojnacki.

W okresie sprawozdawczym Sekcja posiedzeń nie odbywała, nie ukazało się również żadne wydawnictwo Sekcji.

Wymianę wydawnictw prowadzono z dwiema instytucjami zagranicznymi: Oriental Bhandarkar Research Institute (Poona City) oraz American Oriental Society.

Biblioteka Sekcji powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 6 tomów oprawnych i kilkanaście nieoprawnych, tak, że razem posiada oprawnych dzieł 90 tomów, oraz ok. 120 tomów nieoprawnych.

Z biblioteki, przeważnie z czasopism, korzystali członkowie Sekcji, pozatem zaś członkowie i pracownicy Instytutu Nauk Antropologicznych T. N. W.

7. Sekcja Meteorologiczna.

Przewodniczącym Sekcji był p. Stefan Hłasko-Hłasek, a Sekretarzem — p. Romuald Gumiński.

W roku sprawozdawczym Sekcja nie odbywała posiedzeń.

C. Działalność Gabinetów i Zakładów Badawczych.

1. Gabinet Aktynometryczny.

Kierownikiem Gabinetu był p. Władysław Gorczyński, któremu w czynnościach naukowych i administracyjnych pomagał stały współpracownik p. Franciszek Ostrowski.

Gabinet ten, zorganizowany w r. 1913, działał pierwotnie pod nazwą Gabinetu Meteorologicznego T. N. W. i zwłaszcza w okresie wojennym 1914 — 1918 wielce przyczynił się do zachowania ciągłości Sieci Klimatycznej Polskiej. W zmienionych warunkach powojennych zmienił się też charakter działalności Gabinetu. Zadaniem obecnego Gabinetu Aktynometrycznego jest kontynuowanie prac naukowych z dziedziny promieniowa-

nia słonecznego, których doniosłość ogromnie rozszerza się i to nie tylko z punktu widzenia geofizycznego, ale także dla akty-noterapii i wielu innych zastosowań. Pomiaru aktynometryczne, rozpoczęte w Warszawie w r. 1899, w latach ostatnich zostały rozszerzone do badań widma słonecznego przy pomocy spektrografów, specjalnie w tym celu skonstruowanych. Jedną z tych instalacji spektropyrheliometrycznych, używana pierwotnie w Tunizji, Algierji i w oazach Sahary (przez pp.: W. Gorczyńskiego i Z. Lemańskiego), a następnie w Montpellier i Nicei (A. Ike-Duninowski i E. Stenz), została w okresie sprawozdawczym przewieziona do Polski dla stopniowego uruchomienia badań widmowych promieniowania słonecznego na terenie naszego kraju.

Wobec prowadzenia przez Kierownika Gabinetu badań promieniowania słonecznego w półroczu zimowym w okolicach usłonecznionych wybrzeża śródziemnomorskiego i w pobliskich górach, pomoc p. Fr. Ostrowskiego zapewnia stałą w ciągu całego roku opiekę nad zbiorami Gabinetu, mieszczącymi się w dalszym ciągu na IV-tem piętrze gmachu T. N. W. przy ul. Śniadeckich. Ponadto p. Fr. Ostrowski prowadził w okresie sprawozdawczym pomiary promieniowania rozproszonego przy pomocy solarymetrów i pyrhelimetrów termoelektrycznych. Te obserwacje dyfuzji robione były systematycznie w półroczu letnim 1932 r. w majątkach Remiszewice pow. łódzkiego i Januszewice pod Opoczmem. Rezultaty tych pomiarów są obecnie obliczane dla przedstawienia Wydziałowi III-mu T. N. W. w osobnym komunikacie.

W okresie sprawozdawczym Kierownik Gabinetu ogłosił następujące prace: 1) „Przyczynek do poznania wielkości promieniowania rozproszonego w bilansie ogólnym sum ciepła” — Sprawozdania z pos. T. N. W. Wydział III r. 1932; 2) „O prostym spektrografie i o pomiarach pasm absorbcyjnych w części podczerwonej widma słonecznego, dokonanych w Afryce Północnej w r. 1926/27” — Sprawozdania P. A. U. Wydz. III. r. 1932; 3) „O transmisji atmosferycznej w pasmach absorbcyjnych pary wodnej według pomiarów spektrograficznych widma słonecznego, dokonanych w Tunizji w okresie 1926/27” (komunikat wspólny z p. E. Stenzem) — Sprawozdania P. A. U.

Wydz. III. r. 1932; 4) „Polskie okrętowe pomiary aktynometryczne na oceanach Atlantyckim i Indyjskim“ — Przegląd Geograficzny t. XI. Warszawa, 1931; 5) „Maxima de l'intensité du rayonnement solaire observés à Nice et à Thorenc dans les Alpes Maritimes“ — Comptes rendus de l'Académie des Sciences. Paris, Novembre 1931; 6) „Comment mesurer l'intensité des rayons violets et ultra-violets“ — Annales de l'Institut d'Actinologie. Paris, T. VI/VII, 1932; 7) „Quelques mots concernant le questionnaire de la mesure du rayonnement ultra-violet“ — Annales de l'Institut d'Actinologie, Paris, T. VI/VII, 1932; 8) „Sur le calcul de la transparence atmosphérique pour la radiation solaire et son application aux oasis sahariennes“ — Annales du Service Botanique Tunisien. T. VII, Tunis, 1931; 9) „Valeurs maxima de l'intensité du rayonnement solaire observées dans les différentes régions du globe terrestre“ — Annales du Service Botanique Tunisien. T. VII, Tunis, 1931; 10) „Sur l'emploi des filtres solaires dans l'Actinométrie“ — Annales du Service Botanique Tunisien, T. VII, Tunis, 1931; 11) „Radiación solar en Tacubaya, según las medidas pirheliométricas etc.“. Dirección de Estudios Geográficos y Climatológicos. Observatorio Central. Tacubaya D. F. Mexico, 1932; 12) „Radiación solar, total y difusa en Tacubaya, según las medidas solarimétricas y los diagramas solarigráficos“ — Dirección de Estudios Geográficos y Climatológicos. Observatorio Central. Tacubaya D. F. Mexico, 1932.

Pozatem Kierownik Gabinetu zgłosił referaty na 64-ty „Congrès des Sociétés Savantes“, odbyty w r. 1931 w Clermont-Ferrand, oraz brał udział w Międzynarodowej Konferencji Komitetu Geodezyjnego Bałtyckiego w Warszawie w czerwcu 1932 r.

2. Gabinet Filologiczny.

Kierownikiem Gabinetu był p. Gabriel Korbut.

Przygotowany do druku tom I dzieł Kazimierza Brodzińskiego, zawierający pisma jego estetyczno-krytyczne, nie mógł być ogłoszony drukiem z powodu braku funduszy. Z tego też powodu przerwana została praca nad dalszemi tomami wydaw-

nictwa „Biblioteka pisarzy polskich z końca XVIII-go i początku XIX-go wieku“.

Z biblioteki Gabinetu korzystało przeciętnie 5 — 10 pracowników dziennie.

3. Gabinet Matematyczny.

Kierownikiem Gabinetu był p. Samuel Dickstein, Bibliotekarką — p. Stanisława Nikodymowa.

Sprawozdania ze swej działalności za okres sprawozdawczy Gabinet nie nadesłał.

4. Gabinet Nauk Historycznych.

Kierownikiem Gabinetu był p. Marceli Handelsman, starszym asystentem — p. Aleksy Bachulski, młodszą asystentką — p. Halina Bachulski, która funkcje swe pełniła honorowo. Pozatem w charakterze stałych pracowników bibliografji historii polskiej nowożytnej, pod kierunkiem p. H. Bachulskiej, pracowali pp.: Wanda Konarska i Ryszard Przelaskowski.

Jesień 1931 r. upłynęła pod znakiem zapowiedzianej przeprowadzki Gabinetu z gmachu przy ul. Śniadeckich do nowego lokalu w Pałacu Staszica i stopniowych do tego przygotowań. W drugiej połowie lutego 1932 r. rozpoczęto przeprowadzkę Gabinetu do lokalu nowego, obszerniejszego, a przede wszystkim zaopatrzonego w jasny i duży magazyn biblioteczny. W nowym magazynie do półek, przeniesionych z ul. Śniadeckich, dodano 160 metrów bieżących nowych półek, zapelniając je wyłącznie czasopismami polskimi i obcemi.

Co do prac bibliograficznych, to rok ubiegły przyniósł niewielki dorobek z powodu trudności finansowych. Układ alfabetyczny t. zw. I-go egzemplarza drugiej serji kartek został prawie ukończony (około 15.000 kartek), pozatem sprawdzono szereg wątpliwych pozycji i skopjowano około 3.000 kartek.

Biblioteka Gabinetu Nauk Historycznych powiększyła się przez dołączenie do niej w charakterze depozytu części biblioteki seminarjum historycznego U. W. Depozyt ten obejmuje wydawnictwo „Economic and Social History od the World War“

w 12 serjach (austriacko-węgierska, amerykańska, angielska, belgijska, francuska, holenderska, japońska, niemiecka, rosyjska, rumuńska, turecka i włoska), liczące razem 133 vol. Zasadniczy księgozbiór Gabinetu powiększył się o 21 numerów dzieł skatalogowanych, a prócz tego o kilkadziesiąt voluminów wydawnictw ciągłych i czasopism, które zostały skatalogowane pod pozycjami już istniejącymi.

Gabinet Nauk Historycznych pośredniczył, jak i w latach poprzednich, w sprowadzaniu książek z innych bibliotek warszawskich i zamiejscowych. Był nadto udostępniony starszym uczestnikom seminarjów historycznych i doktorantom historii U. W.

5. Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego.

Przewodniczącym Instytutu był p. Kazimierz Białaszewicz, Sekretarzem — p. Mieczysław Bogucki, Skarbnikiem — p. Jan Dembowski.

W skład Instytutu wchodziły: a) Zakład Biologii Ogólnej, b) Zakład Biometryki, c) Zakład Fizjologii, d) Zakład Morfologii Doświadczalnej, e) Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach, f) Stacja Morska na Helu, g) Biblioteka.

a) Zakład Biologii Ogólnej.

Kierownikiem Zakładu był p. Romuald Minkiewicz, starszą asystentką — p. Stanisława Dembowska, młodszym asystentem — p. Zygmunt Czerniewski, współpracownikami — pp.: Marjan Przesmycki i Stanisław Sumiński.

W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie następujące prace: 1) R. Minkiewicz — Nids et proies des Sphé-giens de Pologne (première série). *Bullet. Entomologique de la Pologne* t. X. 1931; 2) R. Minkiewicz—Déterminisme photoptique complexe de la fonction mélanocinétique chez les grenouilles adultes. *C. R. Soc. de Biol.* Février 1932; 3) R. Minkiewicz — Une formidable mélanopoïèse chez les grenouilles adultes provoquée par des facteurs optiques. *Ibidem*; 4) R. Minkiewicz — Rhythme chromatobolique nycthémeral chez les grenouilles dans sa causalité extrinsèque et intrinsèque. *Ibidem*; 5) R. Minkie-

wicz — Tańce samców *Fannia canicularis* (analiza etologiczna); 6) R. Minkiewicz i H. Teleżyński — Wpływ promieniowania barwnego o różnej długości fali na zdolność kiełkowania nasion fotodynamicznych i fotostatycznych (łącznie z analizą wartości różnych metod chromatycznych).

b) Zakład Biometryki.

Kierownikiem Zakładu był p. Jerzy Splawa-Neyman, laborantkami — pp.: Karolina Iwaszkiewiczówna i Marja Stępkowska, współpracownikami — pp.: Bogusław Buczyński, Marja Iwaszkiewicz, Stanisław Kołodziejczyk, Wiktorja Lewicka, Janina Szopińska i Janina Szymanowska.

W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie następujące prace: 1) K. Iwaszkiewiczówna — Uogólnienie metody korelacji cząstkowej na przypadek, gdy eliminowana zmienna jest niemierzalna. *Kwartalnik Statystyczny* t. IX; 2) Opłacalność obszaru, nakładu gospodarczego i kapitału inwestowanego w krowach w drobnych gospodarstwach wiejskich. *Ibidem*; 3) J. Mydlarski — Charakterystyka antropologiczna uczestników międzynarodowych zawodów narciarskich w Zakopanem. *Przegląd Sportowo-Lekarski* t. III; 4) J. Neyman — O korelacji pomiędzy ilorazami o wspólnym mianowniku. *Kwartalnik Statystyczny*, t. VIII; 5) J. Neyman — Statystyczne podstawy badań dziedziczności. *Zagadnienia Rasy*, 1930; 6) J. Neyman — Prawo małych liczb i jego zastosowanie. *Wiadomości aktuarjalne* t. I; 7) J. Neyman and E. S. Pearson — On the problem of K samples. *Bullet. Acad. Pol.* 1931; 8) J. Neyman and E. S. Pearson — Further notes on the X^2 distribution. *Biometrika*, vol. XXII; 9) W. Pytkowski — Wpływ obszaru, nakładu i kapitału krow na dochód surowy w drobnych gospodarstwach wiejskich. Nakł. Biblioteki Puławskiej, Warszawa 1932; 10) K. Iwaszkiewiczówna — O t. zw. krzywych ufności; 11) K. Iwaszkiewiczówna i M. Górski — Porównanie działania różnych nawozów potasowych; 12) J. Neyman — O metodach opracowywania doświadczeń wielokrotnych; 13) T. Matuszewski i J. Supińska — Analiza układu kolonij drobnoustrojów na płytkach Petriego z punktu widzenia prawa Poissona; 14) J. Neyman

and E. S. Pearson — On the so called most effective methods of testing hypotheses.

c) Zakład Fizjologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Kazimierz Białaszewicz, starszymi asystentami — pp.: Mieczysław Bogucki i Stanisław Kuczkowski, młodszym asystentem — p. Włodzimierz Niemierko, współpracownikami — pp.: Felicja Bachner, Natan Balsam, Frimet Białogłowska, Chaja Goldmanówna, Ksawera Hołystówna, Edmund Kryszczyński, Halina Malinowska, Alta Perlberg, Anna Rozenberg, Genowefa Szwejkowska, Chaja Tutserówna i Mirosław Zieliński.

W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie następujące prace: 1) K. Białaszewicz — Sur la régulation de la composition minérale de l'hémolymph chez le Crabe; 2) K. Białaszewicz — O produkcji ciepła w rozwoju pozarodkowym owadów; 3) K. Białaszewicz — Technika i metodyka badań nad energetyką pracy organizmu ludzkiego; 4) H. Malinowska — Studja nad przemianą u *Helix pomatia* podczas zimy; 5) A. Rozenberg — Przemiana żelaza w rozwoju kurczenia; 6) F. Bachner — Przemiana węglowodanowa w rozwoju kurczenia; 7) K. Hołystówna — Skład mineralny rosnących oocytów kury; 8) St. Kuczkowski — Badania nad przemianą mineralną w rozwoju kurczenia; 9) N. Balsam — Przemiana gazowa i cieplna w okresach linienia i metamorfozy motyli.

d) Zakład Morfologii Doświadczalnej.

Kierownikiem Zakładu był p. Jan Dembowski, laborantką — p. Wanda Milicerówna, współpracownikiem — p. Markus Chejfec.

W okresie sprawozdawczym wykonano w Zakładzie następujące prace: 1) J. Dembowski — O prawidłowości w ruchach pionowych *Paramecium*; 2) J. Dembowski — Studja biometryczne nad domkiem larwy *Molanna*; 3) J. Dembowski — Reparacja uszkodzonych domków *Molanna*.

e) Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach.

Kierownikiem Stacji był p. Alfred Lityński, starszym asystentem — p. Zygmunt Koźmiński, młodszymi asystentami — pp.: Jerzy Wiszniewski i Marjan Gieysztor, laborantem — p. Włodzimierz Wasylenko, współpracownikami — pp.: Mieczysław Bogucki i Ambroży Moszyński.

W okresie sprawozdawczym wykonano na Stacji następujące prace: 1) Z. Koźmiński — O stosunkach tlenowych w jeziorze Hańcza na Suwalszczyźnie. *Archiwum Hydrobiol. i Ryb.* t. 6, 1931; 2) J. Wiszniewski — Wrotki piaszczystych brzegów jeziora Wigry, tamże; 3) Z. Koźmiński — O stanowisku systematycznym „*Cyclops strenuus*” z jezior górskich, tamże; 4) Z. Koźmiński i J. Wiszniewski — Quelques données sur la microstratification thermique des lacs sous la glace, Referat na Międzynar. Kongres Limnolog. w Amsterdamie w 1932 r.; 5) Z. Koźmiński — Über die ökologische Verteilung einiger limnetischer Cyclopiden in der Wigryseen, Referat na Międzynar. Kongres Limnolog. w Amsterdamie w 1932 r.; 6) J. Wiszniewski — Remarques sur les conditions de la vie du psammon lacustre, Referat na Międzynar. Kongres Limnolog. w Amsterdamie w 1932 roku.

f) Stacja Morska na Helu.

Zorganizowanie tej nowo powołanej do życia placówki badawczej powierzone zostało Instytutowi im. Nenckiego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Wymienione Ministerstwa całkowicie pokrywają koszty utrzymania Stacji. W charakterze władzy nadzorczej został powołany przez wyżej wymienione Ministerstwa Komitet Organizacyjny Stacji Morskiej pod przewodnictwem p. Michała Siedleckiego, delegata Rządu do Międzynarodowej Rady Badań Morza.

g) Biblioteka Instytutu.

Bibliotekarką była p. Marja Pochapińska.

Księgozbiór, składający się z Biblioteki Centralnej, z Biblioteki Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach i z Biblioteki Zakładu Biometryki, liczył razem 2.695 książek, 3.955 czasopism i 8.085 odbitek.

Liczba osób, korzystających w okresie sprawozdawczym z Biblioteki Instytutu, wynosiła około 80, a liczba wypożyczonych tomów — około 600.

Ilość wydawnictw, otrzymywanych na wymianę, wzrosła do 208, w tem 177 zagranicznych i 31 krajowych.

Przy współudziale redakcyjnym członków Instytutu wydano w okresie sprawozdawczym: „Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa“ t. V (zeszyt 3—4) i t. VI, nadto rozpoczęto druk tomu VII wyd.: „Acta Biologiae Experimentalis“.

6. Instytut Nauk Antropologicznych.

Przewodniczącym Instytutu był p. Kazimierz Stołyhwo, Zastępcą Przewodniczącego — p. Stanisław Poniatowski, Sekretarzem — p. Czesław Pietkiewicz.

W skład Instytutu wchodziły: a) Zakład Antropologii i Muzeum Antropologiczne, b) Zakład Etnologii, c) Biblioteka, d) Sekcja posiedzeń naukowych.

a) Zakład Antropologii i Muzeum Antropologiczne.

Kierownikiem Zakładu i Muzeum był p. Kazimierz Stołyhwo, starszą asystentką — p. Eugenia Stołyhwowa, młodszym asystentem nieetatowym — p. Włodzimierz Iwanowicz, stałym współpracownikiem naukowym — p. Henryk Szpidbaum, laborantami nieetatowymi — pp.: Tadeusz Modrzewski i Jadwiga Pałowska.

Cały personel Zakładu zajęty był przez szereg miesięcy pracą, związaną z przenoszeniem się Instytutu Nauk Antropologicznych do nowego lokalu w Pałacu Staszica, a przedewszystkiem pakowaniem zbiorów muzealnych. Wpłynęło to hamująco na intensywność prac badawczych, ale jednak były one prowadzone nadal.

W okresie sprawozdawczym Kierownik Zakładu ogłosił drukiem prace następujące: 1) „Zagadnienie rasy nordycznej w nauce i polityce“. Wyd. Instytutu Bałtyckiego, 1932, Toruń; 2) „Körpergrösse, ihre Vererbung und Abhängigkeit von dem neuem Milieu bei polnischen Emigranten in Parana“. Verhandl. der Gesellsch. für Physische Anthropologie, 1932, Stuttgart;

3) „Le problème de l'hérédité de la taille“. Antropologie, 1932, Praha. Nadto p. K. Stołyhwo prowadził w ciągu miesiąca badania antropologiczne w Wielkiej Wsi na Pomorzu przy pomocy pracowników I. N. A. oraz słuchaczy swoich z Wydz. Lek. U. W.

P. Eugenia Stołyhwowa ogłosiła drukiem pracę swą p. t.: „Ueber den sogenannten Praeslavischen Typus“ — Verhandl. der Gesellsch. für Physische Anthropologie, 1932, Stuttgart; nadto dzięki subwencji, udzielonej przez Ogólnopolski Związek Kas Chorych w Polsce, opracowywała materiały antropologiczne, zgromadzone przez Kasę Chorych w Białej Krakowskiej. Gromadziła też materiał w przychodni Komitetu do walki z rakiem oraz w szpitalach warszawskich do pracy p. t.: „Rak a typ konstytucyjny i rasowy“. P. Stołyhwowa prowadziła nadto biurowość i rachunkowość Instytutu Nauk Antropologicznych. P. Włodzimierz Iwanowicz wykończył pracę nad rozwojem fizycznym i zróżnicowaniem antropologicznym 16-letniego rocznika młodzieży rzemieślniczej w Warszawie, prowadził dalej badania nad morfologią kości ramieniowej, oraz zajmował się specjalnie stosunkami rasowymi ludności Ukrainy. P. Henryk Szpidbaum ogłosił drukiem następujące prace: 1) „Struktura antropologiczna Polski“. Czasopismo Lekarskie, 1931, Warszawa; 2) „Analyse anthropologique des Juifs Spagnols“. Session Portugal — Międzynarod. Inst. Antrop. — Paris, 1931; 3) „Struktura rasowa Żydów polskich“. Miesięcznik Żydowski, 1932, Warszawa; nadto gromadził materiał do pracy „Konstytucja i rasa u chorych na cukrzycę“, oraz z p. E. Stołyhwową zbierał materiał do badań nad rakowatymi. P. Jadwiga Pałowska: a) pracowała nad rozwojem fizycznym i zróżnicowaniem rasowym młodzieży rzemieślniczej męskiej w Radomiu na podstawie materiałów zebranych przez Kasy Chorych, b) brała udział w badaniach antropologicznych na Pomorzu. P. Tadeusz Modrzewski pracował nad rozwojem fizycznym i zróżnicowaniem rasowym młodzieży rzemieślniczej męskiej w Wilnie na podstawie materiałów zebranych przez Kasy Chorych.

b) Zakład Etnologii.

Kierownikiem Zakładu był p. Stanisław Poniatowski, stałym współpracownikiem naukowym — p. Czesław Pietkiewicz.

W okresie sprawozdawczym p. Stanisław Poniatowski wykonał następujące prace: 1) „Ueber den Ursprung des Triumphbogens“. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, Bd. LXI, 1931. Praca ta w r. 1930 wydana była po polsku; 2) „Geneza pochówku żarowego“. Prace III-go Kongresu Geografów i Etnografów Słowiańskich, wydane w Beogradzie w 1931 roku. Ponadto p. Poniatowski kontynuował swe badania nad zwyczajami pogrzebowymi i ich redukcjami, oraz przy wydatnej pomocy p. Czesława Pietkiewicza prowadził druk „Przysłów białoruskich“ ś. p. Michała Federowskiego.

Współpracownik naukowy Zakładu p. Czesław Pietkiewicz dzięki stałemu zasiłkowi, otrzymywanemu od Ministerstwa W. R. i O. P., pracował przy wydawaniu „Przysłów białoruskich“ ś. p. M. Federowskiego, porządkował w dalszym ciągu spuściznę rękopiśmienną po tym badaczu oraz opracowywał własne materiały z Polesia. Poza tem p. Pietkiewicz ogłosił drukiem pracę „Wielkanoc na Białorusi“, Ziemia, 1932.

Oprócz wyżej wymienionych z pomocy Zakładu Etnologii korzystali w okresie sprawozdawczym: p. J. Chełmińska, która prowadziła badania etnograficzne na Wołyniu i w Łowickiem, p. S. Benetowa, która opracowywała rolę konopi w wierzeniach i zwyczajach ludowych, p. J. Manugiewicz, który prowadził badania etnograficzne w Kieleckiem, wreszcie p. B. Żyranik, który prowadził badania terenowe etnograficzne w Małopolsce oraz opracowywał mity księżycowe.

c) Biblioteka Instytutu.

Kierownikiem Biblioteki był p. Stanisław Poniatowski, nie posiadając w okresie sprawozdawczym żadnej stałej siły pomocniczej.

W związku z przeprowadzką I. N. A. zbiory zostały spakowane w skrzynie w końcu lata 1931 r. i dopiero po przewiezieniu ich do Pałacu Staszica w styczniu 1932 r. przystąpiono do ustawiania i częściowo przestawiania zbiorów w szafach. Praca ta została dokonana tylko dzięki wyteżonej, bezinteresownej i długotrwałej pomocy, z jaką pospieszyli liczni pracownicy naukowi Instytutu oraz czytelnicy Biblioteki, a w szczególności pp.: Be-

netowa, Chełmińska, Żółtowska, Nakaszydze, Czapliński i Żbikowski.

W okresie sprawozdawczym Biblioteka otrzymała paręset tomów książek i czasopism naukowych drogą darów i wymiany, ale skatalogowanie tych nabytków zostało odłożone do czasu uporządkowania zbiorów w nowym lokalu, wobec czego inwentarz wykazywał w dniu 30.VI.1932 r., podobnie jak przed rokiem, 6.214 numerów dzieł skatalogowanych.

d) Sekcja posiedzeń naukowych Instytutu,

Działalność Sekcji w okresie sprawozdawczym była znacznie mniej ożywiona, niż w latach poprzednich, a to głównie z powodu zmiany lokalu Instytutu. Odbyło się jedynie 5 posiedzeń, na których przedstawiono 5 referatów, a mianowicie:

1. 17.XII.1931 r. Stojanowski Karol — Niektóre zagadnienia historii rasowej.

2. 2.III.1932 r. Iwanowicz Włodzimierz — W sprawie zastosowania metody podobieństwa do analizy typów antropologicznych.

3. 20.IV.1932 r. Stołyhwo Kazimierz — O ruchu nordycznym w świetle antropologii.

4. 4.V.1932 r. Szpidbaum Henryk — Badania porównawcze nad strukturą rasową i konstytucją żydów współczesnych. Część I. Struktura rasowa żydów polskich. Część II. Konstytucja żydów polskich.

5. 1.VI.1932. Stelmachowska Bożenna — Wyniki ankiety dotyczącej zwyczajów dorocznych na Pomorzu, opracowanej przez B. Stelmachowską, a rozesłanej przez Instytut Bałtycki w Toruniu.

7. Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego.

Dyrektorem Muzeum był p. Włodzimierz Antoniewicz, asystentką-wolontariuszką — p. Janina Rosen, preparatorem zabytków — p. Kazimierz Kuc.

W roku sprawozdawczym Muzeum było pod znakiem porządkowania lokalu, malowania drzwi, okien i kaloryferów, oraz doprowadzania zbiorów naukowych do należytego ładu. Praca

szła zarówno w kierunku dalszej konserwacji zabytków, jakoteż w kierunku układania w szafach i gablotach zabytków oraz sporządzania napisów, objaśniających zbiory, w czym wydatnie pomagali studenci U. W., biorący udział w ćwiczeniach muzealnych, i p. J. Rosen. Dzięki uprzejmemu przysyłaniu przez Dra Karola Majewskiego trzech robotników do pracy w Muzeum w ciągu 30 dni roboczych, można było ukończyć oczyszczanie podłóg i malowanie grzejników.

Z powodu braku funduszków nie wydano w okresie sprawozdawczym ani jednego tomu organu Muzeum — „Światowita“, choć są już zupełnie gotowe do druku trzy tomy: XIV—XVI za lata 1930—1932.

Dzięki wymianie wydawnictw, prowadzonej z 15 instytucjami polskimi i 147 zagranicznymi, Biblioteka Muzeum wzrosła w okresie sprawozdawczym o 93 wydawnictwa, 84 broszury i 49 książek. Nadto Biblioteka otrzymała od Prof. E. Bulandy cenny dar w postaci dzieła Prof. K. Hadaczka — „La colonie industrielle de Koszyłowce“. Z Biblioteki, którą zajmuje się bezinteresownie p. Jadwiga Antoniewiczowa, korzystali uczeni i studenci U. W.

Dyrektor Muzeum wykonał w okresie sprawozdawczym następujące prace: 1) Der Fund von Boroczyce. „Numizmatikai Közlönyi“, 1931; 2) Ochrona zabytków archeologicznych. „Wiadomości Ludoznawcze“, 1932; 3) Kongres Archeologów Bałtyckich w Rydze. „Wydawnictwo Instytutu Badawczego Europy Wschodniej“, Wilno, 1932; 4) Związek Muzeów w Polsce. „Ziemia“, 1932, Nr. 4—5; 5) Polskie Muzeum Morskie. „Ziemia“, 1932, Nr. 6; 6) Muzea Regionalne w Związku Muzeów w Polsce. „Ziemia“, 1932, Nr. 7; 7) Archeologia Podhala. Dzieło zbiorowe „Tatry i Podhale“. Nadto Dyrektor Muzeum brał udział w Międzynarodowym Kongresie Nauk Przed- i Protohistorycznych w Londynie w r. 1932 w charakterze delegata Rządu, Uniwersytetu Warszawskiego i Tow. Nauk. Warsz. i wygłosił tam referat p. t.: „Les premiers vestiges de l'homme en Pologne du Nord-Est et en Lithuanie“.

8. Pracownia Fizyczna.

Kierownikiem Pracowni był p. Czesław Białobrzeski, prace doświadczenia prowadzili pp.: Stanisław Mrozowski i Stanisław Rafałowski.

P. St. Mrozowski ogłosił drukiem w okresie sprawozdawczym następujące prace: 1) Ueber die Hyperfeinstruktur der Quecksilberresonanzlinie 2537 Å. II. „Bull. Int. de l'Acad. Pol.“ str. 489, 1931; 2) Ueber die Hyperfeinstruktur der Banden des Quecksilberhydrids. „Zs. f. Phys.“ 72, 776, 1931; 3) O nadsubtelnej budowie pasm wodoroku rtęci. „Acta Physica Polonica“ I, 123, 1932. Nadto w Oddz. Warsz. Polskiego Tow. Fiz. wygłosił odczyt p. t.: „Badania optyczne nad strukturą jądra atomowego“.

P. St. Rafałowski ogłosił drukiem następujące prace: 1) On the Raman Bands of Water. „Bull. Int. de Acad. Pol.“ październik, 1931; 2) O subtelnej budowie prążków widmowych rozproszonych w cieczach. „Acta Physica Polonica“ I, 117, 1932.

Kierownik Pracowni brał udział w Międzynarodowym Kongresie Unji Fizycznej w Brukseli w charakterze delegata P. A. U., gdzie wygłosił odczyt p. t.: „Divers aspects du mécanisme du rayonnement des étoiles“.

Pracownia funkcjonowała dzięki zasiłkom, otrzymywanym od Ministerstwa W. R. i O. P.; biblioteka i przyrządy Pracowni stanowiły depozyt tegoż Ministerstwa. Z chwilą zorganizowania Zakładu Fizyki Teoretycznej przy Uniwersytecie Warszawskim cały depozyt Ministerstwa przekazany został temu Zakładowi, a zgodnie z uchwałą Zarządu T. N. W. z dnia 16.XI.1931 r. wypożyczony został i cały inwentarz (t. j. przeważnie meble) Pracowni Fizycznej T. N. W. Słowem, z chwilą zabrania powyższych przedmiotów, co miało miejsce w ostatnich dniach grudnia 1931 r., Pracownia Fizyczna T. N. W. przestała istnieć.

9. Pracownia Mineralogiczna.

Kierownikiem Pracowni był p. Stanisław Józef Thugutt, współpracowniczkami — pp.: Eugenia Chlipalska i Marja Kołaczkowska.

W okresie sprawozdawczym były wykonane i ogłoszone drukiem w VIII-ym tomie „Archiwum Mineralogicznego“

i w „Sprawozdaniach z posiedzeń T. N. W.” następujące prace: p. Stanisław Józef Thugutt — 1) „O rozpuszczalności kruszcu cynowego w wodzie przekroplonej”; 2) „O filipsycie z dna Oceanu Spokojnego”; 3) „O epinatrolicie jako składniku hydronefelinowym”; 4) „O nowej konstrukcji aparatu destylacyjnego do wody”; p. Marja Kołaczkowska — „Skład mineralogiczny preclacytu”.

Pod redakcją p. St. J. Thugutta wydany został nakładem T. N. W. i z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P. tom VII-my, z zasiłku zaś Ministerstwa Spraw Zagranicznych — tom VIII-my „Archiwum Mineralogicznego”. W tomie VII-ym do tekstu polskiego dołączono streszczenia w języku francuskim, w tomie VIII-ym, w celu specjalnego zainteresowania świata naukowego zagranicznego pracami polskimi, dano tekst francuski, a streszczenia polskie.

Przeważnie drogą wymiany za powyższe „Archiwum” Pracownia otrzymała 49 wydawnictw periodycznych zagranicznych, 56 krajowych oraz 165 dzieł i odbitek. Biblioteka Pracowni posiada skatalogowanych 2.232 dzieła w 2.318 tomach, w czym 631 tomów czasopism. Z biblioteki korzystało stale 10 osób.

10. Pracownia Neurobiologiczna.

Kierownikiem Pracowni był p. Edward Flatau, asystentem — p. Teofil Simchowicz, laborantką — p. Eugenja Achard, współpracownikami — pp.: Eufemjusz Herman, Bronisław Karbowski, Jerzy Melzak, Natan Mész, Jakób Pinczewski, Zygmunt Szymanowski i Natalja Zandowa. Od chwili śmierci Kierownika Pracowni Dra Edwarda Flatau (7.VI.1932 r.) obowiązki Kierownika pełni p. Teofil Simchowicz.

W okresie sprawozdawczym wykonane zostały następujące prace: T. Simchowicz — 1) „O zapaleniu mózgowia u dzieci”, 2) „Przypadek rozsianego zapalenia mózgu i rdzenia z niezwykle ciężkimi zmianami w rdzeniu”; E. Herman — 1) „Dalsze badania nad wągrowatością układu nerwowego ośrodkowego”, 2) „Badania anatomo-patologiczne nad skombinowanym cierpieniem układu nerwowego ośrodkowego (guza ze stwardnieniem rozsianym); E. Herman i J. Pinczewski — 3) „Badania anatomo-pato-

logiczne nad rozsianem zapaleniem mózgu i rdzenia"; Br. Karbowski — 1) „Badania nad utajonemi sprawami ropnemi ucha środkowego u białych myszy“, 2) „Studja anatomo-patologiczne nad utajonemi sprawami ropnemi w narządzie słuchu u osesków“; Br. Karbowski i J. Pinczewski — 3) „Przypadek sekcyjny torbieli III komory z zaburzeniami w gospodarce wodnej“; J. Mackiewicz — 1) „Glioblastomatosi diffusa multilocularis“, 2) „O wpływie promieni Röntgena na guzy mózgu“ (z punktu widzenia histologicznego). Odczyt wygłoszony na Ogólnym Zjeździe Polskich Radjologów w Warszawie w maju 1932 r., 3) „Glioblastomatoza mostu i rdzenia przedłużonego“ (pokaz w Warszawskim Towarzystwie Neurobiologicznem w marcu 1932 r.); N. Zandowa — 1) „Badania doświadczalne nad barjerą wewnętrzną mózgu“, 2) „Badania histologiczne nad oliwkami opuszkowemi słonia“; N. Zandowa i N. Mész — 3) „Badania doświadczalne nad zachowaniem się thorium po wprowadzeniu do układu nerwowego“.

Stan biblioteki Pracowni i muzeum anatomiczno-patologicznego pozostaje bez zmiany.

11. Pracownia Radjologiczna

(fundacja im. ś. p. Dra Mirosława Kernbauma).

Honorową Kierowniczką Pracowni była p. Marja Skłodowska-Curie, Kierownikiem — p. Ludwik Wertenstein, współpracownikami — pp.: Michał Birenbaum, Henryk Herszfinkiel, Henryk Jędrzejowski, Irena Niewiedzka, Józef Rotblat, Oskar Stelman, Janina Tołwińska i Michał Żyw.

W okresie sprawozdawczym wykonane zostały następujące prace: p. L. Wertenstein — 1) „Considération sur les transformations radioactives“. Comptes rendus de l'Académie des Sciences“, juin 1932; 2) „O preżności pary radonu“. Prace VI-go Zjazdu Fizyków; 3) „Passage des particules électrisées à travers la matière“. Congrès International d'Electricité, Paris, 1932; H. Jędrzejowski — „Exemple de la mobilité des atomes radioactifs sur la surface des solides“. Comptes rendus de l'Académie des Sciences, juin 1932; p. I. Niewiedzka — „O wydajności odskoku β “. Acta Physica Polonica, tom I, str. 249; p. H. Herszfin-

kiel — „O emisji elektronowej metali pod wpływem twardych promieni gamma“. Acta Physica Polonica, tom I, str. 237; p. H. Herszfinkiel i M. Birenbaum — 7) „O zanikaniu ugrupowań promieniotwórczych wskutek adsorpcji“. Prace VI Zjazdu Fizyków; p. M. Żyw — 8) „Ładunek atomów odskoiku radu D“. Acta Physica Polonica, tom I, str. 259; p. J. Rotblat — 9) „Przyczynek do znajomości gazów bardzo rozrzedzonych“. Prace VI Zjazdu Fizyków.

Nadto Kierownik Pracowni brał udział w uroczystościach stulecia Faradaya w Londynie we wrześniu 1931 r., jako delegat Polskiego Towarzystwa Fizycznego i w akademii ku czci Faradaya w Warszawie w listopadzie 1931 r., jako członek Komitetu Organizacyjnego.

Pracownia otrzymała w roku sprawozdawczym subwencję w wysokości 3.000 zł. od Zakładów „Solvay“ w Polsce, 400 zł. od Tow. Fabr. Portland-Cementu „Wysoka“, oraz 200 zł. od Magistratu m. Łodzi, co umożliwiło zakupienie przyrządów, niezbędnych do badań naukowych.

12. Pracownia Chemii Koloïdów.

Kierownikiem Pracowni był p. Hilary Lachs, współpracownikami — pp.: Stefan Chwaliński, Karolina Gestłówna i Zofja Parnasówna.

W okresie sprawozdawczym wykonane były w Pracowni następujące prace: 1) p. H. Lachs i p. St. Chwaliński — „Einfluss der Nichtelektrolyte auf die Koagulationswerte von Elektrolyten“. Z. f. physikalische Chemie 1932 r., to samo w Rocznikach Chemji 1932 r.; 2) p. H. Lachs i p. K. Gestłówna — „Ueber die Kathaphorese von kolloiden Kohllosungen“. Kolloid-Zeitschrift 1932 r.; 3) p. H. Lachs i p. K. Gestłówna — „Badania nad węglem koloïdalnym. I — otrzymywanie. II — kataforeza“. Roczniki Chemji 1932 r.; 4) p. H. Lachs i p. Z. Parnasówna — „Ueber Adsorption von Farbstoffen an Diamant, Kohle und Kunstseide“. Z. f. physikalische Chemie 1932 r., to samo w Rocznikach Chemji 1932 r.

W związku z wielkimi trudnościami finansowymi Towarzystwa w kwietniu 1932 r. Pracownia została zlikwidowana, a jej

inwentarz przekazano w charakterze depozytu Zakładowi Chemji Fizycznej Wolnej Wszechnicy Polskiej.

13. Obserwatorium Astronomiczne im. J. Jędrzejewicza.

Obserwatorium, pozostające nadal pod naukowym kierownictwem Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Warszawskiego, w okresie sprawozdawczym nie było czynne.

Reorganizacja Obserwatorium może nastąpić jedynie w razie przeniesienia go na inne, dogodniejsze miejsce, co jednak z powodu braku funduszków nie mogło być uskutecznione.

Biblioteka Obserwatorium liczyła 1.278 numerów dzieł skatalogowanych.

14. Biblioteka Centralna.

Kierownikiem Biblioteki był p. Marcei Handelsman, Bibliotekarką — p. Henryka Szellerowa.

Księgozbiór Biblioteki Centralnej liczył w dniu 30.VI.1932 r. 13.570 numerów dzieł skatalogowanych, powiększył się zatem w okresie sprawozdawczym o 309 numerów, a nadto o szereg woluminów czasopism oraz wydawnictw seryjnych, które poprzednio miały już swoje pozycje inwentarzowe.

W drugiej połowie lutego 1932 r. rozpoczęto przeprowadzkę Biblioteki do nowego lokalu w Pałacu Staszica, a w marcu dokonano również przeprowadzki magazynu wydawnictw Towarzystwa.

III.

Sprawozdanie z czynności administracyjnych.

W okresie sprawozdawczym urząd Prezesa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego piastował p. Wacław Sierpiński, Wiceprezesem był p. Tadeusz Brzeski, Sekretarzem Generalnym — p. Edward Loth, Zastępcą Sekretarza Generalnego — p. Stefan Mazurkiewicz. (Do dnia 22.XI.1931 r. pełniło swoje obowiązki poprzednie Prezydjum T. N. W. w składzie następującym: Prezes — p. Kazimierz Żorawski, Wiceprezes — p. Wacław Sierpiński, Sekretarz Generalny — p. Edward Loth, Zastępca Sekretarza Generalnego — p. Tadeusz Brzeski). Przewodniczącym Wydziału I-go był p. Bronisław Gubrynowicz, Sekretarzem Wydziału I-go — p. Stanisław Słoński, Przewodniczącym Wydziału II-go — p. Marcei Handelsman, Sekretarzem Wydziału II-go — p. Władysław Tatarkiewicz, Przewodniczącym Wydziału III-go — p. Stanisław Józef Thugutt, Sekretarzem Wydziału III-go — p. Wiktor Lampe, Przewodniczącym Wydziału IV-go — p. Leon Kryński, Sekretarzem Wydziału IV-go — p. Kazimierz Bassalik, Przewodniczącym Wydziału V-go — p. Aleksander Wasiutyński, Sekretarzem Wydziału V-go — p. Witold Broniewski.

Skarbnikiem był p. Wiktor Lampe, Redaktorem wydawnictw — p. Bolesław Hryniewiecki.

Dnia 22.XI.1931 r. na ogólnem Zebraniu administracyjnem dokonano wyboru pięciu członków Komisji Rewizyjnej. Wybrani zostali pp.: Czesław Białobrzescki, Bolesław Hryniewiecki, Mieczysław Konopacki, Ludwik Szperl i Konstanty Żorawski.

Zgodnie z art. 22 Statutu T. N. W. odbyły się w dniu 23.I. 1932 r. wybory Prezydium Wydziału III-go T. N. W. Wybrani zostali: na Przewodniczącego Wydziału — p. Stanisław Józef Thugutt, na Zastępcę Przewodniczącego — p. Stefan Mazurkiewicz, na Sekretarza — p. Wiktor Lampe, na Zastępcę Sekretarza — p. Czesław Biało-brzeski, wszyscy ponownie. W dniu 23.VI.1932 r. odbyły się wybory Prezydium Wydziału IV-go T. N. W. Na Przewodniczącego Wydziału wybrano p. Zygmunta Wóycickiego, na Zastępcę Przewodniczącego — p. Bolesława Hryniewieckiego, na Sekretarza — p. Wacława Roszkowskiego, na Zastępcę Sekretarza — p. Kazimierza Bassalika. Ponieważ p. Zygmunt Wóycicki wyborów nie przyjął, zarządzono nowe wybory Przewodniczącego Wydziału, które odbyły się w dniu 17 listopada 1932 r., przyczem wybrano p. Jana Sosnowskiego.

W dniu 30 listopada 1931 r. odbyło się pierwsze organizacyjne Zebranie Sekcji 1-ej (nauk prawnych i ekonomicznych) przy Wydziale II-im T. N. W.

Na ogólnym Zebraniu administracyjnym T. N. W. w dniu 22 listopada 1931 r. na członków Towarzystwa wybrani zostali:

Do Wydziału II-go — na członków zwyczajnych miejscowych — pp.: Stefan Czarnowski, Bogdan Nawroczyński, Oskar Sosnowski i Wacław Tokarz; na członków korespondentów — pp.: Ludwik Kolankowski, Marjan Łodyński, Józef Rafacz, Ks. Paweł Styger i Adam Zieleńczyk.

Do Wydziału III-go — na członków zwyczajnych zamiejscowych — pp.: Stefan Banach i Kazimierz Kuratowski; na członków korespondentów — pp.: Franciszek Leja, Stanisław Lencewicz, Piotr Sergescu i Tadeusz Wojno.

W okresie sprawozdawczym zmarli następujący członkowie Towarzystwa: Aleksander Kraushar (11.XII.1931 r.), Julian Adolf Święcicki (26.I.1932 r.), Feliks Ochimowski (6.II.1932 r.), Adolf Suligowski (16.II.1932 r.), Stanisław Bełzecki (16.II.1932 r.) i Edward Flatau (7.VI.1932 r.).

Zarząd T. N. W. w okresie sprawozdawczym odbył 8 posiedzeń (14.X, 16.XI i 4.XII.1931 r., 26.I, 22.II, 19.IV, 17.V i 14.VI.1932 r.); Komisja Rewizyjna—1 posiedzenie (17.XI.1931 r.); nadto odbyły się 2 ogólne Zebrania administracyjne (22.XI.1931 r.

i 18.VI.1932 r.) oraz 8 Zebrań administracyjnych Wydziału I-go (7.X, 23.X, 18.XI i 9.XII.1931 r., 27.I, 24.II, 11.V i 15.VI.1932 r.); 12 Zebrań Wydziału II-go (19.X, 13.XI, 30.XI i 14.XII.1931 r., 25.I, 29.II, 7.III, 14.III, 15.III, 11.IV, 30.V i 15.VI.1932 r.); 9 Zebrań Wydziału III-go (8.X, 21.XI i 12.XII.1931 r., 23.I, 13.II, 12.III, 30.IV, 28.V i 30.VI.1932 r.) i 7 Zebrań Wydziału IV-go (22.X, 19.XI i 10.XII.1931 r., 21.I, 10.III, 12.V i 23.VI.1932 r.).

Towarzystwo Naukowe Warszawskie przyznało w okresie sprawozdawczym następujące nagrody:

1) Nagrodę im. ś. p. Mirosława Kernbauma — pp.: Władysławowi Kapuścińskiemu za pracę p. t.: „O fluorescencji pary cynku“ i Stanisławowi Mrozowskiemu za pracę p. t.: „O nadsubtelnej budowie prążka rezonansowego rtęci“;

2) Nagrodę im. ś. p. Augustyna Cichowicza — p. Stefanowi Kieniewiczowi za rozprawę p. t. „Ignacy Działyński“.

Buntaro Adachi urodził się w r. 1865 w Shizuoka-ken. W r. 1894 ukończył wydział lekarski Uniwersytetu w Tokyo i do r. 1898 wykładał w tym uniwersytecie. W latach 1899—1904 przebywał na studjach w Niemczech, pracując pod kierunkiem prof. Schwalbego ze Strasburga. Ogłosił drukiem liczne prace z zakresu antropologii Japończyków, zwłaszcza w odniesieniu do różnic rasowych mięśni, naczyń i t. p. Głównym jego dziełem jest wyczerpujący traktat w języku niemieckim p. t. „Das Arteriensystem der Japaner“ (Kyoto, 1928).

Raul Anthony otrzymał w r. 1898 tytuł doktora medycyny, a w r. 1905 — doktorat ès sciences. Pracował jako asystent w Muséum d'Histoire Naturelle w Paryżu, gdzie wykładał anatomję porównawczą, następnie pracował jako zastępca kierownika Laboratorium Zoologii Porównawczej w Ecole des Hautes Etudes oraz w Laboratoire Maritime du Muséum d'Histoire Naturelle. W r. 1905 został profesorem zoologii w Muséum d'Histoire Naturelle, gdzie pracuje dotychczas jako kierownik pracowni anatomji porównawczej. Jest profesorem w Ecole d'Anthropologie de Paris, członkiem korespondentem Towarzy-

stwa Zoologicznego w Londynie, British Association for the Advancement of Science, Towarzystwa Naukowego w Chili, członkiem honorowym Société Philomathique, Association liégeoise pour l'enseignement des Sciences anthropologiques, Towarzystwa Naukowego im. Szewczenki we Lwowie. Ogłosił drukiem około 220-tu rozpraw naukowych.

Włodzimierz Antoniewicz urodził się w dniu 15 lipca 1893 r. w Samborze. Szkoły, powszechną i średnią, ukończył we Lwowie w r. 1912. Studja uniwersyteckie odbywał w Uniwersytetach we Lwowie, Krakowie i Wiedniu. Brał udział w wojnie światowej w latach 1914—1917. W r. 1918 uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim stopień doktora filozofji. W r. 1918 był kustoszem Muzeum Zamku Królewskiego na Wawelu. W r. 1919 był zastępcą naczelnika Wydziału Sztuki i Kultury Tymczasowej Komisji Rządzącej w Krakowie. Od r. 1920 do r. 1924 był wiceprezesem i kierownikiem biura Państwowego Grona Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych przy Ministerstwie W. R. i O. P. W r. 1920 habilitował się w Uniwersytecie Poznańskim w zakresie prehistorji. Od r. 1920 do r. 1923 był zastępcą profesora, a od r. 1924 jest profesorem archeologii przedhistorycznej w Uniwersytecie Warszawskim. Od r. 1921 jest profesorem prehistorji Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Od r. 1924 jest honorowym dyrektorem Muzeum Archeologicznego im. Er. Majewskiego T. N. W. Od r. 1915 odbywał liczne podróże naukowe po niemal wszystkich krajach Europy, po Syrii, Palestynie i Egipcie. Jest członkiem korespondentem: Polskiej Akademji Umiejętności, Wiedeńskiego Towarzystwa Prehistorycznego, Fińskiego Towarzystwa Archeologicznego, Towarzystwa Archeologicznego w Londynie i Niemieckiego Instytutu Archeologicznego.

Ogłosił drukiem następujące prace:

a) *Z dziedziny prehistorji*: 1) Adam Honory Kirkor. „Ziemia” 1913, Nr. 5; 2) Wzdłuż Roztocza Lwowsko-Tomaszowskiego. „Ziemia” 1913, Nr. 41—44; 3) Żegota Pauli. „Gazeta Lwowska” 1914, Nr. 176—177. „Ziemia” 1915, Nr. 30. „Przegląd Powszechny” 1916, str. 321—334; 4) Wielkopolska w czasach przedhistorycznych. „Wiadomości numizmatyczno-archeologicz-

ne" 1914, Nr. 6, 8. 1916, Nr. 1, 4; 5) Zniszczone zbiory muzealne w Łowiczu. „Kurjer Lwowski" 1915, Nr. 43; 6) Baba kamienna w Dźwinogrodzie. „Wiadomości numizm.-archeol. 1916, Nr. 8; 7) Ś. p. Seweryn Tymieniecki. „Głos Narodu" 1916, Nr. 184; 8) Z dziejów fabrykacji broni w Polsce. „Głos Narodu" 1916, Nr. 265, 266. „Kurjer Poznański" 1916, Nr. 127, 128; 9) Kwestja t. zw. srebra siekanego. „Wiadomości numizm.-archeol." 1916; 10) O zbiorach polskich. „Czas" 1916, 29/VII. „Wiadom. numizm.-archeol." 1916, str. 89; 11) Karl Hadaczek und Vorgeschichtsforschung in Galizien. „Wiener Praehistorische Zeitschrift" 1916, str. 1—16. Karol Hadaczek jako prehistoryk. „Przewodnik nauk.-liter. 1917, Nr. V—VI; 12) O zniszczonem Muzeum Podolskiem. „Głos Narodu" 1917, Nr. 226 i 227; 13) Wykopaliska w Skotnikach. „Głos Narodu" 1917, Nr. 250. „Wiadom. numizm.-arch." 1918, Nr. 150; 14) Średniowieczny ornament falisty we Francji. „Wiad. num.-archeol." 1918, Nr. 2; 15) Ś. p. Dr. Leon Rutkowski. „Wiad. numizm.-archeol." 1918, Nr. 5; 16) Nowe odkrycia na Wawelu. „Gazeta Lwowska 1918, Nr. 201—203; 17) Zabytki przedhistoryczne Galicji Wschodniej. „Wiad. numizm.-arch." 1918, Nr. 8;; 18) Juljan Niedźwiecki. „Wiener Praehistorische Zeitschrift" 1918, Nr. 101; 19) Miecze brązowe, znalezione w Galicji. „Przegląd archeol." 1919, str. 28—42; 20) Wrzeczono bursztynowe z Kowanówka. „Przegląd archeol." 1919, str. 45—49; 21) Die Vorgeschichtsforschung in Galizien. „Wiener Praehist. Zeitschr." 1919, T. VI, str. 81—96; 1920, T. VII—VIII, str. 8—28; 22) Protoetruski hełm brązowy z Krzemiennej na Podolu. Odb. z „Wiad. num.-arch." 1919, z tabl.; 23) Żelazne oszczepy inkrustowane z Kamienicy w pow. jarosławskim. „Przegląd archeol.", Poznań 1919, Nr. 3/4, Odb. str. 13; 24) Wykopaliska z kurhanu późno-rzymskiego we wsi Urdomin, w pow. kalwaryjskim. „Przegl. archeol.", Poznań 1919, Nr. 3/4, str. 141—143, z tabl.; 25) O opiekę państwową dla archeologii przeddziewowej w Polsce. „Przewodnik naukowo-literacki", Lwów 1919, zesz. XI; 26) Cmentarzysko ciepłopalne z końca epoki brązowej w Skotnikach pod Krakowem. Odb. z „Prac Komisji Antrop. Polskiej Akademji Umiejętności", 1920, T. II, str. 44, z 12 tabl.; 27) Znaczenie brązowych wisiorów t. zw. sercowatych. Odb. z „Wiadom. num.-archeol." 1920, z tablicą; 28) Późno-rzymskie wykopaliska w Wewirszanach na Żmudzi. „Przegl. archeol." 1920, T. II; 29) Jak wyzyskać reformę rolną dla prehistorji. „Wiadomości Archeologiczne", Warszawa 1920, T. V, str. 24—27; 30) O inwentaryzacji zabytków przedhistorycznych. Tamże, str. 30—36; 31) Zabytki przedhistoryczne z ziem Polski w zbiorach cesarskich w Wiedniu. Tamże, str. 91—94; 32) Fibuła brązowa rzymska w Zawadach w pow. częstochowskim. Tamże, str. 95; 33) Ochrona zabytków przedhistorycznych zagranicą. Tamże, str. 114—124; 34) Archeologia przedhistoryczna jako przedmiot nauczania. Tamże, T. VI, 1921, str. 1—10; 35) Z badań archeol. w górnem dorzeczu Dniestru. Tamże, T. VI, str. 79—108, z 3 tabl. i rys. w tekście; 36) Sprawozdanie z delegacji na Podole i do Wilna. Tamże, str. 184—193; 37) Stan badań nad znaczeniem bursztynu w czasach przedhistorycznych. Tamże, str. 199—203; 38) Zbiór wykopalisk w Muzeum Starożytności im. Wł. Tarczyńskiego w Łowiczu. Tamże, T. VII, 1922, str.

121—141; 39) Broń kamienna, znaleziona we wsi Koczery (pow. bielski). Tamże, str. 146—147; 40) Dwa naczynia typu łużyckiego z Beszowy. Tamże, str. 148; 41) Archeologia przedhistoryczna. (Stan jej i rozwój w Polsce). „Przegląd Warszawski“, 1922, str. 267—274; 42) Ochrona jaskiń w Polsce. Tamże, zesz. styczniowy 1923; 43) Państwowe Centralne Muzeum Archeologiczne w Warszawie. „Ziemia“ 1922, Nr. 8—9; 44) Miecze brązowe, znalezione w byłej Galicji. (Uzupełnienie). „Przegląd Archeol.“, Poznań, 1922, T. II, str. 1—4; 45) Jeszcze o zagadkowych znakach na zabytkach z okresu rzymskiego. Tamże, II, odb. 4 str.; 46) „Terra sigillata“, znaleziona w Goszczynie, pow. łęczycki. Tamże, II, z tabl. Odb. str. 5; 47) Stand der Vorgeschichtsforschung in Polen. „Wiener Praehist. Zeitschr.“ IX, zesz. 3—4; 48) Erazm Majewski, jako prehistoryk. „Wiadom. Archeol.“, t. VIII, zesz. 1, str. 1—16; 49) Bursztyn, jego pochodzenie i jego gatunki w Europie. Tamże, VIII, str. 113—138; 50) Pomoce naukowe w zakresie archeologii przedhistorycznej. „Biblioteka Nauki i Szkoły“, Warszawa, 1923, Nr. 1, str. 16; 51) O ochronę kopca Krakusa w Krakowie. „Ziemia“ 1924, str. 21—23; 52) W sprawie organizacji prehistorji polskiej. „Wiadomości Archeol.“, IX, zesz. 1—2, 1924. Odb. str. 14; 53) Archeologia (przedmiot i metody). „Encyklopedia powszechna Ultima Thule“, z. XI, str. 341—344; 54) La Grande Pologne dans les temps préhistoriques. „Urgeschichtlicher Anzeiger“, Wien 1924, str. 42—53; 55) Vase de terre sigillée découvert à Goszczynno. „Revue Archéologique“, Paris 1924, str. 295—301; 56) Eneolityczne groby szkieletowe we wsi Złota. „Wiadomości Archeol.“ zesz. 3—4 tomu IX, 1925, odb. str. 57; 57) Piotr Bieńkowski. „Przegląd Warszawski“ 1925, str. 245—251; 58) Eneolityczne groby szkieletowe i ziemianki mieszkalne w Nowym Daromlinie (pow. sandomierski). „Niederlův Sbornik“, Praha 1925, str. 243—274; 59) Aquamanile du moyen âge. „Revue Archéologique“, Paris 1926, str. 23—27; 60) Lubor Niederle. „Przegląd Współczesny“ 1926, str. 438—443; 61) Z dziejiny organizacji nauki. T. I. U podstaw archeologii przedhistorycznej w Polsce. Warszawa, Trzaska, Evert i Michalski, 1926, in 8-vo, str. 136; 62) Pradzieje ziem Polski. W dziele zbiorowym: „Polska, jej dzieje i kultura“. Trzaska, Evert i Michalski. Warszawa, 1927, zesz. 1—2, in 4-to; 63) O ochronę zabytków archeologicznych w Polsce. „Przegląd Współczesny“ 1927, Nr. 68; 64) La Préhistoire (en Pologne). „Bulletin d'information des sciences historiques en Europe orientale“ I, 1928, str. 26—36; 65) Muzea Wileńskie, ich przeszłość, terażniejszość i przyszłość. „Źródła Mocy“, Wilno 1928, Nr. 4; 66) Metalowe spinki góralskie. „Prace Komisji etnograficznej Polsk. Akad. Um.“. Nr. 8. Kraków 1928, in 8-vo, str. 83 + IV, 136 ryc. i 2 mapy w t.; 67) Archeologia Polski. Zarys czasów przedhistorycznych i wczesnodziejowych ziem Polski. Warszawa. Trzaska, Evert i Michalski, 1928, 8-vo, stron VIII + 344. Z 1712 ilustr. na 48 tabl. i 42 fig. i z 9 mapami; 68) Der in Stublo in Wolhynien aufgefundene Bronzeschatz. „Eurasia Septentrionalis Antiqua“, Helsinki 1928, t. IV, str. 135—148; 69) Czasy przedhistoryczne i wczesnodziejowe ziemi wileńskiej. Odb. z dzieła „Wilno i ziemia wileńska“, 1928, 4-o, 23 str., 23 fig.; 70) Sprawy Muzeum Archeol. im. Er. Majewskie-

go T. N. W. „Światowit“, t. XII, str. 152—164; t. XIII, str. 190—194; 71) Powstanie i losy Muzeum Archeol. im. Er. Majewskiego. „Światowit“, t. XIII, str. 1—20; 72) Zagadkowe amfory z Ukrainy. „Światowit“, t. XIII, str. 182—189; 73) Les agrafes des montagnards de Tatra. „L'art populaire“, Paris 1929, str. 464—470, z 2 tabl.; 74) Posążki kaukaskie w Muzeum T. P. N. w Wilnie. „Wiadom. numizm.-archeol.“, Kraków 1929, str. 129—136, z ilustr.; 75) Terra sigillata, znaleziona w Sadłowie w pow. rypińskim. „Księga pamiątkowa ku czci prof. Wł. Demetrykiewicza“, 1930. Str. 311—317, z tabl.; 76) O potrzebie inwentaryzacji i badań grodzisk na ziemiach Polski. „Przeгляд Historyczno-Wojskowy“, 1930, str. 315—325, zeszyt 2; 77) Notatki archeologiczne: 1) Brązowa główka wołu z Burkat pod Działdowem, 2) Dwa złote solidy rzymskie z pod Brasławia. „Wiadom. numizm.-archeol.“, t. XIII, roczn. 1930, str. 86—93; 78) Włodzimierz Demetrykiewicz a konserwatorstwo zabytków. „Ochrona Zabytków Sztuki“, zeszyt 1—4, Warszawa 1930/31, in 4-o, str. 55—66; 79) Préhistoire de la Pologne. „Bulletin d'information des sciences historiques en Europe orientale“, 1930, str. 12—38; 80) Ochrona zabytków w krajach bałtyckich. „Ochrona Zabytków Sztuki“, T. I, cz. 2. Warszawa 1931. Str. 451—465. *W różnych latach.* Kilkadziesiąt recenzji literatury archeologicznej. Redagował od r. 1920 do 1924 „Wiadomości Archeologiczne“ (t. V—IX) a od r. 1928 — rocznik „Światowid“ (t. XII, XIII). *b) Z innych dziedzin:* 1) Do Grona konserwatorów Galicji Wschodniej. W sprawie ochrony cerkwi drewnianych. „Gazeta Poranna“, Lwów 1911. Nr. 155; 2) Cerkwie drewniane w pow. sanockim. „Ziemia“, Warszawa 1911, Nr. 12; 3) Z wycieczek po Galicji. „Ziemia“, 1912. Nr. 35. Str. 564—571; 4) „Ziemia“. „Nasza turystyka“. Lwów 1912, Nr. 7; 5) Księżacy i Księstwo Łowickie. Tamże 1912, Nr. 10; 6) O poszanowaniu zabytków przeszłości. „Głos Narodu“ 1913. Nr. z dn. 6/IX; 7) Litwini i kwestja litewska. „Gazeta kościelna“ 1913; 8) Pisanki w Polsce. „Ziemia“ 1913, Nr. 12; 9) Wycieczka w Miodobory. „Nasza Turystryka“ 1913; 10) Najdawniejsze kolendy polskie. „Kurjer Lwowski“ 1913, z dn. 4/XII; 11) Oskar Kolberg. „Wieś ilustrowana“, Warszawa 1914, Nr. 4. „Dziennik Polski“ 1914, Nr. 50. „Goniec Poranny“ 1914, Nr. 66. „Wiek Nowy“ 1914, 24/II. „Dziennik Inowrocławski“ 1914; 12) Bożnica w Bełzie. „Ziemia“ 1914, Nr. 1; 13) Stary Zagórz. „Ziemia“ 1914. Nr. 2; 14) Staw w Janowie pod Lwowem. (W sprawie ochrony). „Świat“ 1914, Nr. 3; 15) Przewodnik po Krakowie. W Dr. Orłowicza „Przewodniku po Galicji“, 1914; 16) Z otchłani wieków. „Głos Narodu“ 1916, Nr. 164; 17) Krośnieńskie dzwony. Tamże 1916, Nr. 169; 18) Wykłady w Muzeum Narodowym. Tamże 1916, Nr. 179; 19) Wojsko dla zabawy. Tamże 1916, Nr. 187; 20) O znaczeniu pisanek wielkanocnych. Tamże 1916, Nr. 202; 21) Interesująca wystawa. (Budownictwo kościelne). „Kurjer Lwowski“ 1916, Nr. 379, 381, 383; 22) O Bełkotkę w Iwoniczu. „Głos Narodu“ 1916; 23) Kościoły drewniane w Galicji zachodniej. „Głos Narodu“ 1917, Nr. 50 i 51; 24) Do dziejów guzika. „Wiadomości numizm.-archeol.“ 1917, str. 67; 25) Dwa nowe pisma polskie. „Kurjer Lwowski“ 1917, Nr. 351—357; 26) W sprawie ochrony zamku na Odrzykoniu. „Głos Narodu“ 1917, Nr. 226; 27) O fałszowaniu

zabytków i współczesnych dzieł sztuki. „Wiad. numizm.-archeol.” 1916—17. Odb. str. 20; 28) Lotaryńczyk o Polsce. „Rok Polski” 1917, Nr. 11. Odb. str. 23; 29) Olesko. „Ziemia” 1920, str. 70—76; 30) W sprawie stanowiska zastępcy profesora. „Przegląd Akademicki” 1922, Nr. 2; 31) Sprawa materialnego wyposażenia docentów. Tamże 1922, str. 117—122; 32) Aquamanile średniowieczne, znalezione w Grodnie. „Ziemia” 1923, str. 59—61; 33) Skarb w Muzeum Wileńskim. (Aquamanile grodzieńskie, nowe badania). „Tygodnik Wileński” 1925, Nr. 16; 34) Organizacja nauki (Kasa im. Mianowskiego). „Przegląd Warszawski” 1924, str. 260—263; 35) Wzór Muzeum Regionalnego w Polsce. „Ziemia” 1926, str. 166—170; 36) Muzealnictwo i Muzeografia w 11 rocznikach „Ziemi”. „Ziemia” 1926, str. 366—371; 37) Zadania i organizacja muzeów krajoznawczych. „Ziemia” 1927, str. 5—8; 38) Z podróży do Egiptu i do Palestyny. „Tygodnik Wileński” 1925, Nr. 10 i 15; 39) W dolinie grobów królewskich w Tebach. „Naokoło Świata” 1926, str. 110—123; 40) Kartki z podróży do Egiptu. „Ziemia” 1927, str. 89—92, 392—396, 438—442; 41) W Damaszku. „Naokoło Świata” 1927, str. 42—59; 42) W Palmirze. „Tęcza”, Poznań 1928, Nr. 20; 43) Syryja Współczesna. „Wiedza i Życie” 1928, str. 1—12; 44) O stan i byt muzeów krajoznawczych w Polsce. „Ziemia” 1930, Nr. 15—18; 45) Objazd muzeów Pol. Tow. Krajoznawczego: w Kielcach, Miechowie, Olkuszu, Radomiu, Tomaszowie Mazowieckim. „Ziemia” 1930, str. 320, 324, 328, 334, 340; 46) List przyjaciela „Ziemi”. „Ziemia” 1931, str. 377—383.

Stefan Banach.

Dane biograficzne i bibliograficzne nie zostały nadesłane.

Stefan Zygmunt Czarnowski urodził się dnia 1 września 1879 r. we wsi Kroczewo (pow. Płoński). Szkołę średnią ukończył w Warszawie, poczem studjował w Lipsku, Berlinie i Paryżu filozofję, ekonomję i socjologję ze szczególnem uwzględnieniem socjologii religijnej. W Paryżu otrzymał dyplom Ecole Pratique des Hautes Etudes. W r. 1912 redagował wspólnie z p. Gustawem Simonem „Tygodnik Polski” w Warszawie. Od r. 1915 do 1922 służył w legjonach oraz w wojsku polskiem. W r. 1923 został powołany przez Wolną Wszechnicę Polską na katedrę religjonistyki. W r. 1926 został docentem historii kultury w Uniwersytecie Warszawskim. W jesieni 1930 r. mianowany został profesorem historii kultury w tymże Uniwersytecie, które to stanowisko piastuje dotychczas, kierując jednocześnie Zakładem Socjologii i Historji Kultury U. W. Jest członkiem Institut Français de Sociologie i współpracownikiem „Année Sociologique”. W r. 1929 powołany został w charakterze człon-

ka korespondenta przez Polską Akademię Umiejętności. (Członkiem Komisji Etnograficznej P. A. U. jest od chwili jej założenia, jako też Komisji Atlasu Historycznego Polski).

Ogłosił drukiem następujące ważniejsze prace:

1) Filozofja społeczna w Polsce w końcu XVIII i początku XIX w. Bibl. Warsz. 1924 r.; 2) Zjawisko religijne. Tygodnik Polski, 1912 r.; 3) Le Culte des héros et ses conditions sociales, Paris, 1919 r.; 4) L'Arbre d'Esus. Rev. Celtique, 1925; 5) Herkules galijski. Przegl. Histor. 1925; 6) Le Morcellement de l'étendue. Actes du Congrès Intern. de l'Histoire des religions, Paris, 1923; 7) Związki mityczne bajki o kozie, kózce i wilku. Sprawozd. Wolnej Wszechn. Pol. za r. 1926; 8) Nehalennia. Bibl. Universitatis Liberae Polonae; 9) Idee kierownicze ludzkości; 10) (wspólnie z p. Niną Assorodobraj) Cykl studjów, poświęconych zagadnieniu zależności kultury od form pracy. Wiedza i życie, 1932/33; 11) La Réaction catholique en Pologne à la fin du XVI et au début du XVII s. La Pologne au VII-e Congrès Intern. des Sc. Historiques, II, Warszawa, 1933. — Nadto przygotował i poprzedził studjum wstępnem wydanie krytyczne dwóch prac Stanisława Staszica: „Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego“ i „Przestrogi dla Polski“ oraz opatrzył wstępem i uzupełnieniami pracę R. Monnier p. t. „Wprowadzenie do socjologii“, tłumaczoną przez p. N. Assorodobraj.

Stefan Dąbrowski.

Dane biograficzne i bibliograficzne nie zostały nadesłane.

Witold Doroszewski urodził się w r. 1899 w Moskwie. Tamże skończył w r. 1917 gimnazjum. Gdy był w klasie 7-ej i 8-ej, jednocześnie uczęszczał na wykłady z historii i literatury polskiej, organizowane w Domu Polskim przez t. zw. Sekcję Nauczycielską. W r. 1917/18 był studentem wydziału historyczno-filologicznego Uniwersytetu Moskiewskiego. W sierpniu 1918 r. przyjechał do Warszawy i zapisał się na Uniwersytet; w listopadzie wstąpił do wojska. Służbę wojskową, z przerwą na urlop akademicki, pełnił do jesieni 1920 r., poczem powrócił do Warszawy i tu kontynuował studia, jednocześnie pracując zarobkowo. W r. ak. 1922/23 korzystał ze stypendjum na studia. Dn. 7.XII.1923 r. otrzymał stopień doktora filozofji na podstawie rozprawy „O znaczeniu dokonaniem osnów czasownikowych w języku polskim“. W lutym 1924 roku został asystentem przy katedrze języka polskiego Uniwer-

sytetu Warszawskiego. Na jesieni r. 1927 wyjechał na studia językoznawcze do Francji jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej, zostawiając w Warszawie gotową do druku rozprawę habilitacyjną. W Paryżu był dwa lata, w ciągu których poza osobistą pracą naukową i udziałem w życiu naukowym środowiska paryskiego (wygłosił 3 referaty w Société de Linguistique i 2 w Société des Slavisants, jako członek obu tych towarzystw), prowadził lektorat języka polskiego w Ecole des Langues Orientales vivantes (jednocześnie, korzystając ze sposobności, w tejże szkole pracował nad językami serbskim i czeskim i na wiosnę r. 1929 otrzymał dyplom tej szkoły). Praca w Paryżu ześrodkowywała się na językoznawstwie ogólnem, językach słowiańskich i fonetyce eksperymentalnej (w laboratorium Collège de France). Część czasu poświęcał na pracę w bibliotekach naukowych. Na jesieni 1928 r. przyjechał do Warszawy i d. 23.X złożył wobec Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego kolokwjum habilitacyjne. Dn. 6.XI tegoż roku miał wykład habilitacyjny p. t. „Historyczne kierunki ewolucji słowotwórczej języka polskiego“. Od grudnia 1929 r. został powołany na zastępstwo katedry języka polskiego u Uniwersytecie Warszawskim. Dn. 1.VII.1930 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego na tejże katedrze. Do katedry tej przyłączony jest powstały z dotacji Funduszu Kultury Narodowej Instytut Fonetyczny Uniwersytetu Warszawskiego, którego jest dyrektorem. Wygłaszał referaty na następujących międzynarodowych zjazdach naukowych: na 1-ym Międzynarodowym Zjeździe Filologów Słowiańskich w Pradze w r. 1929 — „Zarys ogólnej klasyfikacji znaczeniowej sufiksów w językach słowiańskich“; na „Réunion phonologique internationale“ w Pradze w r. 1930 — „De la définition du phonème“; na 2-im Międzynarodowym Zjeździe Językoznawców w Genewie w r. 1931 — „Sociologie et linguistique“ (Durkheim et de Saussure), na „Congrès des Sciences phonétiques“ w Amsterdamie w r. 1931 — „Sur le rapport de la phonétique expérimentale aux autres branches de la linguistique“. Uchwałą Rady Naukowej Kasy im. Mianowskiego z dn. 31.X.1922 r. został wybrany na Członka Komitetu Kasy im. Mianowskiego. Od dn. 21.XI.1929 r. jest Sekretarzem tej Instytucji.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- a) *Rozprawy i artykuły naukowe*: 1) O znaczeniu dokonaniem osnów czasownikowych w języku polskim. „Prace Filologiczne“, t. X, str. 115, 1925; 2) Monografie słowotwórcze I. Formacje z podstawowem — *k* — w części sufiksальной. „Prace Filologiczne“, t. XIII, str. 290, 1928 r.; 3) Monografie słowotwórcze II. Formacje z podstawowem — *l* — w części sufiksальной. „Prace Filologiczne“, t. XIV, str. 51, 1929 r.; 4) Monografie słowotwórcze III. Formacje z podstawowem — *r* — w części sufiksальной. „Prace Filologiczne“, t. XV, str. 26, 1930 r.; 5) Monografie słowotwórcze IV. Formacje z podstawowem — *n* — w części sufiksальной. „Prace Filologiczne“, t. XV, str. 14, 1930 r.; 6) Zarys ogólnej klasyfikacji znaczeniowej sufiksów w językach słowiańskich. Sborník praci 1. Sjezdu Slovan-ských Filologu v Praze 1929; 7) Czynniki społeczny i indywidualny w rozwoju znaczeniowym wyrazów. Symbolae grammaticae in honorem J. Rozwadowski, T. I, str. 19—35, 1927; 8) Langue et parole. Une page de l'histoire des idées générales en linguistique. „Prace Filol.“ XIV, 484—497, 1929; 9) Uwagi o metodach geografji lingwistycznej. „Prace Filolog.“ XIV, 154—164, 1929; 10) Quelques remarques sur le changement de sens. „Prace Filol.“ XIV, 512—516, 1929; 11) Remarques sur les effets stylistiques del a transposition de l'ordre des mots dans une phrase. „Donum Natalicium Schrijnen“, Nijmegen-Utrecht 1929, s. 97—101; 12) Filozofja i socjologja Durkheima (Do źródeł doktryny de Saussure'a). „Przegląd Filozoficzny“, r. 1930, z. III, stron 15; 13) Autour du phonème. „Travaux du cercle linguistique de Prague“, t. 4, s. 61—74; 14) Les sons du polonais et leur utilisation fonctionnelle. „Revue des Etudes Slaves“, Paris, t. XII, s. 5—18; 15) O istocie fleksji. „Język Polski“ X, str. 97—108, 1925; 16) W odpowiedzi na „Uwagi“ prof. T. Kowalskiego. „Język Polski“ XI, 56—59, 1926; 17) W sprawie zaimeków czasownikowych. „Język Polski“ XI, 103 nn., 1926; 18) Polski przyrostek—*ek*—w wyrazach zapożyczonych. „Prace Filol.“ XII, str. 145—151, 1927; 19) Przyrostek *-ek* w rzeczownikach odsłownych w języku polskim. Sprawozd. T. N. W. Wydz. I, z. 1—9, 1927; 20) O teorii dwuczłonowości prof. Rozwadowskiego, Sprawozd. T. N. W. za r. 1918—1925, 1927 r.; 21) O rolę pierwiastka indywidualnego w języku (Na marginesie cudzych zdań). „Język Polski“, XIII, str. 42—45; 22) Parę słowotwórczych uwag o *wwieźnicy*. „Język Polski“, XIV, 120—122; 23) O definicję fonemu. Prace Filol. XV, 220—228, 1930; 24) O naukową transliterację alfabetu rosyjskiego, Sprawozd. T. N. W. XXIII, 1930, Wydz. I, str. 1—11; 25) O elementy języka: głoski i fonemy. Biuletyn P. T-wa Językozn. III, 110—112; 26) Kilka uwag o semantyce. Biul. P. T-wa Językoznawczego, III, 112—114; 27) Kilka uwag o metodach badań gwaroznawczych. Sprawozd. T. N. W. Wydz. I, z. 1—9, 1931 r.; 28) Co to jest fonem? Sprawozd. T. N. W. Tamże. B. *Prace sprawozdawczo-krytyczne, recenzje*: 29) La linguistique polonaise en 1928. „Prace Filologiczne“, XIV, str. 666—717; 30) La linguistique polonaise en 1929. „Prace Filologiczne“, XV, str. 365—408; 31) La linguistique polonaise en 1930. „Prace Filologiczne“, XV², str. 521—568; 32) Recenzja „Słownika do Trylogji“ J. Stry-

charskiego. „Ruch Literacki“, I, 6, str. 184—185; 33) Recenzja książki Jespersena „Language, its nature, development and origin“. „Prace Filol.“, XI, 496—502; 34) Krytyka książki Z. Klemensiewicza „Język Polski“. Cz. I. Znaczenie i życie wyrazów. „Język Polski“, XII, z. 1; 35) Recenzja Kulbarkina „Le vieux slave“. „Prace Filologiczne“ XIV, 660—665; 36) 2 recenzje książek J. Picarda: „Essai sur les conditions positives de l'invention dans les sciences“ i „Essai sur la logique de l'invention dans les sciences“. „Nauka Polska“, t. XI, str. 375—378 i 378—379; 37) Recenzja Haldane'a „Science and Ethics“. „Nauka Polska“, XIV, str. 360—362. *C. Artykuły popularno-naukowe*: 38) Język a cywilizacja. „Język Polski“, XIV, str. 136—139; 39) Lakoniczne zwroty i skróty. „Język Polski“, s. XIV, 102—108; 40) O fetyszyzmie językowym. „Przegląd Warszawski“, r. 1925, z. 7, str. 26 nn.; 41) Poprawność językowa. „Poradnik Językowy“, 1932, z. 1, str. 2—7; 42) Teoria językowa a praktyka nauczania. „Poradnik Językowy“, 1932, z. 3, str. 50—54; 43) Poprawność językowa zagranicą. Gramatyka Akademii Francuskiej. „Poradnik Językowy“, 1932, z. 5—6, str. 77—79; 44) O przyimku *u* i o rzeczach ogólniejszych. *Ib.* 86—89; 45) „Krócej“ czy „króciej“ i trochę „filozofji“. „Poradnik Językowy“, 1932, z. 7, str. 112—115, (poza tem objaśnienia wyrazów i przygodne uwagi w „Poradniku Językowym“). *D. Charakterystyki pośmiertne*: 46) Wiktor Porzeziński. Uczony i człowiek. „Prace Filol.“, XIX, str. XXV—XXVIII; 47) Wspomnienie o Porzezińskim w „Revue des Etudes Slaves“, IX, str. 335—337; 48) D-tto w „Indogermanisches Jahrbuch“, XIV, str. 371—374; 49) J. Baudouin de Courtenay. „Pamiętnik Warszawski“, t. 4, z. 3. *E. Varia*: 50) Artykuł *Ex occidente lux*. „Nasze Drogi“, r. 1926, z. 2-gi; 51) 50 lat twórczości polskiej. Z powodu jubileuszu Kasy im. Mianowskiego. „Kultura“, nr. 10/15, z dn. 6.III.1932, str. 1.

Seweryn Dziubałtowski urodził się we wsi Smardzewice, gminy Unewel, powiatu Opoczyńskiego w r. 1884. Nauki średnie pobierał w Tomaszowie Mazowieckim, uzupełniał w Warszawie. Studja wyższe odbywał naprzód w Warszawie (ukończył wydział przyrodniczy Towarzystwa Kursów Naukowych), a następnie na Uniwersytecie w Neuchâtel, gdzie za rozprawę p. t. „Etude phytogéographique dans la région de la Nida inférieure“ otrzymał stopień doktora nauk przyrodniczych. Ponadto studjował w Zürichu, gdzie pod kierunkiem prof. C. Schrötera pracował nad geografią roślin i florą kopalną trzeciorzędową. W r. 1916 wrócił ze Szwajcarii do kraju i został mianowany asystentem Zakładu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego przy prof. Z. Wóycickim. Stanowisko to zajmował do listopada 1920 r. Pozatem prowadził wykłady zleczone: w r. 1920—botaniki ogólnej na wydziale lekarskim Uniwersytetu Warszaw-

skiego i od 1919 do 1921 r. — botaniki ogólnej i rolniczej na Politechnice Warszawskiej. W r. 1918 i 1919 pełnił zastępczo czynności Inspektora Ogrodu Botanicznego Warszawskiego. W r. 1920 wstąpił do wojska jako ochotnik. Po powrocie z wojska został mianowany zastępcą profesora botaniki w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a w r. 1923 — profesorem nadzwyczajnym. Stanowisko to zajmuje do dnia dzisiejszego. Jest członkiem czynnym zagranicznym Masarykowej Akademji Pracy w Pradze, Czeskosłowackiego Towarzystwa Botanicznego i Towarzystwa Naukowego Leśnego w Finlandji oraz współpracownikiem komisyj: geograficznej i fitogeograficznej Polskiej Akademji Umiejętności.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) (Wspólnie z A. Czartkowskim). Wpływ soli glinowych i manganowych na okres spoczynku u roślin drzewiastych. Spraw. z posiedzeń T. N. W. R. VII, z. 2, 1914; 2) (Wspólnie z E. Malinowskim). Zrzeszenia roślin na porębach Łysicy. Spraw. z pos. T. N. W. R. VII, z. 4, 1914; 3) Etude phytogéographique dans la région de la Nida inférieure. Neuchâtel 1916. Ta sama praca nieco zmieniona wyszła po polsku w Pamiętniku Fizjograficznym, t. XXIII; 4) Rozwój roślinności na porębach loessowych w Sandomierskiem w oświetleniu florystyczno-statystycznym. Spraw. z pos. T. N. W. R. XI, z. 2, 1918; 5) La distribution et l'écologie des associations steppiques sur le plateau de la Petite Pologne. Acta Soc. Botan. Poloniae, Vol. I, 1923; 6) Les associations steppiques et leurs successions sur le plateau de la Petite Pologne. Acta Soc. Botan. Poloniae, Vol. III, 1925; 7) Etudes phytosociologiques du massif de S-te Croix. I. Les forêts de la partie centrale de la chaîne principale et des montagnes: „Stawiana” et „Miejska”. Acta Soc. Botan. Poloniae, Vol. V, Nr. 5, 1928; 8) La végétation de la colline de Chełm. Kraków, 1928; 9) Le sapin sur la limite septentrionale de son aire en Pologne. Acta Soc. Botan. Poloniae, Vol. VII, Nr. 3, 1930; 10) (Wspólnie z R. Kobendzą). Zespoły roślinne pasma Klonowskiego i doliny Wilkowskiej w górach Świętokrzyskich. Acta Soc. Botan. Poloniae, (W druku). Z innych *ważniejszych* publikacyj naukowych można wymienić następujące: 1) Zasadnicze rysy rozwoju flory polskiej. Ilustracja Polska „Wieś i Dwór”, 1917, z. II—III; 2) Opracowanie rodziny motylkowych (Papilionaceae) do Flory Polskiej, wydawn. Polskiej Akademji Umiejętności. (Jeszcze nie wyszedł odpowiedni tom); 3) Opracowanie botaniki leśnej do Poradnika dla samouków, t. VII, Warszawa 1927; 4) Opracowanie działu botanicznego w zbiorowej pracy p. t. Instrukcja do prowadzenia spostrzeżeń fenologicznych sieci polskiej. Wydawn. Sekcji Fenologicznej Zw. rolniczych Zakładów doświadczalnych Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 1931; 5) Opracowania z zakresu ochrony przyrody: a) O zbiorowiskach roślinnych, godnych ochro-

ny, w Sandomierskiem i Opatowskiem. Kosmos, R. XLVII, 1922; b) Plan utworzenia rezerwatu w górach Świętokrzyskich. Las Polski, Nr. 6, 1922; c) O potrzebie ochrony przyrody ojczystej. Las Polski, Nr. 5, 1923; d) O parkach natury w górach Świętokrzyskich. Wyd. Uniw. regionalnych im. Konarskiego. Sandomierz 1927; e) Rezerwat jodłowy w Mieni pod Mińskiem Mazowieckim. Las Polski, Nr. 1, 1930.

Edward Grynfeldt otrzymał w 1899 r. stopień doktora medycyny w Uniwersytecie w Montpellier, a w 1903 r. w Paryżu — doktorat nauk przyrodniczych. Poświęcił się specjalnie studjom z dziedziny anatomji i histologii, zwłaszcza anatomji patologicznej. Od r. 1921 jest profesorem zwyczajnym anatomji patologicznej na Wydziale lekarskim Uniwersytetu w Montpellier. Jest członkiem Association des Anatomistes, Association Française pour l'Etude du Cancer, Société Anatomique de Paris, Académie des Sciences et Lettres de Montpellier, Société des Sciences Médicales Biologiques de Montpellier et du Languedoc Méditerranéen.

Ogłosił drukiem około 140-tu rozpraw z zakresu patologji ogólnej, anatomji i fizjologii.

Bogumił Jasinowski urodził się w r. 1883 w Warszawie, gdzie też ukończył nauki gimnazjalne, poczem wstąpił na wydział prawa uniwersytetu warszawskiego. Po wybuchu strajku szkolnego wyjechał na studia filozoficzne do Berlina i Monachjum. W r. 1909, celem ukończenia studjów prawnych, przeniósł się do Charkowa i uzyskał w r. 1910 dyplom pierwszego stopnia, przedstawiając pracę o związku przyczynowym w prawie karnem, następnie zaś osiadł w Warszawie, jako pomocnik adwokata przys. W r. 1913 wrócił do studjów filozoficznych zagranicę i uzyskał doktorat z filozofji w Zurychu w r. 1916, poczem zajął się w kraju pracą naukową i pedagogiczną. W r. 1918 otrzymał w nowopowstałym uniwersytecie lubelskim docenturę historii filozofji, połączoną z pełnieniem funkcj profesorskich, od r. zaś 1920 wykładał w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. W r. 1926 wyjechał na studia filozoficzne do Paryża, gdzie przebywał przez cztery lata, poczem wrócił do Warszawy, aby objąć wykłady zleczone w uniwersytecie stołecznym, w którym habilitował się w r. 1930. W roku na-

stępnym przeniósł się do Wilna celem objęcia katedry filozofji na Uniwersytecie Stefana Batorego.

Ogłosił drukiem następujące prace i artykuły:

- 1) Parlamentaryzm, Duma Państwowa i Reprezentacja Polska. 1907;
- 2) Teorja doboru naturalnego a teorja poznania. 1911;
- 3) Zagadnienie praw mniejszości i stosunku jednostki wobec państwa. 1912;
- 4) O doktrynie prawa przyrodzonego. 1913;
- 5) O istocie neoplatonizmu i jego stanowisku w dziejach filozofji. 1917—1918;
- 6) Die analytische Urteilslehre Leibnizens in ihrem Verhältniss zu seiner Metaphysik. 1918;
- 7) Z powodu pracy Wł. Maliniaka o Andrzeju Fryczu Modrzewskim. 1914;
- 8) Le principe d'équilibre politique dans le passé et le présent de l'Europe orientale. 1920;
- 9) Konflikt rozumu i wiary a rozwój dziejowy filozofji. 1921—22;
- 10) Jedność myśli twórczej w filozofji Leibniza. 1930;
- 11) Sur l'esprit véritable de la philosophie italienne. 1930.

Sir Artur Keith urodził się dnia 5 lutego 1866 roku w Aberdeen. Studja uniwersyteckie odbywał w Aberdeen, Londynie i Lipsku. Stopień doktora medycyny uzyskał w Uniwersytecie w Aberdeen; otrzymał również doktorat praw i doktorat nauk przyrodniczych (studja w uniwersytetach: Aberdeen, Birmingham, Durham, Manchester, Oxford). Jest profesorem i konserwatorem Muzeum W Royal College of Surgeons of England w Londynie. W latach 1917—1923 był profesorem fizjologii w Royal Institution w Londynie. Od 1899 do 1902 r. był sekretarzem Anatomical Society of Great Britain, w latach 1912—1914 — prezesem Royal Anthropological Institute, 1922—1926 sekretarzem Royal Institution, w r. 1927 — prezesem British Association for the Advancement of Science. Jest członkiem Royal Society (F. R. S.), Royal College of Surgeons (F. R. C. S.) i Société d'Anthropologie de Paris.

Ogłosił drukiem następujące ważniejsze prace:

- 1) Introduction to Study of Anthropoid Apes. 1896;
- 2) Human Embryology and Morphology. 1901;
- 3) Ancient Types of Man. 1911;
- 4) Antiquity of Man, wyd. II, 1925;
- 5) Members of the Maimed. 1919;
- 6) Concerning Man's Origin. 1927;
- 7) Ethnos or the Problem of Race. 1931;
- 8) New Discoveries relating to the Antiquity of Man. 1931;
- 9) The Place of Prejudice in Modern Civilization. 1931.

Ludwik Kolankowski urodził się 21 czerwca 1882 r. w Nadwornie (woj. stanisławowskie); gimnazjum ukończył w Stanisławowie, uniwersytet we Lwowie. Następnie studjował w Berlinie. Doktorat filozofji uzyskał we Lwowie w 1906 r. W latach 1907—1914 pracował jako urzędnik Biblioteki Jagiell. w Krakowie; w r. 1913 został docentem historii Europy Wschodniej w Uniw. Jagiell.; od 1908 do 1918 był profesorem historii Polski na Kursach im. A. Baranieckiego w Krakowie. W listopadzie 1918 został powołany do Min. Spraw Zagr. w Warszawie, jako kierownik Wydziału Wschodniego, a wkrótce potem został dyrektorem departamentu litewsko-białoruskiego. Dnia 5 lutego 1919 r. zawierał w Białymstoku konwencję z Komendą Oberostu w sprawie powrotu przez Polskę wojsk niemieckich z Rosji i oddania Polsce zajętych przez Niemców ziem wschodnich. Mianowany (w lutym 1919 r.) Generalnym Komisarzem Ziem Wschodnich stworzył tam całokształt zarządu administracyjnego, skarbowego, szkolnego i t. d. Po wypełnieniu tego zadania otrzymał w maju 1919 r. misję utworzenia w Wilnie uniwersytetu. W 1920 r. pełnił szereg funkcji polityczno-dyplomatycznych z ramienia Naczelnego Dowództwa (Sztabu Głównego). W 1921 r. reorganizował placówki dyplomatyczne Rzplitej Polskiej w Wiedniu. W 1922 r. pracował nad podobnem zagadnieniem dla placówek w Rosji. W 1923 r. był członkiem Głównej Komisji Oszczędnościowej, oraz z ramienia Prezesa Rady Ministrów Komisarzem w P. A. T. W r. 1924, po nieprzyjęciu nominacji na wojewodę w Białymstoku, podjął na nowo wykłady w Uniwersytecie Jagiell., oraz zajął stanowisko urzędnika kontraktowego w Bibliotece Jagiell. W październiku 1929 r., mianowany został profesorem zwyczajnym historii Polski i Litwy w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, lecz zrzekł się katedry. W latach 1930—32 podjął w tymże uniwersytecie wykłady jako profesor tytularny. Od maja 1929 r. jest kierownikiem Biblioteki Ordynacji Zamoyskiej w Warszawie.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Elekcja Zygmunta Augusta. Lwów, 1905; 2) Elekcja Zygmunta I. Lwów, 1906; 3) Sprawy polskie przed Stolicą Apostolską. Lwów, 1907; 4) Kandydatura Jana Alb. Hohenzollerna na biskupstwo płockie. Lwów, 1908; 5) Die Bewerbung d. Markgraphen Joh. Alb. v. Brandenburg. Königsberg,

1909; 6) Habsburgowie i Jagiellonowie. Lwów, 1910; 7) Cerkiew a Kościół. Kraków, 1910; 8) Kilka uwag o M. Hruszewskiego Historji Ukrainy-Rusi. Lwów, 1911; 9) Wojna Heleny Glińskiej z Litwą. Kraków, 1912; 10) Zygmunt August w. ks. Litwy. Lwów, 1913; 11) Unja horodelska. Kraków, 1913; 14) Dzieje chanatu krym. Girejów. Kraków, 1916; 15) Reforma włóczna Zygmunta Augusta. Wilno, 1926; 16) Korona Witoldowa. Lwów, 1924; 17) Hołd pruski. Kraków, 1925; 18) Posłowie sejmów Zygmunta Augusta. Kraków, 1928; 19) Polscy korespondenci ks. Albrechta. Warszawa, 1929; 20) Dzieje W. Ks. Litewskiego za Jagiellonów. I. Lwów, 1930; 21) Litwini a Prusacy. Lwów, 1931; 22) Polonica w archiwach estońskich. Warszawa, 1931; 23) Dzieje polityczne Polski Jagiellońskiej. Warszawa, 1932.

Stefan Kopeć urodził się w r. 1888 w Warszawie. Gimnazjum ukończył tamże w r. 1906. Studja uniwersyteckie odbywał na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie też rozpoczął pracę naukową pod kierunkiem prof. T. Garbowskiego, doktoryzując się w r. 1912. W latach 1916 i 1917 był asystentem Zakładu embriolog.-biologicznego na Wydz. lekarskim w Krakowie. W r. 1918 habilitował się na tym samym Uniwersytecie z zakresu zoologii, w tymże roku objął kierownictwo działu morfologii doświadczalnej zwierząt w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Od r. 1920 jest jednocześnie czynnym jako docent zoologii na Uniwersytecie w Warszawie; ostatnio przeniósł się na stałe do Warszawy jako profesor biologji na Wydz. lekarskim.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Experimentaluntersuchungen über die Entwicklung der Geschlechtscharaktere bei Schmetterlingen. Bull. Ac. Sc. de Cracovie, 1908; 2) Über die morphologische und histologische Folgen der Kastration und Transplantation bei Schmetterlingen. Tamże, 1910; 3) Untersuchungen über Kastration und Transplantation bei Schmetterlingen. Arch. f. Entwickl.-Mechan. 1911; 4) Über den feineren Bau einer Zwitterdrüse von *Lymantria dispar* L. Zool. Anz. 1911; 5) Über die Funktionen des Nervensystems der Schmetterlinge während der successiven Stadien ihrer Metamorphose. Tamże. 1912; 6) Regenerationsversuche an Fühlern, Augen, Mundwerkzeugen und Körperwarzen der Schmetterlingsraupen und Imagines. Bull. Ac. Sc. de Cracovie, 1912; 7) Untersuchungen über die Regeneration von Larvalorganen und Imaginalscheiben bei Schmetterlingen. Arch. f. Entwickl.-Mechan. 1913; 8) Nochmals über die Unabhängigkeit der Ausbildung der sekundärer Geschlechtscharaktere von den Gonaden bei Lepidopteren. Zool. Anz. 1913; 9) Experiments on metamorphosis of insects. Bull. Ac. Sc. de Cracovie. 1917; 10) Badania doświad-

czalne nad przeobrażeniem owadów. Rozpr. Wydz. Matem.-Przyrodn. Akad. Umiej. w Krakowie, 1917; 11) Lokalisationsversuche am zentralen Nervensystem der Raupen und Falter. Zool. Jahrb. 1918; 12) Z doświadczeń nad rozwojem ubarwienia godowego u ryb. Spraw. Tow. Nauk. Warsz. Wydz. III. 1918; 13) O pływaniu ryb pozbawionych pęcherza pławnego. Kosmos. 1920; 14) Wpływ głodzenia na rozwój i długość życia owadów. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1921; 15) O odmiennym wpływie głodzenia samców i samic owadów na ich potomstwo. Tamże, 1921. 16) O potomstwie dwóch ojców w jednym miocie u królic. Tamże, 1921; 17) Studies on the necessity of the brain for the inception of insect metamorphosis. Biol. Bull. 1922; 18) Dalsze poszukiwania nad wpływem głodzenia na rozwój ustrojów zwierzęcych. Doświadczenia z kijankami. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1922; 19) Z doświadczeń nad dziedziczeniem barwy jaj u kur. Tamże, 1922; 20) Physiological self-differentiation of the wing-germs grafted on caterpillars of the opposite sex. J. exp. Zool. 1922; 21) The influence of the nervous system on the development and regeneration of muscles and integument in insects. Tamże, 1922; 22) Mutual relationship in the development of the brain and eyes of Lepidoptera. Tamże, 1922; 23) Experimental studies on the influence of inanition on the development and the weight of Amphibians. Bull. Ac. Pol. de Sc. 1922; 24) Spostrzeżenia nad wpływem pewnych warunków rozwojowych na ciężar króliczych noworodków. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1923; 25) O dziedziczeniu ciężaru ciała u królików na podstawie badań nad noworodkami. Tamże. 1923; 26) On the offspring of rabbit-does mated by two sires simultaneously. J. of Genetics. 1923; 27) Studies of the influence of inanition on the development and the duration of life in insects. Biol. Bull. 1924; 28) On the heterogeneous influence of starvation of male and female insects on their offspring. Tamże. 1924; 29) On the influence exerted by certain factors on the birth weight of rabbits. Anat. Rec. 1924; 30) Studies on the inheritance of the weight of new-born rabbits. J. of Genetics. 1924; 31) Spostrzeżenia nad zmiennością wymiarów, kształtu i ciężaru kurzych jaj, ze szczególnem uwzględnieniem polskich zielononózek. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1924; 32) Doświadczenia nad wpływem tarczycy na przeobrażenie i ciężar owadów. Tamże. 1924; 33) Badania doświadczalne nad występowaniem zjawiska ksenji u kur. Tamże. 1925; 34) O spójności pomiędzy wagą króliczych noworodków a ciężarem rozwijających się z nich zwierząt. Tamże. 1925; 35) Is the insect metamorphosis influenced by thyroid feeding? Biol. Bull. 1926; 36) O przypadku plamistości u królicy rosyjskiej i o domniemanej przyczynie tej anomalji. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1926; 37) Dalsze spostrzeżenia nad dziedzicznością barwy jaj u kur i nad okresową zmiennością tejże. Tamże. 1926; 38) Doświadczenia nad dziedziczeniem kształtu ciała u kur. Tamże. 1926; 39) An experimental study on xenia in the domestic fowl. J. of Genetics. 1926; 40) The morphogenetical value of the weight of rabbits at birth. Tamże. 1926; 41) Einige Experimente über die Vererbung der Schalenfarbe der Hühnereier. Arch. f. Geflügelkunde. 1927;

42) Beiträge zur Kenntniss des Mechanismus der physiologischen Schalenfarbenvariabilität der Hühnereier. Tamże. 1927; 43) A contribution to the knowledge of the hydrostatic rôle of the airbladder during swimming in fish. Biol. Gener. 1927; 44) Experiments on the dependence of the nuptial hue on the gonads in fish. Tamże. 1927; 45) Über die Entwicklung der Insecten unter dem Einfluss der Vitaminzugabe. Tamże. 1927; 46) A case of spotting in a Himalayan rabbit and its probable explanation. Tamże. 1927; 47) Zur Kenntniss der Vererbung der Körperdimensionen und der Körperform beim Haushuhn. Zeitschr. f. Ind. Abst. u. Vererb. lehre 1927; 48) Some data on the inheritance of body shape in crosses between Leghorns and Orpingtons. Proc. World's Poultry Congress, Ottawa. 1927; 49) Dalsze doświadczenia nad wpływem pewnych swoistych substancyj na rozwój i ciężar owadów. Wpływ dodatku witaminów. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1927; 50) O wpływie przerywanego głodzenia na długość życia formy dojrzałej *Drosophila melanogaster*. Acta Biol. Exper. 1928; 51) Próby wywoływania zmian w rozwoju zwierząt zapomocą ich karmienia tkankami ustrojów głodzonych. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1928; 52) On the influence of intermittent starvation on the imaginal stages of *Drosophila melanogaster*. Brit. J. of exp. Biol. 1928; 53) (Wspólnie z A. W. Greenwoodem). The effect of yolk injections on the plumage of an ovariectomised Brown Leghorn hen. Arch. f. Entwickl. Mechan. 1929; 54) Dalsze badania nad morfogenetyczną wartością ciężaru noworodka zwierząt ssących. Spostrzeżenia nad myszami. I. Waga noworodków a ciężar ciała rozwijających się z nich zwierząt. Pam. P. Inst. Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. 1929; 55) To samo. II. Waga noworodków a tempo wzrostu rozwijających się z nich zwierząt. Tamże. 1929; 56) (Wspólnie z M. Latyszewskim). To samo. III. Waga noworodków a ciężar wewnętrznych narządów zwierząt dojrzałych. Tamże. 1929; 57) (Wspólnie z M. Latyszewskim). To samo. IV i V. Waga noworodków a wielkość kości zwierząt dojrzałych. Tamże. 1930; 58) O dimorfizmie płciowym w ciężarze ciała rosnących myszy, wraz z krytycznymi uwagami o metodyce badań nad wzrostem ssaków. Tamże. 1930.

Franciszek Leja urodził się w Grodzisku górnym (województwo lwowskie) w dniu 27 stycznia 1885 r. Gimnazjum ukończył w Jarosławiu w r. 1904, a studja wyższe odbywał na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie złożył w r. 1909 egzamin na nauczyciela matematyki i fizyki w szkołach średnich. Następnie, jako stypendysta Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie, studjował matematykę w Uniwersytecie Sorbony w Paryżu w 1912—1913. W r. 1916 uzyskał dyplom doktora filozofji w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie od r. 1910 pełnił obowiązki nauczyciela ma-

tematyki w szkołach średnich, a równocześnie od r. 1916 — obowiązki asystenta przy katedrach matematyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. W r. 1923 habilitował się na docenta matematyki w Uniwersytecie Jagiellońskim i prowadził tam ćwiczenia i wykłady zleczone z matematyki do r. 1924. W r. 1924 został mianowany profesorem nadzwyczajnym Politechniki Warszawskiej, a równocześnie uzyskał *veniam legendi* z zakresu matematyki w Uniwersytecie Warszawskim.

Ogłosił drukiem następujące prace:

I. Oryginalne przyczynki naukowe: a) w czasopiśmie „*Prace matematyczno-fizyczne*“: 1) Własności niezmiennicze równań różniczkowych zwyczajnych 3-go rzędu ze względu na przekształcenia stycznościowe. T. 29, 1918, str. 179—256; 2) Sur les séries entières doubles et multiples. T. 33, 1925, str. 1—24; 3) Sur une dépendance linéaire et son application dans la théorie de groupes. T. 34, 1926, str. 31—34; b) w „*Wiadomościach Matematycznych*“: 4) O warunkach, aby zwyczajne równanie różniczkowe posiadało całki osobliwe. T. 22, 1918, str. 83—109; c) w „*Monatshefte für Mathematik und Physik*“: 5) Bestimmung der Invarianten der gewöhnlichen Differentialgleichungen 3. Ordnung in Bezug auf die Punkttransformationen. T. 29, 1918, str. 203—254; d) w „*Annales de la Société Polonaise de Mathématique*“: 6) Sur la distribution des valeurs des fonctions analytiques dans leurs domaines d'existence. T. 2, 1922, str. 35—57; 7) Sur les surfaces singulières des fonctions analytiques de deux variables complexes. T. 2, 1922, str. 74—84; 8) (łącznie z prof. W. Wilkoszem) Sur une propriété des domaines concaves. T. 3, 1924, str. 222—224; 9) Sur les séries semi-convergentes. T. 4, 1926, str. 113—120; 10) Remarques sur la convergence des séries doubles. T. 9, 1931, str. 135—142; e) w „*Fundamenta Mathematicae*“: 11) Sur la notion du groupe abstrait topologique. T. 9, 1927, str. 37—44; 12) Un lemme topologique et son application dans la théorie des groupes abstraits. T. 10, 1927, str. 421—426; f) w „*Bulletin de la Société Mathématique de France*“: 13) Sur la continuité de la somme des séries entières multiples. T. 57, 1929, str. 72—77; 14) Sur une famille des séries trigonométriques doubles. T. 59, 1931, str. 119—127; g) w „*Sprawozdaniach z posiedzeń Tow. Naukowego Warszawskiego*“: 15) Sur les équations équivalentes aux équations différentielles linéaires du 3-e ordre. Wydział III, 1927, z. 1—5, str. 407—420; 16) O współczynnikach zbieżności szeregów funkcji analitycznych. Wydz. III, 1932, z. 1—6, str. 4; h) w „*Comptes Rendus des Séances de l'Académie des Sciences à Paris*“: 17) Sur une propriété des séries entières doubles. T. 185, 1927, str. 1103—5; 18) Sur une propriété des séries de polynomes. T. 193, 1931, str. 506—9; 19) Sur le facteur de convergence des séries de polynomes. T. 193, 1931, str. 764—6; 20) Sur le domaine de convergence des séries des polynomes homogènes. T. 194, 1932, str. 432—4; i) w „*Księdze pamiątkowej I Pol. Zjazdu Matematyków we Lwowie*“: 21) Sur la frontière du domaine de con-

vergence des séries entières doubles. Dodatek do Annales de la Soc. Polon. de Mathém. 1929, str. 127—133; j) w „*Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres*“: 22) Sur les transformations linéaires des suites doubles et multiples. Classe des sc. mathématiques, Série A, 1930, str. 1—10; k) w „*Mathesis Polskiej*“: 23) Przyczynek do teorii zbieżności średniej. T. 5, 1930, str. 9—15; l) w „*Sprawozdaniu z I Kongresu Matematyków Krajów Słowiańskich*“: 24) Sur les séries de Dirichlet doubles. Warszawa, 1930, str. 140—158; 25) Uwaga o zbieżności ciągów wielokrotnych metodą średnich linjowych. Str. 166—169; m) w „*Bulletin des Sciences Mathématiques*“: 26) Sur la sommation des séries entières par la méthode des moyennes. T. 54, 1930, str. 1—7; n) w „*Atti del Congresso Intern. dei Matematici*“, Bologna, 1928: 27) Sur quelques propriétés frontières des séries entières doubles. Bologna, 1930, str. 347—355; o) w „*Mathematica*“: 28) Sur les suites des fonctions analytiques bornées dans un domaine“. T. 6, 1932, str. 89—96; p) w „*Mathematische Annalen*“: 29) Sur la notion de Convergence des séries doubles. T. 103, 1930, str. 364—368; 30) Sur une propriété des séries entières. T. 104, 1930, str. 143—149; 31) Sur les suites de polynomes bornées sur une courbe. T. 107, 1932, str. 68—82; 32) Sur les suites de polynomes bornées presque partout sur la frontière d'un domaine. T. 108, 1933; r) w „*Rendiconti del Circolo matematico di Palermo*“: 33) Sur les séries des polynomes homogènes. T. 56, 1932, II. *Artykuły sprawozdawcze*: 1) Pierwsze zasady geometrii nieeuklidesowej. Kraków, 1911; str. 38; 2) O pojęciu nieskończoności. Kraków, Ogniwo, 1922, str. 20; 3) Congrès des Mathématiciens des Pays Slaves, l'Enseignement mathématique. T. 28, 1929, III. *Książki*: Sprawozdanie z I Kongresu matematyków Krajów Słowiańskich, redagował F. Leja, Warszawa, 1930, str. IV + 395.

Stanisław Lencewicz urodził się w Warszawie dn. 19 kwietnia 1889 r., tam też otrzymał wykształcenie średnie (w gimnazjum praskim), a częściowo i wyższe. Potem studjował nauki przyrodnicze w Lozannie, Zurychu i Neuchâtelu, gdzie uzyskał stopień „docteur ès-sciences“ za rozprawę p. t.: „*Études sur le Quaternaire du plateau de la Petite Pologne*“. Tam również, po uzyskaniu doktoratu, studjował przez cztery semestry na wydziale „lettres“, jak również miernictwo w specjalnej szkole. Habilitował się do geografji w Uniw. Lwowskim w r. 1919 na podstawie monografji: „*Morfologja doliny Réchy*“. W latach 1915—16 był asystentem przy katedrze geologii u prof. Arganda w Neuchâtel, poczem wrócił do Warszawy, gdzie wykładał przedmioty geograficzne w następujących instytucjach: Wolna Wszechnica Polska, Państw. Instytut Pedagogiczny, Oficerska Szkoła Topografów, Politechnika Warszawska. W Uniwersy-

tecie Warszawskim zaczął wykładać w r. 1918, w 1920 został zastępcą kierownika Zakładu Geograficznego, w 1922 — prof. nadzwyczajnym, a w 1931 — zwyczajnym. W r. 1914 Polska Akademia Umiejętności mianowała go współpracownikiem Komisji Fizjograficznej, w kilkanaście lat później, po utworzeniu Komisji Geograficznej — współpracownikiem tejże i członkiem Komitetu Narodowego Międzynar. Unji Geograficznej. Jest jednym z założycieli Polskiego T-wa Geograficznego, członkiem zarządu tegoż od początku (1918), oraz redaktorem „Przeglądu Geograficznego”. Był inicjatorem i redaktorem naukowym wydanych przez Wojsk. Inst. Geogr. arkuszy polskich międzynarodowej mapy świata. W latach 1922—24 był członkiem Państwowej Rady Mierniczej przy Min. Robót Publicznych. Jest członkiem korespondentem towarzystw geograficznych w Beogradzie, Pradze i Meksyku. Posiada odznakę honorową Oficerskiej Szkoły Topografów, krzyż oficerski orderu „Odrodzenia Polski” i komandorję orderu św. Sawy, oraz „Dyplom zasługi” z międzynarodowej wystawy komunikacji i turystyki. Brał udział w licznych międzynarodowych kongresach geograficznych i geologicznych, zazwyczaj jako delegat bądź Uniwersytetu Warszawskiego, bądź Polskiego T-wa Geograficznego. Odbывał liczne podróże naukowe po krajach europejskich (od Laponji po Kaukaz i Majorkę), oraz Egipcie i Palestynie.

Ogłosił drukiem następujące prace:

I. Geologia i morfologia: 1) Przyczynek do znajomości utworów dyluwialnych okolic Miechowa. Sprawozdania T.N.W. Wydział III, 1911; 2) Dzieje górnej Lubrzanki w czwartorzędzie. Pamiętnik Fizjograficzny, 1913; 3) Przyczynki do znajomości dyluwjum i hydrografji okolic Tomaszowa Rawskiego. Pam. Fizj., 1913; 4) O utworach czwartorzędowych w północnej części Krakowskiego. Spraw. Kom. Fizj. Ak. Um., 1914; 5) Etudes sur le Quaternaire du plateau de la Petite Pologne. Bul. Soc. Neuchât. de Géogr., 1916; 6) Observations sur la morphologie glaciare dans le val de Dix. Zft. f Gletscherkunde, 1916; 7) Profile geologiczne przez Apenin Toskański. Spraw. T. N. W. Wydział III, 1917; 8) Moreny czołowe między Płońskiem i Wyszogrodem. Sprawozd. T. N. W. Wydz. III, 1917; 9) Morfologia doliny Réchy w Alpach Pennińskich. Prace T. N. W. Wydz. III, Nr. 29, 1918; 10) Nowe moreny czołowe na niżu Polskim. Przegl. Geogr., 1919; 11) Węzeł wodny Kałuszyński. Morfologia i hydrografja. Kosmos, 1921; 12) Wydmy śródlądowe Polski. Przegl. Geogr., 1922; 13) O wieku środkowego Powiśla. Pos. Nauk. P. I. G., 1922; 14) Zmiany hydrograficzne pomiędzy dorzeczem Skrwy i Działdówki. Recueil de travaux

offert à J. Cvijić, Beograd, 1924; 15) O t. zw. zastoisku toruńskim, Przegl. Geogr., 1924; 16) Podłoże dyluwjum w okolicach Płocka, Pos. Nauk. P. I. Geol., 1924; 17) Uwagi o formach wydmowych oazy Kharga, Kosmos, 1925; 18) Czwartorzędowe ruchy epirogeniczne i zmiany sieci rzecznej w Polsce środkowej, Przegl. Geogr., 1926; 18) La dernière glaciation en Pologne, Sbornik I sjezdu Slov. Geogr., Praga, 1926; 19) Dyluwjum i morfologia środkowego Powiśla, Prace P. I. Geol., 1927; 20) Zagadnienie liczby epok lodowcowych, Wszechświat, 1928; 21) Les terrasses de la Vistule moyenne, Rapport de la commission des terrasses, Florencja, 1930; 22) Les terrasses de la Vistule et du Dnièpr, C. R. du Congrès intern. de Géogr. Paryż, 1932, II. *Hydrografia*: 23) Badania jeziorne w Polsce, Przegl. Geogr., 1925; 24) Jeziora Gostyńskie, tamże, 1929; 25) Międzyrzecze Bugu i Prypeci; wody płynące i jeziora, Tamże, 1931. III. *Antropologia i antropogeografia*: 26) Charakterystyka antropologiczna ludności Smardzewic, Spraw. T. N. W. Wydz. II, 1911; 27) Czaszka z Łętkowic, Światowid, 1911; 28) Notatka o cmentarzyskach zrujnowanych w pow. Opoczyńskim, Tamże, 1911; 29) Przyczynek dotyczący wskaźnika szerokościowo-długościowego czaszek z ziem polskich, Spraw. T. N. W. Wydz. III, 1912; 30) Wyniki studjów antropologicznych w pow. Opoczyńskim, Spraw. T. N. W. Wydz. III, 1913; 31) Materiały antropologiczne z Witkowic, Tamże, 1913; 32) Cmentarzyska grzebalne w pow. płońskim, Światowid, 1913; 33) Sprawozdanie z poszukiwań w Mnichu w pow. Kutnowskim, Tamże, 1913; 34) Szkielety skurczon z grobów neolitycznych w Złotej pod Sandomierzem, Tamże, 1913; 35) Poszukiwania paleo-antropologiczne w Polsce w świetle geologii, Wszechświat, 1913; 36) Dalsze studja antropologiczne w pow. opoczyńskim, Pam. Fizjogr., 1914; 37) Ludność gór Kieleckich pod względem antropologicznym, Spraw. T. N. W. Wydz. III, 1914; 38) La transhumance dans le val de Réchy, Bul. Soc. Neuchât. de Géogr. 1916, IV. *Geografia regionalna*: 39) W sprawie administracyjnej nomenklatury terytorjalnej, Ziemia, 1912; 40) Wyżyna Kielecko-Sandomierska, Tamże, 1914; 41) La situation géographique de la Pologne, Revue Gén. Sc., 1921; 42) Kurs geografji Polski, Warszawa, 1922; 43) Mallorca, Przegl. Geogr., 1927, V. *Kartografia*: 44) Stan i potrzeby polskiej kartografji, Bellona, 1919; 45) Mapa hipsometryczna gór Świętokrzyskich 1 : 250000, Warszawa, 1921, wyd. 2-ie, 1928; 46) Mapa fizyczna okolic Warszawy 1 : 400000, Warszawa, 1921; 47) W sprawie udziału Polski w opracowaniu milionowej mapy ziemi, Przegl. Geogr., 1922; 48) Pierwsza polska mapa warstwicowa, Przegl. Geogr., 1930.

Marjan Łodyński urodził się 5.VII.1884 r. w Krakowie. Do gimnazjum uczęszczał w latach 1895—1903 w Krakowie i Bochni. W latach 1903—1908 studjował na wydziale filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego, tam też uzyskał doktorat. W okresie od 1908 do 1919 był urzędnikiem Biblioteki Jagiellońskiej, następnie zaś dyrektorem Centralnej Biblioteki Wojsko-

wej od 1 maja 1919 r. Od sierpnia 1914 r. pozostaje w służbie wojskowej. W r. 1917 mianowany został współpracownikiem Komisji Historycznej Pol. Akademii Umiejętności; w r. 1930 — współpracownikiem Komisji Wojskowej Pol. Akad. Umiej.; w r. 1930 — współpracownikiem Komisji Historycznej Tow. Nauk. Warszawskiego.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Udział książąt śląskich w zamachu z r. 1177. Lwów, 1908; 2) Interpolacje w dokumentach biskupstwa płockiego. Kraków, 1908; 3) Opat Gotfryd i biskup Chrystjan. Lwów, 1910; 4) Węgry lennem Stolicy Apostolskiej. Lwów, 1910; 5) Stosunki w Sandomierskiem w latach 1234—1239. Lwów, 1911; 6) Dokument „Dagome iudex“ a kwestja sardyńska w XI w. Kraków, 1911; 7) Polityka Henryka Brodatego i jego syna w latach 1232—1241. Warszawa, 1912; 8) Regnum Poloniae w opinii publicznej XIV w. Lwów, 1914; 9) Falsyfikaty wśród dokumentów biskupstwa płockiego w XIII wieku. Kraków, 1916; 10) Uzależnienie Polski od papieża a kanonizacja św. Stanisława. Warszawa, 1918; 11) Historia wojskowa w programie szkolnym. Lwów, 1925; 12) Bibliotekarstwo wojskowe jako odrębna gałąź ogólnego bibliotekarstwa. Warszawa, 1926; 13) Les bibliothèques militaires modernes. Varsovie, 1926; 14) Polskie bibliotekarstwo wojskowe. Praga, 1926; 15) Centralna biblioteka państwowa a bibliotheca patria. Kraków, 1928; 16) Podręcznik bibliotekarski dla kierowników bibliotek wojskowych. Warszawa, 1929; 17) Karta z dziejów polskich bibliotek kawaleryjskich. Kraków, 1929; 18) Likwidacja Biblioteki Szkoły Aplikacyjnej, Kraków, 1930; 19) Biblioteka Szkoły Rycerskiej w latach 1767—1794. Warszawa, 1930; 20) Katalogowanie i inwentaryzowanie wydawnictw kartograficznych. Warszawa, 1931.

Mydlarski Jan urodził się dnia 14.X.1892 r. w Pilźnie, w wojew. krakowskim. Gimnazjum ukończył we Lwowie, maturę złożył w maju 1911 r. W roku akad. 1911/12 rozpoczął studia w Uniwersytecie J. K. we Lwowie poświęcając się zoologii, anatomii porównawczej i antropologii pod kierunkiem prof. J. Nusbauma-Hilarowicza i prof. J. Czekanowskiego. W r. 1913 otrzymuje stypendjum rządowe na wyjazd do Stacji Zoologicznej w Trzeście, gdzie kończy kurs biologiczny. W r. 1914, z chwilą wybuchu wojny, powołany zostaje do czynnej służby wojskowej w b. armji austriackiej, którą pełni do 1 listopada 1918 r., poczem przechodzi do wojska polskiego, gdzie pozostaje do 1.I.1922 r. w stopniu kapitana artylerji. W czasie służby wojskowej w r. 1917, korzystając z trzechmiesięcznego urlopu

dla dokończenia studjów, pracuje w Zakładzie antropologiczno-etnologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego we Lwowie, a w r. 1918, korzystając z chwilowego przydziału służbowego w Krakowie, kończy dwa semestry na tamtejszym Uniwersytecie. W r. 1919 otrzymuje trzymiesięczny urlop i pełni w tym czasie obowiązki nauczyciela matematyki i nauk przyrodniczych w Gimnazjum Państwowem w Dębicy. Następnie kończy 6-cio miesięczny II kurs pedagogiczny przy Oddz. III Sztabu Gen. a po ukończeniu tego kursu wyklada geografję Polski na takimże III kursie pedagogicznym. W czasie tym pracuje również w Zakładzie antropologii T. N. W. oraz w Zakładzie Anatomji Normalnej Człowieka na Wydziale Lekarskim Uniw. Warszawskiego. W r. 1921 zostaje kierownikiem referatu antropologicznego w Wydziale Indywidualizacji Żołnierza, gdzie organizuje i przeprowadza wojskowe zdjęcie antropologiczne Polski. Po zdemobilizowaniu w styczniu 1922 r. pozostaje na dawnym stanowisku w charakterze urzędnika cywilnego, obecnie w Ministerstwie Spraw Wojskowych, gdzie prócz tego organizuje statystykę poborową i psychotechnikę wojskową. W r. 1922 uzyskuje stopień doktora filozofji na podstawie rozprawy: „Analiza antropologiczna ludności powiatu pilźnieńskiego“. Praca ta, drukowana w Archiwum Tow. Naukowego we Lwowie, została odznaczona nagrodą konkursową przez Tow. Lekarskie w Warszawie. W r. 1923 i 1924 wyklada antropologję w Wyższej Szkole Intendencji przy Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. W r. 1925—6 otrzymuje stypendjum zagraniczne z Ministerstwa W. R. i O. P. i zbiera materiały antropologiczne w zakładach antropologicznych w Wiedniu i we Włoszech, dotyczące krajów egzotycznych. W r. 1925 zostaje członkiem Komisji Antropologicznej Polskiej Akademji Umiejętności oraz członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W r. 1927 habilituje się z antropologji na Uniwersytecie J. K. we Lwowie na podstawie pracy p. t. „Sprawozdanie z wojskowego zdjęcia antropologicznego Polski“, ogłoszonej w Kosmosie w r. 1925. W czerwcu 1927 r. przenosi habilitację na Wydział mat.-przyrodniczy Uniwersytetu w Warszawie. W r. 1929/30 jest współpracownikiem Zakładu Biometryki Instytutu im. Nenckiego T. N. W. W r. 1931 obejmuje Zakład Antropologji w Centralnym Instytucie Wycho-

wania Fizycznego na Bielanach, gdzie wykłada antropologię, biologię i biometrię. W r. 1930 zostaje członkiem Komisji Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej Naukowego Tow. Pedagogicznego. W r. 1932 otrzymuje złoty krzyż zasługi za prace antropologiczne w Min. Spr. Wojskowych.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Recherches séroanthropologiques en Pologne. C. R. Soc. Biol. T. 89. Paryż, 1923; 2) Analiza antropologiczna ludności powiatu pilznieńskiego. Arch. Tow. Naukowego we Lwowie, 1924; 3) Untersuchungen über die Blutgruppen in Polen. Zeitschr. f. Immunitt. u. exp. Therapie. T. 32, 1925; 4) Badania nad grupami serologicznymi w Polsce. Med. Doświadcz. i Społ. T. IV, 1925; 5) Sprawozdanie z wojskowego zdjęcia antropologicznego Polski. Kosmos, 1925; 6) L'enquête anthropologique de la Pologne (1921—1924). II-e Sess. de l'Inst. Int. d'Anthrop. Paryż, 1926; 7) La différenciation du sang corrélative aux races humaines. II-e Sess. de l'Inst. Int. d'Anthrop. Paryż, 1926; 8) Zagadnienia konstytucjonalizmu w świetle antropologii. Pol. Gaz. Lek., Lwów, 1926; 9) Struktura antropologiczna Polski i zagadnienie doboru wojskowego. Pam. II Zjazdu Geogr. i Etnogr. Słow. w Polsce, 1927; 10) Zagadnienie typów budowy fizycznej ludności ziem polskich. Pam. Zj. Geogr. i Etn. Słow. w Polsce, 1927; 11) Zagadnienia serologiczne w antropologii. II Zjazd Geogr. i Etn. Słow. w Polsce, 1927; 12) Typy antropologiczne i metody ich ujmowania. Zag. Rasy, 1928; 13) Dział antropologiczny w Muzeach Regionalnych. Biblioteka Regionalna. Tom I. Warszawa, 1928; 14) Przyczynek do poznania struktury antropologicznej Polski i zagadnień doboru wojskowego. Kosmos. Lwów, 1928; 15) Problèmes sérologiques en anthropologie. III-e Sess. de l'Inst. Anthrop. Paryż, 1928; 16) Podstawowe zagadnienia eugeniki. Cz. I. Pojęcie rasy i typu. Zag. Rasy. Warszawa, 1929; 17) Przyczynek do zagadnień selekcyjnych. Lekarz wojskowy, 1929; 18) Z zagadnień konstytucjonalizmu. Zag. Rasy. Warszawa, 1929; 19) Zagadnienie podniesienia wartości społeczeństw i narodów. Wiad. Podst. Warszawa, 1929; 20) Charakterystyka antropologiczna ludności ziem polskich. Pol. Ośw. Pozaszk. Warszawa, 1930; 21) Dziedziczenie cech fizycznych u człowieka. Zag. Rasy. Warszawa, 1930; 22) Typy rasowe a typy konstytucyjne. Pam. XIII Zjazdu Lek. i Przynr. Pol. Wilno, 1930; 23) Materiały do zagadnienia różnic w budowie ciała między ludnością chrześcijańską a żydowską w Polsce. Zag. Rasy, 1930; 24) Wzrost i ciężar ciała poborowych rocznika 1906 i 1907. Zag. Rasy, 1930; 25) Psychotechnika w pułkach piechoty. Przegl. Piech. Warszawa, 1930; 26) Charakterystyka antropologiczna uczestników Międzynarodowych zawodów narciarskich w Zakopanem 1929 r. Przegl. Sp.-Lek. Warszawa, 1931; 27) Biologiczne podstawy wychowania narodowego. Tętno, 1931; 28) Czy czas jest odpowiednią miarą sprawności w biegu? Wych. Fiz., 1932.

Bogdan Nawroczyński urodził się dn. 9 kwietnia 1882 r. na kolonji Reden (pow. Będzin). Gimnazjum klasyczne zaczął w Kielcach, skończył w Warszawie. Studja prawnicze odbył na Uniwersytecie Warszawskim, dyplom prawniczy I stopnia uzyskał na uniwersytecie w Dorpacie. Studja filozoficzne w zakresie nauk filozoficznych, pedagogicznych i filologii polskiej odbył na uniwersytetach w Berlinie, Lipsku i Lwowie, gdzie uzyskał stopień doktorski. Od roku 1909 do roku 1917 włącznie był nauczycielem literatury polskiej i propedeutyki filozoficznej w prywatnych polskich szkołach w Warszawie. Biorąc czynny udział w pracach Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego, redagował miesięcznik pedagogiczny „Wychowanie w Domu i Szkole” (1916 r.), następnie: „Przegląd Pedagogiczny” (1917—1919 r.). Na jesieni 1915 r., po wyjściu Rosjan z Warszawy, wszedł w skład Wydziału Oświecenia w charakterze delegata Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego. Od października 1917 r. do początku 1925 r. był wizytatorem szkół średnich w Departamencie, a następnie w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Jednocześnie wykładał dydaktykę ogólną w Państwowym Instytucie Pedagogicznym. Przez cały czas istnienia Komisji Pedagogicznej Ministerstwa W. R. i O. P. był jej przewodniczącym z wyborów. Od stycznia 1925 r. był profesorem pedagogiki na Uniwersytecie Poznańskim. Od początku roku ak. 1926/7 wykłada na katedrze pedagogiki i organizacji szkolnictwa na Uniwersytecie Warszawskim.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Bronisław Trentowski. Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. Tom VI, 1911 r., str. 240—300; 2) Prawo narodów i prawo przyrodzone w trzech księgach Hugona Grocjusza: O Prawie Wojny i Pokoju, Themis Polska, 1913 r. Tom. II, zesz. 2; 3) Sąd-wytwór wobec teorii czynności i wytworów K. Twardowskiego. Przegląd Filozoficzny, 1913 r., zeszyt 4, str. 495—507; 4) Piękno i ból w „Ojcu Zadżumionych” i w innych poematach bólu rodzicielskiego. Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. Wydz. I i II. Rok 1915, zeszyt 7, str. 27—62; 5) Ogólne zasady nauczania w szkole średniej. Przegląd Pedagogiczny, 1918 r., grudzień, str. 22; 6) Wykładamy, uczymy, czy nauczamy. Przegląd Pedagogiczny, 1920 r., luty, str. 49—63; 7) Najpilniejsze postulaty dydaktyczne. Wyd. Ministerstwa W. R. i O. P. p. t.: „Z pierwszego Zjazdu Dyrektorów Gimnazjów Państwowych”, Warszawa, 1921, str. 5—26; 8) Przedmiot t. zw. uczuć wiedzy, a zagadnienie jakości sądów. Przegląd Filozoficzny, rocznik

XXIII, Lwów, 1921, str. 201—226; 9) Higijena sposobu i organizacji nauczania. Higijena Szkolna. Nakł. M. Arcta. Warszawa, 1921, str. 60; 10) Na marginesie programu języka polskiego dla gimnazjum wyższego. Przegląd Pedagogiczny, maj, 1922, str. 13; 11) Teorja i praktyka wychowania. Przegl. Pedagog., 1923, styczeń, str. 11; 12) Uczeń i klasa, zagadnienia pedagogiczne, związane z nauczaniem i organizowaniem klasy szkolnej. Nakł. Komisji Pedagogicznej Min. W. R. i O. P., 1923 r., str. VIII—326; 13) Język Polski, wskazówki metodyczne do programu gimnazjum państwowego. Wyd. Min. W. R. i O. P., 1923 r., str. XII—588, redakcja całej książki i rozdz. I p. t.: Cele nauczania, str. 45—56; 14) Deux principes généraux de la coordination des divers enseignements. Bulletin International, 1924, Nr. 10, str. 54—59; 15) Nestor pedagogów polskich, ś. p. Antoni Danysz. Przegląd Pedagogiczny, 1926 r., Nr. 6; 16) Dlaczego powinniśmy uprawiać pedagogikę naukową. Przegląd Pedagogiczny, 1926 r., Nr. 7 i 8, str. 172—176 i 201—206; 17) Natywizm, empiryzm i konwergizm pedagogiczny. Przegląd Filozoficzny, 1926 r., zeszyt 1—2, str. 99—105; 18) Główna zasada szkoły pracy. Tydzień Szkoły Pracy. Poznań, 1926, str. 18; 19) Wiejskie ogniska wychowawcze szkół wielkomiejskich. Ruch Pedagogiczny, Kraków, 1927 r., Nr. 2, str. 33—41; 20) Tempo rozwoju społecznego, a zadania wychowawcze naszego pokolenia. Muzeum, 1927 r., zeszyt 1—2, str. 25—35; 21) Wiadomości i umiejętności. Szkoła i Wiedza. Lwów, 1927. Rok II, zeszyt 4, str. 145—150, zeszyt 5, str. 193—200; 22) Dwie teorie nauczania ćwiczącego. Szkoła Powszechna, 1928, zeszyt I, str. 11—29; 23) Główne prądy w pedagogice współczesnej. Rocznik Pedagogiczny, t. III, 1928, str. I—28; 24) Kształcenie i wykształcenie. Muzeum, 1928, zeszyt 2, str. 97—119; 25) Rola nauczycielstwa szkół średnich we współczesnym życiu kulturalnym. Przegląd Pedagogiczny, 1928, zesz. 15, str. 351—354; 26) Reforma ustroju szkolnictwa w Polsce. Warszawa, 1928, nakł. Zarz. Głównego Stow. Dyrekt. Polsk. szk. śr. państw., str. 45—55; 27) Zagadnienie wychowania narodowego. Przegląd Pedagogiczny, 1929, zesz. I, str. 6—8, zeszyt 2, str. 37—39; 28) O zawodzie nauczyciela. Biblioteka Eugeniczna, Nr. 25, 1929, str. 11; 29) Swoboda i przymus w wychowaniu, siedem rozpraw pedagogicznych. Nasza Księgarnia, Warszawa, 1929, str. 208; 30) Dynamika zainteresowań. Kwartalnik Pedagogiczny, 1929, zesz. I, str. 17; 31) Podawanie i poszukiwanie. Kwartalnik Pedagogiczny, 1930, zesz. I, str. 16; 32) Synteza w nauczaniu. Chowanna, 1930, zeszyt I, str. 23—54; 33) V Kongres Międzynarodowy Wychowania Moralnego. Oświata i Wychowanie, 1930, zeszyt 10, str. 993—998; 34) Zasady Nauczania. Książnica-Atlas, Warszawa—Lwów, 1930 r., str. 436; 35) Jeszcze o reformie programów. Przegląd Pedagogiczny, 1931, Nr. 10, str. 237—239; 36) Rec. pracy H. Hartmanna: „Die Junge Generation in Europa“. Oświata i Wychowanie, 1931, zesz. 5, str. 456—459; 37) Neue Strömungen in der polnischen Pädagogik. Slavische Rundschau, Praga, 1931, str. 477—482; 38) Uczeń i Klasa, wyd. 2-gie poprawione i uzupełnione. Książnica-Atlas, 1931, str. 392; 39) Zasady Nauczania, wyd. 2-gie. Książnica-Atlas, 1931, str. 438; 40) Projekt ustawy o ustroju szkolnictwa. Przegląd Pedagogiczny, 1932, Nr. 5, str. III—114;

41) Projekt ustawy o ustroju szkolnictwa. Muzeum, 1932, zesz. I, str. 39—48; 42) Swoboda i przymus w wychowaniu, siedem rozpraw pedagogicznych, wyd. 2-gie. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1932, str. 208; 43) Nasza Walka o Szkołę Polską, 1901—1917. Tom. I, str. XII—487. Nakł. Komitetu Obchodu 25-lecia Walki o Szk. Polską, 1932. Redakcja całości i prace: Słowo Wstępne, str. 1—20, Pomoc Bratnia (1889—1905), str. 221—251; 44) Higjena sposobu i organizacji nauczania. Higjena Szkolna, wyd. 2-gie, nakł. M. Arcta, Warszawa, str. 321—368.

Stanisław Przyłęcki urodził się dn. 29.VIII.1891 r. w Radomiu, gdzie w roku 1909 ukończył szkołę średnią. Studja uniwersyteckie odbywał w Halle w r. 1909/10 i Genewie 1910/14. Od października 1914 do stycznia 1916 roku pracował kolejno w pracowniach zoologicznej, a następnie fizjologicznej Towarz. Naukowego Warszawskiego. W listopadzie 1916 r. został mianowany honorowym asystentem pracowni fizjol. Od 1.XII.1916 do 1.V.1920 roku pełnił funkcje starszego asystenta, a od 1.V.1920 roku do 1.IV.1924 roku — funkcje adjunkta w Zakładzie Chemji fizjol. Uniw. Warsz. Wojna światowa nie pozwoliła mu powrócić do Genewy dla złożenia ostatnich egzaminów doktorskich i dopiero w roku 1921 uzyskał stopień doktora filozofji Uniwers. Jagiell. Rok akademicki 1921/22 spędził w Paryżu i Strasburgu, jako stypendysta rządu francuskiego. W roku 1923 habilitował się z fizjologii na wydziale filozof. Uniw. Warsz. W r. 1924 powołany został na stanowisko profesora nadzwyczajnego fizjologii na wydziale lekarskim Uniw. Poznańskiego. W 1925 r. dostał nominację na prof. zwycz. fizjol. i chemji fizjol. Wydz. Weterynaryjnego Uniw. Warszawskiego, a w trzy lata później, t. j. w 1928 r., objął katedrę na Wydz. lekarskim Uniw. Warsz., jako prof. zwyczajny chemji fizjolog. Od roku 1928 jest członkiem korespondentem lwowskiego Towarz. Naukowego.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Badania statystyczne nad rozmnażaniem się rozwielitek. Sprawozdania z posiedz. T. N. W. Wydz. III, 1915 r.; 2) J. w. Część II. Tamże; 3) Spadek ciśnienia osmotycznego i rola periwitelinu w jajach płazów. Sprawozd. z posiedz. T. N. W. Wydz. III, 1917 r.; 4) Warunki powstaw. periwit. w niezapłodn. jajach żaby. Tamże, 1918 r.; 5) O sposobie ilościowego oznaczania glikogenu w drobnych ilościach tkanek. Tamże, 1918 r.; 6) Zmiany ciśnienia osmotycznego w czasie rozwoju zapłodn. jaj rozwielitek. Prace Zakł. Fizjol.

Instytutu Nenckiego. I 1921 r.; 7) Zmiany ciśnienia osmotycznego w czasie rozwoju dzieworodnego zarodków rozwielitek. Tamże. I 1921 r.; 8) Sur une nouvelle forme de glucosuria chez les grenouilles. Arch. Internat. de Physiologie XIX 1922 r.; 9) Wymiana soli i wody u płazów. Rozprawy Akad. lek. T. I, oraz Arch. Intern. de Physiologie XIX, 1922 r.; 10) (wraz z Giedroyciem i Opieńską). Wydalanie związków azotowych przez żaby. Rozprawy Ak. lek. T. II, 1922 r., oraz Archive Intern. de Physiol. XX, 1922 r.; 11) Présence et répartition de l'uréase chez les invertébrés, Arch. Intern. de Physiol. XX, 1922 r.; 12) L'excrétion ammoniacale chez les invert. dans les conditions normales et expérimentales. Tamże XX, 1922 r.; 13) (wraz z Terroine'm). Les rôles du suc pancréatique dans la digestion des matières albuminoïdes. Arch. int. de phys. XX, 1922 r.; 14) (z Karczewskim). Le métabolisme protéique chez les grenouilles à jeun et après une nourriture hydrocarbonnée. Tamże XXII, 1923 r.; 15) J. w. Arch. intern. de physiol. XXIV, 1924 r.; 16) Le rôle des muscles dans la formation des réserves hydrocarbonnées. Tamże XXIII, 1924 r.; 17) La dégradation des protéines chez les grenouilles après l'extirpation du foie. Tamże XXIV, 1924 r.; 18) Sur l'origine de l'ammoniaque excrétée par les reins. Tamże XXIV, 1924 r.; 19) L'absorption cutanée chez les amphibiens I. Tamże XX, 1922 r.; 20) J. w. II. Tamże XXIII, 1924 r.; 21) Propriétés digestives de la peau des grenouilles. Arch. int. de physiol. XXII, 1923 r.; 22) Regulacja stężenia jonów wodorowych w świecie zwierzęcym. Kosmos 49, 1924 r.; 23) Le rôle de l'ammoniaque dans la dégradation des protéines. Archive intern. de physiol. XXIV, 1925 r.; 24) Sur l'origine de l'ammoniaque dans l'organ. des vertébrés. Tamże XXV, 1925; 25) La dégradation de l'acide urique chez les vertébrés. I. L'Allantoïnase un nouveau ferment. Tamże XXIV, 1925 r.; 26) II. La répartition de l'uréase et du ferment synthétisant l'acide urique chez les différentes classes. Tamże XXIV, 1925 r.; 27) III. Répartition de l'aréase et de l'allantoïnase chez les vertébrés poïkilothermes. Tamże XXVI, 1926 r.; 28) La dégradation de l'acide urique chez les êtres vivants. Tamże XXVII, 1926 r.; 29) (z Rogalskim). La loi biogénétique et les fonctions des organismes vivants. Archive int. de physiol. XXIX, 1928 r.; 30) La dégradation de l'acide urique chez l'homme est-elle un fait incontestable? Bull. de la Société de chim. biol. VIII, 1926 r.; 31) (z Opieńską). La métabolisme chez les grenouilles inanitiées et après une nourriture composée de graisses. Bull. de l'Acad. Polon. 1926 r.; 32) Les synthèses enzymatiques in vitro. Compte rendu Soc. Biol. XCVI, 1926 r.; 33) La réversibilité des réactions enzymatiques. I. Dégradation et synthèse de l'acide urique. Annales de physiol. 3, 1927 r.; 34) II. Dégradation et synthèse de l'urée. Tamże, 4, 1927 r.; 35) (z Niedźwiedzka i Majewskim). Structure and enzyme reactions, I i II część. Polysaccharide amylase charcoal. Biochemical Journal XXI, 1927 r.; 36) (z Niedźwiedzka). J. w. część III. Polysaccharide-Amylase-Protein. Tamże XXII, 1928 r.; 37) (z Giedroyciem i Symem). J. w. część V i VI. Glucose-enzyme a. ester Catalyst. T. XXII, 1928 r.; 38) (z Wójcikiem). J. w. część VII. Glycogen-Amylase. Liver tissue. Tamże XXII, 1928 r.; 39) (z Gurfinklem). J. w. część VIII

Oil Glycogen. Amylase. Tamże XXIII, 1929 r.; 40) Wpływ struktury na kinetykę desmolaz, Cz. I. Acta Biologiae Exper. I, 1928 i Zeitschr. f. physiol. Chemie, 178, 1928 r.; 41) J. w. Część II. Zeitschr. f. physiol. Chemie, 183, 1929 r.; 42) Urikaza i jej działanie. Część I. Otrzymywanie. Acta Biolog. Exper. III, 1928 i Biochem. Journal, XXII, 1928 r.; 43) Reaktionskinetik in Makroheterogen Medium. Biochem. Zeitschr. 206; 44) Wpływ struktury na reakcje enzymat. 1930. Medyc. Dośw. i Społecz. XI; 45) Action simultanée des électrolytes et de l'alcool sur la gélatine. cz. I. Comptes rend. Soc. de biol. CVI; 46) J. w. Część II. Tamże; 47) J. w. Część III. Tamże. 48) Effect of addition of salts on the isoelect point of protein. I. Bioch. Jour. XXV, 1931 r.; 49) (z Giedroyciem). Wpływ soli na stężenie jonów wodorowych w roztworach amfolitów. Acta Biolog. Exp. VI, 1931 r. Biochem. Jour. XXV; 50) (z Giedroyciem). Effect of addition of salts, 1931 r. Biochem. Jour. XXV; 51) (z Mystkowskim). Einfluss der Struktur auf die Wirkung der Desmolasen. Biochem. Zeitschr. 236; 52) (z Majminówną). Untersuchungen über die Bindung der Biokolloide, cz. I i II. Biochemische Zeitschrift, 240, 1932 r.; 53) (z Grynbergiem i Szrajberem). J. w. Część III. Harnsäure-Eiweisskörper. Tamże. 244, 1932 r.; 54) (z Dobrowolską). J. w. Część IV. Bindungen zwischen Amylopektin und Eiweisskörpern oder ihren Abkömmlingen. Bioch. Zeitschr. 245, 1932 r.; 55) (z Kisielem). J. w. Część V. Harnsäure. Bioch. Zeitschr. 247, 1932 r.; 56) (z Grynbergiem). J. w. Część VI. Geronnenes Or-albumin und verschiedene Kohlenhydrate. Bioch. Zs. 248, 1932 r.; 57) (z Grynbergiem). J. w. Część VII. Eiweiss und Nucleinsäure sowie deren Abbauprodukte. Bioch. Zs. 251, 1932 r.; 58) (z ks. Białkiem). J. w. Część X. Glycogen im Lebergewebe. Bioch. Zs. 253, 1932 r.; 59) J. w. Część XI. Theoretische Betrachtungen über die Bindung zwischen zwei Proteinen. Biochem. Zeitschr. 255, 1932 r.; 60) (z Targońską). J. w. Część XII. Aggregation der Gelatine. Tamże 255, 1932 r.; 61) (z Grynbergiem). J. w. Część XIII. Untersuchungen über Zwei- und Drei-Komponentensysteme. Bioch. Zeitschr. 256, 1932 r.; 62) (z Grynbergiem). J. w. Część XV. Eiweiss und Nuclein sowie dessen Abbauprodukte. Bioch. Zeitschr. 258, 1933 r.; 63) J. w. Część XVI. Ueber synthetische Nucleoproteide. Bioch. Zeitschr. 258, 1933 r.

Etienne Rabaud otrzymał w r. 1898 doktorat nauk przyrodniczych i doktorat medycyny. W latach 1894—1899 był preparatorem Zakładu Teratologii w Ecole des Hautes Etudes w Paryżu, a w okresie od r. 1895 do r. 1905 — kierownikiem prac patologicznych przy klinice psychiatrycznej Wydziału lekarskiego Uniwersytetu Paryskiego. W r. 1907 prowadził wykłady teratologii w Uniwersytecie Paryskim (jako „Maître de conférences”); od 1909 do 1919 r. był zastępcą kierownika Stacji Zoologicznej w Wimereux. Podczas wojny pracował jako le-

karz w szpitalu (1915—1917). W r. 1917 prowadził zleczone wykłady z dziedziny biologii doświadczalnej na wydziale nauk przyrodniczych Uniwersytetu Paryskiego. W r. 1919 został docentem w tymże Uniwersytecie, a w r. 1921 — profesorem. Jest obecnie profesorem biologii doświadczalnej w Sorbonie. Jest członkiem Société de Biologie, Société Entomologique de France, Société de Psychologie, Société Zoologique de France, Association „Les Naturalistes parisiens“. Ogłosił drukiem około 300 prac z dziedziny embriologii doświadczalnej. Umieścił również szereg krytyk i sprawozdań w czasopismach naukowych, jak: Archives générales de médecine, La Revue des Idées, La Revue du Mois, La Revue Philosophique, Biologica i t. .d

Józef Rafacz urodził się w Czarnym Dunajcu w województwie krakowskim, dnia 30 stycznia 1890 roku. Po ukończeniu szkoły powszechnej i gimnazjum, zapisał się na wydział filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego w r. 1908. Zdawszy egzamin dla nauczycieli szkół średnich z grupy historii i geografii w r. 1912, uzyskał następnie w r. 1913 stopień doktora filozofii na podstawie pracy: „Ciężary ludności włościańskiej w dobrach szlacheckich powiatu sandeckiego i czchowskiego w pierwszej połowie XVIII wieku“. Zapisał się ponadto na wydział prawa, który ukończył w r. 1917, złożył odpowiednie egzaminy i uzyskując stopień doktora praw. Studja prawne musiał odbywać w ciężkich warunkach, ponieważ powołany do wojska w r. 1914, a następnie dwukrotnie ciężko ranny, uczęszczał na wykłady i zdawał egzaminy, przebywając na urlopie czy też w szpitalu. W r. 1919 został powołany do Lublina do wykładania w tamtejszym uniwersytecie katolickim historii prawa polskiego w charakterze zastępcy profesora, a później profesora nadzwyczajnego tegoż przedmiotu. Habilitował się na wydziale prawa i administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w grudniu 1921 r. (19.XII), a dnia 1 maja 1922 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym dawnego polskiego prawa sądowego w Uniwersytecie warszawskim. Następnie postanowieniem z dnia 15 grudnia został mianowany profesorem nad-

zwyczajnym historii ustroju Polski i dawnego polskiego prawa sądowego, a w dn. 22 października 1929 roku został mianowany profesorem zwyczajnym tychże przedmiotów w Uniwersytecie Warszawskim.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Starosta Baranowski a sołtysi i wybrańcy czorsztyńscy, Rocznik Tow. Tatrzańskiego, Kraków 1914; 2) Z dziejów starostwa czorsztyńskiego, Przew. naukowy i literacki, Lwów 1918; 3) Czynniki gospodarcze w dawnym prawie wiejskim. Tamże; 4) Gromada w ustroju dawnej wsi małopolskiej. Tamże, Lwów 1919; 5) Wpływ kościoła na rozwój prawa wiejskiego, Przegląd powszechny, Kraków 1919; 6) Ucisk włościański w dawnej wsi polskiej. Tamże; 7) Sprawa niewoli chłopskiej w dawnej Polsce, Przew. naukowy i literacki, Lwów 1920; 8) Przymus pracy w dawnym prawie i praktyce wiejskiej, Przegląd powszechny, Kraków 1920; 10) Nagana sędziego w dawnym procesie polskim, Lublin 1921; 12) Ustrój wsi samorządnej małopolskiej w XVIII wieku, Lublin 1922; 13) Trybunał skarbowy koronny, Kwartalnik historyczny, Lwów 1924; 14) Zastępcy stron w dawnym procesie polskim, Polska Ak. Um. Wydział hist.-fil. Rozprawy, Serja II, T. XXXVIII, Nr. 2, Kraków 1924; 15) Świadkowie w procesie polskim w XV wieku, Sprawozd. z czynności Polskiej Ak. Umiejętności, T. 29, Nr. 7, Kraków 1924; 16) Wznowienie procesu w dawnym prawie polskim, Gazeta sądowa warszawska, rocznik LIII, Warszawa 1925; 17) Dawny proces polski, Warszawa 1925; 18) Okresy w rozwoju procesu polskiego, Księga Pam. ku czci Oswalda Balzera, T. II, Lwów 1925; 19) Postępowanie egzekucyjne w województwie ruskiem w XV wieku, IV Zjazd historyków polskich w Poznaniu 1925 r.; 20) Osiadłość sędziów w dawnej Polsce, Gazeta sądowa warszawska, rocznik LIII, Warszawa 1925; 21) Pojawienie się tortur w postępowaniu polskim średniowiecznym, Tamże; 22) Choroba, jako przyczyna odroczenia procesu, Tamże; 23) Początki apelacji w średniowiecznym procesie polskim, Themis Polska, T. III, Serja III, Warszawa 1926—1927; 24) Instygator ziemski, Tamże; 25) Egzekucja w Małopolsce od statutu wiślickiego do końca średniowiecza, Warszawa 1927; 26) Włościańskie prawo spadkowe w Polsce nowożytnej, Biblioteka Puławska, Serja prac społeczno-gospodarczych, nr. 12, Zwyczaje spadkowe włościan w Polsce, cz. V, Warszawa 1929; 27) Zasada dyspozytywności w dawnym procesie polskim, Przegl. Historyczny, Warszawa 1929; 28) Ustrój osady rzemieślniczej w dawnej Rzeczypospolitej Polskiej, Samorząd terytorjalny, rok I, zesz. 3, Warszawa 1929; 29) Formuła procesowa w Łeczyckiem, Księga Pam. ku czci Władysława Abrahama, T. II, Lwów 1930; 30) Kara rocznicy w dawnym prawie mazowieckim, Themis Polska, t. VI, Serja III, Warszawa 1931; 32) Instytucja początku w średniowiecznym prawie mazowieckim, Tamże; 33) Zranienie w prawie mazowieckim późniejszego średniowiecza. Studja nad historją prawa polskiego. T. XII, zesz. 4, Lwów 1931; 34) Adopcja w Polsce

XV wieku, Księga Pam. celem uczczenia 350-letniej rocznicy założenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Warszawa 1931; 35) Kara „cheźby“ w Sieradzkim w XV wieku, Kwartalnik Hist. rocznik XLV, T. I. Lwów 1931; 36) Więzienie marszałkowskie w latach 1767—1795, Studja nad historją prawa polskiego, T. XIII, zesz. 2. Lwów 1932; 37) Dawne polskie prawo karne. Część ogólna, Warszawa 1932; 38) Kradzież w prawie łęczyckiem XIV i XV wieku, Przegląd Historyczny, Warszawa 1932; 39) Dom pracy przymusowej u schyłku istnienia Rzeczypospolitej, Tamże; 40) Kradzież w statucie łęczyckim z r. 1502, Themis Polska, T. VII, Serja III; 41) Kara „sześć grzywien“ w Łęczyckim w późniejszym średniowieczu. Tamże.

Wacław Roszkowski urodził się dn. 1.X.1886 r. w Broszkowie, woj. Lubelskie. Gimnazjum ukończył w Warszawie w 1907 r., uniwersytet w Lozannie w roku 1913, poczem zajął stanowisko asystenta Doświadczalnej Stacji Rybackiej w Rudzie Malenieckiej. Po roku przeniósł się na stanowisko asystenta Pracowni Zoologicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W lecie 1915 roku wyjechał na Stację Biologiczną na Murmanie; odcięty od kraju z powodu zajęcia Warszawy przez Niemców, pozostał w Rosji przez trzy lata; przez pierwsze dwa lata przebywał w Piotrogradzie na stanowisku asystenta Psycho-neurologicznego Instytutu przy katedrach: Biologii Ogólnej, Zoologii dla medyków, Zoologii dla farmaceutów i Anatomji Porównawczej kręgowców. Pozatem pracował w Pracowni Zoologicznej Akademji Nauk. W lecie 1916 roku został wysłany przez Muzeum Zoologiczne Akademji Nauk na Krym w celach kolekcjonerskich, a w lecie 1917 r. do Japonji. W jesieni 1917 roku objął stanowisko kustosza w Muzeum Kaukaskim w Tyflisie. Z chwilą otwarcia możliwości powrotu do kraju w sierpniu 1918 roku powrócił do Warszawy na dawne stanowisko asystenta Pracowni Zoologicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. 1.X.1919 r. został mianowany starszym asystentem przy katedrze Anatomji Porównawczej Uniwersytetu Warszawskiego. W marcu 1922 r. objął kierownictwo Zakładu Anatomji Opisowej zwierząt domowych na Wydziale Weterynaryjnym Uniwersytetu Warszawskiego, z początku w charakterze zastępcy profesora, a po habilitowaniu się na Wydziale Filozoficznym Uniw. Warsz. od października 1925 r. w charakterze profesora nadzwyczajnego. W maju 1929 roku opuścił katedrę, obejmując sta-

nowisko dyrektora Państwowego Muzeum Zoologicznego. Przez zimę 1930—31 zbierał materiały zoologiczne w Egipcie, w następnym zaś roku odbył podróż na statku szkolnym „Dar Pomorza” do Brazylii i na Wyspy Antylskie.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Notes sur les Limnées de la faune profonde du lac Léman. Zool. Anzeig. XL, 1912; 2) Traszka góraska w gub. radomskiej. Wszechświat, XXXII, 1913; 3) A propos des Limnées de la faune profonde du lac Léman. Zool. Anzeig. XLIII, 1913; 4) Contribution à l'étude des Limnées du lac Léman. Revue suisse de zool. XXII, 1914; 5) Note sur l'appareil génital de *Limnaea auricularia* L. et *Limnaea ovata* Drap. Zool. Anzeig. XLIV, 1914; 6) Przyczynek do znajomości anatomji narządów płciowych u błotniarek podrodzaju *Gulnaria* Leach. Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1914, z. 1; 7) Muszle błotniarki pospolitej (*Limnaea ovata* Drap.). Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1915, z. 6; 8) O pewnej anomalji w budowie woreczka nasiennego u *Limnaea palustris* Müll. Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1913, z. 3—4; 9) Zniekształcenia czułków u *Limnaea palustris* Müll. Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1914, z. 3; 10) O budowie pochewek prącia u błotniarek (*Limnaea* Lam.). Prace T. N. W., Wydz. III, 1915, Nr. 9 (wspólnie z A. Żebrowską); 11) Wypławki: *Planaria alpina* Dana i *Planaria gonocephala* Dugès w Ojcowie. Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1914, z. 8; 12) Przyczynki do poznania fauny herpetologicznej Polski. Sprawozd. T. N. W., Wydz. III, 1915, z. 3; 13) *Hyla arborea* L. w Kawkazskom kraje. Izwiestja Kawk. Muz., XI, 1918; 14) Contribution à l'étude de la famille des Lymnaeidae. V. Sur l'origine des Limnées du Léman. Archiwum Nauk Biolog. T. N. W., t. I z. 4, 1922; 15) Kilka nowych stanowisk wypławków krynicznych. Kosmos, XLVI, 1921; 16) Przyczynki do poznania rodziny Lymnaeidae. VI. Aparat płciowy *Galba truncatula* (Müll.). Archiwum Nauk Biol. T. N. W., t. I, z. 5, 1923; 17) Z badań nad otułką (*Amphipeplea* Nilss.). Rozprawy Uniw. Warsz. Nr. 1, 1925; 18) *Chionea lutescens* Lundstr. w Tatrach polskich. Polsk. Pismo Entomol., IV, 1925; 19) Contribution to the Study of the Family Lymnaeidae. II. Some new data to the knowledge of the Altai Lymnaeae. III. *Limnaea stagnalis* and *Radix auricularia* from the Province of the Don Cossacks. Prace Zool. Państw. Muz. Przyr., IV, 1925; 20) Contribution to the study of the Family Lymnaeidae. VII. The Structure of the Prostate of the Lymnaeidae. Prace Państw. Muz. Przyrodn., V, 1926; 21) Contribution to the Study of the Family Lymnaeidae. VIII. The Genus *Pseudosuccinea* from the South Brazil. Prace Państw. Muz. Przyrodn., VI, 1927; 22) *Tachea argonautarum* nomen novum (= *atrolabiata* auctorum — non Krynicki). Bull. du Musée du Caucase, XII, 1919; 23) The distribution of Lymnaeids in Europe and in North America, with relation to Wegener's theory. Prace Państw. Muz. Zool., VII, 1928; 24) Contribution to the Study of the Family Lymnaeidae. I. On the Systematic Position and the Geographical Distribution of the Genus *Myxas* J. Sowerby. Annal. Musei Zool. Polon., VIII, 1929; 25) Third note on Pla-

naria alpina and Planaria gonocephala in the vicinity of Ojców. *Fragm. Faunist. Musei Zool. Polon.*, I, 1930; 26) Note sur l'Helix pomatia L. dans les Tatry et l'Helicella obvia Hartm. dans la vallée d'Orawa. *Fragm. Faunist. Musei Zool. Polon.*, I, 1930; 27) O proischożdenii Molge vulgaris lantzi Wolt. *Bull. du Musée de Géorgie*, VI, 1930; 28) Nowe stanowisko Polycelis cornuta (Johnst). *Fragm. Faunist. Musei Zoolog. Polon.*, I, 1932.

Niektóre artykuły: 1) Nowa teoria torsji i asymetrii mięczaków brzuchonogich. *Wszechświat*, 1912; 2) Kilka uwag z powodu doświadczeń pp. Wrzoska i Macieszy nad dziedzicznością epilepsji u świnek morskich. *Wszechświat*, 1911; 3) Badania doświadczalne nad umiejscowieniem substancji warunkujących dziedziczność. *Wszechświat*, 1911; 4) Fauna głębinowa Lemanu. *Wszechświat*, 1911; 5) Zmysł wzroku u mięczaków płucodysznych. *Wszechświat*, 1912; 6) Nowe przyczynki do kwestji dziedziczenia cech nabytych. *Wszechświat*, 1912; 7) Hypoteza czynników genetycznych. *Wszechświat*, 1912; 8) O pochodzeniu błotniarek głębinowych Lemanu. *Wszechświat*, 1913; 9) Wpływ epoki lodowej na faunę środkowo-europejską. *Wszechświat*, 1913; 10) W jaki sposób u mięczaków została zniesiona chiastoneurja? *Wszechświat*, 1913; 11) Amphibia — Płazy. *Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt...* Zeszyt VII. Warszawa, 1924; 12) Reptilia — Gady. *Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt...* Zeszyt VII. Warszawa, 1924; 13) Myriopoda — Wije. *Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt...* Zeszyt VI. Warszawa, 1926; 14) Jan Tur (w 30-lecie pracy naukowej). *Kosmos*, serja B, LIII, 1928; 16) O potrzebach polskiej zoologii. *Nauka polska*, X, 1928; 17) Źródła synonimów w nomenklaturze zoologicznej. *Wiadom. Weterynar.*, 1929; 18) Benedykt Nałęcz-Dybowskij (wspomnienie pośmiertne). *Wszechświat*, 1930; 19) Władysław Poliński. *Archiv f. Molluskenk.*, LXIII, 1931; 20) Instrukcja do spostrzeżeń fenologicznych sieci polskiej. Część zoologiczna. Warszawa, 1932; 21) Wstęp do III stopnia. *Zoologja. Poradnik dla samouków*. Warszawa, 1931; 22) Ochrona Płazów i Gadów. W książce: *Skarby przyrody*. Warszawa, 1932. Ponadto szereg artykułów i recenzji w pismach: „Wszechświat”, „Wiadomości Rybackie”, „Kosmos”, „Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa”, „Wiadomości Weterynaryjne”.

Piotr Sergescu urodził się w r. 1893 w Turnu-Severin (Rumunja). W r. 1912 ukończył szkołę średnią z odznaczeniem magna cum laude. Podczas studjów uniwersyteckich otrzymał kilka nagród za prace z dziedziny matematyki, między innymi w r. 1915 „Prix Halfon”, nagrodę przeznaczoną za najlepszy licencjat na Wydziale nauk matematyczno-przyrodniczych Uniwersytetu w Bukareszcie. W latach 1916—19 wykładał matematykę w liceach „Trajan” i „Haret”, od r. 1919 do 1924 — w liceum „Trajan” w Severin. W r. 1921 otrzymał licencjat

nauk matematycznych Uniwersytetu w Paryżu, w r. 1922 — licencjat filozofji (magna cum laude) Uniwersytetu w Bukareszcie, w r. 1923 w tymże Uniwersytecie — doktorat nauk matematycznych. W ciągu 1924 r. prowadził zleczone wykłady w Uniwersytecie i Politechnice w Bukareszcie. Od r. 1925 do 1930 wykładał w Uniwersytecie w Cluj (jako „Maître de Conférences“ i Prof. agrégé“), w r. 1931 został mianowany profesorem zwyczajnym geometrii analitycznej w Uniwersytecie w Cluj. W r. 1929 był prezesem Rumuńskiego T-wa Matematycznego. W tymże roku został laureatem Akademii Rumuńskiej. Był organizatorem i sekretarzem generalnym I-go Kongresu Matematyków Rumuńskich w Cluj. W r. 1931 był honorowym prezesem II-go Kongresu Matematyków Polskich w Wilnie, w r. 1932 — organizatorem i sekretarzem generalnym II-go Kongresu Matematyków Rumuńskich w Turnu-Severin. W r. 1931 został deputowanym do Izby Rumuńskiej. W ciągu swej pracy parlamentarnej był referentem ustawy o organizacji uniwersytetów rumuńskich. W r. 1932 zaproszony został na wykłady przez Wydział matematyczno-przyrodniczy Uniwersytetu w Clermont-Ferrand oraz przez Institut des Hautes Etudes de Belgique w Brukseli. W r. 1933 wykładał w tymże Instytucie a także w Uniwersytecie w Poitiers. Wygłosił również wykład w Sorbonie (w Institut pour l'histoire des Sciences). Od r. 1928 jest wydawcą i sekretarzem redakcji czasopisma „Matematica“. W r. 1933 brał udział w uroczystościach 500-lecia Uniwersytetu w Poitiers w charakterze delegata uniwersytetu w Cluj. — Jest członkiem Association française pour l'avancement des Sciences, Société mathématique de Belgique, Société mathématique de France, Société astronomique de France, Circolo matematico di Palermo, Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Akademii Masaryka w Pradze, oraz szeregu Towarzystw rumuńskich: T-wa politechnicznego, T-wa filozoficznego, Association des historiens roumains, Société des Sciences de Roumanie (b. wiceprezes), Société mathématique de Roumanie (b. prezes), Société des Sciences de Cluj, Soc. des Sciences de Timisoara, Les Amis de la pensée française, Les Amis de la Pologne (Bucarest); członkiem korespondentem Sekcji naukowej T-wa „Astra“ oraz członkiem wolnych wszechnic (Bukareszt, Campina, Craiova,

Ploesti i Turnu-Severin). Posiada krzyż komandorski orderu „Polonia Restituta“, krzyż kawalerski Legji Honorowej i krzyż kawalerski orderu „Steana Romaniei“ oraz medal „Barbatie si Credinta“.

Ogłosił drukiem następujące prace:

A) *Prace Matematyczne*: 1) Contribution à l'étude de la division des polynomes. W jęz. rumuńskim, Gazeta Matematica, Bucarest, 1914; 2) Sur la résolution des équations du second degré. W jęz. rum. Buletinul seminarului pedagogic universitar, Bucarest, 1916; 3) Sur la décomposition de l'idéal 2 en facteurs primaires. Bulletin mathématique de la Soc. Roumaine des Sciences, 1916; 4) Quelques applications géométriques de l'analyse. W jęz. rum. Gazeta Matematica, XXIV, 1919; 5) Sur les sections circulaires de l'ellipsoïde. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXVI, 1920; 6) Les cours de mathématiques à Paris en 1919—20. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXVI, 1921; 7) Quelques problèmes de maximum et minimum. Rivista di matematicas y físicas elementales, III, Buenos Aires, 1921; 8) Une classe d'équations algébriques. W jęz. rum. Revista matematica din Timisoara, II, 1921; 9) La méthode des approximations successives en géométrie. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXVIII, 1921; 10) Sur les points centraux. Bulletin de la Soc. des Sciences de Cluj, II, 1922; 11) Exposé élémentaire des principes de la théorie ed la relativité. Rivista di matematicas y físicas elementales, Buenos Aires, 1922; 12) Sur un théorème d'Hermite. Mathesis, 1922; 13) Notes sur les fonctions algébriques et les fonctions entières. W jęz. rum. Buletinul Asociatiei de Matematici pure si aplicative, II, 1922; 14) Sur les équations algébriques ayant toutes les racines réelles. W jęz. rum. Foaia Matematica, III, Chisineu, 1922 (wyd. w 1925 r.); 15) Sur les noyaux symétrisables. Comptes Rendus de l'Académie des Sciences de Paris, 1923; 16) Cours de mathématiques à Paris en 1921—22. W jęz. rum. Buletinul Asociatiei de Matematici pure si aplicative, II, 1923; 17) Cours de mathématiques à Paris en 1922—23. W jęz. rum. Gaz. Matematica XXIX, 1923; 18) Extension des théorèmes de M. Weyl aux noyaux de Marty. C. R. de l'Acad. des Sciences, Paris, 1923; 19) Sur la distribution des valeurs caractéristiques des noyaux de Marty. C. R. de l'Acad. des Sciences, Paris, 1923; 19) Sur la distribution des valeurs caractéristiques des noyaux symétrisables. C. R. de l'Acad. des Sciences, Paris, 1924; 20) Sur quelques inégalités de M.M. Lindeloff et Landau relatives aux fonctions monogènes. C. R. de l'Acad. des Sciences, Paris, 1924; 21) Sur les noyaux symétriques. Bull. Soc. Sc. Cluj, III, 1924; 22) Les noyaux symétriques gauches. Bull. Soc. Sc. Cluj, III, 1924; 23) Cours de mathématiques à Paris en 1923—24. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXX, 1924; 24) Sur les noyaux symétrisables. Bulletin de la Société Mathématique de Roumanie, 1924; 25) Un problème sur la composition des noyaux. Bulletin de la Soc. des Sciences de Cluj, III, 1925; 26) Sur le module maximum des racines de l'équation trinome C. R. de l'Acad. des Sc. Paris, 23.XI.1925; 27) Sur un théorème de Laguerre. W jęz. rum. Bull. de la Soc. Mathémat. de

Roumanie, 1925; 28) Quelques remarques sur les courbes unicursales. Congrès de Liège (1924) de l'Association française pour l'avancement des sciences, 1925; 29) Sur la résolution en entiers de l'équation $Ax^2 + B = y^2$. Annales scientifiques de l'Univ. de Jassy; 30) Sur l'équation $ax^2 + b = y^2$. Congrès des Sociétés savantes. Paris, 1925; 31) Sur le mouvement d'une particule électrisée. Bull. Soc. des Sciences de Cluj, III, 1926; 32) Sur les polygones d'aire maximum inscrits dans l'ellipse. Bull. Soc. des Sciences de Cluj, III, 1926; 33) Sur quelques sommations. W jęz. rum. Revista Matemat. din Timisoara, VII, 1926; 34) Une formule de récurrence pour le calcul de certaines intégrales. Mathesis, XLI, 1927; 35) Sur l'enseignement de la théorie des déterminants. Congrès de Lyon de l'Assoc. Franç. p. l'avanc. des sc. 1927; 36) Sur la signification du Laplacien. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXXIII, 1928; 37) Le premier congrès des mathématiciens roumains. Gaz. Matemat. XXXIV, 1928; 38) Une application d'un théorème élémentaire de géométrie. W jęz. rum. Rev. Matemat. din Timisoara, IX, 1929; 39) Sur les modules des zéros de l'équation du troisième degré. Annales de la Soc. polon. de Mathémat. Congrès de Lwów, 1929; 40) Remarques sur les zéros de l'équation cubique. Bull. scient. de l'Ecole Polytech. de Timisoara, II, 1929; 41) Sur l'équation du troisième degré. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXXIV, 1929; 42) Sur les modules des racines des éq. algébriques. Mathematica, II, 1929; 43) Remarques sur le théor. de Rouché. Bull. de math. et phys. de l'Ecole Polytechn. de Bucarest, I, 1929; 44) Sur les zéros des polynomes. C. R. I Congrès des Mathémat. Slaves, Warszawa (1929) 1930; 45) Sur le module des zéros des dérivées des fonctions bornées. Congrès d'Alger de l'Assoc. franç. p. l'av. d. sc. 1930; 46) Le premier Congrès des Mathématiciens roumains. Enseignement mathémat. XXIX, 1930; 47) Nécrologie de Tr. Lalescu; jubilé scientifique de M. D. Emmanuel; congrès des mathémat. roumains. Bull. Soc. Mathém. de Roumanie, XXXII, 1930; 48) Redagował t. I wydawnictwa Publications du Séminaire Mathémat. de l'Univ. de Cluj zawierający pracę P. Montel'a „Leçons sur les fonctions entières ou méromorphes“, Paris, Gauthier-Villars, 1931; 49) Equations aux racines de modules subunitaires. W jęz. rum. Gaz. Matem. XXXVII, 1931; 50) Quelques propriétés des polynomes. Sprawozd. z posiedz. T. N. W. Wydz. III, 1931; 51) Quelques points de la théorie des éq. algébriques. Congrès internat. des mathématiciens, Zürich, 1932; 52) Sur une classe particulière d'éq. algébriques. Congrès de Chambéry de l'Assoc. franç. p. l'avanc. des sc. 1932. B) *Książki*: 53) Les Sciences Mathématiques en France au XX-e siècle. Paris, Edit. Denoel et Stelle, 1933; 54) Gandirea matematica (La pensée mathématique). Praca nagrodzona przez Akademię Rumuńską. Cluj, 1928; 55) Curs de Algebra Superioara. Bucarest 1925; 56) Curs de Geometria analitica. Bucarest 1925; 57) Monografie asupra ecuatilor algebrice en trate radoncinile reale. (Sur les équations algébriques ayant toutes les racines réelles). Praca nagrodzona przez Univ. w Bukareszcie (Grand prix Hillel). Bucarest 1925; 58) Curs de mecanica elementara. Cluj, 1926; 59) Curs de geometrie diferentiale. Cluj, 1929; 60) Clujul cultural. Cluj,

1929; 61) Scrisori din Varsovia (z przedmową M. Jorgi). Craiova, 1924; 62) Organizarea vietei universitare. Severin, 1916. C) *Prace z dziedziny historji i filozofji nauk matematycznych (w języku rumuńskim z wyjątkiem zaznaczonych)*: 63) Les principes de l'analyse mathém. d'après P. Boutroux. Renasterea Romana III, 1921; 64) La vie et l'oeuvre de P. Boutroux. Romania viitoare II. 1922; 65) Lest machines à calculer. Revista stiintifica Adamache, Jassy, 1922; 66) Les derniers livres d'histoire des sciences de P. Duhem. Ramuri, 1923; 67) Le retour au moyen âge dans la philosophie scientifique contemporaine, P. Duhem. Ramuri, Craiova, 1926; 68) Leonard de Vinci comme homme de sciences. Roma, Bucarest; 69) L'enseignement en Russie communiste. Revista generala a Tuvatamântului, Bucarest; 70) Sur l'infini mathématique. Revista stiintifica Adamache, 1926; 71) Une systématisation de l'enseignement des mathématiques dans les lycées. Revista generala a Tuvatamântului, XV, 1927; 72) De Newton à Laplace. Natura XVI, 1927; 73) Dix ans de travail math. à l'Université de Cluj. Societatea de mâne, 1927; 74) L'oeuvre scientifique d'E. Picard. Revista stiintifica V, Adamache, Jassy, 1928; 75) L'évolution des principes de la mécanique de Newton à Laplace. Annales de la Soc. Pol. de Mathém. Congrès de Lwów. W jęz. franc. 1929; 76) L'évolution de la conception sur l'univers. Propilee Literare, V, 1930; 77) Une histoire de la Chimie. Revista istorica XVI, Bucarest, 1931; 78) Lettres inédites d'Alexandri et Obedenaru. Mélanges Torga, 1931; 79) Le christianisme et la Science. Cultul patriei, I—II, Bucarest, 1932; 80) L'esprit nouveau dans la loi des Universités en Roumanie, 1932; 81) V. Conta, Gazeta matematica, XXVIII, 1932; 82) Histoire du calcul. Cuget clar, Valenii de munte, 1932; 83) Esquisse d'une histoire des sciences mathématiques. Valenii de munte, 1932; 84) Histoire des Sciences mathématiques et physiques en Roumanie. Bull. du Comité Intern. des Sciences Historiques, 1933; 85) „Petite histoire“ du Calcul arithmétique. Sphinx, III, Bruxelles, 1933; 86) Sur le développement des mathématiques en antiquité et au moyen âge. Sphinx, III, 1933; 87) A propos de la quadrature du cercle. Sphinx, III, 1933; 88) Sur les relations mathématiques franco-roumaines. La Gran Goule, juin 1933, Poitiers; 89) Les traits essentiels des mathématiques françaises aux XIX-e et XX-e siècle (w druku); (prace Nr. 84—89 wyd. w jęz. franc.); 90) L'histoire des mathématiques en Roumanie, Valenii de Munte (w druku). Oprócz wymienionych dzieł napisał szereg kronik naukowych (w Ramuri, Propilee literare, Societatea de mâne i t. d.) na temat nauki i religji, stanu obecnego nauk matematycznych w Rumunji, etc. Umieszczał również w „Neamul Româneșe“ listy z Paryża, traktujące o życiu naukowym, muzyce, teatrze, wystawach i książkach. W wydawnictwach: Natura, Soc. d. mâne, Sa-tul si Scoala drukował sprawozdania z podróży — wreszcie umieścił w „Neamul Româneșe“ około 30-tu artykułów z dziedziny aktualnej polityki rumuńskiej. Nadto wygłosił w różnych miejscowościach Rumunji i zagranicą około 200-tu odczytów na tematy naukowe.

W i n c e n t y S i e m a s z k o urodził się w Wilnie w roku 1887. Ośmioklasowe gimnazjum humanistyczne (z językami greckim i łacińskim) ukończył w mieście rodzinnem. Studjował na wydziale fizyko-matematycznym uniwersytetu petersburskiego, uzyskując dyplom z ukończenia sekcji biologicznej. Specjalne studja z zakresu mikologii i fitopatologii rozpoczął jeszcze jako student uniwersytetu, pod kierunkiem prof. Józefa Trzebińskiego, ówczesnego kierownika działu mikologii i botaniki stosowanej na Stacji doświadczalnej wszechrosyjskiego związku cukrowników w Śmiele, ziemi kijowskiej. Dalsze studja w tym zakresie odbywał w Petersburgu pod kierunkiem prof. Artura Jaczewskiego, dyrektora Instytutu mikologiczno-fitopatologicznego przy ministerstwie rolnictwa. W r. 1913 obejmuje stanowisko kierownika pracowni mikologiczno-fitopatologicznej w Ogrodzie botanicznym oraz Stacji doświadczalnej rolniczo-sadowniczej w Suchumie na Kaukazie, organizując pierwszą w tej dziedzinie placówkę naukową na kaukaskim wybrzeżu morza Czarnego. Przeprowadza tutaj szereg studjów mikologicznych w terenach jeszcze zupełnie nie badanych. W r. 1921 opuścił Suchum i po przeszło dwumiesięcznej podróży przez Rosję sowiecką wrócił do kraju, przywożąc swe kaukaskie zbiory mikologiczne. W końcu 1921 r. zostaje zastępcą profesora fitopatologii w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i przystępuje do organizowania Zakładu Fitopatologii w tejże uczelni. W r. 1924 promuje się na doktora filozofji na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Wkrótce potem habilituje się z dziedziny fitopatologii ze szczególnem uwzględnieniem mikologii na wydziale rolniczym tegoż uniwersytetu. W listopadzie 1924 r. zostaje mianowany profesorem nadzwyczajnym fitopatologii na wydziale ogrodniczym S. G. G. W. Od r. 1925 jest współpracownikiem Komisji fizjograficznej Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Matierjały k mikołogiczeskoj florie Rossii. Spisok gribow, sobranych Ł. Garbowskiem w okrestnostiach Smiely Kijewskoj gub., lietom i osienju 1912 g. Liste des champignons trouvés par Mr. Garbowski à Smiela dans le gouvernement de Kieff. Trudy Biuro po prikladnoj botanikie, tom 6. Petersburg, 1913; 2) Zapiski grzyboznawcze z gubernji wileńskiej — Sprawo-

zdania z posiedzeń Tow. Nauk. Warsz. Wydz. Nauk mat.-przyr., rok 7, zesz. 3. Warszawa, 1914; 3) Materjały k mikologiczeskoj florie Suchumskago okruga. Materjały po mikologii i fitopatologii Rossii, tom I. Petersburg, 1915; 4) O bakterjalnych bolieznjach rastienij, w czastnosti, o zobowatosti korniej piersikow, wyzywajemoj *Bacterium tumefaciens* Smith et Townsend (O bakterjach roślin i w szczególności o guzowatości korzeni brzoskwiń, powodowanej przez *Bacterium tumefaciens*. Czernomorskoje sielskoje choziajstwo, rocznik 1916, Suchum, 1916; 5) Otczet mikologiczeskago kabinieta Suchumskoj Sadowoj i Sielskochoziajstwiennoj Opytnoj Stancii za 1916 g. Swiedienja o bolieznjach kulturnych rastienij w 1916 g. (Wiadomości o chorobach roślin uprawnych w Suchumie w r. 1916). Wydawnictwo Stacji Doświadczalnej w Suchumie. Suchum, 1917; 6) Boliezni inżyra, *Ficus carica* Linn. (Choroby fig, *Ficus carica* L.). Russkije Subtropiki, rocznik 1917. Batum, 1917; 7) *Botrytis cinerea* Pers. w Suchumie, *Monilia foliicola* Woron, na listjach *Corylus avellana* (*Botrytis cinerea* w Suchumie, *Monilia foliicola* na liściach *Corylus avellana*). Materjały po mikologii i fitopatologii Rossii, rocznik 3. Petersburg, 1917; 8) *Fungi caucasici novi vel minus cogniti* II, *Diagnoses specierum novarum ex Abchazia Adzaziaque provenientium*. Bulletin du Musée du Caucase, tom 12. Tyflis, 1918; 9) Boliezni citrusow w Abchazii i Batumskoj obłasti. (Choroby drzewek pomarańczowych w Abchazji i w obwodzie Batumskim). Wydawnictwo Stacji Doświadczalnej w Suchumie. Suchum, 1920; 10) Oczerk boliezniej rastienij w Abchazii. (Przegląd chorób roślin w Abchazji). Trudy tretjiego wsierossijskogo entomo-fitopatologiczeskogo sjezda w Pietrogradie, 18—25 diekabria 1921 goda. Pietrograd, 1922; 11) O nowym śluzowcu z Kaukazu *Lycogala Rostafinskii nov. sp.* Kosmos, rocznik 47. Lwów, 1922; 12) *Fungi caucasici novi vel minus cogniti* II, *Diagnoses specierum novarum ex Abchazia Adzaziaque provenientium*. Acta Societatis Botanicorum Poloniae, tom 1. Warszawa, 1923; 13) Spis śluzowców z okolic Suchumu na Kaukazie. Ibidem, tom 1, Nr. 2. Warszawa, 1923; 14) Badania mykologiczne w górach Kaukazu. Archiwum Nauk Biologicznych Tow. Nauk. Warsz., tom 1, zeszyt 14. Lwów-Warszawa, 1923; 15) *Fungi bialowiezenses exsiccati*. Centuria prima. (Grzyby Puszczy Białowieskiej). W załączeniu artykuł: Szkic historyczny badań mykologicznych na terenie Puszczy Białowieskiej. Wydawnictwo Muzeum Przyrodniczego w Białowieży, 1923; 16) Otocznie rosy mącznej na liściach dębu w Polsce. Odbitka z „Lasu Polskiego“, rocznik 1923. Warszawa, 1924; 17) Notatki grzyboznawczo-geograficzne. Acta Soc. Botanicorum Poloniae, tom 2. Warszawa, 1924; 18) Pleśń liściowa *Monilia foliicola* Woronichin, w świetle spostrzeżeń i badań biologicznych. Ibidem, tom 2, zeszyt 2. Warszawa, 1924; 19) Grzyby polskie nowe oraz rzadziej spotykane (*Fungi polonici novi et rariores*). Ibidem, tom 2, zesz. 4. Warszawa, 1925; 20) Notatki fitopatologiczne I. Choroby i szkodniki roślin, tom 1, zesz. 1. Warszawa, 1925. — Notatki fitopatologiczne II. Ibidem, tom 1, zesz. 2. Warszawa, 1925. — Notatki fitopatologiczne III. Ibidem, tom 1, zesz. 4. Warszawa, 1926; 21) *Fungi bialowiezenses exsiccati*. Centuria secunda. (Grzyby Puszczy Białowieskiej. II)

Wydawnictwo Muzeum Przyrodniczego w Białowieży, 1925; 22) Mączniak rzekomy chmielu (*Pseudoperonospora humuli* Wilson) w Polsce. Gazeta Rolnicza, Warszawa, 1927; 23) (wspólnie z dr. L. Kaznowskim). Choroby roślin uprawnych. I. Choroby roślin rolniczych. Biblioteka Puławska, Nr. 7. Puławy, 1927. II. Choroby drzew i krzewów owocowych. Biblioteka Puławska, Nr. 7. Puławy, 1929; 24) (wspólnie z Janiną Siemaszkową). Owadorosty polskie i palearktyczne. (Laboulbeniales polonici et palearactici). Polskie Pismo Entomologiczne, tom 6. Lwów, 1927; 25) Phytopathologische Beobachtungen in Polen. Zentralblatt für Bakteriologie. II Abt. tom 78. Jena, 1929; 26) Szara pleśń cebuli. *Botrytis allii* Munn. Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych, tom 21. Poznań, 1929; 27) Guzowatość korzeni drzew owocowych. *Bacterium tumefaciens* Sm. et Towns. Choroby roślin, tom 1. Warszawa, 1929; 28) Phytopathologische Beobachtungen in Polen. II. Zentralblatt f. Bakteriologie, Abt. II, tom 84. Jena, 1931; 29) (wspólnie z Janiną Siemaszkową). Owadorosty polskie i palearktyczne, II. (Laboulbeniales pol. et palaeract., II). Polskie Pismo Entomologiczne, tom 10. Lwów, 1931; 30) Uredineae novae. Annales Mycologici, tom 31. Berlin (w druku).

Witold Stefański urodził się dn. 25 lipca 1891 r. w Kielcach; początkowo uczęszczał do gimnazjum rządowego rosyjskiego w Pińczowie, po wybuchu zaś bojkotu szkół rosyjskich w r. 1905, przeniósł się do szkoły handlowej w Kielcach z językiem wykładowym polskim. Po ukończeniu szkoły w r. 1909 wyjechał do Genewy, gdzie wstąpił na wydział przyrodniczy. Wydział ten ukończył z tytułem „docteur ès Sciences naturelles“ w r. 1914. Od 15.X.1913 do 15.X.1917 r. zajmował stanowisko asystenta w Genewie przy katedrze zoologii. W r. 1916 otrzymał tytuł docenta i w tym charakterze prowadził na Uniwersytecie genewskim wykłady przez dwa semestry. W r. 1917 powrócił do Warszawy, gdzie został mianowany asystentem przy katedrze zoologii na Uniwersytecie Warszawskim. Na tem stanowisku pozostawał przez trzy lata. W r. 1920 habilitował się z zakresu zoologii. W r. 1918 otrzymał pierwsze wykłady zleczone na S. G. G. W., a poczynając od 1919 do 1925 r. włącznie prowadził szereg wykładów zleconych na wydziałach farmaceutycznym, weterynaryjnym i lekarskim. W r. 1925 został mianowany nadzw. profesorem Zoologii i Parazytologii na Wydziale Weterynaryjnym U. W.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Deux espèces nouvelles de *Bunonema*, Nématode à segment céphalique. Zool. Anz. Bd. XLIII, 1914; 2) Recherches sur la faune des Néma-

todes libres du bassin du Léman. Thèse. Genève, 1914; 3) Nouvelles espèces de Nématodes provenant de Pologne. Zool. Anz. Bd. XLV, 1915; 4) przyczynek do znajomości polskiej fauny Nicieni (Nematodes) w wolnym stanie żyjących. Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. Wydz. III. Rok VII, 1915; 5) Freilebende Nematoden aus Polen, II Teil. Bull. Acad. Sc. Cracovie, série B, 1916; 6) Die freilebenden Nematoden des Inn, ihre Verbreitung und Systematik. Zool. Anz. Bd. XLVI, 1916; 7) Die freilebenden Nematoden des Inn. S. A. a. d. Fenol. Zeitschr. Bd. 59, 1917; 8) Sur les races de *Trilobus gracilis* Bast. Revue suisse de Zoologie, vol. 25, 1917; 9) Contribution à l'étude de l'excrétion chez les Nématodes libres (Note prélim.). Biolog. Zentralbl. Bd. 37, 1917; 10) Excrétion chez les Nématodes libres. Arch. Nauk Biolog. T. N. W., vol. I, z. 6, 1922; 11) Przyczynek do fauny wolnożyjących Nicieni jezior Kujawskich. Kosmos. T. 48, 1923; 12) Nicienie żyjące w mchu okolic Zakopanego. Rozprawy Wydz. mat.-przyrodn. Polsk. Akad. Um. T. LXIII, 1923; 13) Etude sur les Nématodes muscicoles des environs de Zakopane. Bull. Acad. Polon. Série B, 1924; 14) Nouvelle contribution à la connaissance de la faune des Nématodes libres des environs de Zakopane. Bull. Acad. Polon., sér. B (1924), 1924; 15) Sur les Nématodes libres des eaux saumâtres de Ciechocinek. Sprawozdanie Stacji Hydrobiol. Wigry. T. I, 1925; 16) Robaki pasorzytnicze. Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt należących do fauny polskiej. Redagował doc. dr. W. Poliński, 1926; 17) Nematodes. Nicienie. Podręcznik do zbierania i konserwowania zwierząt, należących do fauny polskiej. Redagował doc. dr. W. Poliński, 1926; 18) Sur les Nématodes libres des torrents de Sinaïa. Note prélim. Intern. Rev. Hydrob. u. Hydrogr. Bd. XV, 1926; 19) Les Nématodes libres des torrents de Sinaïa avec les considérations sur les Nématodes des torrents en général. Publ. Soc. Natur. Romania, 1927; 20) Quelques précisions sur les caractères spécifiques du Strongle géant du chien. Ann. Parasit. T. VI, 1928; 21) Sur l'identité des espèces *Rhabditis longistoma* Stefanski 1922 et *Cylindrogaster coprophaga* Goodey, 1927. Journ. of Helminth. Vol. VI, 1928; 22) Synonimika robaków pasorzytnicznych. Wiad. Weter., 1929; 23) O kilku gatunkach Nicieni z podr. *Trichoneminae*. Wiad. Weter., 1930; 24) Kilka uwag o *Molineus torulosus* (Molin, 1861). Wiad. Weter., 1930.

K s. P a w e ł S t y g e r urodził się w Schwyz (Szwajcaria) dnia 27 września r. 1887 z ojca Marcina, Kanclerza Kantonu i matki Wereny Hoefliger. Nauki początkowe pobierał w Schwyz, uczęszczając do szkół elementarnych w ciągu siedmiu lat. W r. 1901 wstąpił tamże do gimnazjum humanistycznego, które ukończył w r. 1908. Niezwłocznie potem udał się do Rzymu na wyższe studia filozofji i teologji w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, gdzie przebył do r. 1914. Po ukończeniu Uniwersytetu pozostał w Rzymie, poświęcając się studjom Archeologji chrze-

ścijańskiej, a w szczególności badaniom Katakumb. W r. 1921 powołano go na profesora Archeologii chrześcijańskiej i Sztuki kościelnej do Warszawy, gdzie wykłada powyższe przedmioty.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Die Malereien in der Basilika des hl. Sabas auf dem kl. Aventin in Rom. Röm. Quart. Schrift. 1912, 50 str.;
- 2) Neue Untersuchungen über altchristliche Petrusdarstellungen. Tamże, 1913, 60 str.;
- 3) La decorazione a fresco del XII secolo della chiesa di S. Giovanni „ante portam latinam“. Studi Romani, 1914, 70 str.;
- 4) Scavi a San Sebastiano. Scoperta di una memoria degli Apostoli Pietro e Paolo e del Corpo di San Fabiano Papa e Martire. Röm. Quart. Schrift, 1915, 40 str.;
- 5) Gli Apostoli Pietro e Paolo ad Catacumbas sulla Via Appia. Tamże, 1915, 60 str.;
- 6) Die neuere Erforschung der altchristlichen Basiliken Roms und deren Wiederherstellung. Tamże, 1915, 28 str.;
- 7) Il Monumento Apostolico della Via Appia secondo gli ultimi Scavi della Basilica di San Sebastiano. Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia, 1917, 112 str.;
- 8) Die erste Ruhestätte der Apostelfürsten Petrus und Paulus an der Via Appia in Rom. Zeitschrift für kathol. Theol., Innsbruck, 1921, 24 str.;
- 9) Das Apostelmonument in Sankt Sebastian an der Via Appia. Rom, 1924, 20 str.;
- 10) Stan obecny i przyszłe zadania archeologii chrześcijańskiej. Kwartalnik Teologiczny Wileński, 1924, 20 str.;
- 11) L'origine delle Cripte di Lucina sull' Appia. Rendiconti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia, 1925, 18 str.;
- 12) L'origine del cimitero di San Callisto sull' Appia. Rendiconti della Pont. Accadem. Romana di Archeologia, 1926, 60 str.;
- 13) L'origine del Cimitero di Domitilla. Rendiconti della Pont. Accademia Romana di Archeologia, 1927, 55 str.;
- 14) Die altchristliche Grabeskunst. Ein Versuch der einheitlichen Auslegung. Monachjum, 1927, 123 str.;
- 15) Rotunda Świętych Feliksa i Adaukta na Wawelu. Mauzoleum z pierwszych czasów chrześcijaństwa w Polsce. Warszawa, 1929;
- 16) Die altchristliche Kunst. Grundlegende Erörterungen über die Methode der Datierung und Auslegung. Zeitschrift für kathol. Theologie, Innsbruck, 1929, 10 str.;
- 17) Die byzantinische Frage. Forschungen über den Ursprung der monumentalen Kirchenkunst. Monatshefte des Schweizerischen Studentenvereins, 7, 1929, 11 str.;
- 18) Die Kremation im Altertum. „Ripa“, Berlin, 1930, 12 str.;
- 19) Die Methode der Katakombenforschung. Monatshefte des Schweizerischen Studentenvereins, 1/2, 1930, 14 str.;
- 20) L'origine del Cimitero di Priscilla sulla Via Salaria. Collectanea Theologica, Lwów, 1931, 74 str.;
- 21) Wizerunki św. Augustyna na podstawie najstarszych portretów i dokumentów. Warszawskie studia teologiczne, 1931, 7 str.;
- 22) Św. Augustyn jako patrijota. Warszawskie studia teol., 1931, 7 str.;
- 23) Papstkrypta und Caeciliagrufte in der Kallistkatakombe an der Via Appia. Neuarchäologische Lösungsversuche hagiographischer Probleme. Zeitschrift für kathol. Theologie, Innsbruck, 1932, 14 str.;
- 24) Die römischen Katakomben. Archäologische Forschungen über den Ursprung und die Bedeutung der altchristlichen Grabstätten. Berlin 1932, 400 str.

Biskup Antoni Szlągowski urodził się w 1864 r. w Gulczewie ziemi płockiej, ukończył akademię duchowną w Petersburgu w 1891 r. ze stopniem magistra teologii. W roku 1909 Kongregacja studjów w Rzymie przyznała mu stopień doktora teologii, nostryfikowany przez petersburską akademię r. 1910. Od r. 1895 do r. 1918 wykładał w warszawskim seminarjum duchownem św. Jana nauki biblijne i homiletykę. Gdy w r. 1918 powstał wydział teologii katolickiej na uniwersytecie warszawskim był pierwszym dziekanem tego wydziału w ciągu lat dwu i wykładał homiletykę i wymowę. W 1919 r. mianowany został profesorem zwyczajnym tego przedmiotu i zajmował to stanowisko do 1 listopada 1932 r. W tym roku wydział wybrał go na swego profesora honorowego. Od 1927 r. do 1928 r. pełnił obowiązki rektora uniwersytetu warszawskiego. Od roku 1925 jest prezesem Towarzystwa Teologicznego naukowego warszawskiego. Jest członkiem Kasy im. Mianowskiego oraz Ossolineum, opiekunem i członkiem honorowym Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Uniwersytetu Warszawskiego, oraz członkiem Koła przyjaciół akademika ze złotą odznaką honorową.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Mowy pogrzebowe i przygodne Fabjana Birkowskiego, żywot i krytyczna ocena mówcy. Warszawa, 1901, tomów 2;
- 2) Leon XIII, żywot i działalność. Warszawa, 1902;
- 3) Wstęp ogólny historyczno-krytyczny do Pisma Św.: Natchnienie, Przekłady, Hermeneutyka, Warszawa 1907, 1908, tomów 4;
- 4) Nowy Testament ze wstępami, komentarzami i mapami. Warszawa, 1900 r. Wydanie II przerobione i pomnożone, Warszawa r. 1913. Wydanie III, Kraków r. 1923. Wydanie IV, Kraków r. 1928;
- 5) Mowy żałobne (17) z przedmową ks. dr. Zygmunta Chełmickiego, Warszawa, 1909;
- 6) O rzekomej niezgodzie między nauką i wiarą, konferencje apologetyczne, (7). Warszawa, 1900 r.;
- 7) Konferencje apologetyczne, mówione na rekolekcjach dla mężczyzn z inteligencji. Roczniki. Warszawa 1900, 1902, 1903, 1905, 1909, 1911, 1915, razem konferencyj 32;
- 8) Konferencje pasyjne: Wady i przymioty woli ludzkiej (Konf. 6). Warszawa r. 1900. Ojciec nasz, siedem przykazań Nowego Zakonu (Konf. 7), Warszawa, 1905. Odrodzenie duchowe (Konf. 6). Warszawa r. 1907;
- 9) Ciało Pańskie, a ciała zmartwychwstanie, referat teologiczny, wygłoszony na międzynarodowym Kongresie Eucharystycznym w Wiedniu. Warszawa, r. 1912;
- 10) Kongres Eucharystyczny. Mowa na uroczystym otwarciu roku w Seminarjum Metropolitalnym Warszawskim. Warszawa, r. 1912;
- 11) Mowy akademickie (40). Poznań, r. 1921;
- 12) Mowy synodalne (3). Warszawa, r. 1923;
- 13) Mowy

narodowe (60). Warszawa, r. 1927; 14) Koniec świata. Przepowiednia Malachjasza, studjum krytyczne. Warszawa, 1927; 15) Lilla Weneda w świetle Biblii, referat wygłoszony na inauguracji roku akademickiego w Uniwersytecie Warszawskim. Warszawa, 1928 r.; 16) Etyka w wychowaniu w świetle poglądów Stanisława Konarskiego, referat wygłoszony na walnym zjeździe T. N. S. W. w Katowicach, Warszawa, 1931; 17) Ojciec zadżumionych w świetle Biblii, odbitka z Księgi pamiątkowej celem uczczenia 350-cioletniej rocznicy założenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Warszawa 1931; 18) Anelli w świetle Biblii. Sprawozdania z posiedzeń T. N. W. 1931. Wydział I. Nadto kilkadziesiąt artykułów z dziedziny Biblijnej i homiletycznej, drukowanych w Encyklopedji Kościelnej ks. Chełmickiego, oraz w innych wydawnictwach.

Wacław Tokarz urodził się dnia 7 czerwca 1873 r. w Częstochowie; tamże ukończył gimnazjum. Doktoryzował się w Krakowie w r. 1902. Był asystentem, następnie docentem, wreszcie profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego do 1920 r. Lata 1920—1927 poświęcił służbie wojskowej; był szefem Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego. Od r. 1928 jest profesorem historii Polski nowożytnej w Uniwersytecie Warszawskim. Jest członkiem czynnym Polskiej Akademji Umiejętności.

Ogłosił drukiem następujące ważniejsze prace:

1) Ostatnie lata Hugona Kołłątaja, I—II; 2) Galicja w początkach ery Józefińskiej; 3) Warszawa przed wybuchem kwietniowym w r. 1794; 4) Kraków w początkach powstania styczniowego, I—II; 5) Sprzysiężenie Wysokiego i noc listopadowa; 6) Wojna polsko-rosyjska r. 1830 i 1831; 7) Marsz Madalińskiego.

Stanisław Tomkowicz urodził się w r. 1850 w Krakowie. Kształcił się na uniwersytetach w Krakowie, Berlinie i Lipsku. W r. 1873 został doktorem filozofji. Po kilku latach gospodarowania na wsi w majątku rodzinnym, oddał się pracy literackiej i naukowej w kierunku badań nad historją sztuki w Polsce. W r. 1892 objął urząd konserwatora zabytków sztuki, najprzód w okręgu, obejmującym 7 powiatów ówczesnej Galicji, w części jej południowo-zachodn., a od r. 1895 do 1912 piastował urząd konserwatora w mieście Krakowie i powiecie krakowskim. W latach 1893—1912 był kuratorem fundacji Helc-

łów w Krakowie dla zubożałych i niedołączonych starców. W roku 1894 został członkiem korespondentem Polsk. Akademji Umiej., a w r. 1908 został wybrany członkiem czynnym tejże Akademji.

Ogłosił drukiem następujące prace:

Książki w tomach. 1) Szpital św. Ducha w Krakowie. Str. 79, 14 tablic rys., 9 rycin, 1892; 2) Inwentaryzacja zabytków sztuki. Powiaty Gorlicki i Grybowski. Str. 219, ilustr. 106, 1900 (jako Teka Konserwatorów Galicji Zachodn., tom I); 3) Inwentaryzacja zabytków sztuki. Powiat Krakowski. Str. 318, ilustr. 247, 1906 (jako Teka Konserwatorów Galic. zach., tom II); 4) Wawel, zamek królów polskich. Zabudowania Wawelu i ich dzieje. Część I. r. 1907; cz. II r. 1908. Razem str. 468 i rycin 100, oraz Atlas, tablic 74 planów, widoków i zdjęć architekton. (jako Teka Konserwatorów Galic. zach., tom IV); 5) Przyczynki do historii kultury Krakowa w I półroczu XVII w. (Archiwum naukowe, wydawn. Tow. dla popularyzowania nauki polskiej, dział I, tom V. Str. 315. Tablic z ilustrac. 31, 1912; 6) Korespondencja literacka Kajetana Koźmiana z Franciszkiem Wężykiem. Str. 276, 1913; 7) Materjały do historii stosunków kulturalnych w XVI w. na dworze królewskim polskim, str. 192. (Wydawn. Komisji do badania hist. sztuki w Polsce. Akademia Umiejętn., tom III), 1915; 8) Domy i mieszkania w Krakowie w I poł. XVII w. Str. 95. Tablic z ilustr. 14 (Archiwum Tow. Nauk. we Lwowie, dział I, tom I), 1922; 9) Galerje portretów biskupów krak. w krużgankach klasztoru franciszkanów w Krakowie, 1905 („Biblioteka Krakowska“, nr. 28), str. 239, i 15 tablic z ilustr.; 10) Ulice i place Krakowa w ciągu dziejów. Ich nazwy i zmiany postaci, 1926 („Biblioteka Krak.“, nr. nr. 63—64), str. 250. *Broszury.* 1) Barbara Radziwiłłówna u historyków, w rzeczywistości i w poezji, str. 139, 1875 (odb. z Przeglądu polsk.); 2) Katedra na Wawelu, 1891 (Odbitka z „Czasu“), str. 98, tabl. 1. i 15 rycin; 3) Gmach biblioteki Jagiell. Historia i opis. Str. 64, rycin 64, tabl. z ilustr. 20, 1900; 4) Katedra na Wawelu i jej obecna restauracja. Str. 98 i rycin pewna ilość, 1901 (odb. szeregu artyk. w „Czasie“); 5) Tyniec, opactwo, 1901 (Bibliot. Krak. 26), str. 61, ryc. 22; 6) Raciborowice, 1906 (Biblij. Krak. nr. 33), str. 38, ryc. 7; 7) Wewnętrzne urządzenie Zamku krak., 1907 (Biblioteka Krak. nr. 36), str. 26, ilustr. 12; 8) Malarstwo w Polsce. Str. 81, ilustr. 58, 1907 (odb. z dzieła zbior.: Polska, obrazy i opisy, nakł. Macierzy polsk.); 9) Zamek na Wawelu. Str. 36 i 28 tabl. z rycinami, 1917; 10) Ordynaci Zamojscy i sztuka, 1920 (Książnica Zamojska, tom 12); 11) Style w architekturze kościelnej, w szczególności w Polsce. Z ilustracjami (Biblioteka Orle-go Lotu, Nr. 4), 1923. Wyd. II. Wyd. I było w Encyklopedji Kościelnej, 1903); 12) Pałac biskupi w Krakowie, 1933 (Biblioteka Krak. nr. 78). Str. 28, tabl. 1, rycin 6. *Ważniejsze rozprawy i artykuły.* 1) Nieco o zabytkach krak., ich miłośnikach i ich niszczycielach. (Szereg artykułów w „Czasie“), 1887; 2) Sasonno-Bergamo. Z podróży do Włoch (Bibliot. Warsz.), 1891; 3) Z dziejów obyczajów mieszczaństwa krak. na początku XVII w. (Bibliot.

Warsz.), 1898; 4) Napisy domów krak., str. 54, 1899 (odb. z Teki Konserwatorów Gal. zach., tom I); 5) Kołłątajowski plan Krakowa z r. 1785, 1907 (Rocznik krak. tom. IX), str. 27, 1 tablica ilustr.; 6) Plan Rynku krak. z r. 1787. Str. 22, 1 tablica ilustr., 1907 (Rocznik krak., tom IX); 7) Dwór obronny szlachecki z XVI w. w Korzkwi, 1910 (Sprawozdania Kom. hist. sztuki Akad. Umiej. tom VIII), str. 8, rycin 10; 8) Zabytki sztuki w klasztorze Karmelitanek na Wesołej w Krakowie, 1910, str. 22, rycin 11 (Rocznik krak. tom XII); 9) Krzyżtopór, twierdza magnacka z XVII w. i architekt jej Wawrzeniec Senes, 1914, str. 12, rycin 3 (Sprawozdania Kom. hist. szt. Akademii Umiej. tom V); 10) Na dworze królewskim dwóch ostatnich Jagiellonów (Przegląd Polski, 1914); 11) Sztuka plastyczna. Architektura, rzeźba, malarstwo, 1917 (w dziele zbiorowym „Kultura polska”); 12) Dwie cenne polskie pamiątki w Wiedniu: pacyfikał średniow. w Geistliche Schatzkammer des Kaiserhauses i relikwiarz renesans., 1917 (Prace Kom. hist. szt. tom I), str. 10, ryc. 5; 13) Pałac Wielopolskich w Krakowie i jego dawna dekoracja malarska, 1918 (Rocznik krak. tom XVIII), str. 28, rycin 10 i 1 tabl.; 14) Ołyka, 1922 (Prace Kom. hist. szt. tom III), str. 37, rycin 29; 15) Dwa żeńskie klasztory w Krakowie, niegdyś rezydencje świeckie (Gródek i klasztor św. Józefa), 1925 (Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera), str. 14 i tabl. 1; 16) Szczerbiec („Czas”, 1928); 17) Modlitewnik królowej Bony w Wilanowie, 1929 (Prace Kom. hist. szt. Akad. Umiej. tom V), str. 15 i rycin 7; 18) Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, 1932 (Prace Kom. hist. sztuki Akad. Umiej. tom V), str. 40, rycin 16.

Władysław Witwicki urodził się 30.IV.1878 w Lubaczowie w powiecie Cieszanowskim w b. Galicji. Szkoły niższe, średnie i uniwersytet ukończył we Lwowie. Tamże zdał egzamin na nauczyciela szkół średnich z nauk przyrodniczych oraz matematyki i fizyki. Tam uzyskał stopień doktora filozofji na podstawie rozprawy p. t. „Analiza psychologiczna ambicji”. Jedno i drugie w roku 1900. Następnie uczył nauk przyrodniczych, propedeutyki filozofji, matematyki i fizyki w gimnazjach państwowych i szkołach prywatnych we Lwowie, a w roku 1904 habilitował się jako docent prywatny filozofji w Uniwersytecie lwowskim i rozpoczął wykłady, zajmując się w nich przeważnie zagadnieniami psychologicznymi. W roku 1901 wyjechał na uzupełnienie studjów do Wiednia i Lipska, gdzie pracował w laboratorium psychologicznym Wilhelma Wundta. W roku 1919 został zamianowany profesorem nadzwyczajnym psychologii w Uniwersytecie Warszawskim a w dwa lata później został

profesorem zwyczajnym psychologii w tymże Uniwersytecie. W tym charakterze pracuje do dziś.

Ogłosił drukiem następujące prace:

1) Analiza psychologiczna ambicji. Przegląd Filoz. 1900; 2) Teorje woli u Arystotelesa. Lwów 1903; 3) Analiza psychologiczna objawów woli. Lwów, 1904; 4) Józef Kremer. Sto lat myśli polskiej, 1906; 5) O stosunku natury do sztuki. Słowo Polskie, 1906; 6) Z psychologii stosunków osobistych. Przegl. Fil. 1907; 7) Analiza psychologiczna pragnień jako podstawa etyki. Muzeum, 1909; 8) Karol Libelt. Przegl. Fil., 1908; 9) William James jako psycholog. Przegl. Fil., 1911; 10) O przedmiocie i podziale psychologii, 1912; 11) Pierwsza lekcja psychologii. Tomaszów Lubelski, 1920; 12) Z fragmentów Heraklita. Przegl. Filoz., 1922; 13) Nauka a sztuka. Nauka Polska, 1923; 14) Jak nie należy uprawiać psychologii dziecka. Przegl. Filoz.; 15) Co Polska traci na niedostatecznym uprawianiu nauk filozof. Nauka Polska, 1925; 16) Rozmowa z pesymistą, 1926; 17) Psychologja. Podręcznik dla słuchaczy szkół wyższych, t. I, 1926; 18) J. w., t. II, 1927; 19) J. w., t. I wyd. II, 1930; 20) J. w., t. II wyd. II, 1933; 21) Lekcja z Obrony Sokratesa w kl. VIII, 1927; 22) Zarys psychologii dla uczniów szkół średnich, 1928; 23) To samo, wyd. II, 1929, 24) To samo, wyd. III, 1931; 25) O pewnej psychologii sukcesu. Warszawa, 1930; 26) O źródłach poznania życia uczuciowego. Lwów, 1931. *Tłumaczenia Platona*: 1) Uczta (wstęp, komentarz), 1909; 2) Fajdros, 1915; 3) Gorgjasz, 1916; 4) Hippiasz Mniejszy, Hippiasz Większy, Ijon, 1917; 5) Eutyfron, Obrona Sokratesa. Kriton, 1918; 6) Protagoras, 1919; 7) Fedon. *Tłumaczenia z języków współczesnych*: 1) Ellen Key — Miłość i małżeństwo, 1905; 2) William James — Filozofja wszechświata, 1914; 3) Robert de la Sizeranne — Czy fotografia jest sztuką, 1907; 4) Haldan Mackfall — Malarstwo angielskie, 1912. Ogłosił szereg recenzyj w Przeglądzie Filozof., Ruchu Filozof., Słowie Polskiem, Świecie Kobiecym, Kwartalniku Psycholog., Psychotechnice od r. 1904. Nadto opracował następujące modele i tablice naukowe: 1) Zbiór modeli krystalograficznych do celów artystycznych dla Politechniki Lwowskiej; 2) Ruchomy model oka, tamże; 3) Modele perspektywiczne dla Zakładu Psycholog. U. W.; 4) 70 tablic do nauki psychologii w Uniw. Warsz.

Jarosław Marjan Wojciechowski urodził się 30 lipca 1874 r. w Warszawie. W roku 1893 ukończył V gimnazjum filologiczne w Warszawie, w roku 1899 otrzymał dyplom inżyniera w Instytucie Inżynierów Cywilnych w Petersburgu. Od roku 1899 zajmował się praktyką budowlaną, początkowo przy ojcu swym, znanym i zasłużonym architekcie ś. p. Konstantym, następnie samodzielnie, przeważnie w zakresie budownictwa kościelnego. Oddawna poświęcił się badaniu zabyt-

ków sztuki. Dla poznania pomników obcych odbył trzy dłuższe podróże po Europie (w r. 1902, 1907 i 1913). Następnie, dzięki swej praktyce budowlanej na prowincji i jako delegat Warszawskiego Towarzystwa opieki nad zabytkami przeszłości, miał możliwość szczegółowego zaznajomienia się z bardzo wieloma zabytkami ojczystymi; dzięki temu wyspecjalizował się w konserwacji zabytków architektury. Kierował między innymi restauracją kościoła św. Jakóba w Sandomierzu, kamienicy dawnej Baryczków w Rynku Staromiejskim w Warszawie i pałacu w Wilanowie, a także odbudową zniszczonego podczas wielkiej wojny światowej kościoła obronnego z XVI w. w Brochowie. Przez szereg lat brał czynny udział w pracach wspomnianego Towarzystwa opieki nad zabytkami przeszłości w Warszawie oraz w pracach Warszawskiego Koła Architektów, a w latach 1915—18 także w pracach Rady Artystycznej m. st. Warszawy. W tych też latach 1915—18, stojąc na czele pracowni inwentaryzacyjnej wspomnianego Towarzystwa opieki nad zabytkami, kierował wykonaniem zdjęć inwentaryzacyjnych siedzib królewskich i innych ważniejszych gmachów zabytkowych Warszawy z funduszków, przyznanych na ten cel przez Kasę im. Mianowskiego. Od roku 1911 do roku 1923 był architektem dzieł sztuki kujawsko-kaliskiej. Z dniem 1 lutego 1918 r. został powołany na stanowisko starszego referenta zabytków i muzeów w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Dnia 9 grudnia 1918 r. mianowany naczelnikiem wydziału w Ministerstwie Sztuki i Kultury, później w Min. W. R. i O. P., na którym to stanowisku pozostaje dotychczas. Od roku 1919 prowadzi na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej wykłady zleczone „Konserwacja zabytków”. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Ogłosił drukiem następujące prace:

Przed rokiem 1918: 1) „Nowa katedra w Budapeszcie”; 2) „O stylu zakopiańskim”; 3) „Kościół w Białyninie jako zabytek XVI wieku”; 4) „Kościół św. Jakóba w Sandomierzu i jego restauracja”; 5) „Rozwój architektoniczny Warszawy i jej zabytki”; 6) „Spuścizna wieków w architektonicznym obrazie Warszawy” i inne — w „Przeglądzie Technicznym”; 7) „Zagadnienia konserwatorskie”; 8) „Przewodnik po wystawie siedzib królewskich” — wydawnictwa Towarzystwa opieki nad zabytkami przeszłości; 9) „O kościele św. Jakóba w Sandomierzu”; 10) „Wieś i Miasteczko” — w „Tygodniku

Ilustrowanym". Prócz tego drobniejsze artykuły w prasie codziennej (Kurier Warszawski): „Budowa pałacu w Łazienkach“, „O Radzie Artystycznej“, „O herbie Polski“ i inne. *Od roku 1918*: 11) „O potrzebie polskich pracowni inwentaryzacyjnych oraz o potrzebie wydawnictw materiałów do inwentaryzacji zabytków sztuki w Polsce“ w „Nauce Polskiej“, t. I, 1918; 12) „Instrukcja dla inwentaryzatorów“ (1919) i 13) „Opieka nad zabytkami i ich konserwacja“ (1920) wydawnictwa Ministerstwa Sztuki i Kultury; 14) „Kościół jako budowla“ (1927); 15) „Pałac Wilanowski i jego restauracja“ (1928) w „Architekturze i Budownictwie“; 16) „Kamienica Książąt Mazowieckich. Część II. Analiza archeologiczna i artystyczna“ — wydawnictwo Towarzystwa Miłośników Historji, Biblioteka historyczna im. T. Korzona, Nr. 20 (1928) i w „Przeglądzie Historycznym“, serji II, tom VII, zeszyt I (1928); 17) „Historja powstania i rozwoju organizacji opieki państwowej nad zabytkami sztuki w Polsce“; 18) „Co zrobiono w Polsce w zakresie odbudowy, restauracji i konserwacji zabytków sztuki w latach 1919—1929“, w „Ochronie Zabytków“ (1930—31, zeszyt I—IV); 19) „La législation des monuments historiques en Pologne“ — w „Museum, organe de l'office international des musées“, v. 19, Nr. III, 1932. *Prace nie wydane*: 1) „Materiały źródłowe do mapy zabytków architektonicznych na zasadzie Długosza Liber Beneficiorum“ dla Zakładu Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej; 2) „Kościół św. Jakóba w Sandomierzu“, monografia architektoniczna przygotowana do druku.

Tadeusz Jerzy Wojno urodził się w Warszawie 20 marca 1884 r.; ukończył w r. 1902 V-te gimnazjum klasyczne w Warszawie, studia uniwersyteckie odbył w Warszawie (do r. 1905) i Zurychu, kończąc w r. 1911 Uniwersytet Zurycki ze stopniem doktora filozofji i odznaczeniem za rozprawę doktorską. W r. 1911 i 1912 był asystentem Zakładu Mineralogicznego Uniwersytetu w Heidelbergu, od r. 1913 do 1919 — asystentem i p. o. kustosa muzeum mineralogiczno-petrograficznego Politechniki Związkowej w Zurychu. W r. 1919 objął stanowisko profesora mineralogji, geologji i gleboznawstwa w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, w r. 1920 zaś — profesora mineralogji w Politechnice Warszawskiej, gdzie wykłada również geologję. Od r. 1928 jest profesorem zwyczajnym. Był dziekanem Wydziału Chemicznego Politechniki w l. akad. 1922/23/24. Był Sekretarzem Komitetu Samopomocy w Zurychu w r. 1914—1917, przedstawicielem na Zurych Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Vevey, rezydentem b. Polskiego Biura Prasowego w Bernie, członkiem Państwowej Rady Muzealnej, człon-

kiem sekcji muzealnej przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, członkiem Rady Krajoznawczej, dyrektorem Instytutu Filmowego Pedagogicznego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Jest: członkiem Towarzystwa Chemicznego, Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Szwajcarskiego Towarzystwa Przyrodniczego, Szwajcarskiego Towarzystwa Mineralogiczno-Petrograficznego, Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, delegatem Pana Ministra W. R. i O. P. na stałą konferencję Państwowego Instytutu Geologicznego, członkiem przybranym Towarzystwa Naukowego we Lwowie, członkiem honorowym Koła Chemików Studentów Politechniki Warszawskiej, członkiem korespondentem Kasy im. Mianowskiego.

Ogłosił drukiem następujące prace:

- 1) Petrographische Untersuchung der Casannaschiefer des mittleren Bagnes (Wallis), Neues Jahrbuch f. Min. BB. XXXIII, 1911, 136—207; 2) O metodzie oznaczania kwasu borowego według Nolla, Chemik Polski, t. XIV, 1914, 1; 3) O dyagramach izogon, Ueber Isogonendiagramme, Spr. z pos. Tow. Nauk. Warsz. Wydz. III, 1914, str. 291—322; 4) Die Häufungsmethode in der Kristallographie, Verh. d. Schweiz. Naturforsch. Ges. 99, 1917, 2; 5) Die Anwendung der Häufungsmethode auf zweikreisige Kristallmessung, Zentralblatt f. Min. 1918, 107—120 i 142—152; 6) O modelowaniu małych kryształów, Arch. Prac. Min. Tow. Nauk. Warsz. I., 1925, 1—8; 7) (wspólnie ze St. J. Thuguttem). Mikrochemiczny i optyczny sposób poznawania filipsytów, tamże, I., 1925, str. 36—52; 8) (wspólnie ze St. J. Thuguttem). Przyczynek do mikrochemji i do optyki harmotomu, tamże, I, 1925, str. 53—58; 9) O przekształceniach symbolów krystalograficznych Millera pod wpływem pierwiastków symetrii, tamże I, 1925, str. 153—162; 10) Poradnik dla Samouków, t. V, Mineralogja i Petrografja, stopień III, str. 369—485; Dział informacyjny, str. 702—713, Warszawa 1925; 11) O oznaczaniu graficznem kąta osi optycznych w metodzie Fedorowa, Arch. Prac. Min. Tow. Nauk. Warsz. I, 1925, str. 165—171; 11a) Ueber die Bestimmung des Winkels der optischen Achsen bei der Fedorowschen Methode, Zeitschr. f. Krist. 63, 1926, str. 284—290; 12) Kryształy ketonu fenylo-naftyłowego, pomiary i obliczenia metodą teodolitową, Roczniki Chemji, 6, 1926, 653—660; 13) Badania krystalograficzne amalgamatu sztucznego Ag_3Hg_4 , Sprawozd. i prace Polsk. Tow. Fiz., VIII, 1927, 1—3; 14) Badania krystalograficzne dwusiarczku benzoilu, Arch. Prac. Min. Tow. Nauk. Warsz. II, 1926, str. 1—11; 15) Dwójłomność jako kryterjum znaku optycznego kryształów dwuosiowych, tamże III, 1927, str. 119—128; 15a) Doppelbrechung als Kriterium für das optische Vorzeichen zweiachsiger Kristalle, Zeitschr. f. Krist. 67, 1928, str. 559—562; 16) O potrzebach nauk mineralogicznych w Polsce, Nauka Polska, X, 1929, str. 124—129 (artykuł); 17) G. Tschermak i F. Becke, Podręcznik mineralogji,

wyd. polskie drugie, uzupełnili J. Morozewicz i T. W., Warszawa 1931; 18) Składniki mineralne skorupy ziemskiej, Wielka Przyroda Ilustrowana, t. I, zeszyt 2 i 3 (pod prasą, 1932); 19) Naturalne materiały skalne, Technik, Warszawa 1933.

A d a m Z i e l e ń c z y k urodził się dnia 29 kwietnia 1880 r. w Warszawie, ukończył w tymże mieście III gimnazjum rządowe, poczem kształcił się kolejno w Uniwersytecie Jagiellońskim, Monachijskim, Berlińskim i Heidelberskim. Egzamin doktorski zdawał w Uniwersytecie Heidelberskim w r. 1908 na podstawie rozprawy „Die Sittenlehre F. E. Benekes“ (Lipsk 1909). Jeszcze w uniwersytecie rozpoczął pracę pisarską, ogłaszając rozprawy z dziedziny filozofji w „Przeglądzie Filozoficznym“ („Etyka Demokryta z Abdery“ 1907) i w „Archiv für systematische Philosophie“ („Ein Abschnitt aus der polnischen Philosophie der Gegenwart“ 1908). Po powrocie ze studjów do Warszawy, oddał się pracy naukowej i oświatowej, uczestnicząc w organizacji instytucyj naukowych („Polskie Towarzystwo Psychologiczne“, „Warszawski Instytut Filozoficzny“), wygłaszając odczyty publiczne, prowadząc nauczanie dorosłych w zamkniętych kołach, ogłaszając prace naukowe w czasopismach, głównie warszawskich. W r. 1917 został mianowany zastępcą Inspektora Szkolnego m. st. Warszawy, w r. 1920 — starszym referentem Ministerstwa W. R. i O. P., w r. 1927 — radcą ministerjalnym. W roku 1920 habilitowany jako docent Wolnej Wszechnicy Polskiej, mianowany został tamże w r. 1929 profesorem historii filozofji na wydziale humanistycznym. Wykładał także w Państwowym Instytucie Nauczycielskim, na Wyższych Kursach Nauczycielskich i w gimnazjach.

Ogłosił drukiem następujące prace:

Prace, wydane osobno: 1) Drogi i bezdroża filozofji, Warszawa, 1912; 2) Filozofja uniwersalna Trentowskiego, Warszawa, 1913; 3) Hoene Wroński, Warszawa, 1928. *Ważniejsze prace w czasopismach:* 4) Stanowisko Henryka Struvego w dziejach filozofji polskiej. Przegląd Filozoficzny, 1912; 5) Czynniki pragmatystyczny w filozofji polskiej, tamże, 1923; 6) Geneza i charakterystyka kantyizmu polskiego, tamże, 1924; 7) Mickiewicza prawdy żywe, tamże, 1926; 8) Źródła polskiego pozytywizmu filozoficznego, Droga, 1927; 9) Zagadnienie filozofji narodowej, tamże, 1929. *Przekłady:* 1) R. Ave-

narius — O przedmiocie psychologii (współ z S. Kobylińskim), Warszawa, 1907; 2) J. B. Fichte — Powołanie człowieka, Lwów, 1911; 3) W. F. Hegel — Wykłady o filozofii dziejów, Warszawa, 1919; 4) R. Eucken — Wielcy myśliciele i ich poglądy na życie. I wyd. Warszawa, 1914, II wyd. Poznań, 1925; 5) G. Hessen — Podstawy pedagogiki. Warszawa, 1931; 6) Pedagogika i szkolnictwo w Rosji Sowieckiej (w przygotowaniu). Mniejsze artykuły, sprawozdania i recenzje umieszczał w „Przeglądzie Filozoficznym” (od 1907 stale), „Ruchu Filozoficznym” (1920—25), „Bibliotece Warszawskiej” (1911—13), „Sfinksie” (1910—12), „Książce” (1910—13), „Krytyce” (1911), „Przeglądzie Humanistycznym” (1923—25), „Muzeum” (1926), „Oświacie i Wychowaniu” (od 1929 stale) i in.

IV.

Wydawnictwa.

W okresie sprawozdawczym ukazały się następujące wydawnictwa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego:

Archiwum Mineralogiczne, t. VII i VIII.

Prace Wydziału I-go: Nr. 12, zawierający pracę p. Jerzego Manteuffla p. t. „De Opusculis Graecis Aegypti“.

Rocznik T. N. W. za rok XXIV 1931.

Rozprawy Historyczne T. N. W. t. X, z. 2, zawierający pracę p. Mieczysława Ajzena p. t. „Polityka gospodarcza Lubeckiego (1821—1830).“

Rozprawy z polskiego prawa politycznego dawnego i obowiązującego, t. I, z. 3, zawierający pracę p. Józefa Siemieńskiego p. t. „La prochaine constitution“ (O przyszłą konstytucję).

Sprawozdania z posiedzeń T. N. W.:

Wydział I, zeszyt 1—9 1931 r.

Wydział II, zeszyt 1—6 1931 r.

Wydział III, zeszyt 2—6 1931 r.

Nadto przy współudziale redakcyjnym członków Instytutu im. Nenckiego wydano:

Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa, t. V, z. 3—4 i t. VI.

V.

Stosunki zewnętrzne.

W okresie sprawozdawczym Towarzystwo Naukowe Warszawskie pozostawało w kontakcie z szeregiem instytucyj krajowych i zagranicznych przez udział swoich członków w zjazdach naukowych, uroczystych obchodach i t. p. oraz przez ożywioną wymianę wydawnictw.

Na otwarciu II Zjazdu Matematyków Polskich w Wilnie (23.IX.1931 r.) wygłosił przemówienie powitalne p. Wacław Sierpiński.

Na pierwszym posiedzeniu Rady Polskiego Słownika Biograficznego w Krakowie (24.X.1931 r.) reprezentowali T. N. W. pp.: Leon Kryński i Władysław Tatarkiewicz.

W Komitecie organizacyjnym uroczystości ku czci M. Faraday'a w Warszawie reprezentował T. N. W. p. Czesław Białobrzęski, a na Akademji w dniu 6.XI.1931 r. — p. Wacław Sierpiński.

P. P. Stefan Mazurkiewicz i Władysław Tatarkiewicz reprezentowali T. N. W. na posiedzeniu Komisji, zwołanej przez Ministerstwo W. R. i O. P. (28.XI.1931 r.), mającej na celu dokonanie wyboru miejsca w Pałacu Staszica na umieszczenie tablicy ku czci Węgrów w związku z ich udziałem w Powstaniu Listopadowem.

Delegatem T. N. W. do Komitetu Nadzorczego Muzeum Narodowego w Warszawie został p. Władysław Tatarkiewicz.

Przedstawicielem T. N. W. w Radzie Narodowego Instytutu Astronomicznego im. Kopernika w Krakowie został p. Samuel Dickstein.

Na obchodzie 10-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Astronomji (6.XII.1931 r.) reprezentował T. N. W. p. Czesław Białobrzeski.

Na pogrzebie ś. p. Aleksandra Kraushara (14.XII.1931 r.) reprezentował T. N. W. p. Marcełi Handelsman.

Na posiedzeniu Rady Towarzystwa Instytutu Radowego im. Marji Skłodowskiej-Curie (16.XII.1931 r.) — p. Leon Kryński.

Na uroczystości otwarcia Muzeum Narodowego w Warszawie (14.I.1932 r.) — p. Edward Loth.

Na pogrzebie ś. p. Juljana Adolfa Święckiego (29.I.1932) — p. Bronisław Gubrynowicz.

Na pogrzebie ś. p. Zofji Chlebowskiej (30.I. 1932 r.) — p. Maurycy Mann.

Na pogrzebie ś. p. Adolfa Suligowskiego (22.II.1932 r.) — p. Edward Loth.

Na uroczystościach jubileuszowych Kasy im. Mianowskiego (28.II.1932 r.) — p. Wacław Sierpiński.

Na IV Walnem Zgromadzeniu Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Łodzi (23.IV.1932 r.) — p. Leon Staniewicz.

Na uroczystości XXV-lecia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (2.V.1932 r.) — p. Władysław Tatarkiewicz.

Na II Kongresie Matematyków Rumuńskich w Turnu-Severin (5—10.V.1932 r.) — p. Wacław Sierpiński.

Wspólnie z Uniwersytetem Warszawskim Towarzystwo zorganizowało uroczystą Akademię ku uczczeniu setnej rocznicy śmierci J. W. Goethego (22.V.1932 r.).

Na uroczystości poświęcenia gmachu Instytutu Radowego oraz na posiedzeniu Rady Instytutu (29.V.1932 r.) — p. Leon Kryński.

Na dorocznym zebraniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie (28.V.1932 r.) — p. Władysław Dziewulski.

Na dorocznym posiedzeniu Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie (11.VI.1932 r.) — p. Wacław Sierpiński.

Na dorocznym posiedzeniu publicznym Towarzystwa Naukowego we Lwowie (28.VI.1932 r.) — p. Jan Hirschler.

Na uroczystym obchodzie 300-letniej rocznicy założenia Uniwersytetu w Tartu (30.VI.1932 r.) — p. Wacław Sierpiński.

Nadto Towarzystwo przesłało życzenia okolicznościowe licznym instytucjom krajowym i zagranicznym.

W okresie sprawozdawczym nawiązano wymianę wydawnictw z następującymi instytucjami:

Barcelona — Institut d'Estudis Catalans.

Berlin — Preussische Staatsbibliothek.
— Berliner Museen.

Bonn — Verein von Altertumsfreunden im Rheinlande.

Braunsberg — Bibliothek der Staatlichen Akademie.

Breslau — Schlesisches Museum für Kunstgewerbe und Altertümer.

Catania — Societá di Storia Patria per la Sicilia Orientale.

Cambridge — Cavendish Laboratory.

Cluj — Institut des Etudes Classiques de l'Université de Cluj.

Dresden — Museum für Mineralogie, Geologie und Vorgeschichte.

Frankfurt a/M. — Forschungsinstitut für Kulturmorphologie.

Gdańsk — Staatliches Museum für Naturkunde und Vorgeschichte.

Hiroshima — Hiroshima University.

Leninград — Gosudarstwiennaja Akademia Istorii Materialnoj Kultury.

Leyden — Physical Laboratory of the University.

Lund — Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund.

Maribor — Zgodovinsko Drustvo.

Mińsk — Białoruska Akademja Nauk.

Nancy — Société des Sciences de Nancy.

Newport (Isle of Wight) — Natural History and Archaeological Society.

Nîmes — Fédération Historique du Languedoc Méditerranéen et du Roussillon.

Paris — Société préhistorique française.

Pernau — Altertumforschende Gesellschaft zu Pernau.

Praha — Archeologický Ustav.

Institut Kondakov.

Ratibor — Oberschlesisches Provinzialmuseum.

Reichenberg — Anstalt für Sudetendeutsche Heimatforschung.

Roma — Red. „Rassegna Numismatica“.

Saratów — Niznie-Wołoszkoj Krajevoj Muzej.

Skoplje — Skopsko Naučno Društvo.

Stockholm — Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi.

Szeged — Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem.

Szombathély — Museo Comitati Castriferrei.

Wien — Wiener prähistorische Gesellschaft.

VI.

SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WARSZAWSKIEGO

ZA CZAS OD 1 KWIETNIA 1931 r. DO 31 MARCA 1932 r.

Stan czynny

Stan majątkowy na

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Nieruchomości				
Dom przy ul. Śniadeckich Nr. 8/5258	556.791	95		
Plac w Sielcach Nr. 5	26.442	74		
Łąki na Kępie Gocławskiej	1	—		
Łąki w Suwalszczyźnie (zapis Rydzewskiej)	1	—	583.236	69
Prawa do nieruchomości				
Majątek „Kułakowce” w gub. Mińskiej (zapis Łazowskiego)				1—
Ruchomości				
Inwentarz ruchomy:				
Biura Zarządu w domu przy ul. Śniadeckich 8	1	—		
„ „ w Pałacu Staszica	1	—		
Sali posiedzeń przy ul. Śniadeckich 8	1	—		
Biblioteki T. N. W.	267	—		
Instytutu Biologii Dośw. im. M. Nenckiego:				
Zakładu Fizjologii	1	—		
„ Biologii Ogólnej	1	—		
„ Embryologii	1	—		
Stacji na Wigrach	1	—		
Warsztatu mechanicznego	5	—		
Instytutu Nauk Antropologicznych:				
Biura	1	—		
Zakładu Antropologii	126	—		
„ Etnologii	1	—		
Biblioteki	129	—		
Muzeum im. Erazma Majewskiego	586	—		
Pracowni Archeologicznej	1	—		
do przeniesienia	991	—	583.237	69

dz. 31 marca 1932 r.

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Dar Hrabiego J. Potockiego				
Dom przy ul. Śniadeckich 8.			383.896	22
Wierzyciele Hipoteczni				
Pożyczka w Tow. Kred. m. Warszawy . .	29.069	10		
„ „ „ „	80.000	—		
„ „ „ „	50.000	—		
„ w Banku Gospod. Krajowego . .	28.600	—	187.669	10
Pożyczki				
Pożyczka w Banku Polskim — T. N. W.	10.200	—		
„ „ „ — Inst. im. Nenckiego	10.800	—		
w Banku T-w Spółdz. Inst. im. Nenckiego	6.000	—	27.000	—
Fundusze wieczyste				
Fundusz R. i A. Bernerów:				
Zł. 44.000—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziemskie . .	19.000	—		
Fundusz Hr. A. Krasieńskiego:				
Rb. 500—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziem. 190.—				
Zł. 8.536—4 ¹ / ₂ % „ „ „ <u>3.774.—</u>	3.964	—		
Fundusz S. Kostrowickiego:				
Zł. 6.900—5% Listy Zast. m. Warszawy . .	3.703	85		
Fundusz W. Kropiwnickiego:				
Zł. 5.300—5% Listy Zast. m. W-wy 2.544.—				
świad. ułamk. <u>25.—</u>	2.569	—		
Fundusz Wychow. Szkoły Głównej:				
Zł. 14.600—5% Listy Zast. m. Warszawy . .	7.008	—		
Fundusz R. Kuratowowej:				
Zł. 2.650—5% Listy Zast. m. Warszawy . .	1.272	—		
do przeniesienia . .	37.516	85	598.565	32

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia	991	—	583.237	69
Zakładu Fizyki teoretycznej	1	—		
Pracowni Neurobiologicznej	1	—		
„ Mineralogicznej	1	—		
„ Radjologicznej	1	—		
„ Chemji Koloidów	1	—		
Gabinetu Matematycznego	1	—		
„ Meteorologicznego	1	—		
„ Nauk Historycznych	406	—		
„ „ Ekonomicznych	1	—		
„ Botanicznego	1	—		
„ Językoznawstwa	1	—		
Obserwatorium im. Jędrzejewicza	1	—		
Sali Bibliograficznej	40	—		
Gabinetu Filologicznego . . . . . 34.—				
Biblioteki Gabin. Filolog 5.010.57	5.044	57	6.492	57
Wierzytelności niehipotekowane				
Niespłacony zapis T. Potockiego 47.200.—				
odsetki . . . . . 1.—	47.201	—		
Dar Fronczaka	1	—		
Zapis J. Moczulskiego pod dożywociem P. Bellot z realizacji majątku „Bizewo“ w pow. Żytomierskim . . . . . 1.—				
odsetki . . . . . 1.—	2	—	47.204	—
Wydawnictwa na składach				
Wydawnictwa na składzie własnym	1	—		
„ „ „ w „Książnicy Atlas”	1	—		
Prace Bogusławskiego na składzie u „Ge- bethnera i Wolffa”	1	—	3	—
do przeniesienia			636.937	26

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	37.516	85	598.565	32
Fundusz M. Stołyhwowej:				
Zł. 1.500—5% L. Zast. m. Warszawy	720.—			
świad. ułamk.	1.—			
	721	—		
Fundusz J. J. Semadeniego:				
Zł. 3.800—8% L. Zast. B. G. K.	6.254.82			
pozost. z real. poż.	41.43			
	6.296	25		
Fundusz im. M. Kernbauma:				
Zł. 17.000—6% Obl. m. Warszawy	8.225.—			
Mk. 1.000.000—4 ¹ / ₂ % L. Zast. Ziem.	1.—			
Zł. 4.000—5% Pożycz. Konwers.	2.329.—			
Zł. 93.000—8% L. Zast. m. Warsz.	86.335.—			
	96.890	—		
Fundusz A. Cichowicza:				
Mk. 900.000—4 ¹ / ₂ % L. Zast. Ziemskie		1		
Fundusz L. A. Kunkla:				
Zł. 88—5% Poż. Konwers.		42	24	
Fundusz J. Kubaszewskiej:				
Zł. 2.840—6% Obl. m. Warszawy		700	—	
Fundusz Dra F. Sommera:				
Zł. 18.466.54 wpłacono gotówką	18.466	54		
Fundusz E. Dobieckiego:				
Zł. 500—6% Obl. m. Warszawy	269.45			
Zł. 2.200—5% L. Z. m. Warszawy	786.55			
Zł. 150—4 ¹ / ₂ % L. Z. m. Warszawy	60.—			
za obligacje	235.—			
	1.351	—		
Fundusz M. Kryńskiego:				
Zł. 528—4 ¹ / ₂ % L. Z. Ziemskie		228	—	
Fundusz J. Eigera:				
Zł. 200—8% Listy Zast. Banku Gosp. Kraj.		379	50	
do przeniesienia . . .	162.592	38	598.565	32

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .			636.937	26
Papiery Wartościowe				
a) Złożone w Banku Handlowym w Warszawie				
Rb. 500—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziemskie . . .	190	—		
Zł. 150—4 ¹ / ₂ % „ „ m. Warszawy .	57	—		
Zł. 1.178—4 ¹ / ₂ % „ „ Ziemskie . . .	447	64		
Rb. 63.683—4 ¹ / ₂ % „ „ m. Warszawy skonw. na 900 zł.	360	—		
Rb. 21.103—5% Listy Zast. m. Warszawy skonwert. na 10.421 zł. . . .	5.002	14		
Zł. 2.900—5% Listy Zast. m. Warszawy	1.081	73		
Zł. 93.000—8% „ „ „ „	86.335	—		
Mk. 1.900.000—4 ¹ / ₂ % „ „ Ziemskie . .	1	—		
\$ 25—5% Pożyczka dolarowa	225	—		
Zł. 18.500—6% Listy Zast. m. Warszawy	8.430	96		
„ 44.000—4 ¹ / ₂ % „ „ Ziemskie . .	12.760	—		
„ 17.200—4 ¹ / ₂ % „ „ „ . .	6.800	—		
„ 4.073—5% Pożyczka konwersyjna . .	1.955	04		
„ 1.040—5% „ „ . .	499	20		
„ 286—5% „ „ . .	137	20		
„ 5.649—5% „ „ . .	5.649	—		
Mk. 17.000—6% Obl. m. Warszawy	595	—		
„ 5.000—6% „ „ „	175	—		
Zł. 3.150—8% L. Zast. Banku Gosp. Kraj.	5.197	50		
„ 3.800—8% „ „ „ „ „	6.460	—		
„ 200—8% „ „ „ „ „	111	44		
8 szt. akc. Banku Handlowego	480	—		
4 „ „ „ „	240	—		
4 „ „ „ „	414	—		
Zł. 16.000—8% Listy Zast. m. Warszawy .	16.000	—		
do przeniesienia . .	159.603	85	636.937	26

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	162.592	38	598.565	32
Fundusz K. Sulimierskiego:				
Zł. 3.150—8% Listy Zast. Banku Gosp. Kraj.	5.185	10		
Fundusz B. Chomicza:				
13 szt. akc. „Starachowice” . . .	393.60			
4 „ „ Banku Handlowego . . .	225.—		618	60
Fundusz E. Majewskiego:				
8 szt. akc. Banku Handlowego . . .	450.—			
75 „ „ „Saturn“	9.375.—		9.825	—
Fundusz H. Radziszewskiego:				
21 szt. akc. Żyrardów	294.—			
gotówka	167.78		461	78
Fundusz B. Chlebowski:				
Zł. 500—6% Obl. m. Warszawy . . .	395.45			
Zł. 1.050—5% Listy Zast. m. W-wy . . .	108.55			
Rb. 6.000 zahip. na Pradze otrzym. . .	8.000.—			
należność od T. N. W.	1.—			
Zł. 1.650—4 ¹ / ₂ % L. Zast. m. W-wy . . .	456.64			
Rb. 250—4 ¹ / ₂ % „ „ Ziemskie . . .	95.—			
Rb. 4.050—4 ¹ / ₂ % „ „ (kwit) . . .	1.539.—			
Zrealizowane różne obligacje . . .	323.—			
„ Listy Zast. m. W-wy	195.50			
„ „ „ Ziemskie	236.37			
Wylosowane świad. tymczasowe . . .	18.—			
4 szt. akc. Banku Cukrown.	4.—			
48 „ „ „ dla Handl. i Przem.	1.—			
3 „ „ „Uranja“	3.—			
2 ks. P.K.O. ros. rb. 2.295.42 . . .	01		11.376	52
Fundusz Cichowicza:				
Inspektorat Sił Zbrojnych — niewypłacone honorarium autorskie			608	—
do przeniesienia . . .	190.667	38	598.565	32

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	159.603	85	636.937	26
Zł. 11.000—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziemskie . . .	6.261	16		
„ 500—6% Obl. m. Warszawy . . .	270	—		
„ 450—5% Poż. Konwersyjna . . .	450	—		
„ 219—5% „ „ . . .	219	—		
„ 500—6% Obl. m. Warszawy . . .	500	—		
„ 476—6% „ „ „ . . .	476	—		
„ 2.500—6% „ „ „ . . .	1.452	15		
24 akc. „Starachowice“ . . .	393	60		
22 „ „Żyrardów“ . . .	315	35		
396 „ „Książnica-Atlas“ . . .	396	—		
7 „ „ „ „ . . .	57	20		
Zł. 88—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziemskie . . .	40	30		
„ 211—4 ¹ / ₂ % „ „ „ . . .	211	—		
„ 1.760—4 ¹ / ₂ % „ „ „ . . .	1.214	95		
„ 2.600—4 ¹ / ₂ % „ „ „ . . .	1.542	21		
„ 12.000—8% „ „ m. W-wy . . .	12.000	—		
5 akc. „Lilpop“ . . .	125	—		
75 „ „Saturn“ . . .	9.375	—		
3 „ „Uranja“ . . .	3	—		
4 „ „Banku Cukrownictwa“ . . .	4	—		
3 „ „Starachowice“ . . .	14	38		
\$ 10—5% Pożyczka dolarowa . . .	90	89	195.015	04
b) złożone w Banku Związku Spółek Zarobkowych				
Rb. 50—5% Obl. poż. wewnątrz. . .	1	—		
Rb. 1.150—5% Poż. Państw. długoterm. . .	15	—	16	—
c) złożone w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim				
Rb. 3.800—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. Ziemskie . . .			1.444	—
do przeniesienia . . .			833.412	30

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	190.667	38	598.565	32
Fundusz Dra Ign. Baranowskiego:				
Zł. 5.649—5% Poż. Konwers.	5.649	—		
Fundusz im. Sieberowej:				
Zł. 75.000—4 ¹ / ₂ % L. Z. Wil. Banku Ziemsk.	75.000	—		
Fundusz K. Holnickiego-Szulca:				
Zł. 7.000—8% L. Zast. m. Warszawy . . .	7.000	—	278.316	38
Fundusze Obciąż. Dożywociem				
Fundusz Dawida — prawo do zapisu . . .				1 —
Zobowiązania, obciążające zapis Chlebowskiego:				
Na Kościół Zbawiciela . . . Rb. 3.000.—		1 —		
„ Zakład św. Jadwigi . . . „ 2.000.—		1 —		
„ T-wo Higjeniczne . . . „ 1.000.—		1 —		
„ rzecz P. Chluskiej . . . „ 300.—		1 —		
„ „ P. Lipińskiej . . . „ 500.—		1 —		
„ „ P. Roguskiej . . . „ 100.—		1 —		
„ grób . . . . . „ 400.—		1 —		
Dożywocie Z. Chlebowskiej		1 —		8 —
Fundusze specjalne				
Fund. Prac. badań nad rakiem (Rb. 13.850)		1 —		
„ na zakup radu (Mp. 25.930.80) . . .		1 —		
„ Kom. Historycznej (Mp. 1.531.33) . .		1 —		
„ Kom. do badań astron. (Mp. 204.64)		1 —		
„ z ofiar na uczczenie śp. Jabłonowskiego (Mp. 291.60)		1 —		
„ Biura Atlasu Gleboznaw. (Mp. 154.45)		01		
„ Gab. Nauk Ekonomiczn. (Mp. 42.40)		01		5 02
do przeniesienia . . .			876.895	72

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia			833.412	30
d) złożone w Kasie T. N. W.				
Zł. 40.000—8% L. Zast. m. Warszawy	40.000	—		
Papiery wycofane z depozytu w Banku Handlowym		3 03	40.003	03
e) złożone w Banku Polskim				
Pod zastaw pożyczki 8% L. Zast. m. W-wy	25.000	—		
„ „ „ 4 ¹ / ₂ % L. Zast. Wil. Banku Ziemskiego	47.000	—	72.000	—
f) złożone w Banku T-w Spółdzielczych				
Pod zastaw pożyczki 4 ¹ / ₂ % L. Zast. Wil. Banku Ziemskiego			28.000	—
g) złożone w P. K. O.				
Zł. 7.000—8% L. Zast. m. Warszawy			7.000	—
R-k Kaucyj				
Kaucja w T-wie Kred. m. Warszawy			735	—
W gotówce				
W P. K. O. konto Nr. 603	1.572	90		
W P. K. O. konto Nr. 14730	1.849	98		
W Banku Handlowym w Warszawie	9.170	70		
W Kasie T. N. W.	1.438	78	14.032	36
R-k Zaliczek				
Wyd. „Przysłowia Białoruskie“	1.500	—		
Prac. Neurobiologiczna	1.000	—		
„ Radjologiczna	790	20		
Pracowników zaliczki	1.030	—		
Obserwatorium im. J. Jędrzejewicza	300	—		
Administracja Pał. Staszica	32	39	4.652	59
do przeniesienia			999.835	28

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .			876.895	72
Fundusz Zasobowy				
Rb. 500 —5% Listy Zast. m. Warszawy . . .	120	—		
Rb. 1.000 — wal. 10.X.1920 r.	1	—		
Prawa zapisu A. Łoguckiego do fund. ogólnego z tytułu 7.016 mk. 2 f. wal. 15.XI.20 r.	1	—		
Prawa zapisu Z. Wszeborowej do fund. ogólnego z tytułu 22.266 mk. 90 f. wal. 19.11.20 r.	1	—		
Prawa zapisu Wł. Marzyńskiego do fund. ogólnego z tytułu 9.396 mk. wal. Listopad r. 1919	1	—		
Prawa zapisu F. Temlera do fund. ogólnego z tytułu 30.000 mk. wal. 30.VIII.1920 r.	1	—		
Prawa zapisu T. Potockiego do funduszu ogólnego z tytułu 30.000 mk.	1	—		
Prawa zapisu T. Potockiego niezrealizowane Rb. 20.000 . . . . . 47.200.— odsetki . . . . . 1.—	47.201	—		
Prawa zapisu A. Zamoyskiej do funduszu ogólnego z tytułu rb. 20.000 Listy Zast. Ziemskie 4 ¹ / ₂ % (sprzed. w r. 1925) . . .	1	—		
Prawa zapisu St. Ronikierowej do funduszu ogólnego z tytułu:				
Rb. 89.300—4 ¹ / ₂ % L. Z. m. W-wy (sprzed. 25 r.)	1	—		
„ 7.500—4 ¹ / ₂ % „ „ „	1	—		
„ 9.000—5% „ „ „	1	—		
„ 12.000—5% „ (włącz. do in. fund.)	1	—		
„ 1.000—5% „ „ „	1	—		
„ 17.000—4 ¹ / ₂ % „ „ (sprzed. 25 r.)	1	—		
„ 1.000—4 ¹ / ₂ % „ „ (wylos. 25 r.)	1	—		
do przeniesienia . . .	47.335	—	876.895	72

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . .			999.835	28
R-k Dłużników				
Instytut im. M. Nenckiego	16.800	—		
Wolna Wszechnica Polska	1.157	01	17.957	01
<hr/>				
do przeniesienia . .			1.017.792	29

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	47.335	—	876.895	72
Rb. 1.000—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. m. Warszawy (włącz. do in. fund.)	1	—		
Rb. 1.000—4 ¹ / ₂ % Listy Zast. m. Warszawy (włącz. do in. fund.)	1	—		
Mp. 2.000—6% Obl. m. Warszawy 1917 r.	70	—		
Rb. 1.000—6% „ „ „ 1915 r.	1	—		
„ 3.500—4% Renta rosyjska	1	—		
„ 333 w gotówce (carskie ruble) . . .		01	47.409	01
Fundusze Amortyzacyjne				
Fund. Amort. Ruchomości (Mp. 212.326) .	1	—		
„ „ Poż. T. Kr. m. W-wy (Mp. 13.266)		01	1	01
Depozyty				
Depozyt Jechalskiego Mp. 100.000 . . .			1	—
Fundusz Fronczaka				
Przesłane w markach (\$ 10.000)			1	—
Fundusz Obserwatorium im. Jędrzejewicza				
Zł. 1.040—5% Poż. Konwersyjna (dar Prof. Dicksteina)	499	20		
Mp. 15.800 — pozostałość z lat dawnych .	1	—		
Zł. 450—5% Poż. Konw. (przelew z Banku „S. Natanson i S-wie“)	450	—		
gotówką	87	25		
odsetki	176	25	1.213	70
Fundusz Nagrodowy				
Odsetki z funduszków za r. 1927—31 . . .			4.023	38
Fundusze Wolne od Przeznaczenia				
Rb. 1.000—5% Obl. Państw. Ros.	1	—		
„ 12.000—4% Renta „ „	1	—		
do przeniesienia . . .	2	—	929.544	82

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . .			1.017.792	29
do przeniesienia . .			1.017.792	29

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .	2	—	929.544	82
Rb. 819.41 banknoty carskie		01		
„ 22.500—4 ¹ / ₂ % L. Z. Z. (skonw. na 300 zł.)	114	—		
Zł. 258—5% Poż. Konwers.	123	84		
Rb. 100—5% L. Z. m. W-wy (sk. na zł. 60)	28	80		
\$ 25—5% Poż. dolarowa	225	—		
396 szt. akc. „Książnicy-Atlas“	396	—		
5 „ „ Tow. „Lilpop“	125	—		
1 udział Spółdz. Nauczycielskiej	1	—		
60 kuponów 5% L. Z. Miejskich		01		
8 „ 4 ¹ / ₂ % L. Z. Ziemskich		01		
Wylosowane świad. ułamkowe	47	—		
30 szt. akc. Banku Zjedn. Ziem Polskich	45	—		
Zł. 1.000—4 ¹ / ₂ % L. Z. Z.	380	—		
Zrealizowany zapis C. Niewiadomskiej	5.000	—		
Zł. 219—5% Poż. Konw. z wyższego obra- chunku przydzielona	219	—		
odsetki w l. 1926—30	1.052	27	7.758	94
Fundusze Wydawnicze				
Fundusz Źródeł Dziejowych (Mp. 8.851.55)	1	—		
„ A. Jabłonowskiego (Mp. 3.788.16)	1	—		
„ Hist. Szk. wyznan. (Mp. 2.397.02)	1	—		
„ Teki Pawińskiego (Mp. 2.267.88)	1	—		
„ „Kościuszko“ (Mp. 2.125.—)	1	—		
„ Lubomirskiego (Mp. 1.060.—)	1	—		
„ Aktów Unji (Mp. 1.728.—)	1	—		
„ Dzieł Smoluchowskiego (Mp. 100.—)		01		
„ Dzieł Bogusławskiego (Mp. 31.97)		01	7	02
Fundusz Instytutów Badawczych				
Fund. Inst. Badawczych (Mp. 226.570.75)			1	—
do przeniesienia			937.311	78

Stan czynny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . .			1.017.792	29
			1.017.792	29

Komisja Rewizyjna:

(-) *K. Żórawski*

(-) *M. Konopacki*

(-) *L. Szperl*

Stan bierny

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
z przeniesienia . . .			937.311	78
Fundusz Kasy Przeworn. Pracown.				
Pozostałość Mp. 636.906			1	—
R-k Wierzycieli				
Pozostałość na r-ku Z. U. P. U.			347	53
Fundusz Wydawnictw Specjalnych				
Pozostałość zasiłku od Fund. Kult. Narod.				
Na wydawnictwa: „Przysłowia Białoruskie“	13.308	—		
„ „ „Rozpr. z Polsk. Pr. Polit.“	15.340	40		
„ „ „Quaestiones Verrianae“ . .	1.748	—		
„ „ „Mater. do flory Żmudzi“	4.800	—	35.196	40
R-k Gab. Nauk Historycznych				
Pozostałość z subwencji M. W. R. i O. P.			1.421	82
R-k Obserw. im. Jędrzejewicza				
Pozostałość na 1.IV.32 r.			46	50
Odsetki na cele ogólne				
Odsetki od r. 1926—31/32			29.793	32
Fundusz T. N. W.				
Pozostałość na 1.IV.1932 r.			13.673	94
			1.017.792	29

Buchalter:
 (—) *M. Grabowska*

Skarbnik:
W. Lampe

Wpływy

Rachunek Funduszu Towarz.

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Pozostałość na 1.IV.1931 r.			103.691	01
Wpływy za okres sprawozdawczy:				
W/g R-ku Subsydjów	20.327	50		
„ „ Ofiar	2.142	65		
„ „ „ na Odbud. Pał. Staszica	12.285	23		
„ „ Komornego — Pał. Staszica	41.106	31		
„ „ „ — Śniadeckich 8.	5.720	76		
„ „ Odsetek z funduszków	1.958	25		
„ „ Funduszu Obrotowego	1.431	75		
„ „ Wpływów za Wydawnictwa	778	88		
„ „ Wydatków Gospod. — Pał. Stasz.	133	06	85.884	39
			189.575	40

Komisja Rewizyjna:

(—) K. Żórawski   (—) M. Konopacki

(—) L. Szperl

Naukowego Warszawskiego

Wydatki

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Przelew na pokrycie wydatków przewyższających wpływy:				
W/g R-ku Kosztów Utrzymania	36.210	84		
„ „ Odbud. Pałacu Staszica	24.221	84		
„ „ Koszt. Utrzym. m. Leszczyny	25.046	96		
„ „ Leg. z zap. K. Holnickiego-Szulca	19.000	—		
„ „ Koszt. Utrzym. Nieruch. Pał. St.	12.730	29		
„ „ Wydawnictw	6.889	55		
„ „ Wydatków Gosp. Śniad. 8	9.312	80		
„ „ Procentów	9.439	12		
„ „ Inst. Nauk Antropologicznych	5.669	48		
„ „ Koszt. Utrzym. Nier. Śn. 8 i Podchor.	4.866	49		
„ „ Papier. Wartość. w Portf. T. N. W.	4.000	—		
„ „ Biblioteki	3.643	67		
„ „ Zakładu Neurobiologicznego	3.319	34		
„ „ Muzeum im. Er. Majewskiego	2.455	59		
„ „ Zakładu Radiologicznego	2.093	53		
„ „ Rent	2.090	69		
„ „ Wydatków Gosp. Pał. Staszica	1.893	46		
„ „ Gabinetu Nauk Historycznych	1.814	67		
„ „ Pracowni Chemji Koloidów	700	45		
„ „ Pracowni Mineralogicznej	352	92		
„ „ Gabinetu Matematycznego	100	—		
„ „ Pracowni Fizycznej	49	77	175.901	46
Saldo na 1 kwietnia 1932 r.			13.673	94
			189.575	40

Buchalter :

(—) *M. Grabowska*

Skarbnik :

(—) *W. Lampe*

VI a.

Subsydja i ofiary*).

Z tytułu przyznanych Towarzystwu subsydjów i ofiar w okresie od dnia 1/IV 31 r. do dnia 31/III 1932 r. wpłynęły do Kasy T. N. W. następujące sumy:

1. Na ogólne potrzeby Towarzystwa.

Ministerstwo W. R. i O. P. na r. budż. 1931/32	.	.	6.000.—
Magistrat m. st. W-wy „ „ 1930/31	.	.	14.327.50
Z zapisu Inż. Izydora Reychmana	.	.	1.000.—
Wydział Powiatowy Sejmiku Węgrowskiego	.	.	50.—
„ „ w Gostyninie	.	.	250.—
„ „ Sejmiku Będzińskiego	.	.	250.—
PP. Michał i Eugenia Hertzowie	.	.	150.—
Wydział Powiatowy w Radzyminie	.	.	100.—
„ „ w Łukowie	.	.	50.—
„ „ w Rypinie	.	.	50.—
Urząd Gminy Grodziec, pow. Będzińskiego	.	.	50.—
„ „ „ „ „	.	.	50.—
Z Redakcji „Gazeta Polska“	.	.	78.—
Sąd Okręgowy w Siedlcach	.	.	44.60
„ „ „ „ „	.	.	20.05

2. Na Odbudowę Pałacu Staszica.

Wpływy ze zbiórki	.	.	.	.	.	18.275.83
do przeniesienia	.	.				40.745.98

*) Wykaz niniejszy nie obejmuje tych subsydjów i ofiar, które nie przeszły przez Kasę T. N. W., a przyznane i wypłacone zostały bezpośrednio poszczególnym Zakładom Towarzystwa.

z przeniesienia . . . 40.745.98

3. Na Wydawnictwa.

Z Funduszu Kultury Narodowej . . . 5.000.—
Z Funduszu Kultury Narodowej na prace:
Prof. Hryniewieckiego . . . 4.800.—
W. Strzeleckiego . . . 1.748.— 11.548.—

4. Na Gabinet Nauk Historycznych.

Biblioteka Narodowa . . . 3.000.—
Ministerstwo W. R. i O. P. . . . 1.500.—
P. Józef Kernbaum (do dyspozycji Prof.
M. Handelsmana). . . . 2.000.— 6.500.—

5. Na Pracownię Radjologiczną.

P. Józef Kernbaum na fundusz wieczysty
im. M. Kernbauma L. Zast. T-wa Kred.
m. W-wy nomin. wartości . . . 20.000.—
Polskie Zakłady „Solvay“ . . . 3.000.—
Fabryka Cementu „Wysoka“ . . . 400.—
Magistrat m. Łodzi . . . 200.— 23.600.—

6. Na Oddział Chemji Koloidów
Pracowni Radjologicznej.

Pabjanicka Fabryka Papieru „O. Saenger“ 500.—
Tomaszowska Fabryka Sztucz. Jedwabiu 250.— 750.—

7. Na Pracownię Neurobiologiczną.

Dr. E. Flatau . . . . . 3.005.—

8. Na Fundusz Nagrodowy.

P. Józef Kernbaum na dopełnienie nagrody
im. M. Kernbauma . . . . . 506.—
do przeniesienia 86.654.98

z przeniesienia 86.654.98

9. Na Muzeum im. Er. Majewskiego.

P. M. Zaborska	20.—	
P. Marszałek W. Raczkiewicz	15.—	
Dr. G. Bychowski	5.—	
Prof. Dr. Schorr	5.—	
P. E. Starostowa	1.—	46.—

Razem wpłynęło w tym okresie
do Kasy T. N. W. z tytułu subsydjów
i ofiar . . . . . Zł. 86.700.98

VII.

Zebranie Uroczyste, odbyte w XXV-tą rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego dnia 25-go listopada 1932 r.

1.

Przemówienie Prezesa T. N. W. Wacława Sierpińskiego.

Panie Prezydencie Rzeczypospolitej!

Dostojne Zgromadzenie!

Sto lat minęło od chwili, kiedy działalność naczelnej wówczas instytucji naukowej w kraju, Królewskiego Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, została tragicznie przerwana. W r. 1832, po upadku powstania listopadowego, zaborcy rozwiązali Towarzystwo i skonfiskowali jego majątek. Siedziba Towarzystwa, gmach przez Staszica ufundowany, na wiek blisko przestał być ośrodkiem myśli naukowej polskiej. Niszcząc najwyższą placówkę nauki, oświaty i kultury, zaborca był przekonany, że zadaje najcięższy cios polskości kraju. Aby sam nawet widok dawnej siedziby Towarzystwa Przyjaciół Nauk nie przypominał rodakom jego chlubnej przeszłości, zeszpecono gmach ten, nadając mu kształty bizantyjskie, zaś wewnątrz umieszczono gimnazjum rosyjskie i cerkiew.

W tym roku prawowity spadkobierca Towarzystwa Przyjaciół Nauk — Towarzystwo Naukowe Warszawskie po raz pierwszy odbywa swe doroczne zebranie uroczyste w przywróconym do dawnego wyglądu Pałacu Staszica. Dzieje się to w 25-tą rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Po stu latach gmach ten znowu jest siedzibą najwyższej instytucji naukowej w stolicy.

W tej uroczystej chwili Towarzystwo nasze ma zaszczyt gościć u siebie Najdostojniejszego swego członka, Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Wyrażając Mu naszą głęboką wdzięczność za przybycie do nas, witam najuprzejmiej obecnych na sali pana Prezesa Rady Ministrów, pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Jego Eminencję Xiędza Kardynała, reprezentantów państw zaprzyjaźnionych, z którymi łączą nas węzły ścisłej współpracy naukowej: Ich Ekscelencje Pana Ambasadora Francji, oraz panów Ministrów pełnomocnych Bułgarji, Czechosłowacji, Estonji, Japonji, Łotwy, Rumunji, Portugalji i Węgier, Przedstawiciele licznych akademij i towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych z panem Prezesem Polskiej Akademji Umiejętności na czele, Pana Prezydenta Miasta, Ich Magnificencje Panów Rektorów wyższych uczelni; witam serdecznie obecnych na sali członków założycieli naszego Towarzystwa, panów Boguskiego, Dicksteina, Eismonda, Grabskiego Władysława, Kochanowskiego, Korbuta, Kryńskiego Adama Antoniego, Kryńskiego Leona, Lewińskiego, Sosnowskiego Jana, Tura, oraz Weyberga, witam wreszcie wszystkich naszych miłych gości, którzy raczyli przybyć na naszą uroczystość.

Gdy w 40-tą rocznicę Konstytucji 3-go Maja odbywało się w tym gmachu pod przewodnictwem Niemcewicza ostatnie posiedzenie publiczne T-wa Przyjaciół Nauk, uczestników zebrania było niewiele. Jakże inaczej jest dziś po stu latach, gdy sala ta nie jest w stanie pomieścić wszystkich tych, których radziłybyśmy tu widzieć.

W chwili, kiedy święcimy nasze rocznice, godzi się wspomnieć nazwiska tych mężów nauki, którzy stali na czele T-wa Przyjaciół Nauk, a następnie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Pierwszym prezesem Towarzystwa Warszawskiego

Przyjaciół Nauk był ks. biskup Jan Albertrandi, obrany na to stanowisko w dniu uroczystej inauguracji Towarzystwa, 16 listopada 1800 r. Jego Eminencja Ksiądz Kardynał Aleksander Kakowski raczył nam dziś ofiarować portret Albertrandiego, wykonany przez współczesnego malarza, za co Towarzystwo wyraża Mu najserdeczniejsze podziękowanie. W r. 1826 zastąpił Albertrandiego Staszic, zaś ostatnim prezesem T-wa Przyjaciół Nauk był Niemcewicz. Gdy po 75-letniej przerwie powstało T-wo Naukowe Warszawskie, pierwszym jego prezesem został ś. p. Aleksander Jabłonowski; następnymi byli: ś. p. Teodor Dydyński, ś. p. Bronisław Chlebowski, po wojnie zaś przez lat 7 Jan Kochanowski i przez następne lat 6 Kazimierz Żorawski.

Godzi się też przypomnieć dziś tych stu zmarłych w ostatnim ćwierćwieczu członków naszego Towarzystwa, z których jedni położyli wielkie zasługi przy jego organizacji, inni dzielnie kierowali jego placówkami naukowo-badawczymi, inni przekazywali mu swe cenne zbiory — owoc długoletniej pracy, inni wreszcie swemi cennymi pracami naukowymi zasilali jego wydawnictwa. Wszystkie najbardziej wartościowe umysły b. Królestwa Kongresowego skupiały się w Towarzystwie Naukowym Warszawskim.

Godzi się też wymienić dziś nazwisko Protektora T-wa Naukowego Warszawskiego, ś. p. Józefa hr. Potockiego, który przez ofiarowanie T-wu domu przy ul. Śniadeckich stworzył materialną podstawę jego bytu i umożliwił uruchomienie szeregu pracowni i instytutów. Popiersie hojnego fundatora zdobi tę salę.

Dla upamiętnienia dzisiejszych rocznic Zarząd Towarzystwa wydał książkę, zawierającą krótką historję Towarzystwa Przyjaciół Nauk, zarys historji budowy, przebudowy i odbudowy Pałacu Staszica, oraz historję Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w ciągu ubiegłego ćwierćwiecza.

Jeden, w dziejach tych ujawniający się fakt, pragnąłbym tu podkreślić: zrozumienie wśród społeczeństwa polskiego tej doniosłej roli, jaką odgrywa Nauka w życiu Narodu. A Nauka Polska w ostatnim ćwierćwieczu dokonała bardzo wiele. W piśmie, które z okazji naszego święta otrzymaliśmy od instytucyj naukowych z całego niemal świata, znajdujemy dowód tego

wielkiego uznania, z jakim cały świat naukowy zagraniczny ocenia nasz dorobek naukowy i ten wielki wysiłek, jakiego uczeni polscy musieli dokonać, aby nieraz niemal z niczego stworzyć niejedną dział rodzimej nauki.

W chwili, kiedy Towarzystwo Naukowe Warszawskie rozpoczyna drugie ćwierćwiecze swego istnienia — oby pomyślniejsze od pierwszego — niech mi wolno będzie wyrazić nadzieję, że rząd i społeczeństwo będą otaczały nasze Towarzystwo swą opieką troskliwą, w większym jeszcze stopniu, niż dotychczas, przez co będzie ono w możności należycie spełniać zadania naczelnej instytucji naukowej w stolicy na pożytek ojczyźnie i na chwałę nauce polskiej.

A teraz proszę Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o wygłoszenie swego przemówienia.

Przemówienie

**Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
Janusza Jędrzejewicza.**

Panie Prezydencie, Szanowni Państwo!

Święcimy dziś 25-tą rocznicę działalności Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a jednocześnie rocznicę już setną Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W tym dniu uroczystym, gdy oddajemy cześć pracy minionych pokoleń ludzi nauki, a współczesnym jej działaczom składamy najszczerze życzenia dalszej owocnej pracy, słusznem, jak sądzę, będzie, gdy zastanowimy się przez chwilę nad olbrzymim znaczeniem, jakie myśl naukowa posiada dla współczesnego zorganizowania w formach państwowych społeczeństwa.

Będzie to tem bardziej na czasie, iż z wielu i to niekiedy poważnych ust, słyszymy głosy obawy, że czynnik władzy państwowej nie docenia, być może, w sposób należyty roli pracy naukowej, że sprawy swobody twórczości w dziedzinie wiedzy są na szwank narażone, że wogóle zagadnienia najwyższej ludzkiej kultury zbyt mało interesują tych, w ręce których prawo złożyło opiekę i troskę o rozwój pracy naukowo-badawczej.

Zdaje mi się, że ci z ludzi poważnych, którzy podobne obawy wyrażają, znajdują się pod wpływem szkodliwych sugestij niektórych organów prasowych, czerpiących źródło swych natchnień bynajmniej nie z idealnych pobudek naukowych. Bo chwila refleksji wystarczy, aby stwierdzić w sposób kategoryczny i wykluczający wszelkie nieporozumienia, że państwo współczesne związane jest jak najściślej ze stanem ludzkiej wiedzy.

Więcej, nie potrafię sobie wyobrazić kulturalnego państwa, które w codziennej swej nawet pracy nie opierałoby się na wynikach wiedzy, lub było od nich uniezależnione. Technika, pod znakiem której żyjemy, a z której w pierwszym rzędzie państwo korzysta, jest przecież praktycznym zastosowaniem długich, bezinteresownych, pozornie oderwanych od życia badań abstrakcyjnych, nie byłaby się w stanie rozwinąć bez teoretycznej pracy przyrodniczej i matematycznej. Szybkie zmiany w życiu gospodarczym, społecznym i państwowym wymagają głębokich studiów prawniczych i humanistycznych. Nie kto inny, jak właśnie teoretycy, ludzie sanktuarjum laboratoryjnego lub pracownianego, w swej niezmiernie trudnej i odpowiedzialnej pracy, często sami nie zdając sobie z tego sprawy, wytyczają drogi praktycznego życia, a rezultaty ich badań stanowią największy skarb ludzkości.

Czy jest rzeczą możliwą, czy jest rzeczą prawdopodobną, aby Państwo, a przede wszystkim Rząd jego mógł tych rzeczy nie rozumieć? Aby w swych planach i zamierzeniach chciał i mógł krępować swobodę pracy badawczej, tej pracy, na której w swej działalności ustawicznie się opiera?

Rzecz oczywista, że takie supozycje byłyby supozycjami urojonemi.

Jest wprost przeciwnie. Nauka zarówno stosowana, jak i nauka czysta stanowi poważne zagadnienie dla Rządu. Nie przeszkadzać, ale pomagać w jej zorganizowaniu — oto zagadnienie Rządu. Stwierdzam, że w ramach możliwości robi się wszystko w tym kierunku. Przeżywamy czasy wyjątkowo trudne. Niech nas te przejściowe trudności nie zrażają. Pozwalam sobie wyrazić najgłębsze przekonanie, że przetrwamy okres zły, że niedługo wkroczymy w przyszłość lepszą, że wreszcie praca naszych uczonych przy jak najwydatniejszej pomocy Państwa pozwoli rozbudować gmach wiedzy polskiej do najwyższego poziomu naszych wielkich możliwości i naszych wybitnych uzdolnień.

Te właśnie życzenia składam Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu w dzień jego podwójnego jubileuszu.

3.

**Przemówienie Prezesa Polskiej Akademji Umiejętności
Kazimierza Kostaneckiego.**

Obchodzicie dzisiaj, a raczej obchodzimy wszyscy piękne święto nauki polskiej.

Nadaliście dzisiejszemu dorocznemu posiedzeniu uroczystszą formę, ze względu na inaugurację odnowionej pięknej siedziby Waszej w pamiętnym pałacu Staszica i łącząc je z dwudziestopięcioleciem założenia albo raczej wskrzeszenia Towarzystwa Naukowego.

Ale genealogja Wasza jest dawniejsza; dziedziczycie nie tylko tę starodawną siedzibę, ale i świetne przeszło wiekowe tradycje Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Taka spuścizna okrywa Was płaszczem dostojności.

W czasach grozy, gdy w gruzy rozpadała się Ojczyzna, grono ludzi o głębokim umyśle i przewidującym wzroku, w duchowem odrodzeniu szukało zbawczej myśli i ratunku. Im go dzi się dzisiaj oddać cześć należną i hołd wdzięczyny za tę błogosławioną działalność, która przynosiła i serc rozgrzanie i ukrzepienie na duchu i ożywienie wiary w apostołstwo pracy. A choć wróg, widząc w tych poczynaniach głos woli życia społeczeństwa, jego niezłomnej gotowości wytrwania i przetrwania, podcinał źródła istnienia zarówno Towarzystwu Przyjaciół Nauk, jak potem pamiętnej Szkoły Głównej, myśli i hasła im przodujące wryły się w umysły i serca, były dźwignią w kształtowaniu i wykrzesywaniu duszy narodu; w noc najciemniejszej niewoli uczyły hartu ducha, były jasną gwiazdą i źródłem pokrzepienia.

Przed dwudziestupięciu laty spadkobiercom tych dążeń powiodło się odnowić Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Bracia z innych zaborów, instytucje i towarzystwa naukowe, które powstawały w imię tych samych dążeń w innych ogniskach życia umysłowego, to z głębokim bólem to z radością śledziły te wahania losów nauki i kultury polskiej w sercu Warszawy, zdając sobie sprawę ze znaczenia ich dla życia narodu.

W pomyślniejszych warunkach rozwijające się Towarzystwo Naukowe Krakowskie, a od roku 1872 z niego wyrosła Akademia Umiejętności, nieustannie towarzyszyła Waszym nieugiętym zmaganiom z przeciwnościami, a chwile pomyślniejszego zwrotu witała radośnie. Przed dwudziestupięciu laty składała Wam życzenia w chwili wskrzeszenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, tak samo przy otwarciu pierwszych w Polsce pracowni, poświęconych wyłącznie badawczej pracy naukowej, noszących dzisiaj nazwę pracowni imienia Nenckiego.

Akademia Umiejętności i Towarzystwo Naukowe Warszawskie pracowały równolegle jako bratnie instytucje, nieraz ku wspólnym łącząc się naukowym przedsięwzięciom.

A gdy wreszcie z odmętu szalonej burzy dziejowej nastąpiła chwila odrodzenia Ojczyzny i Towarzystwo Wasze i Polska Akademia Umiejętności i inne towarzystwa naukowe stanęły wobec zwiększonych zadań, by we wszystkich dziedzinach wytwórczości duchowej torować szlaki własnej myśli naukowej.

Jesteśmy współzawodnikami, ale we współzawodnictwie tem niema miejsca ani dla zazdrości ani zawiści, każdy postęp, rozwój i osiągnięte wyniki odzywają się radosnem echem w bratniej instytucji, jest to współzawodnictwo najszlachetniejsze, bo przyświeca mu dążność do pomnożenia wspólnego nam skarbu, rozwoju nauki polskiej, która utrwała podwaliny bytu narodowego.

Ta dążność podyktowała nam w ostatnich latach zjednoczenie się z innymi towarzystwami i instytucjami naukowymi, aby przez wspólne działanie podołać brzemieniu odpowiedzialności w dążeniu do ożywienia i zapewnienia postępu nauki polskiej.

To też w tej chwili, gdy Towarzystwo Naukowe Warszawskie w poczuciu, iż dziedzictwo dawnych zasług do nowych obowiązuje, przez usta swego Prezesa składa śluby ofiarnej pracy, zarówno bratnia Wam Polska Akademia Umiejętności, jak i te wszystkie Towarzystwa i Instytucje naukowe, które Was w tej chwili wieńcem okalają, ożywione tem samym serdecznem uczuciem ślą życzenia, aby na wiekowej tradycji oparty rozwój Towarzystwa Naukowego Warszawskiego wywalczał i nadal nauce polskiej przynależny głos wśród świata.

**Przemówienie Prezydenta m. st. Warszawy
Zygmunta Słomińskiego.**

Z dumą i z poczuciem dobrze spełnianego obowiązku spoglądać może Towarzystwo Naukowe Warszawskie na swą dotychczasową działalność. Ma ono poza sobą ćwierć wieku nieustającej, wyteżonej planowej pracy, obfitującej w najświetniejsze wyniki, mimo że warunki tej pracy nie zawsze były sprzyjające, a nieraz różniły się bardzo od warunków, w jakich rozwijała się wiedza w wolnych zawodach na Zachodzie. Powołane do życia ofiarnością grupy ludzi dobrej woli, ożywionych gorącym uczuciem patriotyzmu i rozumiejących doniosłe znaczenie rozwoju polskiej nauki dla polskiego narodu, rozwinęło się niebawem w wspaniałe ognisko wiedzy, które promieniuje na cały kraj, wzbogaca naszą kulturę i zasila nieprzemijającymi wartościami wszechświatową skarbnicę wiedzy.

Warszawa jest dumna z tego, że jest siedzibą Towarzystwa i że powstało ono i działa na jej terenie. Skoro tylko rząd stolicą przeszedł w polskie ręce, miasto usiłowało zawsze w miarę swych zasobów dokładać swą cegiełkę do wspaniałej budowli polskiej nauki. A chociaż obecnie ciężkie warunki, w jakich znalazła się gospodarka komunalna, utrudniają wszelkie poczynania kulturalne, nie wątpię, że z nastaniem lepszych czasów, stolica nie poszczędzi środków, aby wspomóc możliwie najwydatniej doniosłą działalność Towarzystwa. Żywiąc tę nadzieję, składam Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu życzenia dalszego pomyślnego rozwoju i dalszej owocnej pracy na chwałę i pożytek Ojczyzny.

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego T. N. W.**Edwarda Lotha****z czynności T-wa w latach 1930—1932.**

Panie Prezydencie Rzeczypospolitej!

Dostojne Zgromadzenie!

W okresie sprawozdawczym odeszli od nas na wieki następujący członkowie, których pamięć czcimy przez powstanie:

Kraushar Aleksander, weteran 1863 r., znany mecenas i historyk, piewca okresu świetności Pałacu Staszica, członek założyciel naszego Towarzystwa, zmarł dnia 11 grudnia 1931 r.

Ochimowski Feliks, wybitny prawnik i działacz z okresu przedwojennego, profesor b. uniwersytetu latającego, b. Sędzia Sądu Najwyższego, zmarł 6 lutego 1932 r.

Bełzecki Stanisław, inżynier komunikacji, autorytet w sprawach kolejnictwa, profesor Politechniki Petersburskiej i Warszawskiej, zmarł 16 lutego 1932 r.

Suligowski Adolf, wybitny adwokat, znany z patriotyzmu, który w roku 1891 kazał mu odmówić złożenia przysięgi w Sądzie Okręgowym w języku rosyjskim, wskutek czego został skreślony z adwokatury; w r. 1917 Prezes Rady Miejskiej m. stoł. Warszawy; w r. 1918 członek Rady Stanu, Poseł na Sejm, profesor honorowy Uniwersytetu Warszawskiego; członek założyciel naszego T-wa i pierwszy jego Sekretarz Generalny. Zmarł 16 lutego 1932 r.

Flatau Edward, wybitny lekarz-neurolog, założyciel i długoletni kierownik Pracowni Neurobiologicznej naszego T-wa, zasłużony badacz, zmarł 7 czerwca 1932 r.

Goldflam Samuel, wybitny lekarz neurolog i społecznik, autor wielu prac naukowych, zmarł 26 sierpnia 1932 r.

Janicki Konstanty, profesor zoologii Uniwersytetu Warszawskiego, uczony wszechświatowej sławy, wybitny parazytolog, wzór sumiennosci i samozaparcia się w zawodzie uczonego, odszedł od nas 25 października 1932 r.

Cześć ich pamięci!

* * *

*

W okresie sprawozdawczym Towarzystwo nasze, mimo ciężkich czasów kryzysowych i związanych z tem najróżnorodniejszych niespodzianek, dokonało kilku posunięć, które będą miały niewątpliwy wpływ na jego dalsze losy.

W związku z załamaniem finansowem, T. N. W. postanowiło w listopadzie 1930 r. wynająć swą dotychczasową siedzibę przy ulicy Śniadeckich 8 i przenieść się do Pałacu Staszica, który podówczas posiadał zupełnie jeszcze niewykończone wnętrza. Był to czyn heroiczny, który pociągnął za sobą konieczność nagłego przeniesienia do niekorzystnych warunków nie tylko biura i centrali, lecz również Instytutu Nauk Antropologicznych, Biblioteki i Gabinetu Nauk Historycznych. Dwie pracownie padły, niestety, ofiarą tych koniecznych zmian lokalowych i zostały zlikwidowane, a mianowicie: Pracownia Fizyczna i Pracownia Chemji Koloidów.

W gmachu na Śniadeckich pozostały jeszcze: Instytut Marcelgo Nenckiego, który otrzymał jednolity, zamknięty w sobie lokal, Pracownia Mineralogiczna, Pracownia Radjologiczna i Pracownia Neurobiologiczna.

Poza przesunięciami lokalowemi Towarzystwo dokonywa jeszcze dalszych posunięć.

Wstrzymanie zapomóg rządowych w r. 1930 i niemożność jednoczesnego zatrzymania rozpoczętej budowy Pałacu Staszica jest przyczyną nieprzewidzianego zadłużenia Towarzystwa na 80.000 złotych. Zmniejszenie budżetu do 1/5 grozi dalszemi konsekwencjami.

Towarzystwo ratuje się zaciągnięciem pożyczki hipotecznej, sprzedaje nieruchomość w Suwałkach i kosztem wielu ofiar i samowyrzeczenia się z trudem uzyskuje wyrównanie zachwianej równowagi budżetowej. Równowaga budżetu! Jak spokojnie brzmią te słowa, ale jak wiele mieszczą w sobie tragizmu i gorczy! Żywa i wszechstronna działalność T. N. W. słabnie i chwilami niemal zamiera, ustają wydawnictwa, nawet sprawozdania miesięczne ukazują się tylko z trudem. Praca naukowa w Instytutach badawczych maleje, brak nam opału i światła, następuje redukcja personelu i poborów — to wszystko mieści się w kilku, tak brzemiennych w skutki słowach! W tym kierunku jednak niewolno nam poddawać się pesymizmowi, gdyż, mimo trwania kryzysu, idziemy ku pewnej stabilizacji stosunków, a nawet może ku lepszemu; zwłaszcza w ostatnich miesiącach, dzięki zrozumieniu naszych potrzeb przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, które mimo trudności budżetowych, jednak śpieszy nam z pomocą w miarę rozporządzalnych kredytów.

Nieprędko jeszcze powrócimy do żywej działalności przedkryzysowej, nie pozwalają nam na to ciężące na nas zobowiązania, lecz temniemniej posunęliśmy nawet odbudowę Pałacu w najkonieczniejszych ramach. Praca więc nie zamarła, aczkolwiek idzie w ścieśnionym zakresie i słabszym tempie.

Wybory nowych członków zwiększyły nasze szeregi; członkami zostali:

W r. 1931. Wydz. II, czł. zwycz.: Nawroczyński Bogdan, Tokarz Wacław, Czarnowski Stefan; czł. koresp.: Kolankowski Ludwik, Rafacz Józef, Ks. Styger Paweł, Łodyński Marjan.

Wydz. III, czł. zwycz.: Banach Stefan, Kuratowski Kazimierz; czł. koresp.: Leja Franciszek, Lencewicz Stanisław, Sergescu Piotr, Wojno Tadeusz.

W r. 1932. Wydz. I, czł. zwycz.: Krokiewicz Adam, Mikkoła Józef Juljusz, Rozwadowski Jan, Nitsch Kazimierz.

Wydz. II, czł. zwycz.: Ludwik Kolankowski, Władysław Abraham, Jan Dąbrowski, Jan Rutkowski, Stanisław Wróblewski; korespondent: Henryk Elzenberg.

Sekcja nauk prawn. i ekonomicznych, czł. zwycz.: Zygmunt Cybichowski, Henryk Konic, Ludwik Krzywicki; korespondent: Feliks Młynarski.

Wydz. III, czł. zwycz.: Tadeusz Miłobędzki, Arnaud Denjoy, Paul Montel, Dérètre Pompeiu; korespondenci: Alicja Dorabialska, Stanisław Saks.

Razem T-wo liczy obecnie 200 członków.

Działalność wydawniczo-naukowa osłabła ogromnie i w stosunku do lat dawnych oznacza spadek o blisko $\frac{2}{3}$.

Wyszły jednak z druku następujące dzieła i prace:

Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa t. V, z. 3, 4, t. VI.

Archiwum Mineralogiczne t. VII, VIII.

Rocznik T. N. W. 1931.

Rozprawy Historyczne t. X, z. 2.

Rozprawy z polsk. prawa politycznego t. I, z. 3.

Spraw. z Posiedzeń T. N. W. Wydz. I zeszyt 1—9 1931.

„ II „ 1—6 „

„ III „ 2—6 „

2 Prace Wydziału I, Nr. 12 i 13.

Pozatem opracowano dokładny katalog wydawnictw.

Wydziały odbyły 35 posiedzeń, na których rozpatrzono 96 prac.

Wydział I (językoznawstwa i historii literatury) odbył w r. 1931/2 8 posiedzeń, na których przedstawiono 9 prac.

Przy I-ym Wydziale istniał Gabinet Filologiczny, który narazie przeniesiony został do definitywnego lokalu, dzięki czemu może z pożytkiem kontynuować rozpoczęte zamierzenia w kierunku opracowania literatury XVIII-go wieku.

Wydział II odbył 9 posiedzeń, na których przedstawiono 16 prac.

Przy Wydziale II-im istniały: Gabinet Nauk Historycznych, Komisja Bibliograficzna, Komisja Historyczna, Komisja Atlasu Historycznego Polski, Sekcja Orientalistyczna i Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego.

Większość tych instytucyj, niestety, tylko wegetuje, niektóre jednak mogą się poszczycić intensywną działalnością. Tak Komisja Historyczna, dalej Komisja Bibliograficzna, która dzięki

subsydjom z funduszu Rockefellera szeroko rozwinęła swą pracę i Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego, które, choć walczy z trudnościami finansowymi, otwiera dziś swe podwoje.

Wydział III (nauk matematyczno-fizycznych) odbył 9 posiedzeń, na których przedstawiono 41 prac.

Przy tym Wydziale istniały: Gabinet Matematyczny, Sekcja Meteorologiczna, Pracownia Mineralogiczna i Pracownia Radiologiczna. Wspominałem już, że dwie placówki, padły, niestety, ofiarą ciężkich czasów, a mianowicie: Pracownia Chemji Kolloidów i Pracownia Fizyczna.

Wydział IV odbył 6 posiedzeń, na których przedstawiono 29 rozpraw.

Przy tym Wydziale istniał Instytut im. M. Nenckiego, Instytut Nauk Antropologicznych i Pracownia Neurobiologiczna.

Instytut Nenckiego, wskutek obciążenia kredytów, przechodził bardzo ciężkie chwile, zyskał jednakże, jak już wspomniałem, zamknięty w sobie lokal. Pracownia Neurobiologiczna przez śmierć D-ra Edwarda Flataua straciła swego twórcę i długoletniego kierownika i losy jej będą zależne od dalszych konjunktur Towarzystwa.

Wydział V nauk technicznych zebrał się razem z Akademią Nauk Technicznych 1 raz. Przedstawiono 1 pracę.

Księgozbiór Biblioteki Centralnej ze względów lokalowych znajdował się w warunkach, które już przed dwoma laty nazwałem skandalicznymi, obecnie został przeniesiony do Pałacu Staszica i otrzymał pomieszczenie, które pozwoli uporządkować go całkowicie. Teraz jednak dopiero stanął przed nami ogrom pracy i dotkliwy brak środków, potrzebnych dla uporządkowania całej biblioteki.

W roku ubiegłym Towarzystwo nasze przyznało następujące nagrody:

Dnia 27.I.1931. Nagroda im. ś. p. Augustyna Cichowicza — p. Władysławowi Tomkiewiczowi za pracę p. t. „Jeremi Wiśniowiecki“.

Dnia 18.XI.1931. Nagroda im. ś. p. Mirosława Kernbau — pp.: Władysławowi Kapuścińskiemu za pracę p. t. „O fluo-

rescencji pary cynku“ i Stanisławowi Mrozowskiemu za pracę p. t. „O nadsubtelnej budowie prążka rezonansowego rtęci“.

Dnia 12.II.1932. Nagroda im. ś. p. Augustyna Cichowicza — p. Stefanowi Kieniewiczowi za rozprawę p. t. „Ignacy Działyński“.

Przeprowadzka, związane z nią adaptacje, odbudowa, wieczne przestawianie i urządzenie — nakładały na Towarzystwo w okresie sprawozdawczym liczne nieprzewidziane ciężary. A „signum temporis“ to był stały spadek dochodów i darowizn, co jeszcze więcej utrudniało sytuację.

Tak więc z ważniejszych ofiar mam jedynie do wymienienia nowy zapis naszego wypróbowanego i hojnego mecenasa, Pana Józefa Kernbauma, który przekazał na potrzeby Pracowni Radjologicznej dalsze 10.000 zł. tak, że zdewaluowana uprzednio fundacja imienia jego zmarłego syna, ś. p. Mirosława, wzrosła ponownie do 120.000 złotych.

Natomiast o gromadzących się ze wszystkich stron trudnościach świadczy, że sumy, ofiarowywane nam rok rocznie przez Rząd, Sejm, Senat, Magistrat m. stoł. Warszawy, Fundusz Kultury Narodowej, Bank Polski, Bank Gosp. Krajowego, Bank Rolny, Zakłady Solvay i t. p. spadły z 375.000 na 78.000 zł.!

W trudnych więc warunkach stajemy u progu nowego ćwierćwiecza. Temniemniej pragnę pokrótce zdać sprawozdanie z ogromu pracy, jaki za ostatnie 25 lat został w naszym Towarzystwie dokonany.

Wymieńmy przedewszystkiem mężów, pod których światłem kierownictwem Towarzystwo się rozwijało. Tak więc Prezesowie Tow. Przyjaciół Nauk: Albertrandi (1800—1825), Staszic (1826—1831) i Niemcewicz (1831) mieli jako swych następców w Towarzystwie Naukowem: Aleksandra Jabłonowskiego (1907—1913), Teodora Dydyńskiego (1913—1916), Bronisława Chlebowskiego (1916—1918), Jana Kochanowskiego (1918—1925) i Kazimierza Żorawskiego (1925—1931).

W tymże okresie czasu sprawowali urząd wiceprezesa: Samuel Dickstein (1907—1910), Zdzisław Dmochowski (1910—1912), Władysław Janowski (1912—1913), Leon Kryński (1913—1925) i Wacław Sierpiński (1925—1931).

Sekretarzami Generalnymi byli: Adolf Suligowski (1907—1908), Władysław Janowski (1908—1909), Franciszek Pułaski (kilkakrotnie: 1909—1916, 1918—1919, 1925—1926), Stefan Marjan Jakowski (1916—1918), Kazimierz Stołyhwo (1919—1925) i Stanisław Szober (1926—1929).

Suma pracy naukowej, dokonanej przez Towarzystwo w ubiegłym 25-cioleciu, uzewnętrznia się dorobkiem około 2.800 arkuszy druku, czyli około 45.000 str.

Spółeczeństwo, oceniając doniosłość naszej pracy, spieszyło nam w tym czasie z pomocą. Suma zapisów dochodzi do 5.000.000 złotych. Aby jednak móc funkcjonować należycie w dzisiejszych ramach, Towarzystwo potrzebuje kapitału czterokrotnie większego. Jeżeli w tem miejscu złożę słowa gorącej podziękii wszystkim naszym mecenasom, oraz tym, którzy swą bezinteresowną pomocą i pracą przyczynili się do kulturalnego rozwoju naszej placówki, to nie będzie to tylko czczym frazesem, lecz stwierdzeniem, że postępowali w myśl dobrze zrozumianych obowiązków obywatelskich.

T-wo nasze nawiązało i utrzymuje stosunki naukowe z 732 instytucjami, w czem 579 zagranicznych. Nic też dziwnego, że na dzisiejszą uroczystość otrzymaliśmy 194 życzenia, w tem 118 zagranicznych.

Poza tem na sali następujące Instytucje są reprezentowane przez specjalnych Delegatów, których gorąco witamy: Polska Akademia Umiejętności, Akademia Rumuńska, Akademia Węgierska, Uniwersytet w Tartu, Akad. Fińska, Royal Historical Society, Naturforschende Gesellschaft Bern, Schweizerische Naturforschende Gesellschaft Zürich, Societé de Chimie Biologique Paryż, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Szkoła Główna G. W., Wolna Wszechnica Polska, Instytut Dentystyczny, Tow. Naukowe we Lwowie, Pozn. T-wo Przyjaciół Nauk, Tow. Naukowe im. Szewczenki we Lwowie, Liga Ochrony Przyrody, Dyrekcja Archiwum, T-wo Literackie im. Adama Mickiewicza we Lwowie, Polskie Tow. Historyczne, Polskie Tow. Geologiczne, Państwowy Instytut Meteorologiczny, Tow. Stomatologiczne, Polskie T-wo Botaniczne, Tow. Anatomiczno-Zoologicz-

ne, Polski Związek Entomologiczny, Instytut Wschodni, Tow. Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie.

Witamy w nich gorąco Zrzeszenia pracy naukowej, które z nami współpracują, lub które były nam ostoją wówczas, kiedyśmy tego jeszcze bardzo potrzebowali.

Dziękuję również redakcji wydawnictwa „Fundamenta Mathematicae”, która naszą uroczystość uczciła wydaniem specjalnego tomu, poświęconego dzisiejszemu Jubileuszowi naszego Towarzystwa.

Najważniejszym momentem z życia Towarzystwa było ofiarowanie w dniu 25 marca 1911 r. przez ówczesnego protektora Hr. Józefa Potockiego na własność gmachu przy ulicy Śniadeckich 8, co pozwoliło instytucji szeroko rozwinąć skrzydła; dalej — utworzenie tam licznych pracowni naukowych, z pośród których wymienię zwłaszcza pracownię Radjologiczną, zorganizowaną przez Panią Curie-Skłodowską, a której bytowanie jest oparte na trwałych podstawach dzięki fundacji imienia Mirosława Kernbuama i nieustającemu poparciu P. Józefa Kernbauma.

Wspomnieć również należy chlubę Biologii Polskiej — Instytut im. Marcelego Nenckiego, cieszący się dziś wielkim rozgłosem światowym, oraz Instytut Antropologiczny i Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego, które, dzięki otrzymaniu definitywnych lokali, będą mogły znakomicie rozwinąć swą działalność.

Dalej gabinety i komisje, które wydatnie pracują nad wzbogaceniem kultury polskiej.

W momencie powstania Państwa Polskiego 62 członków T. N. W. zajęło stanowiska Profesorów, Dyrektorów Instytutów i Archiwów. Jednocześnie niektóre pracownie stały się związkiem instytucyj i zakładów rządowych, jak Państwowego Instytutu Meteorologicznego, Państwowego Zakładu Higjeny i t. p.

W roku 1924 została nam przekazana do użytkowania, zgodnie z wolą Sejmu Ustawodawczego, siedziba byłego Towarzystwa Przyjaciół Nauk — Pałac Staszica. Gmach ten znajdował się w stanie zniszczenia, nie dającym się bliżej wypowiedzieć.

Wysiłkiem długich lat i niekończącymi się zabiegami licznych osób, dzięki dobrej woli i wyrozumiałości naszego architekta, P. Profesora Lalewicza, wielu firm i dostawców, monumentalny ten budynek został nareszcie o tyle o ile odbudowany. Podnieść tu należy zwłaszcza starania i zabiegi w tym względzie naszego długoletniego Sekretarza Generalnego, Franciszka Pułaskiego, którego nieustrudzonej energii Pałac zawdzięcza stworzenie Komitetu Odbudowy, rozpoczęcie odbudowy w maju 1924 r. oraz przywrócenie fasadzie wyglądu historycznego.

Po kilkuletniej przerwie podjął energiczne i skuteczne zabiegi o uzyskanie od ciał ustawodawczych, rządu, miasta i społeczeństwa kredytów na dalszą budowę ówczesny Prezes, p. Kazimierz Żorawski.

Starania te uwieńczone były sukcesem i od r. 1928 ożywczy strumień funduszków na odbudowę pozwolił podjąć na nowo rozpoczęte prace i kontynuować dążenia przywrócenia Pałacowi jego dawnej świetności.

Gdyby nie okres kryzysu, który w znacznej mierze zahamował przyływ środków, nie mielibyśmy już dzisiaj tych niedociągnięć i braku wykończenia, jakie na każdym kroku są jeszcze widoczne.

Naogół wydatkowano dotychczas sumę przeszło 1 miliona zł., potrzeba zaś jeszcze około 200.000, żeby zgodnie z planami gmach całkowicie wykończyć.

Do najważniejszych etapów odbudowy należy zaliczyć stworzenie lokalu dla Muzeum Archeologicznego im. Erazma Majewskiego, co nareszcie pozwoliło przy współdziałaniu Pani Erazmowej Majewskiej i Prof. Antoniewicza na uporządkowanie i ustawienie nader cennych zbiorów tak, że z dniem dzisiejszym, zaledwie w dziesięć lat od zgonu ofiarodawcy, będziemy mogli oddać to Muzeum do użytku publicznego.

Mury naszych lokali w Pałacu są jeszcze surowe. Ta część jednak, która już jest zamieszkała, została przyozdobiona licznymi dziełami sztuki, oddanymi nam w depozyt przez Tow. Zachęty Sztuk Pięknych i rodziny art. rzeźb.: Biernackiego i Wydźgi. Poza tem Zarząd gmachów reprezentacyjnych przekazał nam pewne dzieła, które niegdyś zdobiły nasze wnętrza i po

konfiskacie zostały wywiezione do Rosji, a obecnie powróciły na dawne miejsca.

W naszym gmachu poza lokalami T. N. W. znalazły kolejno pomieszczenie: Instytut Francuski, będący ekspozyturą Sorbony, Instytut Popierania Nauki — Kasa im. Mianowskiego, Państwowy Instytut Meteorologiczny, Państwowy Instytut Filmowy, Akademia Nauk Technicznych, Instytut Węgierski, podległy Węgierskiej Akademji Nauk, oraz 5 zakładów i gabinetów Uniwersytetu Warszawskiego.

Stał się więc Pałac gmachem reprezentacyjnym Nauki i siedliskiem Myśli Naukowej w stolicy.

W pracy nad przywróceniem Pałacowi dawnej świetności, zwłaszcza w ostatnich latach, żywy brałem udział, dlatego też niech mi wolno będzie dorzucić słówko od siebie.

Opoдал, na Krakowskim Przedmieściu, ujrzałem światło dzienne; od najwcześniejszego dzieciństwa patrzyłem na klasyczny gmach i smukłą kopułę Corazziego; jako uczeń bolałem nad patyną bizantyńską, pokrywającą Pałac, i nad wyrastającą kopułą cerkiewną, które, będąc symbolem przemocy, zmieniły charakter Pałacu Staszica; jako żołnierz odrodzonej Rzeczypospolitej z dumą patrzyłem, jak ta obca patyna z Pałacu opadała. Czyż można się dziwić, że, jako człowiek dojrzały, przyłożyłem ręki, nie szczędząc znoju i nie cofając się przed przykrościami, aby przywrócić należytą świetność jednej z najmilszych pamiątek mego dzieciństwa.

Tobie, rodzinne miasto Warszawo, z radością dziecka, które Ci niemal wszystko ma do zawdzięczenia, ten mój trud i pracę ofiaruję!

Uroczyste wręczenie medalu b. Prezesowi T. N. W.

Kazimierzowi Żorawskiemu.

a) Przemówienie Prezesa Wacława Sierpińskiego.

Czcigodny Panie Prezesie!

Gdy przed kilkunastu laty przeniosłeś się do Warszawy, miałeś już za sobą piękną kartę zasług, jako wybitny uczonec, oraz jako były rektor Wszechnicy Jagiellońskiej w trudnych latach wojennych, na którym to stanowisku odważnie zaznaczałeś niezłomną wiarę w nieunikniony rozgrom zaborców i zmartwychwstanie zjednoczonej Ojczyzny.

Przed siedmiu laty Towarzystwo Naukowe Warszawskie powołało Cię na swego Prezesa. Były to ciężkie dla naszego Towarzystwa czasy. Fundusze Towarzystwa uległy dewaluacji: nie było za co drukować wydawnictw; nawet druk sprawozdań z posiedzeń był od kilku lat wstrzymany; brakło środków na dokończenie rozpoczętej odbudowy Pałacu Staszica. Ponadto Towarzystwo domagało się reorganizacji, mając po wojnie i odzyskaniu niepodległości inne zadania do spełnienia, niż te, które stały przed nim w chwili jego założenia.

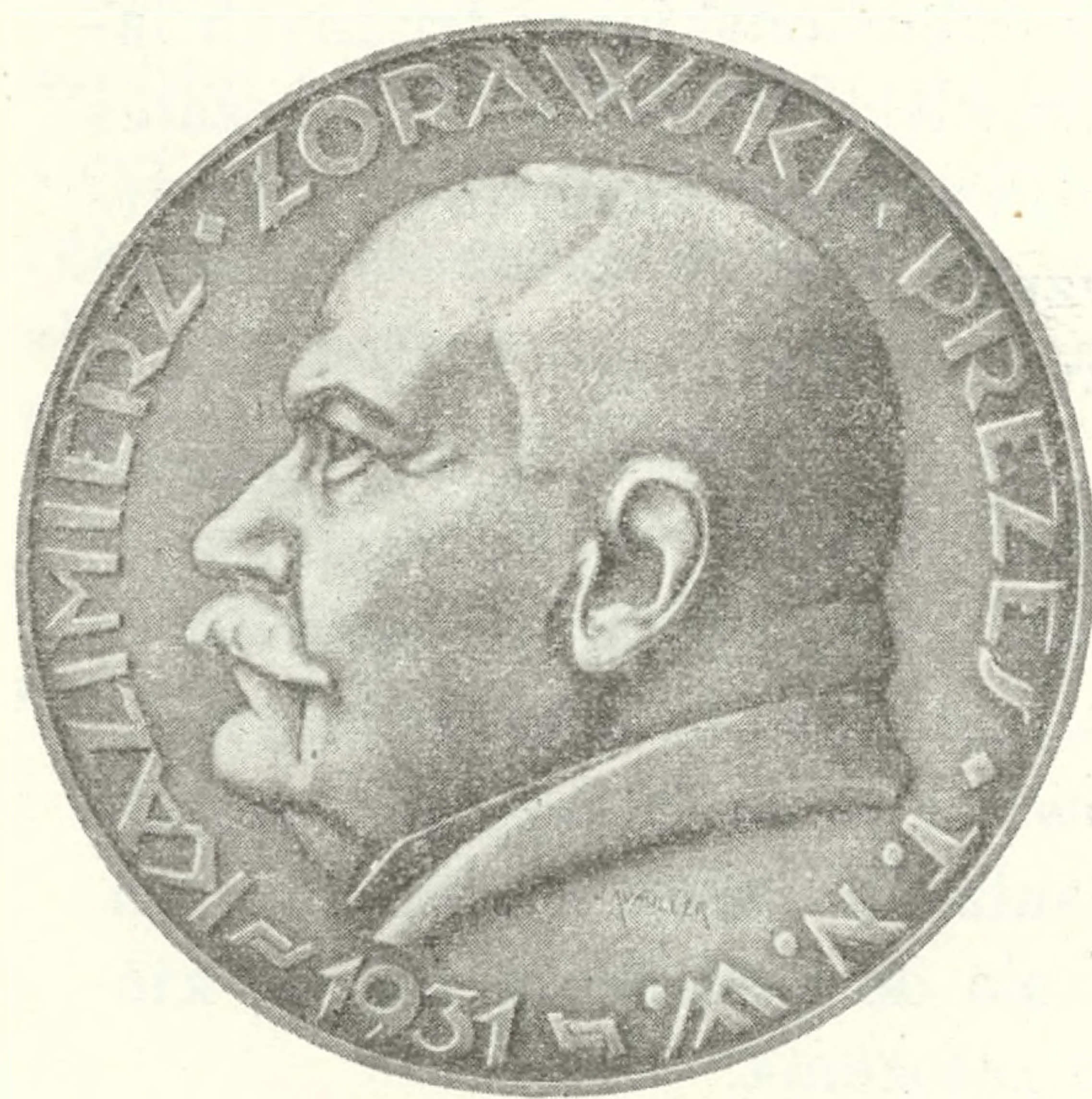
W czasie bezmała sześcioletniej prezesury Twojej doznało Towarzystwo wielu korzystnych zmian. W tym czasie zmieniony został statut Towarzystwa, wskutek czego stało się ono instytucją o charakterze akademii. Przez następną zmianę statutu Towarzystwo rozszerzyło swój zakres działania przez dołączenie nowego Wydziału i kilku sekcji. Działalność wydawnicza

Towarzystwa zaczęła się pomyślnie rozwijać. Za prezesury Twojej Towarzystwo nasze po raz pierwszy wprowadzone zostało wyraźnie do budżetu Państwa, przyczem w lepszych finansowo latach subwencje rządowe sięgały setek tysięcy złotych. Przebudowa Pałacu Staszica znacznie posunęła się naprzód i, jakkolwiek wskutek ogólnego kryzysu gospodarczego nie mogła być ukończoną, to jednak mogliśmy już przenieść tutaj nasze biuro i szereg instytutów naukowych Towarzystwa, oraz odbywać tu nasze posiedzenia naukowe i administracyjne.

To też ze smutkiem przyjęliśmy zeszłego roku wiadomość, że stan Twego zdrowia, Czcigodny Panie Rektorze, zmusił Cię do rezygnacji z urzędu Prezesa Towarzystwa.

W uznaniu Twych zasług dla Towarzystwa, oraz dla upamiętnienia dokonanej w czasie Twojej prezesury odbudowy Pałacu Staszica, Zarząd Towarzystwa Naukowego Warszawskiego uchwalił wybić ten medal z Twoją podobizną, który mam zaszczyt Ci wręczyć, życząc Ci najgoręcej, abyś jeszcze przez długie lata mógł, jak dotąd, pracować ku pożytkowi nauki polskiej.

b) Przemówienie b. Prezesa Kazimierza Żorawskiego.

Panie Prezesie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego!

Składam serdeczne podziękowanie Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu za umieszczenie mej podobizny na medalu, wybitym dla upamiętnienia prac, które wykonane zostały w ostatnich latach kilku przy odbudowie Pałacu Staszica oraz przy organizacji Towarzystwa Naukowego. Z pewnością ten wielki zaszczyt, uczyniony mi przez Towarzystwo Naukowe, znacznie przekracza wartość pracy mojej dla tej Instytucji. Myślę, że głównym bodźcem świadomym czy też może nieświadomym było ze strony Kolegów ich życzliwe dla mnie usposobienie, które kazało im często wyniki ich własnej pracy za moją poczytywać zasługę. Nie wszystkie zamierzenia moje, dotyczące Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, dały się urzeczywistnić, ale u wielu Kolegów znajdowałem pełne zrozumienie moich dążeń i doznawałem od nich gorliwego i energicznego poparcia. Dziękuję im za to najserdeczniej i najgoręcej. Składam przytem podziękowanie Członkom Towarzystwa, którzy od początku 1926 roku pracowali wraz ze mną jako Członkowie Zarządu i pozwalam sobie wyrazić głęboką wdzięczność Panu Prezesowi Wacławowi Sierpińskiemu, który był wówczas Wiceprezesem Towarzystwa i wielokrotnie mię zastępował oraz Panom: Stanisławowi Szoberowi i Edwardowi Lothowi, z których każdy był w tym okresie przez trzechlecie Generalnym Sekretarzem i spełniał trudne a uciążliwe czynności, związane z prowadzeniem agend Towarzystwa.

Pamiętka, którą otrzymuję, ma dla mnie jeszcze osobistą stronę uczuciową, która łączy się z moimi przeżyciami w latach dawniejszych. W kilka lat po powstaniu 63 roku otrzymałem od ś. p. Matki mojej Kazimiery z domu Kamieńskiej, byłej uczestniczki ruchu powstaniowego, więzionej swego czasu przez władze rosyjskie, pierwsze początki nauk elementarnych i wychowania domowego. Matka moja, której ojciec Ignacy Kamieński umarł jako więzień polityczny w Cytadeli warszawskiej, a wuj Inżynier Władysław Ostaszewski zginął w potyczce w Małkini, kierowała mojemu pierwszymi krokami w duchu gorącego patriotyzmu, ożywiając lekcje i rozmowy licznymi wspo-

mnieniami osobistymi i rodzinnymi. Niezawodnie w latach po powstaniu 63 roku podobny stan rzeczy był w wielu domach polskich. Może wpływowi Matki mojej z czasu mego dzieciństwa w znacznej mierze zawdzięczam przywiązanie do przejawów kultury polskiej i do pamiątek z nią związanych. Rusyfikacja Warszawy w ósmym i dziewiątym dziesięcioleciu XIX wieku nie dosięgła jeszcze swego kulminacyjnego punktu. W szczególności fasada Pałacu Staszica miała jeszcze formy, które nadał jej Corazzi. Wielu rodaków zamieszkałych w Warszawie odnosiło się do tego architektonicznego i naukowego zażytku z uczuciem niekłamanego pietyzmu, a ja należałem do nich jako uczeń gimnazjum, jako student uniwersytetu. Gdy przeto dzisiaj kazaliście Panowie wybić medal, na którym Pałac Staszica znalazł się w połączeniu z mojem nazwiskiem i moją podobizną, to obdarzyliście mnie pamiątką drogą i bardzo cenną nietylko jako byłego prezesa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, ale także jako obywatela i zarazem autochtona najbliższej sercu mojemu części Polski — historycznej Dzielnicy Mazowieckiej.

Jestem pełen radości, że nasze posiedzenie publiczne odbywa się w tej sali tak długo niedostępnej i że mam możliwość tutaj przemawiać. Sala ta z powodu rozmaitych przebudowań w ciągu stu lat niemało różni się od sali, w której w trzecim dziesiątku zeszłego wieku odbywały się posiedzenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk, ale położenie jej w gmachu jest w znacznej mierze to samo. W tem historycznym, a w dziejach kultury naszej tak czcigodnym miejscu szczególnie mi jest miło złożyć Towarzystwu Naukowemu Warszawskiemu najserdeczniejsze życzenia jak najpomyślniejszego rozwoju i najowocniejszej pracy dla nauki polskiej. Oby środowisko naukowe warszawskie znajdowało tutaj jak najszersze zaspokojenie swoich dążeń. Dzisiaj zaś w dobie warunków tak bardzo trudnych dla każdej instytucji naukowej niech będzie danem Zarządowi Towarzystwa, by strzegł jak dotąd skutecznie wszystkiego, co jest dobrem moralnem i materjalnem Towarzystwa i w stosunku do tej Rzeczypospolitej naukowej postępował według starej i wypróbowanej zasady rzymskiej: „Caveant consules ne quid detrimenti respublica capiat“.

M. T. HUBER.

**Twórczość naukowa a wynalazczość techniczna
w świetle nowszych zdobyczy nauk matematyczno-
przyrodniczych*).**

Grożące katastrofą starej kulturze europejskiej wypadki dziejowe, przewroty społeczne i wstrząsy gospodarcze, na które patrzymy z trwogą w bieżącym stuleciu, zesły się dziwnym zbiegiem okoliczności z tak potężnym i gwałtownym postępowaniem na polu nauk przyrodniczych i związanej z nimi techniki, że trudno wskazać w historii na epokę analogiczną. Niepodobna oczywiście w ramach krótkiego odczytu uwydatnić wszystkich najdonioślejszych zdobyczy nauki i techniki, jakie zawdzięczamy stuleciu bieżącemu. Ale już niektóre przykłady wystarczą, ażeby oświetlić cechy odróżniające wyraźnie dwa rodzaje twórczości przeciwstawione sobie w tytule odczytu. Takie oświetlenie może nie będzie zbędnym wobec tego, że nietylko oświecony ogół, ale nawet publicyści, mający go informować w prasie, nie rozróżniają najwidoczniej charakteru twórczości czysto naukowej od technicznej, wynalazczej i nazywają np. niedawno zmarłego w Stanach Zjednoczonych genialnego wynalazcę Edisona „wielkim uczonym“, podobnie jak piszą o Faraday'u, Maxwell'u, H. Poincaré'm, M. Smoluchowskiem, M. Curie-Skłodowskiej.

---

*) Odczyt, wygłoszony w Pałacu Staszica na zebraniu uroczystym 25.XI 1932 r. w XXV-tą rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Wypada się zastrzec, że niema tutaj wogóle mowy o jakiegokolwiek klasyfikacji porównawczej lub wartościowaniu zasług uczonych i wynalazców. Ocena taka zależałaby w bardzo znacznej mierze od stanowiska, z którego patrzymy i musiałaby podlegać dużym wahaniom subiektywnym. Podobnie jak w naukach ścisłych mają jedynie rację bytu pomiary porównawcze wielkości tego samego rodzaju, tak też sens praktyczny ma tylko ocena porównawcza zasług ludzi pracujących w ten sam mniej więcej sposób, na tym samym odcinku umiejętności ludzkich.

Otóż odcinek pracy twórczej wynalazcy-technika, nie pokrywa się bynajmniej z odcinkiem przyrodnika-badacza, jakkolwiek sąsiaduje z nim zwykle bardzo blisko.

Różnice, o które nam chodzi, wyjdą wyraźnie na jaw, gdy rozpatrzemy pewne główne aspekty jakiegokolwiek doniosłej zdobyczy naukowej z dziedziny wiedzy o nieożywionej przyrodzie.

Możemy tutaj rozróżnić po pierwsze: aspekt filozoficzny; powtóre: aspekt przyrodniczo-naukowy; po trzecie: aspekt techniczny.

Te trzy aspekty odpowiadają różnym dążeniom umysłu ludzkiego, a więc: filozof szuka granic naszego poznania zgodnie z prawami ścisłego rozumowania i w odniesieniu do przyrodzownawstwa kontroluje te granice wynikami badań przyrodnika — w naszych przypadkach — fizyka. Badania fizyka postępują dwiema drogami. Jedna polega na obserwacji zjawisk przyrody i odtwarzaniu ich w miarę możliwości w laboratorium w warunkach ściśle określonych, oraz na szukaniu nowych zjawisk. Koniecznym jest przytem wykonywanie pomiarów wielkości, których zależność wzajemną przewiduje doświadczenie i intuicja badacza. To droga fizyki doświadczalnej. Kierowała nią od wieków zasada przyczynowości, czyli determinizm, wiążący skutek z poprzedzającą go przyczyną w sposób określony i jednoznaczny.

Taż samą zasadą kierują się uczeni i na drugiej drodze badania, dążącej do ogarnięcia możliwie wielkiej grupy zjawisk jednym t. zw. prawem, które określa jakościowo i ilościowo wzajemną zależność elementów zjawiska. Nie chodzi tutaj

o prawidła empiryczne dane krzywami lub wzorami matematycznymi, odtwarzającymi wyniki liczbowe serii doświadczeń, ale o prawa wydedukowane z hipotez podyktowanych intuicją naukową, mniej lub więcej prawdopodobnych, a sprowadzających wielką ilość zjawisk złożonych do zgodnego z doświadczeniami ilościowego ujęcia przy pomocy zjawisk prostych, dobrze znanych i „zrozumiałych“.

Drogą doświadczenia i rozumowań teoretycznych zdąża uczoney do poznania i zrozumienia zjawisk przyrody bez względu na ich rolę w odwiecznej walce z niszczącymi siłami przyrody, jednostek i społeczeństw ludzkich i bez względu na możliwe korzyści gospodarcze. Natomiast tę właśnie rolę wysuwa na pierwszy plan umysł wynalazcy. Aspekt techniczny zjawiska nowego lub odkrytego prawa, jest przeto tem, co pobudza jego twórczość.

Sądy zawarte w zdaniach powyższych nie obniżają bynajmniej kulturalnych wartości techniki wynalazczo-twórczej. Tak bowiem pojmowana technika nie jest, jakby się zdawało, samą tylko, „stosowaną nauką przyrodniczą“, ale stanowi swoistą i samoistną dziedzinę kultury ludzkiej. Dziedzina ta, jak słusznie podnosi filozof nauk przyrodniczych B. B a v i n k, jest jedną z czterech podstawowych dziedzin wartości kulturalnych ludzkości. Trzy inne to: dziedzina etyczno-religijna, dziedzina nauki i dziedzina sztuki.

Ale wymienionym trzem aspektom nie zawsze odpowiadał podział pracy twórczej między różne jednostki, jaki z reguły teraz zachodzi. Dawni badacze, w czasach kiedy zasób naukowych wiadomości o przyrodzie był jeszcze bardzo skromny, pełnili swoją misję kulturalną zwykle w kilku rolach: filozofa, fizyka i inżyniera. Nierzadko taki uczoney lub inżynier starożytności albo wieków średnich był jeszcze zarazem bądźto twórczym matematykiem, bądź też lekarzem i biologiem. Dość częste typy t. zw. polihistorów napotykalmy jeszcze w epoce odrodzenia. Z rozwojem nauk, którego tempo wzrasta coraz szybciej w ciągu paru minionych stuleci, musiał zakres pracy twórczej jednego umysłu ulegać zwięźeniu i dziś, jak wiadomo, nawet bardzo wybitni twórcy nie opanowują całego obszaru umiejętności, której są przedstawicielami.

Jak łatwo dostrzec, nie każde odkrycie, dokonane w pracowni fizycznej, ujawnia wszystkie trzy aspekty w sposób równie silny. Często bywa efekt filozoficzny znikomy, obok bardzo wielkiego efektu technicznego i naodwrot. Tak np. wytworzenie w laboratorium po raz pierwszy fal elektromagnetycznych przez H. H e r t z'a w r. 1886 było nietylko nader doniosłym faktem przyrodniczo-naukowym, otwierającym nową dziedzinę zjawisk, lecz także stało się podstawą olbrzymiego późniejszego rozwoju radjotechniki, na który teraz wszyscy patrzymy. Mamy tu zatem do czynienia z przypadkiem, w którym aspekt przyrodniczo-naukowy i aspekt techniczny są tego samego rzędu. Natomiast brak tutaj właściwie aspektu filozoficznego, gdyż możliwość fal elektromagnetycznych wynikała z teorii M a x w e l l'a, podobnie jak możliwość fal głosowych jest konsekwencją równań teorii sprężystości i aerodynamiki. Ważną, co prawda, różnicą jest to, że fale głosowe były znane przed zbudowaniem teorii, podczas gdy fale elektromagnetyczne poznano dopiero po wzniesieniu wspaniałego gmachu teorii Maxwellowskiej. Aspekt zaś filozoficzny tej teorii tkwi w tem, że zaprzeczyła raz na zawsze możliwości czysto mechanicznego modelu zjawisk elektromagnetycznych, poszukiwanego napróżno przez licznych wybitnych badaczy przed M a x w e l l e m.

Podobnie miała się rzecz z tak dobrze teraz znanymi wszystkim promieniami X, które w r. 1895 wykrył Wilhelm Konrad R ö n t g e n.

Jako drugi przykład weźmiemy fizykalną teorię względności, powstałą, jak wiadomo, na początku bieżącego stulecia. Tutaj uderza odrazu aspekt filozoficzny, radykalną reformą podstawowych pojęć fizyki i kosmologii, a więc czasu, przestrzeni i materji. Pojęcia te, w klasycznej mechanice Galileo-Newtonowskiej od siebie nawzajem niezależne, a mianowicie bezwzględny czas, przestrzeń euklidesowa i bezwładna materja: splatają się w teorii względności, ujęte w jedno kontinuum czterowymiarowe przestrzenno-czasowe o strukturze geometrycznej uzależnionej od rozmieszczenia materji.

Bezwzględny czas N e w t o n a i wszystkich dawniejszych systemów filozoficznych okazał się dzięki wspaniałej koncepcji

A. Einsteina tylko wygodną abstrakcją, tylko uproszczoną fikcją, nie mogącą odzwierciedlać ściśle rzeczywistego biegu zjawisk w przyrodzie, ale usprawiedliwioną jedynie ogromną wartością praktyczną pierwszego zwykle bardzo znacznego przybliżenia w matematycznym opisie tych zjawisk. To przybliżenie jest najzupełniej wystarczające we wszystkich przypadkach prędkości znacznie mniejszych od prędkości rozchodzenia się światła w próżni. Tę prędkość bowiem suponuje teoria względności, w zgodzie z doświadczeniem, jako prędkość krańcową, nieprzekraczalną przez jakąkolwiek cząstkę tego, co nazywamy materją. W mechanice klasycznej zaś, jak wiadomo, żadne skrupuły aprioryczne nie stały na przeszkodzie mniemaniu, że każda dowolnie wielka prędkość materji lub energii (w promieniowaniu) jest w przyrodzie możliwa. Wykluczano oczywiście jedynie prędkości nieskończenie wielkie.

Drugim ogromnie ważnym szczegółem aspektu filozoficznego teorii względności jest utożsamienie materji z energją; a wreszcie trzecim — wyjaśnienie starej zagadki powszechnego ciężenia, bez uciekania się do niezrozumiałego, natychmiastowego, bezczasowego działania na odległość, — wyjaśnienie zupełnie zadawalniające pod względem poznawczym, czyli jak mówią filozofowie — epistemologicznym, chociaż dla umysłu niematematycznego niemal niedostępne.

Aspekt przyrodniczo-naukowy teorii względności obejmuje, po pierwsze, doniosłe w skutkach przewidywanie możliwości przemiany materji na energję, jaka się naprzykład odbywa samorzutnie przy promieniowaniu; powtóre, działanie pola grawitacyjnego na światło i inne rodzaje promieniowania elektromagnetycznego. Natomiast brak zupełny aspektu technicznego, albowiem teoria względności nie dostarczyła bezpośrednio żadnych nowych możliwości przemiany energii z korzyścią dla celów człowieka.

Przechodząc teraz do przykładu trzeciego, zatrzymamy się nad nim dłużej nieco, ponieważ posiada wyjątkowo wszystkie trzy aspekty tego samego rzędu, otwierając we wszystkich kierunkach perspektywy tak wspaniałe i nęcące umysł ludzki, że niepodobna się dziwić wyścigowi na tem polu, trwającemu od dwu dziesiątków lat.

Mam na myśli kwantową teorię promieniowania i budowy atomów. Teoria ta bierze swój początek od epokowej idei M. Planck'a, który w pracy ogłoszonej u progu naszego stulecia dowiódł, że zgodna z faktami doświadczalnymi teoria promieniowania cieplnego, da się zbudować jedynie przy założeniu podstawowem rozprawdzenia i przenoszenia energii w promieniowaniu nie w sposób ciągły, lecz w ściśle odmierzonych porcjach proporcjonalnych do częstości drgań fali promieniowania. Stały współczynnik proporcjonalności którejkolwiek porcji nazywał Planck kwantem działania. Jakkolwiek atomistyczny charakter elektryczności był już wówczas dobrze ugruntowany (nie mówiąc już o atomistycznej budowie materji), to jednak koncepcja Planck'a wydawała się niezmiernie śmiałą na tle klasycznych teoryj, opartych na założeniach ciągłości w rozmieszczeniu i przenoszeniu energii.

To też rozpoczęta w kilka lat potem budowa rewolucyjnej pod innym względem teoryj względności, którą charakteryzują również założenia ciągłości oraz idący z tem w parze determinizm, przytłumiła niejako na pewien czas zainteresowanie badaczy ideą kwantowności działania. Ale po stosunkowo rychłym wyczerpaniu tych zdobyczy przyrodniczo-naukowych, jakie dać mogła teoria względności i po próbach związania jej ze światem zjawisk elektromagnetycznych w teorię „jednolitą“, które jednakże nie dały spodziewanych zdobyczy i nie mogły zastąpić „nieciągłościowej“ — jak ją można nazwać — koncepcji kwantów, nastął okres coraz nowych triumfów tej koncepcji, dzięki usilnej pracy znakomitych eksperymentatorów i teoretyków.

Obecnie wydaje się, że teoria względności zamyka w nauce o nieożywionej przyrodzie wielką zapoczątkowaną przez Newtona epokę teoryj „ciągłościowych“, a zarazem epokę ściśle deterministycznego poglądu na świat zjawisk; natomiast zaczyna się epoka panowania teoryj „nieciągłościowych“, a więc operujących metodami statystycznymi i zrywających z determinizmem. Czy nieodwołalnie? Śmiem wierzyć, że tak, z powodów, o których będzie mowa, ale trudno wykluczać z góry możliwość fali powrotnej w dalszej ewolucji nauki.

Wracając do nowoczesnego rozwoju fizyki kwantowej, wypada podkreślić pewne główne jego etapy. Kiedy badania R u t h e r f o r d'a i jego szkoły ustaliły słynny model atomu, złożonego z jądra o ładunku elektrycznym dodatnim i krążących dookoła niego elektronów, czyli elementarnych niepodzielnych ładunków ujemnych, niepodobna było na gruncie mechaniki — bądź klasycznej, bądź też relatywistycznej — objaśnić skąd się bierze znana z doświadczenia wielka stateczność takiego układu. Dopiero kiedy N. B o h r w r. 1913 zreformował model R u t h e r f o r d'a, stosując teorię kwantów działania, stała się zrozumiałą nie tylko stateczność budowy atomu, lecz także cały kompleks zjawisk spektralnych. Z drugiej strony A. E i n s t e i n, wnikając już w r. 1905 metodami mechaniki statystycznej w teorię promieniowania przy pomocy teorii kwantów działania, doszedł do koncepcji kwantów świetlnych, czyli f o t o n ó w, zapoczątkowując przez to jakgdyby nawrót do emisyjnej teorii światła N e w t o n'a, uważanej od dawna za pokonaną przez undulacyjną teorię H u y g h e n s'a, względnie elektromagnetyczną teorię M a x w e l l'a. Teoria fotonów wyjaśniła zjawiska fotoelektryczne, wykryte przez całą plejadę badaczy doświadczalnych, święcąc ogromny triumf objaśnieniem słynnego doświadczenia C o m p t o n'a nad rozpraszaniem promieni R ö n t g e n'a, a później doświadczenia R a m a n'a nad rozpraszaniem promieni świetlnych.

Atoli wynikające stąd stwierdzenie, że się tak wyrażę, dwulicowej gry natury w przejawach promieniowania, która w jednej grupie zjawisk kazała promieniowaniu pokazywać aspekt korpuskularny, a w innej grupie, t. j. w zjawiskach interferencji — aspekt falowy, naprowadziło Ludwika de B r o g l i e w r. 1923 na myśl pogodzenia i powiązania tych obu aspektów. Do owej chwili teoria kwantów, chociaż tak płodna w wyniki, nie zadawiała naszego pragnienia poznania, naszej potrzeby zrozumienia odnośnej dziedziny zjawisk. Była niejako schematem formalnym, ujawnionym przez przyrodę bystrym oczom niektórych badaczy, przy jednoczesnym ukryciu mechanizmu, nastawiającego ten schemat. Na mechanizm ten spojrział genialnym rzutem oka L. de B r o g l i e. Punktem wyjścia jego teorii był związek relatywistyczny energii z masą i takiż związek kwan-

towej masy z odpowiadającą częstością w odniesieniu do elektronu i wogóle jakiejkolwiek pryncypialnej materji lub energii. Zwróciwszy uwagę na te fakty naukowe, sformułował de Broglie nową hipotezę, że z każdą pryncypialką o określonej wartości pędu (ilości ruchu) i energii jest związane nierozłącznie pewne zjawisko falowe (pole falowe), o podłożu bliżej nieznanem i nieokreślonem, ale podlegające klasycznym prawom mechaniki ruchu falowego, dzięki czemu da się ująć w formę matematyczną.

Idea de Broglie'a i jej pierwsze opracowanie teoretyczne z r. 1924 nie odrazu spotkały się z uznaniem szerszego grona badaczy. Jednym z powodów było powstanie niemal jednocześnie teorii kwantowej, zbudowanej na zupełnie odmiennych zasadach przez Wernera Heisenberg'a. Ten młody znakomity teoretyk wyszedł bowiem z postulatu analogicznego do tego, który kierował twórcą teorii względności, a mianowicie przyjął, że nowa mechanika kwantowa winna operować tylko takimi własnościami atomu, które są bezpośrednio dostrzegalne i mierzalne. Nader kunsztowna, lecz zarazem zawiła budowa matematyczna teorii Heisenberg'a zyskała zrazu niemały rozgłos i uznanie wśród fizyków, ponieważ tłumaczyła ilościowo cały obszar znanych wówczas zjawisk kwantowych. Kiedy jednakże Erwin Schrödinger, dostrzegłszy w lot wielkie korzyści koncepcji de Broglie'a, zreformował odpowiednio wewnętrzne prawa pola falowego i zbudował słynną mechanikę falową, prowadzącą nietylko do tych samych konsekwencji zgodnych z doświadczeniem, co teoria Heisenberg'a, lecz, jak się pokazało, także matematycznie jej równoważną, to idea de Broglie'a zapanowała wszechwładnie, zwłaszcza, że badacze doświadczalni dostarczyli całego szeregu dowodów istnienia falowych cech materji.

Zobaczymy teraz jak się przedstawia aspekt filozoficzny tych zdobyczy wiedzy. Efekt najbardziej wstrząsający wywarło oczywiście wspomniane już podminowanie determinizmu przyrodniczego przez teorię kwantów i liczne fakty doświadczalne, jakie ta teoria w jej stanie obecnym zdołała wytłumaczyć lub przepowiedzieć. Ośrodkiem, skupiającym w sobie utratę wiary w zasadę przyczynowości w odniesieniu do zjawisk mikrofizy-

kalnych, stały się słynne „związki nieoznaczoności“, sformułowane po raz pierwszy przez Heisenberga. Według tych związków dokładne ustalenie stanu protonu, t. j. cząsteczki jądra atomowego, elektronu lub fotonu, jest zasadniczo niemożliwe. Skoro więc niemożna określić ściśle stanu początkowego układu mikrofizycznego, to niepodobna przepowiadać jego stanu końcowego. Determinizm nie obowiązuje przeto w mikrokosmosie atomowym.

W obronie zagrożonego bastjonu twierdzy filozoficznej posypały się oczywiście rozprawy i całe nawet książki. Ale fizycy nowocześni, wtargnąwszy doń uzbrojeni potężnie w fakty powiązane ścisłą konstrukcją matematyczną, wywiesili zwycięski sztandar największego angielskiego myśliciela D. Hume'a, który już prawie 200 lat temu świadomie zrezygnował ze „rozumienia“ lub „wyjaśnienia“ związku przyczynowego w zjawiskach przyrody. Hume usunął całą mistykę, nagromadzoną przez pewne szkoły filozoficzne około pojęcia przyczynowości, i uczynił je pojęciem nauk ścisłych. On wykazał, że następstwo przyczyny i skutku w zdarzeniach przyrodniczych nie jest bynajmniej paralełą następstwa założenia i wniosku w logice, ale może być stwierdzone tylko empirycznie¹⁾.

Te zasady przyświecały zarówno budowie niebotycznego gmachu teorii względności, jak i późniejszej budowie wspaniałego labiryntu nowoczesnej teorii kwantów, chociaż pierwsza stała jeszcze na gruncie deterministycznym, a druga wyrzekła się go świadomie.

Spowodowane teorią kwantów bankructwo determinizmu przyrodniczego otwiera nowe horyzonty na podstawowe zagadnienia biologji i psychologji. N. Bohr snuje na ten temat bardzo ciekawe wywody w dziełku, ogłoszonym przed rokiem („Atomtheorie und Naturbeschreibung“, Berlin, 1931). Nie mogąc ich tutaj podawać nawet w najzwięźlejszym streszczeniu,

---

¹⁾ „Fizyka może być zbudowana tylko na gruncie zupełnie jasnych pojęć podstawowych. Różnica między matematyką a fizyką polega na tem, że fundamentu dostarcza matematyce aksjomatyka, a więc grunt logiczno-teoretyczny; natomiast podstawy najprymitywniejszych pojęć fizyki muszą być dane przez to, co się da dostrzegać bezpośrednio“. (P. Jordan, „Die Naturwissenschaften“ z 4.XI.1932 r.).

zaznaczę jednak, że czyni to świeżo wydana przez Kasę im. Mianowskiego wyborna książka naszych młodych fizyków S. Szczeniowskiego i St. Ziemeckiego p. t.: „Promieniowanie i materja“.

Aspekty: przyrodniczo-naukowy i techniczny omawianej dziedziny współczesnej fizyki idą w parze; toteż można je traktować razem.

Przedewszystkiem ziszcza się marzenie dawnych alchemików, narazie wprawdzie nie w odniesieniu do złota, które chcieli robić z tańszych metali, lecz innych pierwiastków chemicznych, które powiodło się teraz istotnie przemienić przez rozbijanie atomów. To epokowe zdarzenie zaszło po raz pierwszy w r. 1918, kiedy w laboratorium Rutherford'a bombardowano różne pierwiastki szybkimi cząstkami α , które, jak stwierdzono doświadczalnie, są identyczne z jądrami atomowemi helu. Okazało się przytem, że pod wpływem takiego bombardowania, jądra atomowe pierwiastków lekkich wyrzucają z siebie protony, t. j. jądra wodorowe. Wydobyte w ten sposób z aluminium ilości wodoru, były jeszcze zbyt nikłe, ażeby można było myśleć o spożytkowaniu technicznym odkrycia, ale już wtedy przewidywano lepsze efekty przy zastosowaniu większych prędkości pocisków bombardujących. Prędkości takie można osiągnąć przez działanie odpowiednio potężnych pól elektrycznych.

W tym to celu urządzili np. Niemcy instalację w Szwajcarii, mającą zużytkować olbrzymie napięcia elektryczności atmosferycznej i uzyskać napięcia około 8 milionów wolt. We wszystkich zresztą krajach, oceniających olbrzymie znaczenie badań w tej dziedzinie, a posiadających odpowiednie siły naukowe, popiera się je wydatnie. My mamy w Polsce i szereg wybitnych badaczy i pracownie znane w szerokim świecie, tylko, niestety, pracownikom tym brak środków, jakich tego rodzaju badania wymagają.

Nowe zdobycze konkretne zawdzięczamy w bieżącym roku znowu laboratorium Rutherford'a w Cambridge. Cockcroft i Walton bombardują lit protonami i otrzymują z rozpadu hel, oraz niespodziewanie wielką porcję energii dodatkowej, dającą się wytłumaczyć jedynie przewidzianą przez teorię względności przemianą materji w energję. Dokonanie tej przemiany w labo-

ratorjum zwiastuje nową epokę ze względu na aspekt techniczny, chociaż narazie efekt gospodarczy doświadczenia jest bardzo drobny, albowiem na 100 milionów bombardujących protonów tylko jeden był skuteczny. Jednakże nadzieje wynalazców na zażegnanie widma szybkiego wyczerpywania się dotychczasowych ziemskich źródeł energii i uszczęśliwienia ludzkości nowym źródłem nieprzebranem, nie są już więcej naiwną mrzonką; nadzieje te posiadają już wąską wprawdzie ale niewzruszoną podstawę.

Przewidywana przez teorię pra-cząsteczka elektrycznie obojętna, utworzona przez zespolenie protonu z jednym elektronem, została również niedawno stwierdzona doświadczalnie i nazwana neutronem. W r. 1930 Bothe i Becker w Niemczech, wkrótce potem małżeństwo Curie-Joliot we Francji i J. Chadwick w Anglii, badając działanie cząstek α polonu na beryl i inne pierwiastki, otrzymali nowe, bardzo przenikliwe promienie, które poznano wkońcu jako złożone z neutronów.

Z okazji późniejszej publikacji niniejszego odczytu wypada zanotować jeszcze jeden nowy, a nader doniosły fakt naukowy, jakim jest odkrycie przez Blackett'a i Occhialini'ego w Cavendish Laboratory elektronów dodatnich, t. j. pracząsteczek o naboju elektrycznym dodatnim a masie tego samego rzędu, co znane od dawna elektrony ujemne. Otrzymano je, jako jeden z produktów rozbicia (desintegracji) jąder atomowych przez potężną energję promieni kosmicznych (znanych także pod nazwą promieni Kolhörstera i Millikana'a).

O ile aspekt techniczny przemiany pierwiastków i eksploatacji energii z materji ma cechy muzyki przyszłości, to wyjaśnione teorią kwantową, a zbadane szczegółowo przez Ph. Lenarda zjawisko fotoelektryczne dostarczyło wynalazcom cudownego poprostu narzędzia w postaci t. zw. komórki fotoelektrycznej. Na niej polega realizacja filmów głosowych i telewizji; one oddają ogromne usługi w najrozmaitszych urządzeniach maszynowych, pracujących automatycznie bez obsługi ludzkiej. Światło, padające na komórkę, wyzwala elektrony ze znajdującego się w niej metalu, czyli wzbudza bardzo, co prawda, słaby prąd. Prąd ten służy tylko do włączenia stosownego silniejszego

źródła prądu (relais), który porusza maszynę, wykonując pożą-
dany efekt mechaniczny lub inny.

Poprzestając na tych przykładach, zwróćmy się ku nasze-
mu tematowi ściślejszemu. Podkreśliwszy poprzednio główne
zasadnicze cechy twórczości uczonego i wynalazcy, muszę teraz
stwierdzić, że metoda pracy twórczej wynalazcy jest najbardziej
zbliżona do pracy badacza na polu fizyki doświadczalnej lub
chemji. Jedno i to samo laboratorium może służyć często jednemu
i drugiemu. To też zwykle obaj się rozumieją dobrze i cenią na-
wzajem, pojmując doskonale obopólne korzyści nauki i techniki.
Wszak np. udoskonalenia techniczne sposobów wytwarzania
próżni, wzmocniły ogromnie tempo rozwoju współczesnych ba-
dań fizycznych. Możnaby podać jeszcze mnóstwo podobnych
przykładów. Nietrudno nawet zauważyć, że pomiędzy typem
pracy laboratoryjnej, czysto naukowej, a typem takiejże pracy
czysto technicznej, istnieje cała gama typów pośrednich, które,
jakkolwiek mogą mieć głównie na oku cel praktyczny, tech-
niczny, noszą przecież wyraźnie piętno naukowe. Tę piętna
udziela im przedewszystkiem metoda pracy. Można bowiem
szukać rozwiązania zagadnienia, próbując na ślepo coraz no-
wych sposobów laboratoryjnych lub materiałów, albo też, opie-
rając się na ustalonych lub wyrozumowanych na nowo poglądach
teoretycznych, iść świadomie do celu. Droga pierwsza, to czysta
empirja, sama niewiele mająca wspólnego z tem, co nazywamy
nauką, mimo to, niekiedy stosowana. Druga droga — nauko-
wa — jest wogóle krótsza, pewniejsza i skuteczniejsza.

Przykładu naukowych metod pracy przy wynalazku tech-
nicznym nie trzeba szukać daleko; mamy go u nas na widoku
w Mościcach. Jako przykład z innej dziedziny przytoczę silnik
spalinowy D i e s e l'a, inspirowany przewidywaną teoretycznie
wysoką wydajnością (sprawnością) termodynamiczną.

Genjalna intuicja obok niezmordowanej pracy i wytrwa-
łości, doprowadziły E d i s o n a do wynalazku fonografu, podczas
gdy sławna niegdyś żarówka węglowa tegoż wynalazcy była
produktem czystej empirji i również olbrzymiej pracy.

Obydwa rodzaje twórczości, t. j. naukowej i wynalazczej,
mają pewne cechy wspólne. Każdy ich czyn jest wynikiem dwu
nieodłącznych i koniecznych aktów: jednym jest myśl przewod-

nia lub idea podstawowa, drugim zaś — wykonanie. Pierwszy wymaga talentu, „iskry Bożej“, drugi zaś — pracy, pracy i jeszcze raz pracy. Oczywiście nie zawadzi i szczypta „szczęścia“, t. j. wystąpienie w momencie korzystnym. Niejedna doniosła myśl naukowa i dobry wynalazek poszły w zapomnienie, gdy się ukazały nie w porę. Wszak dzisiejszy samolot był prawie w tej samej postaci, jaką ma obecnie, wynaleziony teoretycznie, prawie przed wiekiem, przez Anglika H e n s o n'a, jednakże dopiero minione ćwierćwiecze pozwoliło na zrealizowanie tego odwiecznego problemu technicznego kilku wynalazcom, pracującym równocześnie, a żaden z nich nie znał najprawdopodobniej pracy H e n s o n'a.

Współczesne lotnictwo stanowi przytem nader interesujący przykład wynalazku ogromnego znaczenia, który powstał niezależnie od nowożytnych postępów nauki czystej. Nikt bowiem z uczonych nigdy nie wątpił, że lot mechaniczny w powietrzu jest możebny bez wyporu aerostatycznego, gdyż dowodzą tego codziennie ptaki i inne stworzenia latające. Dopiero kiedy postęp techniki wytworzył silniki (motory) dostatecznie potężne a lekkie, można było przystąpić do urzeczywistnienia marzenia niezliczonych głów wynalazczych wszystkich czasów. Na lotnictwie też widać dobrze, jak rozwój tej gałęzi techniki zapładnia myśli naukowe w różnych dziedzinach wiedzy. Lotnictwo wywołało odrodzenie aerodynamiki i innych działów mechaniki, nieco zakrzepłych przedtem wskutek zwrócenia się przodujących badaczy do tematów bardziej nęcących ciekawość naukową, to główne źródło poznania — tematów już dzisiaj omawianych.

Doniosłość współpracy nauki czystej ze stosowaną, czyli z techniką, oceniało słusznie Towarzystwo Naukowe Warszawskie, tworząc niedawno Wydział Nauk Technicznych, jako wydział V. Niech mi będzie wolno przy tej sposobności wyrazić z głębi serca życzenie, by ta współpraca wydała jak najobfitsze owoce dla dobra Nauki i Techniki Polskiej, a w związku z tem, na chwałę i pożytek Narodu i Państwa Polskiego.

Nie mogę nakoniec w takiej chwili pominąć milczeniem pewnych objawów znamienych w naszej dobie. Oto społeczeństwa narodów prawie całej kuli ziemskiej, targane obecnie tro-

skami gospodarczemi, nieraz zbyt pochopnie rzucają tu i owdzie gromy na technikę, przypisując jej np. główną winę masowego bezrobocia. Gromy te dotyczą pośrednio i silnie związaną z techniką naukę czystą. Nie trudno dostrzec, jak jednostronnie i krótkowzrocznymi są takie poglądy, a zarazem łatwo wykazać, jaki raj na ziemi sprowadziłyby już teraz zdobycze nauki i techniki, gdyby... gdyby nie pewne ułomności natury ludzkiej i gdyby nie zaślepienie egoistyczne tych mocarstw, które zgarnęły dla siebie najwięcej korzyści materialnych z minionej światowej katastrofy wojennej. Egoizm jednostki hamują nakazy etyczne w obrębie jednego społeczeństwa lub jego grup religijnych; egoizm państwowy lub jego formę najjaskrawszą, t. j. zaburczość, powstrzymuje jedynie obawa przed siłą. Widomym narzędziem siły państwowej jest armia dobrze uzbrojona, wyposażona i wyszkolona, ale narzędziu temu daje moc należytą i trwałą dopiero nauka i technika. Główni sprzymierzeni w koalicji przeciwniemieckiej podczas wojny światowej zdawali sobie bardzo dobrze sprawę z tego, że przodująca przed wojną nauka i technika niemiecka stworzyła potęgę, do której pokonania wystarczyły dopiero siły całej reszty świata. Oby nie zapominali u nas o tem nigdy ci, których losy powołały do straży nad przyszłością Państwa i Narodu.

WŁADYSŁAW TATARKIEWICZ.

Pałac Staszica a klasycyzm w Polsce*).

Pałac Staszica nie istnieje. Dawna siedziba Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk została przez Rosjan tak doszczętnie przebudowana i zniekształcona, że można było tylko w przybliżeniu przywrócić jej dawny wygląd. Gmach, w którym jesteśmy, nie jest już tamtym gmachem, jest tylko częściową jego rekonstrukcją. Jednak w dniu, w którym otwieramy gmach nowy, słusznie jest przypomnieć tamten jego wzór czcigodny.

Nie był to zaiste gmach artystycznie niezwykły: był młodzieńczą pracą bardzo zdolnego, ale mało jeszcze wyrobionego architekta, był schematyczny i suchy w wykonaniu. A nie był samodzielny: kto pamięta palazzo Madama w Turynie, wzniesiony przez Juvarę o stulecie wcześniej, ten nie ma wątpliwości, że pałac warszawski jest jego parafrazą. Sentyment dla rzeczy minionych, a w dniu takim jak dzisiejszy ponadto jeszcze nastrój uroczystych przypomnień skłaniać nas mogą do idealizowania tego dzieła przeszłości. Niema wszakże potrzeby poddawać się sentymentom i nastrojom, możemy trzeźwo na przeszłość tę patrzeć: albowiem pałac Staszica, choć nie arcydzieło, ma i tak zapewnione miejsce w dziejach, i nie tylko w dziejach nauki, ale też i architektury polskiej. Ten prosty i masywny budynek, wzniesiony jak tyle włoskich i niewłoskich domów

---

*) Odczyt, wygłoszony w Pałacu Staszica na zebraniu uroczystym 25.XI 1932 r. w XXV-tą rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

na podcieniach, rozczłonkowany w odwieczny sposób przez kolosalne kolumny i pilastry, mało ozdobny, ze skromną attyką, małą kopułą i zwykłą antyczną dekoracją — budynek ten stanowi mimo wszystko datę przełomową w klasycyzmie polskim.

Zżyliśmy się z klasycznymi gmachami, które otaczają nas zewsząd, i tak przywykliśmy do nich, że uchodzi naszej uwagi tkwiąca w nich zagadka: skąd ta potęga, która utrzymuje formy klasyczne przez tysiącolecia i daje im trwałość większą od zwykłej trwałości rzeczy ludzkich. Rozwiązanie leży w tem: formy te podbiły ludzkość jako urzeczywistnienie ideału harmonji i pogody, równowagi i jasności, ładu i doskonałości plastycznej, jako ucieleśnienie plastycznego piękna, — a to jest wieczna potrzeba umysłu.

Coprawda jedna tylko z jego potrzeb, które w sztuce znajdują zaspokojenie. Ludzkość nie może i nie chce żyć samą zewnętrzną doskonałością. Równie silna i silniejsza może być potrzeba wyrazu dla treści duchowej, napięcia sił duchowych, pełnego życia, przeżyć silnych, wzruszeń głębokich. Potrzeby te odrywały wielokrotnie ludzkość europejską od sztuki klasycznej. Jednak sztuka ta wracała zawsze. I od klasycyzmu do klasycyzmu przebiegają dzieje sztuki europejskiej.

Jest coś niezwykłego w sile atrakcyjnej sztuki klasycznej. Wszak to sztuka podniosła wprawdzie, ale formalna i bezosobista. A jednak pociągnęła całą prawie Europę. Pociągnęła i Polskę, choć ta z natury była i musiała być obcą grecko-rzymskim formom, które tak dawno i tak daleko od niej powstały.

Coprawda długo nie brała udziału w dziejach sztuki klasycznej, obchodziła się bez jej doskonałego piękna. Tradycja artystyczna Polski ustaliła się w dobie gotyckiej i w formach gotyckich. Potem zaś przeszła wprost do baroku, który był dla obyczaju polskiego właściwym wyrazem, i cały kraj czuł się, nosił i budował barokowo. Polska przeszła tedy od jednej sztuki antyklasycznej do innej antyklasycznej. Wprawdzie między gotyką a barokiem Włosi budowali w Polsce arcydzieła renesansu, ale był to tylko epizod; spolszczywszy się zaś, renesans powrócił do osnowy gotyckiej i stał się takim, jakim widzimy go w attykowych ratuszach i zamkach, w kazimierskich kamienicach i spichrzach; stał się obcy aspiracjom klasycznym.

Aż wreszcie nagle, w dniu wstąpienia na tron Stanisława Augusta, Polska także uległa klasycyzmowi. Wtedy zaś uległa mu całkowicie. I odrazu wydała własną a świetną odmianę stylu: klasycyzm stanisławowski.

Był to wszakże styl dworski, który trwał tylko póki istniał dwór królewski. Przytem miał charakter jeszcze XVIII-wieczny, nawpół barokowy, żywy, barwny i bogaty, a przez to nie odpowiadał już smakowi następnego stulecia. Po upadku niepodległości klasycyzm pozostał w Polsce i stał się nawet powszechnym sposobem budowania, — ale już w innej odmianie. Gdy od wyszukanych projektów dla dworzan i znawców architektki musieli przejść do zaprojektowania tysięcy zwykłych domów dla całego kraju, styl ich przyjął inną postać, uproszczoną, uschematyzowaną. Tembardziej, że jedynie architektura prosta i schematyczna odpowiadała pojęciu, jakie miano wówczas o klasycznym antyku. I istotnie była wolna od dodatków nowożytnych, mniej lub więcej antyklasycznych.

Ta nowa, po-stanisławowska odmiana stylu, jednostajna i przeciętna, prosta i nieozdobna, poważna i zimna, około 1800 r. opanowała kraj. Stało się wtedy to, co jest tajemnicą polskiego klasycyzmu: że styl stworzony przez dawnych greków, i to w postaci najsurowszej, najzimniejszej, najbardziej schematycznej, i to w kraju, który przez tyle stuleci nie potrzebował wcale klasycznej formy, — że taki styl w takim kraju mógł stać się odrazu stylem własnym, odczuwanym jako swój i narodowy.

Najpierw przyjęła go wieś i zastosowała w pałacach i dworach na kolumnach. Nazywają go „polskim empirem“, ale był już utrwalony, kiedy zaczęło się napoleońskie cesarstwo. Gdy zaś minęły niespokojne czasy, po Kongresie Wiedeńskim i odnowieniu Królestwa, zaczęły się w tym samym stylu odbudowywać także miasta, przedewszystkiem Warszawa, która nanowo stała się stolicą. Wtedy surowemi klasycznemi kamienicami zabudował się Nowy-Świat i wszystkie te ulice, które dziś jeszcze nadają miastu pewne piętno klasyczne. Wówczas to właśnie, zaraz po 1815 roku, Staszic podjął inicjatywę wzniesienia pałacu dla Królewskiego Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

W 1818 r. wykonano plany, w 1820 założono kamień węgielny, w 1823 gmach był wykończony.

Architektów nie brakło wówczas w Warszawie. Najlepsi byli jeszcze z wypróbowanej szkoły stanisławowskiej: Kubicki i Aigner. Teraz nawet dopiero przyszła pora, w której mogli za-
błysnąć talentami. Ich główne dzieła są z tej właśnie epoki, współczesne pałacowi Staszica, a więc: Belweder (1818/22) i roгатki miejskie (1816/18) Kubickiego, Mennica (1817/19), pałac Namiestnikowski (1817/18), św. Andrzej (1819) i św. Aleksander (1818/26) Aignera. Choć byli ze szkoły stanisławowskiej, styl ich należał już do nowej odmiany, uproszczonej i uschematyzowanej; byli nawet tymi, co odmianę tę stworzyli. Umieeli jednak, gdy było trzeba, stosować inną architekturę, jak Aigner w pałacu Namiestnikowskim, inspirowanym przez XVIII-wieczny palazzo della Villa Reale w Medjolanie.

Pozostanie zagadką, dlaczego Staszic, mając w Warszawie wielu utalentowanych architektów, przedewszystkiem tych dwu starszych, z których Aigner był nawet członkiem Tow. Przyjaciół Nauk, a także młodszych, jak Schütz, Schuch, Lessel, Szpilowski, żadnemu z nich nie powierzył budowy gmachu Towarzystwa, lecz sprowadził umyślnie młodego architekta z Włoch, Antonia Corazzi.

Przyjeżdżając w 1818 r. do Polski, Corazzi miał lat za-
ledwie 26, przed trzema laty dopiero ukończył Akademię Sztuk Pięknych we Florencji; jednakże budową teatru Goldoniego zwrócił już był na siebie uwagę w swej ojczyźnie. Należał do dzielnego pokolenia architektów włoskich, z którego Bianchi i Niccolini zostali w kraju i tam się odznaczyli, inni zaś liczniejsi i bodaj lepsi tworzyli na obczyźnie, jak Rossi w Rosji lub Nobile w Austrii. Pokolenie to cechowała maksymalna jak na klasyków śmiałość i polot, umiłowanie wielkiej skali i potężnych murów. Ich klasycyzm miał aspiracje tak gigantyczne, jak żadna bodaj architektura od czasu Cezarów. Aż w ogromie tym było coś nieklasycznego. Formy, stosowane przez nich, były najczęściej klasyczne, ale duch, który formy te przenikał, był inny niż zwykły duch klasyków. Ten duch, pożądający ogromu i polotu, był w gruncie rzeczy duchem romantycznym. I nic dziwnego: wszakżeż był to właśnie czas szczytowy romantyzmu.

Corazzi był jeszcze bardzo młody, niedoświadczony i nieśmiały, gdy powierzono mu dużą i odpowiedzialną pracę w stolicy Królestwa Polskiego. Poszedł, zwłaszcza jeśli chodzi o fasadę, drogą najmniejszego wysiłku: zużytkował dawne formy z zapasów akademickich palladianizmu XVIII wieku, tylko je zgodnie z duchem czasu i kraju uprościł i uschematyzował. W porównaniu z turyńskim prototypem Juvary dał fasadę sztywniejszą, płaskszą, jednostajniejszą, zato mocniejszą, odarł ją prawie zupełnie z dekoracyj rzeźbiarskich; proporcje i wymiary otworów, tak różnorodne w palazzo Madama, doprowadził jednolicie do przeciętności. Budowla jego nie różniła się wiele od tych, jakie opodal wznosili inni pracujący w Warszawie architekci, ci sami, którzy byli pominięci przez Staszica. Pałac Towarzystwa, wybudowany przez Aignera czy Kubickiego, miałby niewątpliwie podobne formy wzorowane na antyku, a w każdym razie ten sam styl prosty i mocny, sztywny i zimny.

Wszelako Corazzi miał jedną własność, która była własnością jego włoskiego pokolenia: miał zmysł dla wielkiej skali, umiejętność operowania potężnymi masami. Tę umiejętność objawił poniekąd już w pałacu Staszica, rozwinął ją zaś znakomicie w następnych dziełach, znacznie dojrzałych i doskonalszych: w pałacu Przychodów i Skarbu (1824), w sąsiadującym z nim pałacu Dyrektorów (1825), w Teatrze Wielkim (1825/33). Posługiwał się wiernie formami antyku, ale stosował je swobodnie i w wielkiej skali. Mury naprzemian z kolumnadami, w ciągłych występach i uskokach, tworzyły wielkie bloki, naprzemian ciężkie i ażurowe. Styl tych gmachów był ostatnim stylem klasycznym, jaki zna historia. Formy były w nim klasyczne, ale duch już romantyczny. Więcej niż francuski styl Cesarstwa, który był tylko stylem dekoracji wewnątrz, był to właściwy styl klasyczny XIX wieku, stosowany od Neapolu do Petersburga. Dzięki Corazzemu w dziejach tego stylu jedno z pierwszych miejsc zajmuje Warszawa.

Dawne postacie klasycyzmu, zwłaszcza owa uproszczona i schematyczna, nie wyszły w Polsce z obiegu; w mniejszych budowlach stosował je sam Corazzi podczas swej długiej, do 1845 r. trwającej działalności warszawskiej. Wszakże jedynie wielkie jego budowle nowego typu stanowią ważną pozycję historyczną;

o nich myśli się, gdy mówi się o warszawskim klasycyzmie XIX wieku, i za nie się ten klasycyzm ceni. Do nich zaś potocznie zalicza się także pałac Staszica. Jest w nim coprawda tylko zapowiedź nowego stylu; w każdym razie stanowi on w Polsce granicę między starym klasycyzmem a nowym, podległym już duchowi romantyzmu. Na tem polega rola historyczna pałacu Staszica, którą chcieliśmy przypomnieć w tej jubileuszowej chwili.

Na Corazzim skończył się klasycyzm warszawski. W całej zresztą Europie urwały się wówczas dzieje tego kierunku. Wyparła go fala romantyzmu. Zresztą nieudolność architektoniczna XIX wieku zahamowała nietylko klasyczną, ale wszelką dobrą architekturę.

Była to jednak przerwa chwilowa. Bo w usposobieniu człowieka potrzeba formy klasycznej jest wieczna. Wieczna jest, zresztą, taksamo, jak przeciwna jej antyklasyczna potrzeba wzruszenia, wyrazu, połotu. Tylko niezawsze równie silnie obie te potrzeby dochodzą do głosu, to jedna to druga bierze górę. W XIX wieku obie zamilkły. A dziś która z nich jest żywa? — to pytanie musimy jeszcze postawić, by wyjaśnić nasz stosunek do pałacu Staszica i do całej epoki, która go wydała.

Gdy Staszic wznosił gmach dla Towarzystwa Przyjaciół Nauk, wątpliwość mogła być tylko co do jego szczegółów, nigdy zaś co do tego, że będzie to gmach klasyczny. Dziś pietyzm dla przeszłości, który kazał odnowić formy gmachu dawnego, zwolnił Towarzystwo od rozstrzygnięcia, w jakich kształtach ma swą siedzibę budować. Ale gdyby rozstrzygnięcie takie było potrzebne, niewiadomo, jak by wypadło. Można przypuszczać, iż gmach miałby i tak rysy klasyczne. Nie miałby tylko napewno rysów antycznych: na kolumny korynckie czy jońskie, wzorowe gzymsy i frontony, meandry i akanty, niki i gryfy dzisiejszy człowiek patrzy już niechętnie. Owszem, podziwia to wszystko, ale jako wspomnienie, nie jako własną teraźniejszość. Nawet Partenon czy Panteon, choć arcydzieła, skończyły swój czas. Człowieka dzisiejszego jeśli klasycyzm pociąga, to w nowej postaci, bez porządków antycznych. Pociąga go jasność i prostota, ład i logika, a to są właściwości klasyczne. Mimo wszelkie odchylenia smaku w tym czy innym kierunku, żywe jest dziś przekonanie:

że formy proste, jasne i monumentalne, jakie tworzy klasycyzm, są w całej twórczości człowieka rzeczą najbardziej doskonałą i dostojną. W tym sensie epoka nasza jest klasyczna. W takiej ocenie form jest nasza zasadnicza zgodność z epoką, która wydała pałac Staszica.

Ale w formach i za formami szukamy zawsze ducha, którego formy są tylko wyrazem i symbolem. Szukamy go nawet poza kamiennymi, bezosobistymi formami architektury. Duch zaś, jakiego możemy dopatrzeć się w formach dzisiejszych, jest bardziej lotny i niecierpliwy, niż skupiony i zrównoważony duch klasyczny. Powtarza się to, co było przed stuleciem: formy klasyczne, ale duch romantyczny. Znow to rzadkie, szczególne zespolenie przeciwnych sobie potrzeb i dążeń. Przerzucały one sztukę europejską z krańca na kraniec, od antyku do średniowiecza i znow do klasycznego renesansu, aż wreszcie w pewnych momentach zespoliły się ze sobą.

Sztuka klasyczna zdaje się być czystą formą. Oczywiście i ona jest tworem ducha, ale takiego, który w doskonałości swego dzieła wypowiedział się cały i pozostał w niem niewidoczny. W sztuce romantycznej natomiast wypowiada się duch niespokojny, który w żadnym kształcie zamknąć się nie da, przez każdy kształt przegląda, nawet rozsadza sobą kształty, psując ich doskonałość. Dla ducha klasycznego forma jest celem, dla romantycznego — tylko środkiem. Bo klasycznemu chodzi o harmonję, romantycznemu o wyraz. Klasycyzm zna jedną najdoskonalszą formę, którą chce utrwalić w świecie i uczynić przez to świat tak doskonałym, jak to tylko jest w mocy ludzkiej. Antyk Grecji i Rzymu we wszystkich swych postaciach, renesans Bramanta czy Palladia, klasycyzm XVIII-go wieku — to tylko odmiany jedynej formy klasycznej. Romantyzm przeciwnie, który nie na samej formie polega, może posługiwać się wieloma, nawet dowolnymi formami. Czerpie je z przeszłości i z teraźniejszości, odnawia średniowiecze, może też odnowić antyk, wszystko jedno; byle były tylko znakami dla głębi czy poezji ducha. Może chwycić się nawet form klasycznych, kształtując je tak, by otwarły się dla natchnienia i polotu, by poddały się duchowi poezji i fantazji. I wtedy następuje niespodziewane połączenie biegunowo przeciwnych motywów.

Tak stać się może w przełomowych chwilach historii, gdy jak dzień z nocą porównuje się klasycyzm z romantyzmem. Tak było za czasów Staszica. Poeta pisał wówczas, że „zdaje się nadchodzić pora, w której wahać się potrzeba nad obraniem drogi: czy tak zwaną klasycyzm czy tak zwaną romantyczność ma obrać”. Architekci, mniej od poetów do refleksji skłonni, nie zastanawiali się nad dylematem, faktycznie jednak podlegali tej samej dwoistości. Przedewszystkiem Corazzi. I w tem czujemy naszą z nim łączność.

Bo i dziś zмага się ukochanie piękna z potrzebą głębi, klasyczna żądza monumentalności z romantycznym polotem poezji. To głębokie antagonizmy, które przeżywamy, choćbyśmy nawet nie zastanawiali się nad nimi. Były żywe przed stuleciem, są żywe i dziś. Przypomnił nam je dom, w którym się znajdujemy, ale naprawdę każda rzecz, jaka nas otacza, każde nasze głębsze przeżycie mówi nam o nich.

Żaden czas nie zna prawdziwie swej własnej natury, którą kiedyś dopiero historia wyświecili, najmniej zaś nasz czas, przebiegający w zawrotnem tempie, a zapełniony troską o najprostszą codzienną egzystencję jednostek i krajów. Nie wiemy też, która silniejsza z potrzeb i sił, jakie w nas żyją. Jednak nie zdaje się, by przewaga była po stronie klasycznej, choć formy, jakimi posługujemy się, są klasyczne, choć umysły nasze pełne są uznania dla form trwałych, dostojnych, harmonijnych, pogodnych. Cenimy i chwalimy harmonję i pogodę, ale nie mamy ich w sobie, więcej mamy niecierpliwości i pędu w nieznaną. Tak samo było przed wiekiem. To też stare mury pałacu Staszica, które wypadło nam dziś wspominać, są nietylko zabytkiem historycznym, ale wyrazem uczuć, które i dziś są żywe.

VIII.

Zmarli członkowie.

Ś. p. Stanisław Bełzecki

(1856 — 1931).

Zmarły 6 lutego 1931 r. emerytowany profesor Politechniki Warszawskiej, inżynier komunikacji i doktor nauk inżynierskich Stanisław Bełzecki urodził się w r. 1856 na Podolu. Ukończywszy gimnazjum, wstąpił do „Instytutu komunikacji” w Petersburgu. Po otrzymaniu dyplomu inżynierskiego w r. 1884 pracował w Głównym Towarzystwie Kolei Żelaznych na linii Petersburg-Warszawa do r. 1890 i jako inżynier miasta Wilna. W tym czasie wykonał projekt i budowę mostu na rzece Łosośnie. Od r. 1890 do 1891 pracował w zarządzie wymienionego Towarzystwa K. Ż. w Petersburgu, poczem wstąpił do Zarządu Kolei Władykaukaskiej, jako kierownik Wydziału Technicznego budowy nowych kolei na Kaukazie (około 1500 km.), którą to budowę prowadził inżynier Kierbedź, jako prezes Zarządu. Na nowym stanowisku ś. p. Stanisław Bełzecki miał możliwość poświęcić się nietylko opracowaniu projektów różnych budowli inżynierskich według współczesnych wymagań wiedzy technicznej, lecz także i badaniom naukowym. Zarząd Kolei Władykaukaskiej stał na czele jednego z najbogatszych i najzasobniejszych przedsiębiorstw, a jego prezes, inżynier Kierbedź, należał do tych, co dążyli do wprowadzenia wszelkich nowości technicznych na budujących się kolejach i nie żałował pieniędzy na opracowanie projektów, byleby te projekty zaimponowały Ministerstwu Komunikacji swą oryginalnością i postępem w technice. St. Bełzecki, który już na ławie szkolnej zdradzał zdol-

ności i zamiłowanie do nauk matematycznych, na stanowisku naczelnika wydziału technicznego, mając nieskrępowaną przez nikogo możliwość doboru ludzi do współpracy według swego upodobania, stworzył biuro, które można było nazwać raczej biurem matematycznym, niż technicznym. Niemal bowiem połowa pracowników składała się z czystych matematyków, resztę zaś stanowili inżynierowie z ukończonymi studjami uniwersyteckimi na wydziałach matematycznych. Każdy, kto chciał pracować z Bełzeckim, musiał dobrze władać analizą matematyczną.

W tym okresie życia St. Bełzecki opracował liczne projekty mostów na Kaukazie i przez rzekę Don w Rostowie, a jednocześnie ogłosił drukiem w języku rosyjskim kilka prac teoretycznych, o których będzie mowa poniżej. Najobszerniejsza z nich pod tytułem „Racjonalne kształty łuków sprężystych“ ukazała się w Petersburgu w r. 1905, kiedy autor zamieszkał już na stałe w stolicy ówczesnej Rosji, zajmując stanowisko doradcy technicznego Głównego Zarządu Kolei Władykaukaskiej. Praca ta, przedłożona Instytutowi Komunikacyj jako rozprawa doktorska, stała się pewnego rodzaju sensacją wśród grona profesorów i wykładowców Instytutu. Ażeby ją bowiem dobrze zrozumieć i ocenić, trzeba było być należycie obznajmionym z funkcjami eliptycznymi, a złożyło się tak, że tej gałęzi analizy nikt z ówczesnych profesorów-inżynierów w Instytucie nie znał. Zaproponowano przeto autorowi, ażeby zwrócił się do któregoś z matematyków uniwersyteckich z prośbą o ocenę pracy ze stanowiska matematycznego. Podjął się tego profesor Uniwersytetu Petersburskiego Jan Ptaszycki, który właśnie wykładał teorię funkcji eliptycznych. Ale chociaż ocena Ptaszyckiego wypadła przychylnie, to jednak intrygowano przeciw przyjęciu pracy, nie chcąc widocznie wpuścić do grona docentów *) Polaka, który zbyt wielu z nich przewyższał wiedzą. Jednakże wśród najpoważniejszych profesorów Instytutu Komunikacyj znaleźli się ludzie na tyle bezstronni, iż nie dopuścili do utracenia kandydata. Publiczna obrona rozprawy przez St. Bełzeckiego odbyła się zatem w r. 1905, a uzyskany przez to tytuł

---

*) Egzamin doktorski, podobnie jak we Francji, odpowiadał raczej naszej habilitacji.

naukowy otworzył mu drogę do kariery profesorskiej. To też w r. 1909 otrzymuje Bełzecki zwyczajną Katedrę Statyki Budowli w Politechnice Petersburskiej. W czasie od r. 1906 do 1918 wykładał nadto w Instytucie Technologicznym i Akademii artyleryjskiej, pozostając przytem doradcą technicznym w Zarządzie Kolei Władykaukaskiej. W podróżach naukowych poza granicami Rosji studjował koleje żelazne, pracując nawet w r. 1912 w południowej części tunelu Lötschbergskiego. Wziąwszy urlop jako profesor pojechał do Paryża, aby słuchać wykładów matematycznych sławnego H. Poincaré'go. Jednocześnie dużo pracował twórczo na polu techniczno-naukowym. Liczne jego prace z tego okresu były ogłaszane w języku rosyjskim aż do r. 1921, kiedy przeniósł się na stałe do Warszawy, witany tutaj przez dawnych kolegów i uczniów Polaków, których już wcześniej pociągnęły do kraju możliwości pracy wśród swoich. Ponieważ katedra Statyki Budowli w Politechnice Warszawskiej była już zajęta, przeto postarano się o utworzenie nowej katedry „Zagadnień wyższych z nauk inżynierskich” wzamian za nieobsadzoną katedrę Geodezji wyższej i powierzono ją St. Bełzeckiemu w charakterze profesora zwyczajnego. Na tem stanowisku działał Bełzecki przez lat 5 aż do chwili, kiedy ciężka choroba, zakończona amputacją nogi, przykuła go do łoża, z którego już nie miał się podźwignąć. Przeszedł zatem na emeryturę, jednakże nietylko nie zaprzestał pracy naukowej, ale wyzyskał zbytek wolnego czasu do tem intensywniejszej pracy. Zapragnął teraz, ogłaszając szereg prac w języku ojczystym, powetować niejako długi okres życia, kiedy studja i stanowiska zajmowane w Rosji zniewalały go do pisania prac po rosyjsku.

Oprócz tych prac, które poniżej wymienimy, pozostawił Bełzecki jeszcze kilka w rękopisie. Dotyczyły one obliczenia kopuł, sklepień i innych dziedzin statyki budowli. Jak oznajmił ś. p. Bełzecki jednemu z podpisanych (prof. A. Pszenickiemu) na krótko przed zgonem, oddał je do przestudjowania p. inż. Stanisławowi Hempłowi. Byłoby pożądanem ażeby i te prace można było umieścić w spisie dorobku naukowego ś. p. St. Bełzeckiego.

Poza dziedziną naukową swojej pracy Bełzecki studjował chętnie i inne z nauk przyrodniczych; mógł więc zabierać głos

w dyskusjach, toczonych przez najpoważniejszych przyrodników. Należał on do tych inżynierów-badaczy, którzy nie zasklepiają się w ciasnym kole swojej specjalności, lecz sięgają wiedzą poza działy najbardziej ich obchodzące.

Wspomnienia po St. Bełzeckim nie byłyby zupełne, gdyby dotyczyły tylko naukowej i zawodowej strony jego życia. W życiu prywatnym pogodny, skromny, towarzyski i uczynny, nie potrafił odmówić nikomu, kto go prosił o pomoc materialną. Dumni był tylko chyba ze swojej wiedzy, przodując przez szereg lat grupie rosyjskich inżynierów badaczy, która pracowała w tej samej dziedzinie. Ale jego prawość charakteru i szlachetność jednała mu licznych przyjaciół, którzy go nazawsze zachowają w pamięci.

Jako inżynier-badacz ś. p. Bełzecki był wybitnym teoretykiem klasycznej szkoły francuskiej, której w połowie XIX stulecia patronował de Saint Venant, a potem J. Boussinesq.

Doskonały znawca teorii matematycznej środowiska ciągłego, a zwłaszcza dziedziny teorii sprężystości, rozwiązywał zagadnienia z tej dziedziny w sposób ścisły, nie zrażając się trudnościami matematycznymi, które pokonywał, dzięki gruntownej znajomości odnośnych gałęzi analizy matematycznej. Operował więc swobodnie teorjami funkcji harmonicznymi i bi-harmonicznymi, eliptycznymi, funkcji Bessel'owskich i t. d., opanowywał wybornie klasyczne metody całkowania równań różniczkowych. Nie zadowalały go zwykle przybliżone sposoby, stosowane przez inżynierów do rozwiązywania zagadnień wytrzymałościowych, zagadnień równowagi budowli ziemnych, murowanych i t. p. Wolał szukać ścisłego rozwiązania teoretycznego, chociażby w warunkach bardzo uproszczonych, a przez to rzadko odpowiadających rzeczywistości. To też wykłady jego stały na bardzo wysokim poziomie naukowym i były przystępne tylko dla nielicznego grona wybranych. Całkowity dorobek naukowy i dydaktyczny prof. Bełzeckiego jest, niestety, bardzo rozproszony i trudno dostępny, tak że wyczerpujący jego rozbiór i ocena natrafiają na wielkie trudności. Jeden z podpisanych próbował nieraz w stosunkach koleżeńskich z prof. Bełzeckim nakłonić go do zebrania i uporządkowania swoich prac, ale obecna izolacja sowieckiej Rosji, gdzie ugrzęzła Jego pry-

watna biblioteka, oraz ciężkie kalectwo w ostatnich latach życia stały temu na przeszkodzie.

Oto zestawienie tych najważniejszych dzieł prof. St. Bełzeckiego, których przynajmniej tytuły powiodło nam się zebrać: 1) Teorja sklepień. Izwiestja Sobranja Inżynierow Putiej Soobszczeńja. Petersburg 1898; 2) Krzywa sznurowa ciśnień ziemi. Tamże 1904; 3) Linjowy łuk sprężysty równomiernej wytrzymałości. Tamże 1904; 4) Zgięcie belki prostej, swobodnie podparte na obu końcach. Tamże 1905; 5) Sur l'équilibre d'élasticité des voûtes en arc de cercle. C. R. 1905, t. 140, p. 1016. Nota zawiera uogólnione rozwiązanie zagadnienia traktowanego przez Ribière'a w r. 1869 i 1901. Rozwiązanie Bełzeckiego zawiera 6 stałych całkowania, które radzi wyznaczyć metodą wskazaną przez Ribière'a. 6) Racjonalne kształty łuków sprężystych. Praca doktorska (str. XV + 116) Petersburg 1905. Praca badawcza teoretyczna w którą autor włożył nie mało trudu i wiedzy, a zarazem bardzo charakterystyczna dla Jego twórczości. Celem tej pracy było znalezienie najkorzystniejszego kształtu łuku (sklepienia) przy obciążeniu a) nadsypką niespoistą sięgającą do pewnego dowolnego poziomu, b) ciężarem własnym łuku i c) obciążeniem użytkowem ruchomem. Punktem wyjścia był postulat, że najkorzystniejszą jest ta postać łuku, dla której linja ciśnienia zbliża się jaknajbardziej do osi łuku. Postulat taki jest właściwie uzasadniony tylko tem, że przy założeniach bardziej uproszczonych, jakie przyjął Y. Villarceau w pracy z r. 1854 (t. j. obciążenie ciśnieniem hydrostatycznym bez ciężaru ruchomego) staje się oczywistym żądanie, aby linja ciśnienia zlewała się z osią. Bełzecki zaznaczył w swej pracy nazbyt skromnie, że jego zagadnienie jest „nieco bardziej złożone“ od zadania Villarceau, gdyż komplikacja wywołana założeniami a) i c) była ogromna. Świadczą o tem liczne trudne i zawiłe całkowania równań różniczkowych równowagi w tej obszernej pracy, wykonane z mistrzostwem w operowaniu funkcjami eliptrycznymi. Autor dąży ze szczególnem zamiłowaniem do rozwiązania „ściśłego“, jakkolwiek przyjęte w założeniu a) prawo naporu materiału sypkiego jest właściwie tylko przybliżoną regułą praktyczną inżynierów, co sprawia, że ścisłość rozwiązania ze stanowiska przyrodniczego i technicznego staje się illuzorycz-

na *). 7) Zagadnienie płaskie w spólrzędnych cylindrycznych. Izwiestja. Sob. Inż. Putiej Soobszcz. 1906; 8) Uogólnienie zagadnienia Villarceau. Tamże 1907. Zawiera teorię łuków sprężystych obciążonych materiałem sypkim; 9) O pewnem zagadnieniu teorii sprężystości, którego rozwiązanie otrzymuje się łatwo w spólrzędnych eliptycznych. Tamże 1907; 10) O głębokości założenia fundamentów. Tamże 1910; 11) Teoria ramownic (kratownic Vierendeel'a). Tamże 1910; 12) De la stabilité d'équilibre dans un cas particulier de pièce courbe. C. R. 1913, t. 156, p. 1056; 13) Teoria sprężystości. Petersburg, 1913. Litogr. kurs ros. podług wykładów prof. B. w Inst. Politechn. w r. 1912; 14) Statyka budowli. Tom I. Petersburg, 1914; 15) Wpływ obciążenia żwirówką na rozkład ciśnień na powierzchnię sklepienia. Kurs litografowany. Petersburg, 1915; 16) Démonstration d'existences des limites d'élasticité et celles des résistances des pièces courbes. Bull. de l'Acad. de Russie. Petersburg, 1919; 17) Obliczenie tam murowanych (zapór) na podstawie teorii sprężystości. Petersburg, 1919; 18) O drganiach skończonych szyny kolejowej. Petersburg, 1920; 19) O naprężeniach w szynie kolejowej. Technika i ekonomika. Petersburg, 1921; 20) Układy prętów o połączeniach sztywnych. Czasop. Techn. Lwów, 1927; 21) Równowaga sił sprężystości w belce przyzmatycznej. Prace Akad. Nauk Techn. 1929. T. II. Nr. 2; 22) Kilka uwag dotyczących teorii prętów i ich układów. Przegląd Techn. Warszawa, 1930; 23) Kilka uwag dotyczących teorii prętów krzywych. Prace Akad. Nauk Techn. r. 1931. T. II. Nr. 5.

M. T. Huber i A. Pszenicki.

---

*) W przedmowie do pracy znajduje się zdanie: „...można znaleźć taką postać pręta (zakrzywionego), przy której naprężenia wywołane w pręcie jego odkształceniem, będą najmniejsze, a postać równowagi będzie najbardziej stateczną” (ustojczywoj). Z tekstu dalszego i innych publikacji autora, jako też z ustnych dyskusyj z Nim wynika, że jego pojmowanie stateczności równowagi jest odmienne od tego, jakie np. było przedmiotem badań Bryan'a, Timoszenki i innych współczesnych inżynierów-badaczy. Należy to mieć na uwadze, przy studjowaniu prac Bełzeckiego, ażeby unikać nieporozumień, jakie już niejednokrotnie zaszły w naszym piśmiennictwie techniczno-naukowym. Zakres pojęcia stateczności jest u Bełzeckiego węższy od obecnie powszechnie uznanego.

B. p. Edward Flatau

(1869 — 1932).

7 czerwca 1932 r. odszedł od nas na zawsze Edward Flatau, jeden z najznakomitszych lekarzy i najwybitniejszych uczonych polskich, imię którego czczone było daleko poza granicami kraju. Odszedł w pełni sił twórczych, pełen zapału dla nauki, której całe życie swoje poświęcił.

Nie łatwo jest naszkicować obraz Flataua, bo wielostronna, jak Jego postać, była Jego działalność, były Jego dążenia. Umysł Jego często sięgał poza ramy umiłowanej neurologji, a talent organizacyjny pomagał mu w znalezieniu dróg i środków dla urzeczywistnienia swoich na szeroką skalę zakreślonych planów. Zapatrzony w światło nauki, całe życie tworzył i budował. Budowa była dla niego, jak dla Ibsenowskiego budowniczego Solnessa, symbolem postępu. Zbudował piękny oddział neurologiczny w szpitalu na Czystem, stworzył, nie szczędząc sił ani środków, pracownię neurobiologiczną, wpraw w swoim mieszkaniu prywatnem, następnie przy Towarzystwie Psychologicznem, potem przy Towarzystwie Naukowem Warszawskiem; ostatniem marzeniem jego na terenie szpitala był wielki instytut patologiczny, który miał się stać nowym ośrodkiem nauki. W najcięższych czasach potrafił dźwignąć ten duży gmach i doprowadzić go aż pod dach. Nie dane mu było widzieć wykończenia tego gmachu.

Flatau i bez cegieł potrafił budować. Stworzył sekcję neurologiczną przy Warszawskiem Towarzystwie Lekarskiem, którą kilka lat później przeistacza w Towarzystwo Neurologiczne, stworzył sekcję kliniczną przy Towarzystwie Medycyny Spo-

łecznej i był głównym inicjatorem Czasopisma Lekarskiego, jak w swoim czasie był jednym z głównych założycieli Neurologji Polskiej i Kwartalnika w szpitalu na Czystem.

Edward Flatau urodził się w Płocku w 1869 roku, w 14 roku życia chorował na ciężki dur brzuszny, przez dłuższy czas był nieprzytomny, po wyzdrowieniu zauważył, że ma znacznie lepszą i ostrzejszą pamięć, którą zachował później do końca życia. Nieraz o tem opowiadał i twierdził, że ciężka infekcja nietylko na chorą, ale czasami i na zdrową tkankę mózgową może podziałać dodatnio.

Ukończył gimnazjum w 1886 roku ze złotym medalem i w tymże roku wstąpił na wydział lekarski Uniwersytetu Moskiewskiego; uczył się tam na wykłady znakomitych profesorów: Ziernowa, Babuchina, Zacharina, neurologa Kożewnikowa i psychiatry Korsakowa. Po ukończeniu z odznaczeniem Uniwersytetu Moskiewskiego, Edward Flatau w 1892 r. udaje się do Berlina na dłuższe studia, które trwały aż do roku 1899. Lata spędzone w Berlinie dały podwalinę Jego wielkiej i wszechstronnej wiedzy w dziedzinie anatomji, patologji i kliniki układu nerwowego, tam też zdobył swoją niesłychaną systematyczność i wytrwałość w pracy. Rozpoczął swoją pracę w laboratorium u Mendla. Pierwszem dziełem, które odrazu zdobyło 25-letniemu Flatauowi sławę w Europie, był atlas mózgu ludzkiego i przebiegu włókien. Atlas ten ukazał się w 1894 roku i przetłomaczony został na języki: polski, rosyjski, angielski i francuski. Zdjęcia do atlasu zostały wykonane w ten sposób, że świeże mózgi resp. ich przecięcia, po przepłukaniu w wodzie, ujęte zostały w substancję kitową, następnie autor przymocowywał kamerę w ten sposób, że zdjęcia mogły być wykonane z góry.

Gorliwy zwolennik teorii neuronów, Flatau w szeregu prac starał się dowieść jedności neuronu, przecinał nerw okoruchowy u zwierząt i zapomocą metody Nissla stwierdzał później zmiany w jądrze nerwu okoruchowego. Olśniony horyzontami, które otwierała metoda Nissla, Flatau wraz z Goldscheiderem rozpoczął na dużą skalę badania nad patologją komórki nerwowej, nad jej zmianami pod wpływem czynników mechanicznych, termicznych i toksycznych.

Owocem tych prac była pokaźna monografia pod tytułem „Normale und pathologische Anatomie der Nervenzellen“. Książka ta wywołała burzliwą polemikę z Nisslem, który nie zgadzał się ze zdaniem autorów twierdzących, że z rodzaju zmian w komórkach nerwowych można wywnioskować jakie czynniki szkodliwe na nie zadziały. Jednocześnie Flatau wraz z Gadem bada doświadczalnie rdzeń u psów i poddaje krytyce prawo Bastiana o znikaniu odruchów po przecięciu rdzenia. Badając wtórne zwyrodnienia po licznych operacjach na rdzeniu, Flatau stwierdził, że długie szlaki w rdzeniu przebiegają zawsze obwodowo. To znalezione przez Flataua prawo ekscentrycznego położenia długich szlaków w rdzeniu jest powszechnie znane jako prawo Flataua.

Niezmordowany Flatau znalazł jeszcze czas, aby jednocześnie z przytoczonymi pracami opracowywać u Waldeyera wraz z Jacobsohnem olbrzymi materiał i wydać w 1899 r. podręcznik makroskopowej anatomji układu nerwowego u ssaków. Niezależnie od tych wszystkich prac Flatau w Berlinie, wraz z Jacobsohnem i Minorem, zakłada i redaguje rocznik referatowy „Jahresbericht für Neurologie und Psychiatrie“, w którym do 1910 r. sam, a od 1910 do 1914 r. wspólnie ze mną, referuje dział anatomji patologicznej ośrodkowego układu nerwowego. Z tymże Jacobsonem i Minorem Flatau później wydaje anatomję patologiczną chorób nerwowych i umysłowych.

Jak dalece młody Flatau był już wówczas ceniony dowodzi fakt, że słynny Remak, który w owym czasie opracowywał dla podręcznika Nothnagla rozdział o zapaleniu nerwów obwodowych, anatomiczną część tego rozdziału powierzył Flatauowi. Drugim dowodem niezwykłego zaufania do młodego uczonego było zaproponowanie w 1898 r. 29-letniemu Flatauowi katedry neurologji w Buenos Aires. Flatau jednakże tej propozycji nie przyjął i w 1899 r. wrócił do kraju, uzbrojony w wielką wiedzę anatomiczną, patologo-anatomiczną oraz w duże doświadczenie kliniczne, zdobyte w poliklinice profesora Mendla. W Warszawie, nie mając żadnej placówki, pełni Flatau obowiązki konsultanta na oddziałach wewnętrznych i chirurgicznych, a jednocześnie urządza w swoim prywatnym mieszkaniu laboratorium,

gdzie kontynuuje własne prace anatomiczne i gdzie zachęca do pracy laboratoryjnej pierwszych swoich adeptów.

Dopiero w 1904 r. Flatau otrzymał ordynaturę w Szpitalu Starozakonnych na Czystem i od tej chwili zaczyna się drugi niezmiernie płodny kliniczno-pedagogiczny okres Jego pracy naukowej. Prowadząc narazie mały oddział o 20 łózkach, Flatau grupuje dookoła siebie szereg lekarzy, zażręwa ich do pracy klinicznej i anatomicznej i stopniowo, dzięki swej głębokiej wiedzy, niezwykłym zdolnościom pedagogicznym i osobistemu urokowi, tworzy szkołę, z której wyszedł szereg znanych neurologów. Asystentów było coraz więcej, mały, stanowiący część pawilonu wewnętrznego, prymitywnie urządzone oddział stał się ciasnym i niedostatecznym. Flatau przekonał władze miejscowe, że pomieszczenie oddziału nerwowego jest za małe i że należy wybudować pawilon specjalny, połączony z oddziałem fizykalnej terapii. Dzięki niezłomowanej energii Flatau oddział Jego w 1913 r. przeniesiony został do nowego pawilonu, urządzonego na wzór najpiękniejszych klinik europejskich.

Jeszcze o dwa lata wcześniej Flatau urządza pracownię anatomo-patologiczną przy Towarzystwie Psychologicznem, a w 1912 r. przenosi ją do nowego gmachu Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, którego jest członkiem od 1908 roku.

Piszący te słowa wrócił w 1910 r. z Monachjum od Alzheimera i od pierwszej chwili pomagał Flatauowi w urządzeniu i zorganizowaniu pracowni neurobiologicznej. W tej nowej pracowni Flatau rozpoczął pracę doświadczalną, o której zawsze marzył i którą uważał za jedyną drogę, która jest w stanie pogłębić istotę choroby i dać wskazówki w kierunku jej genezy i leczenia.

Pomiędzy rokiem 1904, kiedy objął oddział w szpitalu i 1912, kiedy otwarta została pracownia neurobiologiczna przy Towarzystwie Naukowem, Flatau ogłosił szereg cennych prac poczęści sam, poczęści wspólnie z asystentami. Do najcenniejszych prac tego okresu należą rozdziały o nowotworach rdzenia oraz o segmentacji ruchowej i czuciowej rdzenia w podręczniku Lewandowskiego. W 1911 r. Flatau wspólnie z Sterlingiem nadzwyczaj dokładnie opisał i zanalizował przypadek postępującego skurczu torsyjnego u dzieci, obserwowanego dotąd tylko

przez Ziehena i Oppenheima. W 1912 r. Flatau ogłosił wyczerpującą monografię o migrenie, w której zanalizował olbrzymi materiał własny i cudzy i dokładnie opisał własne dolegliwości w związku z migreną, na którą całe życie cierpiał. Flatau poza zwykłą migreną wyodrębnił migrenę oczną, migrenę padaczkową, migrenę psychiczną i niezmiernie rzadką postać twarzoporażną. Migrena, podług Flataua, nie jest chorobą samoistną, lecz wyrazem wrodzonego usposobienia do patologicznych procesów metabolicznych w układzie nerwowym.

Od 1912 r. zaczyna się trzeci, tak upragniony przez Flataua, okres pracy doświadczalnej, okres równoległej pracy klinicznej i laboratoryjnej. W I-ym tomie „Prac z Pracowni Neurobiologicznej“ Flatau wraz z Handelsmanem ogłosił badania doświadczalne nad zapaleniem nagminnym opon mózgowo-rdzeniowych. W olbrzymiej tej pracy, zawierającej wyniki doświadczeń na 70 psach, znajdujemy klasyczny obraz kliniczny i patologo-anatomiczny tego cierpienia oraz bardzo poważne wnioski lecznicze. W II-im tomie Flatau ogłasza badania doświadczalne nad guzami złośliwymi układu nerwowego ośrodkowego. W tysiącu zgórą doświadczeń przeszczepiał Flatau białym myszom nowotwory złośliwe na rozmaite odcinki układu nerwowego, z niesłychaną dokładnością obserwował wywołane przez szczepione nowotwory obrazy kliniczne, a następnie w ogromnej liczbie doświadczeń próbował te nowotwory leczyć zapomocą środków chemicznych i fizykalnych. Wyniki tej pracy zastosował w klinice i do końca życia za najbardziej celową metodę leczenia guzów ośrodkowego układu nerwowego uważał połączenie operacji z naświetlaniami promieniami radu lub Rentgena. O wynikach tych naświetlań na oddziale swoim napisał kilka niezmiernie cennych prac. W tymże II-im tomie „Prac z Pracowni Neurobiologicznej“ opisuje Flatau wspólnie z Sawickim niezmiernie rzadką postać nerwo-włókniaka szyjnego (Neurofibroma cervicale) i wspólnie z Zandową opisuje rzadsze postaci oddziaływania opon mózgowych na gruczoły innych narządów, a mianowicie: I — postaci słabego podrażnienia opon mózgowych, przebiegające jako zapalenie opon wrzekome (Meningismus), lub zapalenie surowicze (Meningitis serosa) na tle gruczoły, II — postaci ogniskowego zapalenia opon mózgowych

twardych (*Pachymeningitis circumscripta tuberculosa*) i miękkich (*Leptomeningitis circumscripta tuberculosa*), III — postaci przewlekłego rozlanego zapalenia gruzliczego opon (*Meningitis tuberculosa diffusa chronica*).

Badając klinicznie i doświadczalnie schorzenia opon, Flatau natknął się na sprawę przepuszczalności barjery nerwowej. Studjując zachowanie się tej barjery pod wpływem rozmaitych środków, Flatau wykrył próbę chromoneuroskopową, która okazała się doskonałym wskaźnikiem schorzenia opon. Próba polega na tem, że przy zwiększonej przepuszczalności, po poprzednim zastrzyknięciu domięśniowem 5% roztworu fuksyny, płyn mózgowo-rdzeniowy po dodaniu 10% alkoholowego roztworu kwasu solnego zabarwia się fioletowo. Obok prac doświadczalnych Flatau ogłosił w tym czasie szereg bardzo poważnych prac klinicznych, mianowicie opisał dwa nowe objawy oponowe, karkowo-midrjatyczny, występujący we wszelkich schorzeniach opon, i erekcyjny, występujący tylko w gruzliczem zapaleniu opon.

Kiedy w roku 1919 wybuchła u nas epidemia śpiączkowego zapalenia mózgu, Flatau zebrał ogromny materiał i w 1924 r. napisał źródłową monografię „O zespołach pozapiramidowych“. W 1925 r. Flatau ogłosił dużą pracę kliniczno-anatomiczną o chorobie Schildera. Flatau przypuszczał, że w cierpieniu tem domniemane jady mają szczególne powinowactwo do białej istoty mózgu i dlatego zaproponował dla niego nazwę „Encephaloleucopathia scleroticans progressiva“. W 1926 r. Flatau ogłasza ciekawą pracę o objawach mózgowych w gruzlicy podstawy czaszki. W pracy tej Flatau opisuje mało znane obrazy kliniczne tego cierpienia, zależne od umiejscowienia się sprawy w przedniej, środkowej albo tylnej jamie czaszkowej.

Ostatnie lata życia swego Flatau szczególną uwagę zwrócił na nagminne rozsiane zapalenie układu nerwowego. W trzech wyczerpujących pracach Flatau tak rozszerzył ramy obrazu klinicznego tego cierpienia, tyle nowych opisał spostrzeżeń, że chociaż Redlich o rok wcześniej opisał analogiczną epidemię w Wiedniu, prawdziwy wielobarwny obraz tego schorzenia dał nam dopiero Flatau i dlatego uważam za słuszne nazwanie tego cierpienia chorobą Redlicha-Flataua.

Zasługi naukowe Edwarda Flataua dla neurologji są olbrzymie. W stu mniej więcej pracach anatomicznych, patologo-anatomicznych, klinicznych i doświadczalnych poruszył i użyźnił On prawie wszystkie najważniejsze działy neurologji, napisał szereg dzieł podstawowych, które nazawsze weszły do skarbca nauki neurologicznej, największą sławę zdobył sobie jednak swoją dysertacją o ekscentrycznem położeniu długich szlaków w rdzeniu (prawo Flataua) i ostatnią pracą o nagminnem zapaleniu ośrodkowego układu nerwowego, które to cierpienie wejdzie do piśmiennictwa jako choroba Redlicha-Flataua.

Teofil Simchowicz.

Ś. p. Emil Godlewski (senior)

(1847—1930).

W dziejach nauk przyrodniczych w Polsce imię E. Godlewskiego (sen.) zapisało się złotemi zgłoskami, jako jednego z największych uczonych, jakich Polska wydała, współtwórcy podstaw współczesnej fizjologii roślin, pioniera i organizatora naukowego rolnictwa, wzorowego pedagoga na katedrze i w pracowni uniwersyteckiej, rzetelnego budowniczego odrodzonej ojczyzny.

Urodzony we wsi Krasocinie ziemi Kieleckiej dn. 30 czerwca 1847 r., jako syn Korneliusza i Emilji z Rayskich, wykształcenie średnie otrzymał w Kielcach i w Warszawie, gdzie w r. 1864 wstąpił na wydział matematyczno-przyrodniczy Szkoły Głównej i ukończył go w r. 1869 ze stopniem magistra po wykonaniu pracy p. t. „Opis własnych doświadczeń nad własnością absorbcyjną ziemi ornej i przegląd prac dotyczących w tym przedmiocie dokonanych“ (wspólnie z M. Dobrskim). Praca ta wskazuje na wczesne zainteresowanie sprawami rolniczymi i chemicznymi; tym dwóm kierunkom E. Godlewski pozostaje wierny całe życie, pogłębiając je badaniem życia rośliny.

Emil Godlewski dla uzupełnienia studjów udaje się na rok do Jeny, następnie do Krakowa, gdzie zostaje asystentem prof. Radziszewskiego w Szkole Przemysłowej, a następnie asystentem prof. Czerwiakowskiego przy katedrze botaniki do r. 1874. W r. 1872 spędza jedno półrocze w Würzburgu, w słynnej pracowni prof. Juljusza Sachsa, twórcy nowoczesnej fizjologii roślin, w tymże roku uzyskuje dyplom doktorski w Jenie, nostry-

legium Novum“ ulicą Jagiellońską, gdy nagle posłyszałem za sobą głos z przeciwległego chodnika: „Księżę Kolego! Księżę Kolego!“ Odwróciwszy się, zauważyłem profesora Jaworskiego i prędko podszedłem do niego. „Muszę Księdzu opowiedzieć pewne zdarzenie — odezwał się do mnie — bo przeżyłem dzisiaj najpiękniejszą chwilę w całej mojej karierze profesorskiej. Zauważyłem już od pewnego czasu, że jeden z moich słuchaczy dostawał wypieków na twarzy w czasie wykładów i kilka razy zapędzał się w moim kierunku, kiedy wychodziłem z sali. Ale widocznie nie zdobył się na odwagę. Aż dopiero dzisiaj, zatrzymawszy mnie u drzwi sali, odezwał się gorączkowo: „Już od pewnego czasu chcę Panu Profesorowi podziękować, lecz jakoś nie mogłem się na to odważyć. Chciałem podziękować za to, że przez swoje wykłady wrócił mi Pan i wiarę w życie i wiarę w Boga, razem z całą utraconą moją religijnością“. Widzi Ksiądz Kolega — dodał profesor Jaworski — to jest ta najpiękniejsza chwila w moim życiu profesorskim i dlatego chciałem się swoją radością z Księdzem podzielić“.

Rzuciłem powyżej kilka snopów światła na Jaworskiego jako prawnika, nauczyciela i badacza, polityka, filozofa i człowieka. — Kto jednak choćby w przybliżeniu zechce sobie odtworzyć pełniejszy obraz tego niezwykłego, wyższego Człowieka, a nie ma czasu zaznajomić się z licznymi jego pracami opublikowanymi, niech zaznajomi się z ogłoszonymi w drugim wydaniu w r. 1929 „Notatkami“. Kraków, 1929 (str. 192). Z Notatek dowie się, co to był za rozum i wiedza, jakie Jaworski horyzonty ogarniał, a przede wszystkim, jakie to było serce. Przedostatnia Notatka — to gorąca modlitwa o Polskę, a zarazem wspaniały hymn miłości: „..... Uczyń nas, Panie, zdolnymi do pojęcia, że świat, który stworzyłeś, stworzyłeś miłością i że go miłością utrzymujesz. .... Daj nam radość życia i szczęście płynące z poczucia, że przez miłość do Ciebie, jesteśmy dziećmi Twojemi, a między sobą braćmi“.

Fryderyk Zoll.

Ś. p. Józef Kallenbach

(1861 — 1929).

Dnia 12 września roku 1929 umarł w Krakowie profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego na katedrze historii literatury polskiej, Józef Kallenbach. Był wychowawcą tegoż uniwersytetu, w którym się habilitował w roku 1887. Od tej chwili zaczyna się Jego blisko czterdziestoletnia działalność nauczycielska: zrazu dwuletnia docentura w Krakowie, potem (1889—1901) profesura we Fryburgu Szwajcarskim. Nastąpiła krótka przerwa (1901—1904), wypełniona pracą dyrektora Biblioteki Krasieńskich w Warszawie, poczem — znowu profesura: we Lwowie (1904—1915), w Warszawie (1915—1916), znowu we Lwowie (1916—1918), potem w Wilnie (1919—1920) i wreszcie w Krakowie (od roku 1920 do śmierci).

Pozostawił po sobie cały szereg cennych dzieł i wydawnictw naukowych w zakresie swojej umiłowanej specjalności. Rozpoczął pracę naukową od studjów o Kochanowskim (mianowicie o jego elegjach łacińskich i „Odprawie posłów greckich“, tudzież o jego filozofji). Później nieraz jeszcze wracał do wieku XVI — czyto w rozprawie francuskiej „Les humanistes polonais“, czy w studjum o tragedji Szymonowicza „Custus Joseph“, czy w ogłoszonym w ostatnich latach szkicu o Skardze, czy wreszcie w licznych recenzjach, któremi zasiliał nadewszystko lwowski „Kwartalnik Historyczny“. Głównie jednak pociągała go literatura Polski porozbiorowej, której był doskonałym znawcą i pełnym miłości i wyrozumiałości sędzią. To też nikt inny nie był tak, jak on, powołany, do opracowania historii poezji polskiej od początku XIX wieku aż do powstania styczniowego —

w *Dziejach literatury pięknej w Polsce* (stanowiących tomy XXI i XXII *Encyklopedji Polskiej*, wydawanej przez *Polską Akademię Umiejętności*); obszerny ten rozdział, obejmujący blisko dwieście stron wielkiej ósemki (str. 334—506 tomu XXI), jest, pod względem zwięzłości, metody naukowej i oryginalnego ujęcia, studjum niemałej wartości; to też krzywda się stała *Encyklopedji Polskiej*, że redakcja powierzyła Kallenbachowi opracowanie tylko epiki i liryki, wkładając dramat na stare barki St. Tarnowskiego, który nie podołał swemu zadaniu.

Z wielu drobniejszych prac Kallenbacha najbardziej godnymi uwagi są (oprócz analizy i krytycznej edycji poematu Adama Jerzego Czartoryskiego „*Bard Polski*“, oraz wydania „*Puław*“ Niemcewicza), studja i szkice o charakterze syntetycznym — o Polu i jego „*Pieśniach Janusza*“, o Lenartowiczu, o Edmundzie Wasilewskim, o Konopnickiej, o Mochnackim, o Małeckim. Odczyt o Sienkiewiczu, wygłoszony na publicznem posiedzeniu Akademji Umiejętności, jest do dziś dnia najlepszą syntezą twórczości autora „*Trylogji*“ i jego nieśmiertelnych zasług narodowych.

Na czoło jednak działalności naukowej Kallenbacha wybijają się jego długoletnia praca nad życiem i twórczością Mickiewicza i Krasińskiego.

Dzisiaj trudno sobie poprostu wyobrazić, jakby wyglądała nasza wiedza o Mickiewiczu, gdyby nie wręcz epokowe odkrycia Kallenbacha — gdyby nie „*Archiwum Filomatów*“ (a w niem pisma młodzieńcze Mickiewicza), gdyby nie autografy trzeciej części „*Dziadów*“ i „*Ksiąg Pielgrzymstwa*“, gdyby wreszcie nie liczne studja o życiu i utworach Mickiewicza, uwieńczone dwutomową monografią („*Adam Mickiewicz*“), która ma dotychczas już cztery wydania. Bezstronną tej monografji nazwać nie można: niektóre szczegóły życia poety autor tendencyjnie pomija, żeby w życiorysie były tylko same światła, jak gdyby czyjeś życie mogło się obejść bez cieni; na krytyczny stosunek Mickiewicza do kościoła (w wykładach w Collège de France) rzuca autor zasłonę.

Drugim ważnem dziełem Kallenbacha jest dwutomowa monografia „*Zygmunt Krasiński, życie i twórczość lat młodych (1812—1838)*“. I tutaj jest niewątpliwie pewna, większa jeszcze,

niż w dziele o Mickiewiczu, idealizacja poety, jako człowieka; jest także bardzo niefortunna apologja jego ojca, generała Wincentego Krasińskiego. Ale w świetle zalet książki jej usterki giną: rozbiór utworów Krasińskiego w najświetniejszej jego epoce jest gruntowniejszy, aniżeli utworów Mickiewicza; życiorys zaś poety został opracowany na podstawie nowych źródeł, z których na samo czoło wysuwa się wydana przez Kallenbacha korespondencja Krasińskiego z przyjacielem lat młodzieńczych, Anglikiem, Henrykiem Reeve'm.

Nowy także i niezmiernie cenny materiał do życiorysu Krasińskiego zarówno, jak Mickiewicza, mianowicie listy Krasińskiego do Delfiny Potockiej, zużytkował Kallenbach w książce „Towianizm na tle historycznym“, nie mówiąc już o tem, że na naukę Towiańskiego rzucił tutaj także nowe i ciekawe światło.

Umarł Kallenbach, nie zdążywszy wyzyskać wszystkich zgromadzonych trudem całego niemal życia materiałów do epoki romantyzmu, którą ukochał goręcej jeszcze, niż wiek XVI. W ostatnich latach życia przystąpił do pisania dalszego ciągu monografji o Krasińskim, ale nie było mu sądzone skończyć tego dzieła.

Szczegółową bibliografję prac Kallenbacha od roku 1881 do 1925 ogłosił jeden z jego uczniów (bardzo zasłużony na polu badań nad literaturą „sowizdrzalską“), Karol Badecki — w książce jubileuszowej p. t. „Józefowi Kallenbachowi ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej dawni uczniowie“ (Lwów 1925, Ossolineum). Z prac niewymienionych tutaj, oprócz „Towianizmu na tle historycznym“ (1929), warto wymienić jeszcze dwa szkice: „Piotr Skarga wzorem księdza i Polaka“ (w „Przełądzie Teologicznym“ wileńskim, 1923) i „Wejście w Szymonowicza“ (w księdze zbiorowej „Szymon Szymonowicz i jego czasy“, Zamość 1929).

Ign. Chrzanowski.

Ś. p. Aleksander Kraushar

(1843—1931).

Poeta i literat, uczony i publicysta, prawnik i historyk, a nade wszystko człowiek dobry, dla współczesnych wyrozumiały, dla młodszych życzliwy, był Aleksander Kraushar prawdziwym łącznikiem pomiędzy pokoleniem romantycznym, które przygotowało powstanie styczniowe, a tem ostatniem, które Polskę odbudowało i w odnowionej wznosiło gmach kultury narodowej. Ostatni mecenas dawnego sądownictwa polskiego w Królestwie, jeden z ostatnich uczniów Szkoły Głównej Warszawskiej, poświęcił się mozolnej pracy prawnika-praktyka, lecz nigdy nie dał się jej pochłonać całkowicie, nie dał się oderwać od innej najgłębszej skłonności, od badań archiwalnych, od uporczywej pracy historyka.

Od lat najmłodszych do ostatnich chwil swego długiego, a bogatego w plony życia, przeniknięty zapałem, który nie słabł, choć zmniejszały się już siły fizyczne, trawiony gorączką poszukiwania, która pchała go do coraz nowych studjów, jeden z pierwszych pośród historyków polskich wertował akta archiwów obcych i polskich wieku XVIII-go i XIX-go i zbierał rzadki zbiór rękopisów, druków, rysunków — źródeł do tych czasów.

Dla Towarzystwa Naukowego położył zasługi wyjątkowe. Autor Towarzystwa Przyjaciół Nauk wskazał współczesnym drogę, po której pójść należało zbiorowemu wysiłkowi nielicznych wówczas uczonych warszawskich, a później w monografiach o fundacji Jabłonowskiego czy Staszica uzasadniał zabiegi o rozszerzenie podstaw istnienia Towarzystwa już utworzonego.

Członek-założyciel Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, przez lata, do końca, mimo ciężaru wieku, wierny towarzysz jego prac, wytrwały uczestnik zgromadzeń, jakgdyby odmładzający się w atmosferze Pałacu, który, zniszczony przez zaborców, z pomocą jego studjów stał się znowu siedliskiem nauki polskiej, szczęśliwy, że doczekał jej odrodzenia, szczęśliwy z jej rozkwitu.

Wkraczając po raz ostatni w te mury, dnia 30 listopada mówił: „Jakże wzruszony jestem, kiedy się tu znajduję, gdzie pracowało tylu tak znakomitych mężów Polski“. Mówił, jak zawsze, ze zwykłą, serdeczną ujmującą prostotą, w miłości do Polski, do jej przeszłości, w czci dla jej wielkich mężów. Dnia 11 grudnia 1931 r. odszedł na zawsze ¹⁾.

M. H.

---

¹⁾ Urodzony 17 stycznia 1843 r., zmarł 11 grudnia 1931 r. Bibliografię jego prac i ocenę jego działalności zawiera *Przegląd Historyczny* 1933, t. X, zesz. 2, życiorys przez W. Łopacińskiego. *Przegl. hist. wojskowy*, 1931, t. IV, 377—383.

Ś. p. Kazimierz Noiszewski

(1859—1930).

Urodzony w roku 1859 w Wilnie, przenosi się w roku 1863 wraz z rodzicami, skazanymi na wygnanie, w głąb Rosji. Tam skończył gimnazjum w Orle, poczem wstępuje na wydział lekarski uniwersytetu w Moskwie, który kończy w roku 1883. Obrawszy, jako specjalność, dział chorób oczu, rok 1886 spędza na studiach w klinikach okulistycznych w Krakowie, Wiedniu i Paryżu. Na podstawie studjów w klinice profesora Rydla w Krakowie ogłasza w roku 1887 swą pierwszą pracę „o barwnikowem zwyrodnieniu siatkówki“. Po powrocie z zagranicy otwiera w Dynaburgu prywatną klinikę chorób ocznych, którą prowadził przez lat prawie trzydzieści. W roku 1900 otrzymuje tytuł doktora medycyny w Wojskowej Akademji Lekarskiej w Petersburgu, zaś w roku 1908 zostaje mianowany docentem okulistyki w tej Akademji. Jako członek wielu Towarzystw lekarskich w Petersburgu, bierze czynny udział w pracach naukowych, szczególnie zaś w działalności polskiego Towarzystwa lekarzy i przyrodników w Petersburgu. Ponadto jest stale w styczności z towarzystwami lekarskimi w Polsce i bierze udział w zjazdach naukowych polskich lekarskich i przyrodniczych.

W odrodzonej Polsce rozpoczyna działalność swą w Warszawie pracą w powstałym Ministerstwie zdrowia. W roku 1919 zostaje powołany na katedrę okulistyki Uniwersytetu w Wilnie, zaś w 2 lata później obejmuje takąż katedrę w Uniwersytecie Warszawskim i przystępuje do utworzenia kliniki okulistycznej w szpitalu św. Ducha.

W roku 1923 stwarza czasopismo — kwartalnik „Klinika oczna”, jako organ Towarzystwa okulistów polskich, któremu przewodniczy przez szereg lat.

Działalność naukowa Kazimierza Noiszewskiego bardzo płodna, wyraża się w postaci 183 prac ogłoszonych drukiem. Do najbardziej twórczych i oryginalnych należą prace o oku elektrycznym — elektroftalm, na które zwrócił uwagę Charcot, stanowiące bardzo ciekawą i śmiałą próbę wywoływania i przyswajania wrażeń świetlnych ociemniałym. Również cenne są badania nad sprawą akomodacji. Wszystkie te prace cechuje wielka intuicja i zdolność przenikania w głąb istoty tajemników przyrody.

Członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego wybrany został Kazimierz Noiszewski dn. 27 czerwca 1930. Niestety, wkrótce potem śmierć przecięła ten czynny żywot w dn. 5 lipca tegoż roku.

Leon Kryński.

Ś. p. Feliks Ochimowski

(1848—1932).

Feliks Ochimowski, urodzony w r. 1848, zmarł w dn. 6 lutego 1932 r. Wybrany na członka Towarzystwa w dn. 19 stycznia 1908 r., należał do składu Wydziału II. Wybitny prawnik, zajmował się głównie prawem administracyjnym i w tej dziedzinie pozostawił po sobie poważny dorobek naukowy. Gimnazjum ukończył w Warszawie, poczem w r. 1866 wstąpił na wydział prawa i administracji b. Szkoły Głównej Warszawskiej, a po jej przekształceniu na uniwersytet warszawski uzyskał w r. 1870 stopień kandydata praw. Bezpośrednio prawie po opuszczeniu murów wszechnicy poświęcił się pracy literackiej i w r. 1872 wraz z kilkoma innymi pisarzami, jako to Méyetem, Plebińskim, Elzenbergiem i Mirosławskim założył dwutygodnik naukowy p. t. „Niwa”. Pismo to było jednym z ośrodków ówczesnej walki młodego pokolenia ze starem. W r. 1872 Ochimowski otrzymał nominację na patrona przy trybunale cywilnym w Warszawie, a po wprowadzeniu reformy sądowej z r. 1876 zaliczony został w poczet adwokatów przysięgłych. W czasie ostatniej wojny był członkiem wydziału sądowo-prawnego, utworzonego przy Komitecie Obywatelskim m. Warszawy. Po wskrzeszeniu sądownictwa polskiego w r. 1918 został Sędzią Sądu Najwyższego, a obowiązki te pełnił do r. 1929, gdy z powodu przekroczenia granicy wieku przeszedł do emerytury.

Zmarły, począwszy od r. 1897, zamieszczał w Gazecie Sądowej Warszawskiej cały szereg artykułów i studjów, wśród których wyróżnić należy rozprawy o samorządzie.

Samorząd był też ulubionym tematem Ochimowskiego, który usiłował przeprowadzić tezę, że samorząd, zwany przez niego samozarządem, nie jest jakąś odrębną organizacją, lecz stanowi część składową ogólnej administracji państwowej.

W rozprawach o samorządzie, jako też w innych, Ochimowski wykazał wielką znajomość przedmiotu, a przede wszystkim umiejętność porównawczego przedstawiania obcych ustaw. Jeszcze w r. 1907 wydał osobną pracę p. t. „Prawo Konstytucyjne“. Przez długi szereg lat wykładał w Wolnej Wszechnicy Polskiej prawo administracyjne, a w latach 1919—1929 ogłosił trzypięciotomowe dzieło p. t. „Prawo administracyjne“. Pierwszy tom tej pracy doczekał się drugiego wydania. Obok artykułów w różnych pismach, jako współpracownik Wielkiej Encyklopedji Ilustrowanej, niestety nieukończonej, ogłosił w niej szereg studjów. Wyróżnić jeszcze należy następujące rozprawy zmarłego: „Nowa procedura“, „Samorząd“, „Biblijografia prawna za lat 90“, „Adwokatura“, „Sądownictwo ludowe koronne“, „Prawa dzieci nieślubnych“ i inne. W spuściźnie po zmarłym pozostały materiały do słownika prawniczego polskiego. Ochimowskiego cechowała odwaga przekonań, połączona z rozumowaniem ściśle prawniczym.

Pozostawił po sobie pamięć poważnego prawnika, który oddawał się nauce w niezmiernie trudnych warunkach naszego życia społecznego.

Cześć pamięci zmarłego!

Henryk Konic.

Ś. p. Adolf Suligowski

(1849—1932).

Adolf Suligowski, jeden z założycieli Towarzystwa Naukowego i pierwszy jego sekretarz generalny, zmarł w dniu 16 lutego 1932 r. Urodzony w dniu 9 marca 1849 r., pobierał nauki średnie w gimnazjum lubelskim. W r. 1868 wstąpił do b. Szkoły Głównej Warszawskiej, lecz ukończył już studia akademickie w Uniwersytecie Warszawskim, który opuścił ze stopniem kandydata praw. W r. 1875 mianowany patronem przy Trybunale cywilnym w Warszawie, w dwa lata później, t. j. w r. 1877 po wprowadzeniu reformy sądowej rosyjskiej, zaliczony został w poczet adwokatów przysięgłych. Do końca też życia figurował na liście adwokatów, choć od lat wielu praktyką się nie zajmował, lecz stale służył bezinteresowną pomocą instytucjom społecznym.

W r. 1912 został wykreślony z listy adwokatów przez sądy rosyjskie za to, że, będąc powołanym na świadka, odmówił złożenia przysięgi w języku rosyjskim.

Suligowski, jako adwokat, zasłużył się przy organizowaniu palestry i to wówczas, gdy o żadnym prawnym utworzeniu samorządu adwokackiego nie mogło być mowy.

Od r. 1876 zajmował się sprawą etyki obrończej i łącznie z Alfonsem Preissem, Stanisławem Bełzą i Juljuszem Benzefem położył podwaliny pod kodeks etyczny — przez ułożenie Kwestjonariusza, zawierającego 104 pytania, dotyczące obowiązków adwokackich ogólnych, względem klientów, sądu, kolegów i dependentów. Okólnik ten, rozesłany do szeregu prawników

w Warszawie i poza Warszawą, ogłoszony został w Nr. 14 Gazety Sądowej Warszawskiej w r. 1886, a wstęp przygotował Suligowski. W zakresie ściśle obrończym napisał w r. 1887 „O przygotowaniu pomocników adwokatów przysięgłych do zawodu obrończego“ oraz „O adwokaturze Polskiej“ (Przegląd literacki, dodatek do tygodnika „Kraj“).

Przed zapowiadzaną reformą sądową rosyjską, wydał w r. 1875 pracę p. t. „O reformie sądowej w Królestwie Polskiem“, która uległa konfiskacie, a w postaci cenzuralnej ukazała się w r. 1876 w czasopiśmie Niwa. W pierwotnym zaś tekście autor zamieścił tę rozprawę w tomie III swoich pism, wydanych w r. 1916.

W r. 1884 wydrukował „Nowe Sądy w Królestwie Polskiem“, jako sprawozdanie z działalności sądownictwa, adwokatury, notarjatu, wydziałów hipotecznych i komorników. Praca ogłoszona w „Ateneum“ wyszła w osobnej odbitce.

Dążąc do skupienia polskich prawników, t. j. adwokatów, rejentów i nielicznych sędziów Polaków, zorganizował słynne „piątki“, będące zaczątkiem późniejszego Towarzystwa Prawniczego. Były to wówczas zebrania prywatne, na których referowano i omawiano zagadnienia, dotyczące życia prawniczego. W piątkach też tych niejednokrotnie brali udział prawnicy z zakordonu, głównie profesorowie uniwersytetów z Małopolski.

Suligowski był jednym z inicjatorów Zjazdów prawników i ekonomistów polskich, z których pierwszy zebrał się w Krakowie w r. 1887. W zwołaniu tego Kongresu brał czynny udział również profesor Kasparek. Zjazdy te w czasach niewoli umożliwiały prawnikom wszystkich zaborów współpracę na polu prawa i ekonomji. Suligowski ogłosił sprawozdania ze zjazdów, a na drugim, w r. 1890, wygłosił referat „O potrzebie perjodycznego organu prawniczego, poświęconego teorji prawa i studjom porównawczym“.

W swej działalności publicystycznej oraz praktycznej zajmował się głównie sprawami, dotyczącymi samorządu ziemskiego i miejskiego. Napisał w tym zakresie „O samorządzie ziemskim“ (1898), „Warszawa i jej przedsiębiorstwa miejskie“ (1903), „Warszawa i jej szkolnictwo początkowe“ (1905), „Projekt przyszłego samorządu miejskiego“ (1911) i inne. W ostatnich latach

wydał szereg broszur, jako to: „Słowa przestrogi dla Polski czyli konieczna naprawa Konstytucji“ (1927), „Jak wzmocnić Polską organizację państwową“ (1925), „Bezprawie i konfiskaty pod rządami rosyjskimi“ (1928), „Uwagi do projektu ustawy o nadaniu gruntów z dóbr skonfiskowanych przez byłe rządy zaborcze“ (1931). Ogłosił też mowy swoje, wygłaszane w różnych okolicznościach za czasów rosyjskich.

W r. 1902 zapoczątkował wraz z kilkoma jeszcze prawnikami wydawnictwo imienia Władysława Andrychiewicza.

Najważniejszą i największą pracą Suligowskiego była „Bibliografia Prawnicza Polska XIX i XX wieku“, doprowadzona do 1 stycznia 1911 roku. Zmarły był kierownikiem tego przedsięwzięcia i napisał też słowo wstępne, które obejmuje ogólny obraz działalności naukowej prawnictwa polskiego w powyższym okresie. Przedmowa ta stanowi, sama przez się, poważny przyczynek do dziejów literatury prawniczej polskiej. Bibliografia zajęła prawie 13 lat, a przy jej opracowaniu wzięło udział 76 prawników.

Bibliografia posiada pierwszorzędne znaczenie, jako źródło dla wszelkiej pracy naukowej na polu prawa. Uniwersytet lwowski przyznał mu za tę pracę w r. 1912 honorowy doktorat. W r. 1919 uzyskał Suligowski profesurę honorową w uniwersytecie warszawskim; w r. 1921 został członkiem Komisji Prawniczej Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, a w r. 1924 — członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie.

Rozległą była też działalność społeczna zmarłego.

W r. 1916 pełnił obowiązki prezesa Rady Miejskiej w Warszawie; oddał duże usługi Warszawskiemu Towarzystwu Dobroczynności, którego był przez pewien czas Prezesem Zarządu. Zajmował się także polityką. Jako poseł do Sejmu Konstytucyjnego, przewodniczył w Komisji Miejskiej. Wspominając zaś o działalności politycznej, niepodobna pominąć, że w stuletnią

---

*) Obszerniejsze wspomnienia o Suligowskim wydrukowali: p. Zygmunt Nagórski w Nr. 10 Gazety Sądowej z dn. 7 marca 1932, oraz p. Cezary Ponikowski w książce „Sylwety obrończe ze wspomnień o adwokaturze“. Warszawa 1933.

rocznicę drugiego rozbioru Polski w r. 1893 przewoził z za kordonu do Warszawy proklamacje, zredagowane w Warszawie, a drukowane w Galicji. Odezwy te wymierzone były przeciwko proklamacjom, potępiającym propagowaną w Królestwie żałobę narodową. Co więcej, Suligowski, człowiek zajmujący bardzo poważne stanowisko, nie zawahał się w osobistym rozpowszechnianiu przewiezionych druków. Nie zgadzało się to oczywiście z polityką tak zwanych realistów, do których następnie przystąpił.

Suligowski pozostawia po sobie trwałą pamięć człowieka dużej pracy i niezwyklej wytrwałości.

Henryk Konic.

Ś. p. Julian Adolf Święcicki

(1848—1932).

Zmarły dn. 26 stycznia 1932 r., członek Towarzystwa J. A. Święcicki urodził się 11 lutego 1848 r. w Kozienicach (w Radomskim); był synem Szczęsnego, oficera wojsk polskich w r. 1830/31. Nauki gimnazjalne odbywał w Radomiu. Jako uczeń klasy V-ej, wziął udział w powstaniu w r. 1863, z początku pod wodzą Grylińskiego, w końcu pod Czachowskim. Za chłopięce czyny swoje na polu chwały otrzymał później (w r. 1921) polski „krzyż walecznych”. Po zdobyciu matury w Warszawie, przez dwa lata odbywał studia uniwersyteckie w Szkole Głównej; ukończył je w r. 1871 w rosyjskim uniwersytecie; poczem dla zarobku i zdobycia sobie kawałka chleba wstąpił do biur drogi żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej; tu, pracując przez lat 40-ci, dosłużył się stanowiska sekretarza generalnego Rady Zarządzającej. Jednocześnie przez pewien czas nauczał literatury powszechnej na jednej z pensyj żeńskich w Warszawie.

Na pole literackie wystąpił jako poeta; pierwsze swe wiersze drukował od r. 1871 w różnych czasopismach, przeważnie jednak w „Tygodniku Ilustrowanym” i „Kłosach” (tu poemat „Opętany”). Później ogłosił komedię w 3 aktach wierszem p. t. „O własnej sile” (Warsz. 1884) i dramat w 1-ym akcie: „U wrót szczęścia” (Kraków 1885). Obie te sztuki były grane w teatrach. Zamierzonej zbiorowej edycji swoich utworów poetyckich Święcicki już się nie doczekał. (Wyszła p. t. „Poezje”, Warszawa, 1933). W latach 1880—1890 był członkiem redakcji „Biblioteki Warszawskiej”, gdzie umieszczał, oprócz rozpraw z literatury powszechnej, artykuły recenzyjne i krytyczne. Później należał do redakcji wydawnictwa „Biblioteka dzieł wyborowych”.

Studjom nad literaturą powszechną oddał się około r. 1880 i kontynuował je aż do ostatnich niemal lat swego życia. Wydał najprzód w wydawn. „Biblioteka najcelniejszych utworów literatury europejskiej“ (Lewentala) w r. 1881 przekład trzech komedyj Lope de Vegi („Kara — nie zemsta“, „Najlepszym sędzią król“ i „Gwiazda Sewilska“). Następnie w latach 1878—1887 ogłosił szereg studjów literackich z zakresu literatur: arabskiej, hiszpańskiej, włoskiej i innych, głównie w „Bibliotece Warszawskiej“. W l. 1885—87 ukazały się w zbiorowych „Dziejach literatury powszechnej“, wydawanych przez Lewentala, jego zarysy historyczno-literackie literatur: chińskiej, japońskiej, arabskiej i perskiej, a w r. 1889 — hiszpańskiej, portugalskiej i francuskiej XVI i XVII w. Ponadto w „Wielkiej Encyklopedji powszechnej ilustrowanej“ (Sikorskiego) pomieścił artykuły o literaturach arabskiej, indyjskiej i japońskiej (1890—1902). Wreszcie w l. 1901—1903 wydał osobno w 10-ciu tomach (w „Bibl. dzieł wyborowych“) „Dzieje literatury powszechnej“, obejmujące historję piśmiennictw: babilońsko-asyryjskiego, egipskiego, chińskiego, japońskiego, arabskiego, indyjskiego, perskiego i żydowskiego. (Drugie wydanie tych dzieł wyszło w r. 1907).

Za zasługi na różnych polach działalności społecznej pokładane, Święcicki wybierany był niejednokrotnie prezesem przez różne instytucje, jak warszawska „Lutnia“, Warszawskie Towarzystwo Muzyczne, Kasa Literacka, Komitet Zjednoczenia Górnego Śląska z Polską. Ostatnio piastował godność prezesa Zarządu Stowarzyszenia Weteranów 63 roku. Był też członkiem honorowym „Lutni“ i kaliskiego Towarzystwa Muzycznego. W r. 1923 został udekorowany w Warszawie przez marszałka Ferd. Focha orderem oficerskim Legji Honorowej. W tymże roku Zarząd Towarzystwa Naukowego Warszawskiego obdarzył go, za zasługi dla Towarzystwa położone, medalem pamiątkowym.

G. K.

IX.

Lista członków zmarłych

od początku istnienia Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

1.	Potocki Józef, Protektor	25.VIII.1922.
2.	Appel Karol	15.III.1930.
3.	Baranowski Ignacy	24.II.1919.
4.	Baranowski Ignacy Tadeusz	26.XI.1917.
5.	Baudouin de Courtenay Jan	3.XI.1929.
6.	Bądryński Stanisław	9.II.1929.
7.	Bełzecki Stanisław	16.II.1932.
8.	Biegański Władysław	29.I.1917.
9.	Bieliński Józef	15.VI.1926.
10.	Biernacki Wiktor	26.I.1918.
11.	Bogusławski Edward	19.III.1917.
12.	Brudziński Józef	18.XII.1917.
13.	Chlebowski Bronisław	28.III.1918.
14.	Chłapowski Franciszek	9.IV.1923.
15.	Chodyński Ks. Stanisław	19.V.1919.
16.	Dębiński Bolesław	15.IV.1921.
17.	Dmochowski Zdzisław	6.I.1924.
18.	Dobrzycki Henryk	7.III.1914.
19.	Domaszewski Jan Wacław	4.XI.1915.
20.	Dunin Karol	16.VI.1917.
21.	Dunin Teodor	16.III.1909.
22.	Dybowski Benedykt	31.I.1930.
23.	Dydyński Teodor	5.IX.1921.

24.	Dziedzicki Henryk	12.III.1921.
25.	Dzierzgowski Szymon	7.XII.1928.
26.	Ernst Marcin	4.VI.1930.
27.	Faleński Felicjan	11.X.1910.
28.	Fierich Franciszek Ksawery	8.IX.1928.
29.	Flatau Edward	7.VI.1932.
30.	Gloger Zygmunt	15.VIII.1910.
31.	Godlewski Emil (st.)	10.IX.1930.
32.	Gosiewski Władysław	16.IV.1911.
33.	Gostomski Walery	30.I.1915.
34.	Grabowski Edward	2.III.1912.
35.	Heryng Teodor	29.VIII.1925.
36.	Holewiński Władysław	8.X.1919.
37.	Hornowski Józef Stanisław	9.IX.1923.
38.	Jabłonowski Aleksander	22.VIII.1913.
39.	Jakowski Stefan Marjan	4.IV.1921.
40.	Janowski Władysław	11.IV.1928.
41.	Jaworski Władysław Leopold	14.VII.1930.
42.	Kallenbach Józef	12.IX.1929.
43.	Kamocki Walenty	20.VI.1923.
44.	Kaszewski Kazimierz	30.VI.1910.
45.	Kosiński Juljan	24.III.1914.
46.	Kowalczyk Jan	8.XII.1911.
47.	Kowalski-Wierusz Józef	30.XI.1927.
48.	Koźniewski Tadeusz	22.IX.1921.
49.	Krasiński Adam	17.I.1909.
50.	Kraushar Aleksander	11.XII.1931.
51.	Kryński Mirosław Zbigniew	21.VII.1917.
52.	Krzemiński Stanisław	29.XI.1912.
53.	Krzymuski Edmund	6.VIII.1928.
54.	Lubomirski Jan Tadeusz	8.IV.1908
55.	Majewski Erazm	14.XI.1922.
56.	Matuszewski Ignacy	10.VII.1919.
57.	Mayzel Wacław	19.IV.1916.
58.	Merczyng Henryk	14.IX.1916.
59.	Merecki Romuald	11.IV.1922.
60.	Méyet Leopold	27.I.1912.
61.	Miklaszewski Walenty Piotr	31.I.1924.

62.	Moldenhawer Aleksander	29.IV.1909.
63.	Neugebauer Franciszek Ludwik	13.X.1914.
64.	Noiszewski Kazimierz	5.VII.1930.
65.	Nusbaum-Hilarowicz Józef	13.III.1917.
66.	Ochimowski Feliks	6.II.1932.
67.	Orłowski Stanisław	9.IV.1923.
68.	Pawiński Józef	16.V.1925.
69.	Plenkiewicz Roman	4.X.1910.
70.	Porzeziński Wiktor	12.III.1929.
71.	Pruszyński Jan	20.X.1918.
72.	Przewoski Edward	16.V.1925.
73.	Raciborski Marjan	24.III.1917.
74.	Radziszewski Henryk	10.IV.1923.
75.	Rejchman Mikołaj	26.X.1918.
76.	Rothert Władysław	26.I.1916.
77.	Rowiński Michał	25.VIII.1925.
78.	Rzętkowski Kazimierz	20.XII.1924.
79.	Sieberowa Nadzieja	16.V.1916.
80.	Sienkiewicz Henryk	15.XI.1916.
81.	Smoleński Władysław	7.V.1926.
82.	Smolikowski Seweryn	30.X.1920.
83.	Smoluchowski Marjan	5.IX.1917.
84.	Sokołowski Alfred	8.III.1924.
85.	Strasburger Edward	8.XII.1923.
86.	Struve Henryk	16.V.1912.
87.	Suligowski Adolf	16.II.1932.
88.	Szczepański Ks. Władysław	30.V.1927.
89.	Święcicki Juljan Adolf	26.I.1932.
90.	Till Ernest	21.III.1926.
91.	Ulanowski Bolesław	28.IX.1919.
92.	Wielowieyski Henryk	3.VI.1924.
93.	Wierzbowski Teodor	19.II.1923.
94.	Wojciechowski Konstanty	16.VII.1924.
95.	Załęski Witold	16.X.1908.
96.	Zawidzki Jan Wiktor	14.IX.1928.

